

IOAN A. TODERITA

*Amintiri
la capăt de vis*

CIUTURA DE CRISTAL

EdiTURA
SCORPION
CALAȚI, 2002

5

Mașina aluneca despiciând un câmp magnetic indus într-o stea nevăzută, cu farurile aprinse de prisos, înaintea mea, mereu înaintea mea. Păstram distanța, să n-o "împing" nedorit, să n-o fugăresc ca pe un vânat neputincios. Era un Fiat sau un Wolswagen de mică putere fiindcă muntele Posada o chinuia să urce, o împiedica să zboare - cum și-ar fi dorit. Curbă la dreapta, apoi; într-o treime de semicerc, curbă la stânga. În dreapta, cunoscutul popas cu izvor; găurind stâncă pentru cei opriiți de sete, pentru cei însetați de ozon și apă, de parfum de iarbă mereu verde, de pădure veșnic murmurând.

Știam de acest popas posibil; uneori necesar, uneori de plăcere, alteori impus de viteze încetinite, de stări neprevăzute de mișcare.

- Lasă-l să demareze! mă sfătuia Georgeta - fata cu ochi albaștri. Tedy - câinele meu maron, cu ochi verzi, atent, priveghea comenzile volanului și drumul desenat de mașină; de accelerația ei constantă, de mișcarea ei uniformă. Ședea pe Philips, gata să cadă-n scrumieră, cu sprâncenele zbârlite în punctul de la infinit ale paralelor drumului, ale paralelor niciodată reunite a închipuirii lui.

În sfârșit, mașina antecedentă mie, din șirul nevăzut în urmă; a coloanei motorizate, trecu pe lângă muzeul vânătorilor, plin de trofee colectate din crimele săvârșite în pădurile Bucegilor de Ceaușescu, de Gheorghiu Dej; crimele lor în regnul animal, crimele altora ca ei ce-și digerau puterea în plumbi scuipați în carne, în praf de pușcă suflat în văzduh pur.

- Unde-i, unde-i? mă întrebă fata cu ochi albaștri, din dreapta câinelui, din dreapta mea, din locul fără volan; fără pârghii de impuls, de modificare a unei stări fizice.

Câinele, traducând vorbele în simbol de căutare, în semn de neliniște, își roti ochii în sus; spre cer, apoi la dreapta; spre muntele împădurit, apoi la stânga, în prăpastia istorică a turcilor măcelăriți de Mircea cel Bătrân; la Posada, în bătălia din anul 1330. Nu, câinele nu știa istorie! Privea prea insistent, în stânga, făcându-mă să cred contrariul, rămânând

6

cu coada ochiului acolo; în prăpastie, până când mașina trecu nepăsătoare mai departe, până când firele nevăzute ale nervilor lui oculari au plesnit înainte, i-au proiectat din nou privirea înainte.

- Nu știu! mi-am răspuns mie; fiindcă aceeași întrebare îmi frământa mintea. S-o fi oprit undeva, într-un loc nevăzut, într-un popas sub cetini, numai de unii știut, într-un parking invizibil.

Vorbeam singur, rar; între o sută de explozii un cuvânt, între o sută de rotații de roată o silabă, să nu-mi scape din volan curbura șoselei, constanta vitezei uniforme, inerția constantă a primului impuls.

Urcasem cât era de înaltă Posada pe șosea și chiar acolo de unde să coborâm; dintr-un vârful neștiut, presupus. Mașina frână, își încetini bucuria unui avânt la vale, în spatele unui Tir - long vehicule; leneș și opac. Uriașul - turcesc, bulgăresc, nemțesc, cu multe cuvinte scrise pe fund, însemnând într-o traducere aproximativă: "Atenție cămilă pe șosea!", sălta din coadă la orice denivelare a drumului asfaltat, executând sinusoide în-aer, gata să-și frângă maximele în pietrele materializate de spaima celor ce-l urmau, de complexul drobului de sare în care era indusă coloana de mașini mici.

- Linie continuă! spuse cineva din mașina noastră- ea sau câinele, sau chiar eu, călcând frâna cât să nu-l împing pe "turc" înainte.

Coboram spre Sinaia, ușor, isesizabil, cu mers funebru, iritant.

- Linie continuă! am auzit și-a doua oară, când, în plan descendent; înclinat descendent, eram gata să depășesc, să scap de reazumul miriapodului urât mirositor din fața mea; cu țevi de eșapament gata să axfisieze pădurea și stâncă și neantul.

- Nu, nu-l depășesc, doar mă asigur, doar mă feresc să nu fiu prins la mijloc! i-am explicat rar celui ce vorbea, femeii mele înger ori paznicului meu instinctiv; patrupedului dintre noi doi.

O clipă, am vrut să-i văd botul întins în ventilator, și albul ochiului stâng cu iris verde, să-mi identific proprietatea dinamică a caruselului continuu, să-mi limpezesc privirea de cenușele drumului ce-mi intra nesfârșit în trup.

- Unde-i, unde-i? am auzit aceleași vorbe curioase; rostite de cineva diferit de noi, în noi.
- Ce-mi pasă, ce-mi pasă? i-am răspuns vocii necunoscute, vocii presupuse, vocii neauzite decât de mine.
- Ce tot bâigui acolo? Nu vezi că ții coloana în spate? Accelerează omule! Că-i vale, că-i drum liber! La ce te gândești?
într-adevăr, șoseaua era "limpede" în ambele sensuri; nu era nici o linie continuă restrictivă, puteai depăși un obstacol pe linia frântă din mijloc, prin convenție, prin absurd. Cum de nu-mi dădusem seama că-i țin în spate pe cei cu Dacii, cu Mercedsuri, cu Jeepuri, eu un amărât de Renault 25, cu un ansamblu de artere; cu bușe și gânduri, de gând.
- Cum de nu m-au depășit? o întrebai pe femeia mea însoțitoare. -A fost linie continuă, a fost "depășirea interzisă", n-ai văzut? Tu nu vezi lateral?

7

- Bine, bine! am oftat și am călcat accelerația până în măsele. Mașina tuși înainte, spântecând câmpul magnetic știut; dându-și pletele în părți, făcându-mi loc ca unui corp rupt din natura sa; invers polarizat; absorbindu-mă inconștient.

Coboram paralizat de accelerația descendenței liniare, apăsător de zâmbetul Vârfului cu Dor pe creștet, de cetinile lui transversale pe frunte.

O fereastră electrică se deschise, lăsând acru pur; din înălțimi, să ne îmbălsămeze coborârea nebună la izvor, la popas.

De acolo, sub aceeași escortă de priviri; exterioare nouă, de scutelnici de veghe, de munți înzăpeziți, de frunze - ochi deschiși pe jumătate, de arbori - fluiere înrădăcinate, de mănăstiri săpate în stâncă, de turme mereu în transhumantă spre cer, de câini ciobănești gata să latre, și să muște, și să asculte, de cascade - aripi de vulturi - timp, de om-răstimp, de acolo, coborârea era deductibilă. Șoseaua intra în Sinaia - sfântă ca și Sinai, în Sinaia ocrotită de Furnica și Piatra arsă în nord vest, de Prahova în sud, și mereu de drumul nesfârșit al Nordului; spre Poiana Țapului, spre Bușteni, de OMUL, de oameni nenumărați.

Sinaia se odihnea în aburii dimineții, nepăsătoare, ca un castel împrejmuit de păduri, ca mănăstirea din inima ei ce-i dăduse viață și contur. Radială în ascendențe montane, și totodată concentrică pe curbe de nivel constant, cetatea medievală ședea, în Calea Iotrilor motorizați, semețată și totodată somnoroasă, plictisită de pelerini și pelerinaje, de oscilațiile cablurilor telefonice purtătoare de gravitații infime; omenști, spre cote alpine, spre începutul Bucegilor.

OMUL, OMUL avea să liniștească această neliniște a urcușului omenesc, acele priviri spre înălțimi ale străinului flămând de cer, de aer, de piatră. Toate aceste frământări; ale călăuzelor pentru cel rătăcit în înălțimi, a celui rătăcit față de călăuze însoțitoare rătăcirii sale: însingurării sale în lume - de lume, a izolării sale față de mulțimea totală a sinelui lumii - imposibilă falangă a visului omenesc, nu erau decât fărâme de conștiință a neantului din noi, a unui neant niciodată atins.

Cumpăna falsă a apelor Bucegilor era un zid proiectat pe cer; în stânga, veșnic în stânga. Și, printre brazii care alergau în urma mașinii, vedeai, din când în când, mai mult cu ochii minții decât cu ochii exteriori; purtători de pleoape, Piatra Arsă - de peste Furnica, Piatra Arsă - de peste Poiana Stâniei, Coama Jepilor Mari și Jepilor Mici - de peste pădurile Urlătoarei și, după intrarea în Poiana Țapului, îți sărea în cale Crucea de pe Caraiman, uitând de Babe și de Sfinx, uitând de vestita cabană Schiel din gâtul Piscului Calului, de sâncile microscopice din stâncile fără nume ale poenilor alpine, ale constelațiilor invizibile.

O curbă la stânga, cu scrâșnet de servodirecție și burduf pe planetară, cu scrâșnet de dinți pe frână; să nu-i dai satisfacție forței centrifuge să te azvârle în Prahova, era intrarea în Poiana Țapului, era urcușul meschin, curbiliniu al șoselei, printre case, printre frânturi de orizont străpuns. În

8

dreapta, un segment de Prahova suspenda Podul Zamorei sub munții Baiului și ai Doftanei, peste așa-zisa stațiune Piatra Arsă; cu vilele caraghioase ale guvernărilor ultimilor dinastii ciclice, ultimilor destrămări ale ideologiei comuniste.

Și "Podul Zamorei" risca să rămână fără cimitir, fără pâraie și păduri; invazia monedei calpe românești oprindu-se-n beschie și topor, în ciment și stâncă fărâmițată, cu speranța spălării provenienței ei, spălării molimei hoției din ea și a îmbogățirii virale a celor ce o posedau.

Și această molimă cuprinsese întreaga țară. Fiecare încerca o autoîmproprietărire din obștescul comunist; pe cont propriu, fiecare după cum știa unde era fragilă - posibil de posedat, proprietatea tuturor -socialistă, de care stâlp să tragă să-i cadă în palme niturile; șuruburile de aur, din scheletul ei fragil, din zidirile ei în epoci fals proslăvite; de aur fals, de idealuri false.

Numai priveliștea Bucegilor, numai înșiruirea lor peste capetele noastre - a celor ce-i umblau în tălpi, în mod primitiv; desculți ori pe patru roți, în mod trist, cu spatele spre îmbogățirea altora, pe umbrele noastre visătoare; în mod imposibil, pe credința noastră în capitalism, în vestul nevăzut, aflat peste creste, peste culmile istoriei europene sedimentată în noi.

- De ce vorbești la trecut? mă trezi din visare, femeia cu ochi albaștri, femeia mea, din dreapta mea, din stânga vieții mele.

- Da, m-am așezat în viitor poate datorită relativității timpului în spațiul vitezelor mari, datorită dilatației lui nefirească în contracția reală a spațiului.

Tedy își rotea ochii spre dreapta. Da, trebuia să fac la dreapta, să mă desprind de sensul unic al coloanei; încetinită de privirea oamenilor din sat, de clopotele Bisericii din Poiană. "La dreapta, după Biserică, îndepărtându-mă de axul șoselei, să-i fac loc coloanei masive, lent impulsive, inconștient invadatoare..."

O cădere asfaltată în gol mă trezi la o nouă conștiință; conștiința prăbușirii din uniform, din orizontalități aparente. Câinele mă privi, o clipă lung, o altă clipă indiferent, rezemându-și botul între cele două unități de timp, instinctiv, de parbrizul mașinii. Un drum de macadam ne scutura de friguri, de visare liniară. Urma bariera cu un ochi roșu sonor: "Bing! bang! bing! bang!" Auzeam și vedeam din stâlpul ei vertical, din stâlpul ei orizontal, ochii de pisică sonori, pericolul trenului pe șine. Am deschis radioul să obturez semnalul interdicției secantei, interzicerii alternativelor la viață...

Firma Atlas era o firmă a unor sași nevăzuți care-și propusese să-mi arate Europa în acel an '95. Tedy, câinele meu maron, cu ochi verzi, a făcut cel mai mare efort ca să accepte înstrăinarea, îndepărtarea mea de el, la așa dinstanțe geodezice, geoidice, astronomice. El care nu accepta

9

să plec la piață singur, să dorm singur, să visez singur, Doamne! el m-a așteptat o lună din pelerinajul meu vestic, absurd.

Treizeci și șase de ore a durat călătoria asta până în Koln, spre Dortmund, prin Ungaria, Slovenia și Cehia, prin Miinchen, Newrenberg și Frankfurt, de parcă aș fi numărat pe degete, în gând, imaginile unor stele stinse de demult în carnea mea; atunci la creație, acum în fuga mea prin lume.

Pe Eva o cunoscuse Tedy pe plajă la Mamaia, într-o dimineață cu obeliscul soarelui uitat de Hcfaistos pe Marea Neagră; să se stingă din forja lui nevăzută în apa fără de sfârșit a curgerii timpului din noi, în apa fără limite a existenței noastre terestre.

Bătrâna nemțoaică, așa cum își făcea plimbarea pe marginea umedă a neantului țărnelui; cu urme în magmele nisipului, în magmele spumelor din el, a fost confundată cu un bărbat cocoșat numărând scoici și alge, apoi, încet, încet, cu ceea ce numai un câine știe ce este omul bun, cine este om bun.

Femeia; așezată între uscat și apă, în saltul energiilor de contact dintre două nemărginiri, dintre două naturi aparent diferite, se lăsă mângâiată de un lătrat fără rezonanță, fără ecou.

- Ce face bietul? Dai din coadă? Muști la mine?...

Tedy, uimit de propozițiile scurte; cu vorbe pe jumătate românești; accenmate germanic, verifică dacă-i singur în fața femeii cu chip de bătrân cu părul alb, ieșit din mare într-o clipă din neatențiile lui instinctive.

- Ham, Ham! continuă el să latre, ca la apariția lui Satan din marc, apoi se gudură ca la atingerea privirii unui înger coborât pe pământ.

- Nu mușcă, nu mușcă! mă așezai eu între sunete, între oscilații de prisos.

- Câinele care latră nu mușcă, spuse bătrâna cu chip de Demiurg ieșit din mare.

- Cine ești dumneata? am îndrăznit s-o întreb, temându-mă de întrebare, săvârșind o impietate față de apariția ei dumnezeiască, comițând o stupidă indiscreție în prezența ei; deja mărturisită de mare în țarm.

- Eva! spuse bătrânul cu chip de femeie... Peste trei luni am primit o scrisoare de invitație în Germania federală. Formularele primăriei din Sankt Augustin stăteau împăturite într-un plic fără valoare, în mâna mea, într-o zi de iulie.

- Vino la noi, îmi traducea, din scrisoarea infimă, o nemțoaică de-aici, care nu tânjea după alte plaiuri necunoscute, ca mine, ca mine...

- Hai dragă, pornește odată mașina! am auzit vorbind ochii albaștri a femeii mele dragi. Ce tot privești în neant? Trenul a trecut!

Ai drum liber. Ce naiba?...

- Pașapoartele la control! au auzit eu, după ce am trecut liniile paralele de oțel, pe sub brațul cu ochi de pisică a barierei, prin unghiul ei ascuțit făcut cu pământul.

10

- Dumneata cobori din Atlas în Vamă! Dumneata ai pașaport fals!... Bariera începu să cânte în urma mea: Thing! Thank! Thing! Thank!

Gândesc, mulțumesc, gândesc! Roțile din față călcară cu grijă podul șubred din vremea lui Cantacuzino. În vibrația scheletului șubred, auzeam voci îndepărtate, într-un difuzor îndepărtat...

- Prima stație este Köln! Urmează Duseldorf, urmează Hamburg, urmează Achen, urmează Steaua Polară!...

- Ce faci, ce faci? mă atenționa câinele cu un lătrat stilizat: Che! Hac! Che! Haci! de parcă adormisem și-n somn îl auzeam lătrând, și-i simțeam pe obrazul drept sărutul botului rece.

Mașina s-a oprit în fața unui cal uriaș ce nu voia să privească în Prahova; așa suspendat în văzduh, așa conștient de înălțimi nimicitoare. Se răsuci în copite, cu un efort nebănuț, cu un instinct nebănuț de supraviețuire; prin renunțare la primul impuls instinctiv.

L-am urmat, cu o mișcare uniformă de trap fluent. Numai găfăitul exploziilor din cilindrii motorului era un galop sinistru, numai gândurile răsfrânte în urmă; într-un timp trecut plin de jăratec, galopau să mă omoare în prezent, îmi strigau în urechi și-n tâmple, să mă adoarmă.

- Vezi groapa!

Am ocolit ruptura ploii în asfaltul vechi, ondulat, putrezit.

- La stânga, la stânga!

Ulița Pandurilor mi se lungi sub nas ca o potecă într-o pădure de brazi. Caraimanul; în stânga ei, însingurat ele măreție, de statura-i uriașă; unică între cer și pământ, își purta "crucea" suflând din gurile văilor sale pe Bușteni, pe Oameni; dinspre vest, obturând apusul amintirii călătoriei mele vestice, călătoriei mele spre credință în infinit.

În spatele Caraimanului, Coștila ținea Omul în spate, asudând, ștergându-se pe frunte cu năframa unui nor alb.

Două escavări de fundații de vilă arătau în aer osemintele cimitirului vechi al Zamorei. Femure și cranii de om și cal fusese incinerate cu grijă la temelia vilelor ce nu s-au zidit vreodată. Cavernele lor; opuse Bucegilor, erau un semn de necuviință a omului față de ordinea ecosistemică, față de frumosul etern. Atunci, chiar atunci, când să opresc, când ambreajul și picioarele vitezelor au fost eliberate, când coliniaritatea noastră: om, câine, om, scăpase de inducții, când fiara cu înfățișare omenească și omul cu înfățișare de câine aveau același suflet universal; în repaos, în așteptarea altei incarnări, radioul din bord anunță: "În Posada au dispărut două vehicule. Cei care le-au văzut

înainte de dispariție să se prezinte la mănăstirea Sinaia pentru identificarea cadavrelor. Atențiune! Calea de acces, prin castelul Peleş, spre mănăstire, e interzisă. Regele are oaspeți din Germania."

11

O sâmbăta de bal

Se spărsese bostana, se tescuise vinul, și merii așteptau un ultim strigăt de pasăre migratoare ca să se scuture pe pământ. Grădina noastră, printr-o minune, ținea verde pătrunjelul și trandafirul prin curpenii de dumade și fasole uscată, în răsărit, spre grădina bunicii. Bunica trecuse demult în neființă - o dată pentru totdeauna, nu ca grădina ci; periodic ființă a neființei, an de an, bienar.

Era seară, o sâmbăta seară. Tata adăpase vitele sub salcâmul secular din sud; cel în pletele căruia luna făcea ouă de zvârcolaci în nopțile de toamnă cu dihori flămânzi de pasăre și cu oameni rătăciți în numere și enumerare.

- Tu ești, măi Pintilie? îl dibui tata cu vorbe pline de praf pe omul ce-i intrase în ogradă, pe prietenul lui de-o viață.

Un mormăit de urs sau de vită lovită se auzi la capătul măturii ce râma țărâna din pământ în semicercuri largi; ca la coasă, să se știe că "bătătura" trebuie țesălată în lung și-n lat, în ziua de odihnă a lui Dumnezeu, în ziua facerii omului de el.

- Hî, Hu! tuși oaspetele, vrând să spună ihî» ihî!

Se îndepărtă de tata spre prispă, spre masa invizibilă a sfatului lor de sfârșit de facere a lumii. Vișinii îi făcură loc, dându-se un pas înapoi, ridicându-și ramurile în sus, într-o neînțeleasă forță ascendentă, generată de trecerea omului pe sub ei.

În sfârșit, tata se opri din măturat. Rezemă mătura de furca porții cu nasul în pământ și cu coada în sus^ să aștepte o nouă apucătură, un nou moment cinetic de trup omenesc. Închise poarta; rămasă deschisă de la intrarea "cuiva", nu înainte de a-și băga capul afară, uimit că nu-i nimeni afară să-l vadă, să-l ia în seamă.

- Andone! se auzi strigat, de sub vișini, de sub prima fereastră a casei, de cineva rezemat de dereg, cu fundul pe prispă, ca-ntr-un jilț ortogonal.

- A, tu ești? se făcu tata că uitase de venirea lui, se făcu tata că-l vede întâia oară? Da, ce faci acolo, mă!?

- Sparg nuci, nu vezi? Câ-n ograda asta a ta nu cresc decât oțătarii, nu nuci. La mine-n ogradă nu cresc decât nuci. Nuci și iar nuci. În grădina la fel. Nu crește nici o floare, nici un fir de iarbă sub ci. Mă dor oasele de umbra lor ce mă apasă pe pământ. Mă sufoc de mirosul lor, de suflarea lor în gura mea... Ei, așa-i făcut omul; să aibă în viață ierburile lui înjur, care să-l țină în viață așa cum gândesc ele, care să-l omoare așa cum știi ele.

- Ce tot îndrugi acolo? se răsti tata la băiguiala abia auzită a celuilalt, de parcă ar fi vrut să sară la bătaie la cineva ce-i intrase nepoftit în casă, plin de vărsat de vânt ori de holeră.

12

- Adă și tu o cană cu vin! spuse moș Ion, venind cu picioarele pe pământ, uitând de pățania lui, de spovedania lui cu nuci, cu nu știu ce nevăzute dependențe dintre om și arbori.

- N-a stat! spuse tata

- Cine? zise prietenul lui

- Din fiert...

- Aaa!...

- Dar pișcă! spuse din nou tata.

- Cine? zise din nou, Ion Pintilie.

- Vinu', mă! Cine altul? Că nu albinele din el, că nu rădăcina nucului din via din care l-am cules... Că n-au trecut decât trei zile de la stors... Că ploile au stat cât să-mi culeg via, până când o sta el din fiert. Ai să vezi, ai să vezi!...

- Cum mai trece timpul. Ieri era pe rod, mai ieri, întări cele spuse de tata, omul de pe prispă, decojind nucile metodic; nucă de nucă, și aliniindu-le pentru a fi sparte, spre celălalt capăt de prispă, spre șina de cale ferată din samalâc, spre casa lui de peste grădinile din răsărit.

... Una ție, una mie, parcă număra "necunoscutul" ... Asta, aia... ici, colo...

"Ei" mă știau că sunt în casă; la o fereastră, după mușcate, sub candelă, și că o teamă de moarte mă cuprinsese la auzul șoptelor ordonate ale omului de pe prispă; de sub siliciul vânat al amurgului, ce băntuia ograda; de jos în sus, din trei colțuri ale lumii.

Parcă a venit și tata, cu două ulcele roșii în mâini însângerate, de sub streășină casei mici, în care petreceam iernile; noi și vitele, noi și o parte însemnată din alții care eram mereu a doua zi.

Doamne, câștile îi stăteau ca niște cuie înfipte în palme. Pintilie râdea ca un diavol, ca un bandit.

- Ha, ha! Și spui c-a stat din fiert, măi Andone?

- Da, mă! Ia și bea!

Pintilie îi smulse din mâna stângă cana cu vin.

- Și mai lasă dracului descântecul ăla al tău cu nucile fără coajă. Mai bine jucăm un țintar...

Eu nu i-am mai auzit, din tindă, de sub acoperișul de stuf al casei mari, al casei curate. O liniște inductivă mă afundă în nord, în nord.

Sala de bal fusese împrejmuțită cu hlujani de porumb, cu mănunchiuri de păpuși și stuf, iar pe dușumea erau frunze; frunze de tot felul, îmbibate în motorină și-n pământ urât mirositor bățătorit de șenile, și de roți mari de cauciuc. Sala de bal era gătită în atelierul-mecanic al S.M.T.-eului. Din tavan, atârnavu dovlegi ca niște țeste omenești și ghirlande de viță de vie; ici colo cu struguri albi, de ceară, picurând pe gudroane, pe oameni, pe semiîntunerici.

Era ca o petrecere bahică, cu liticeni - trâmbițași, învățând să cânte o horă mare dincolo de lume.

13

Mulțimea de oameni amenința să se strivească, vorbind absurd într-un ecou nemilos de sunete și lumini pale, de candelabre - umbre mergând pe pământ.

Nu știi cine mă strigă "Ioane!" dintre băieții rătăciți acolo, prin mulțimea nefirească de oameni și himere.

Spațiul paralelipipedic mă absorbea, ncluând în scamă "ordonarea" elementelor sale; ordinea impusă lor de ființele absurde ce-l stăpâneau.

Uneori, liniștea dintre sârbe, hore, chiuțuri, aducea cu o curgere de apă într-un râu uriaș. Alteori, liniștea prevestea un cuvânt mai înalt, mai plin de suflare ori pur și simplu - asta aveam să învăț în curând - un cuvânt neauzit. Liniștea se făcu lungă, lungă.

Ascultam cu sufletul la gură ca o fărâmă de cuvânt să o spargă, să o împământenească. Felinarele, suspendate, fâlțaiu lumina ca niște fluturi de noapte fosforescenți. Un motor îndepărtat genera în infraroșu un bec; un singur bec, în hala de reparat tractoare în care mă aflam la bal.

Oamenii priveau fix la un grup negru îndepărtat. Șoptele erau clare, înalte.

- Aș vrea să dansez cu nepoata asta frumoasă; a matale! spuse îmbujorat un flăcău cu un pas desprins de mulțime, spre grupul izolat de mulțime; izolat de cercul în care o frumusețe de fată privea pretutindeni și nicăieri, conștientă că e admirată de mulțime, conștientă că-i poate provoca setea, nemărginita-i sete de a privi.

- Nepoata mea nu dansează! îi răspunse cel care părea să-i fie unchi, frate, tată, văr sau iubit.

Supărat, flăcăul, mai îndrăzni un pas, înainte, întinzând mâna să apuce fata de mijloc. Un cuțit fulgeră despiciând spațiul în două. Lama-i de oțel se opri în pieptul flăcăului și-n inima lui, printre coaste, printr-un adânc oftat al mulțimii.

Cel singur în fața mâniei; aflat între cercuri exterioare ca un bulgăre de om, îngenunche în fața frumoasei și muri pe loc. Deodată, muzica a început să cânte o bătută ori un vals - nu-mi aduc aminte... Această amintire mă băntuise sub mușcate. Moș Ion Pintilie se contrazicea cu tata sub vișini:

- Ion la omorât, Ion la omorât pe flăcău!

- Păi, ar fi fost în legitimă apărare; spun oamenii, îi răspunse tata.

- Aș, oamenii! Oamenii sunt niște porci! Au băut și au jucat toată noaptea pe locul mortului nepăsându-le cine pe cine a omorât, cine și de ce a murit.

- Ion la omorât, Ion la omorât pe Ion! mai spuse Pintilie și-n loc de "Amin" bău din cana de lut însângerat, din mâna lui tata ori din mâna lui - nu mai știi, nu mai știi....

Era în 195... Ion Brânză îl omorâse pe Ion... Ion Brânză și cu alți haiduci din râpa lui Tuluc; favoriți ai comuniștilor de pretutindeni, ucisese fără remușcare.

14

Eu eram prea mic atunci să descifrez nașterea și moartea, crima și pedeapsa ei în lume, cu câtă ușurință se moare dintr-un cuvânt rostit mai mult. Cu câtă ușurință se ucide dintr-un cuvânt înțeles greșit...

Biblia lui Adam

Popa Ciobanu umbla din casă în casă cu "zi 'ntâi" ori cu altă sărbătoare de sărbătorit, de sfințit, ca să tămăduiască oamenii bolnavi de molima muncii pe brânci dintre două duminici, dintre două bătăi de clopot, dintre două liturghii.

Mama îl aștepta scuturând; mai înainte de toate, prin întunericul zorilor, rogojinile de pe pământul-dușumea al tindei, al bucătăriei de iarnă, și zăpada - singura lumină veșnică a ogrăzii, trosnea sub tălpile ei trădându-i liniștea, grija trecerii omului trimis de Dumnezeu prin casa ei.

Era 1952. Casa le mai era casă. Masa le mai era masă. încă nu năpădise buruiana comunistă în spațiile moarte - extreme a unei sărbători neștiute de om; veșnicia de dincolo de el, veșnicia vis, veșnicia odihnă - repaos cu orice preț, văzută de pe pământ; inerție cu orice preț, văzută, așteptată de dincolo aici.

Era frig în bucătărie. în graba ei, mama uitase să facă focul la plită și în soba de paie de sub noi; ce-și avea gura în crivăț, în nord, acolo unde un capac de lut ținea vijelia să nu dăltuiască sub casă, să nu ne spulbere de pe pământ.

Tata nu voia, în "bolboroselile" lui prin ogradă; de la poartă până la ușile așezămintelor cu pereți, să-i strice plăcerea ei de a-l aștepta pe popă; așa cum știa numai o "credincioasă", cum știa numai o femeie curară ca a lui - mama mea, așa cum ar fi trebuit și el să fie, dar nu putea, nu voia să poată. "Ce tot umblă popa ăsta printre oameni să ne aghezmuiască, să ne cânte pe nas jumătăți de vorbe omenești; vorbe doar de el știute, fără înțeles pentru mine și pentru mai mulți, fără un cuvânt de binețe înaintea "sudurii" lor prin ogradă?"

- Andone, s-a făcut ziua, omule! Scoală-te odată și adapă vitele, fă pârtii prin ogradă că-i "zi 'ntâi" azi, că...

- Ho, Veto, ho! îi răspunse tata, de parcă oprise boii; cu car cu tot, în vârful unui deal; să pună talpa la roți, de parcă terminând de urcat dealul, oprise boii să privească la vale. să respire din orizontul atins. Apoi se sculă, ne mai luând-o în seamă. "Ea are oaspeții ei, eu îi am pe-ai mei!" își zise, trosnindu-și oasele, să se ridice din pat; făcându-și tendoanele lor praștie, și venele vinete, și sângele iute, și ochii mari, cu străluciri albastre; cu pupile mari măturându-i irisul în afară de cristalin.

Așa se trezea la viață, dintr-o neștiută energie ce ia fost dată; ce îi fusese dată în somn, de un vis nevisat, de întunericul neumblat al adormirii sale; ca să se trezească, de întunericul bătătorit al trezirii sale; ca să adoarmă.

15

Tata era acel înțelept care dormea când îi era somn, se trezea când cineva dinăuntru lui îl trezea, mânca când îi era foame; nici mai devreme nici mai târziu, era înțeleptul dedus din fenomenal, din vremea anterioară descrierii rosturilor lui printre oameni; dinaintea focului ce ne-a pătruns în carne, dinaintea apei ce ne-a stat în cale, dinaintea stelei aprinse la nașterea cuiva.

Mama, dimpotrivă, era înțelepciunea dobândită a manifestărilor fenomenale. Ea acceptase consecințele lor printre oamenii din lume, și-i încuraja pe cei din jur să le recunoască valoarea;

focul este foc, apa este apă, valoarea conștiinței lor în preajmă, esența binefacerii lor pe pământ, ca toate la un loc să fie numite cu evlavie Dumnezeu, Iubire, Duh Sfânt.

încetineala asta cu care tata își mișca trupul pe pământ, era un fel al lui de a trăi: trezindu-se din vis, murea trăind; adormind în trezire, trăia murind, ori invers, nu se știa niciodată de nu era invers.

Mama, cu veșnica ei repeziciune prin ogradă, se-nfațișa, trăind întruna numai cu gândul la moarte; mereu cu gândul la moarte; de prea mult păcat de a trăi, de prea multă trăire, care, oricând, pentru ea și alții - după părerea ei, era mereu o trăire'păcătoasă.

Conștiință veșnic de păcatul trăirii ei, se ruga în somn pentru cât era trează, pentru ce greșeli făcuse, scrutând cu simțurile lumea din afara ei, scrutând cu gândul lumea ei dinăuntru - adică propria-i, adevărata-i ființă; supremă Duhului ce o purta prin lume ca "Fiu", inferioară oricând Tatălui - superior oricărei conștiințe.

Intre ei, eu eram un fir de trestie legănată de neliniștile trecerii lor pe pământ; o plămadă comună ființei lor, ce încerca să germineze în covată, uitând că este făcută pentru coacere, eram așteptarea răsăritului lor din întunericul lăuntric ori exterior al trezirilor de orice fel, din lumina interioară ori exterioară a spațiilor de orice fel - temporale, atemporale, ale gândului punctiform, ale visului multiplu.

Copilăria oricui, între aceste două moduri de viață: cel lent ca o adiere de vânt cardinal - al tatălui meu, cel accelerat ca o cometă apropiindu-se de Soare - al mamei mele, era un salt de la cald la rece, de la foc la apă; între stări sufletești, o acumulare de stări unice, fenomenale.

Copilăria anotimp al ființei preistorice din noi, presară cenușcle amintirii; rătăcirii în arhetipul lumii, în începuturile ei pentru copilul ce se află veșnic în noi, pentru cel mare din noi - rătăcit de cel mic.

- Țață Veto! Veto! strigă Arsinia, prin urechile geamului care-i privea ograda ei, din cerceveca afundată-n lutul bucătăriei noastre de iarnă; de sub perna mea.

Doi ochi mici de pisică; fără sprâncene, se rezemau; sub o palmă-streașină, pe siliciul vânat dintre mine și imaginea "grădinii sălbatice" a ogrăzii de dincolo, plină de oțătari - lumânări umede, stinse, plină de sălbăticie.

16

De frică, am stat ascuns vederii ei; geamul avea reflexii în ochii ei, și nu mă putea desluși înăuntru. Soarele, care se afla în spatele ei, pe casa bunicilor mei, răsărea a doua oară din geamul nostru; în grădina cu lumânări vegetale, răsărea a nu știu câta oară; diferit, pentru fiecare om în parte pe pământ.

- Veto! strigă din nou, Arsinia, tară să înțeleagă că mama era afară, că "scutura casa" să vină preotul în ea, să-i fie aghezmuită ograda și oamenii, și vitele din ea, și duhurile lor independente, colective.

Văzându-mă, într-o clipire a soarelui pe lume, într-un căscat cu palma la gură, pe pământ, într-o fărâmă de oglindă spartă a siliciului eliberat de reflexii, exclamă; ființă cu ochi de pisică, craniul îmbrobodit, ființa palmă rezemată de frunte, exclamă:

-A, tu ești? Tu ești!

-Eu sunt mătușă! strigai dinăuntru, să tacă ea afară, să-și îndrepte căutarea în altă parte; nu înspre mine, în mine; dincolo de mine.

- Unde-i? Unde-s?

- Af... Af... auzea ea, de dincolo, înțelegând; după cum credeam eu, în întregime, silabele de început a lui "afară", restul sunetelor neauzite, fiindcă se îndepărtă, fiindcă se făcu nevăzută.

Soarele a sfârșit restul trezirii mele săgetându-mă în ochi până la lacrimi, deodată bucuros să mă vadă, bucuros să mă vadă om.

Mi-am făcut patul, strângând mai întâi plapuma grea de cârpe și lână; peticită în fel și chip să nu ne rătăcim în ea.

Camera era mică, săracă și curată. Patul, singura imponderabilitate a spațiului ei, singura imponderabilitate pe chituci a somnului nostru în ea, avea dulapi înfipti în cuptorul pat și în

peretele din sud, cu suflare de vită și liniște magnetică, cu echilibru indiferent în ușa cu scânduri alipite vertical, în ușa cu scânduri crăpate; deschisă pe lume, în pridvorul ei.

Trebuia să-ți pleci fruntea și creștetul, să-ți îndoi genunchi și coloane vertebrală ca să ieși afară din ea, din veșnicia somnului ei, din marginile ei de lut și paie, de sub "bagdadia" cerului ei; gata să ne sfârâme, gaia să ni se prăbușească pe îndrăzneala noastră de a sta în picioare în ea.

Mama "strânsese războiul din geamul spre ograda noastră; veșnic concavă - arie nesfârșită dinamic în copitele unor cai, nevăzuți, legați de buricul ei geocentric, de stâlpul - axă a lumii; ce se afundă: colo; la o palmă de vișinul de sub prispă, ici; la o palmă de salcâmul din fierăria sârbului Provovovici. Războiul ei de țesut rogojini era o grămadă de lemne, lăcuite de balele papurii, de curmeiele ei verticale, între două spate bune, orizontale, înfometate de gravitația fântânilor de sub noi, ori numai de atracția unei stele stinse în nadirul lacului, în latitudinea oscilantă a așezării noastre orizontale pe lume, a ființei noastre azimulale din această așezare.

Războiul fusese dat afară de mama; bucată cu bucată, în timp ce eu îmi făceam patul. Mama semna astfel un pact de pace cu nopțile ei viitoare, cu spațiul trudniciei ei din nopți pentru o zi sfântă, pentru îngroparea morților războaielor gândurilor ei prin lume, despre lume.

17

- Veto! am văzut-o atunci pe mătușa Arsinia, întregă, în ușa de intrare în grajd, în ușa prin care băgăm vitele în "bucătăria lor", în lungul bucătăriei noastre, în lungul meridianului casei curate și a beciului de sub ea, și a cuptorului din coastele noastre, și a trupurilor noastre lungite să doarmă pe el; să viseze pe dulapii patului pe chituci.

- Ce-i Arsinio? îi răspunse mama, punând masa în locul războiului, și trei scaune în jurul ei - cât încăpeau în jurul ei, punând mușcatele în tocul geamului mare învelit cu ziere curate; tăiate și lipite pe lățimea lui, pe înălțimile și lungimile lui incomensurabile, iraționale.

- Ce-i Arsinio? întrebă mama, a doua oară, punând după ușă și calendarul nou în cui; peste cel vechi - că nu se știe, după ușa prin care trebuia să-ngenunchezi ca să ieși afară, prin care trebuia să clipești des ca să vezi omul sau femeia din ușa cealaltă; ușa spre lume.

- Nimic, nimic! Am uitat. Doamne, țată, cum mai uit de-o vreme încoace!

Mama își cunoștea cumnata. Știa că uitarea ei avea scopuri precise; de împrumut ori de tras de limbă, ori numai de știut câte ceva din ograda noastră, să le ducă într-a ei și de-acolo pe uliță, la Pintilie, la Mândru, la fântână. "Vctă așteaptă popa! Iar a băut frate-meu Andone! Nu-mi da nici o sită de făină împrumut de zgârciți ce sunt! Toarce! Toarce! Coase și împletește! Bea și bate! Bea și tace!" Așa clevea Arsinia. Știam toți asta dar o suportam ca pe o pacoste necesară a neamului nostru; ca pe o apartenență și mai necesară în lume a celui rău la cei răi.

- Poate nu te-nchini în fiecare zi sub icoană Arsinio, poate ai uitat "Tatăl Nostru"!!?

- Eu, să uit "Tatăl Nostru"? Țată, îl știu de la început până la sfârșit! Mă văzu pe mine, rătăcind pe umbrele mamei în casă, ținând în brațe ultima mușcată, să-mi fie luată și pusă pe masă, să fie ștearsă; frunză cu frunză, de scrum, de cenușe, de uscăciune, să-mi fie înjumătățită greutatea pe pământ. Mă văzu și recită mândră: "Tatăl nostru, care ești în ceruri, sfințească-se Numele Tău; vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi".

- "Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi", o corectă mama.

- Eu îl știu de la mama, așa, țată, și așa vreau să-l spui. Apoi continuă să nu-l uite, încruntată, mai îngândurată ca la început: "și ne iartă nouă greșelile noastre..."

- "greșelele noastre" o atenționa mama.

- "precum și noi iertăm greșiților noștri", continuă Arsinia, să-mi arate mie că știe, mai senină la vederea mea: "și nu ne duce pe noi în ispită ci izbăvește-ne..."

- "ci ne izbăvește" interveni mama s-o învețe altă expresie a rugăciunii, cea învățată de ea cândva din Biblia bunicii ei.

-... "de cel râu"; sfârși mătușa mea cu un oftat, cu o suflare adăugată pe rugăciunea ei spusă dintr-o suflare, ținându-și suflarea de la început, de la: "Tatăl nostru"...

18

- "Că a ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin! încercă mama să o convingă mai mult, să o lumineze mai mult pe cumnata ei, știind că acest sfârșit trebuia spus de un preot - poate de preotul ce o să vină curând; pe care-l aștepta cu grijă, poate de un alt preot, care n-o să vie în casa ei, dar, care cântă acest apolis; "A Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh; Acum și pururea și în vecii vecilor. Amin"; acolo în sfânta biserică, acolo în spațiul inconoclast al meditației îngenunchiate, al meditației înălțătoare la cer; pe băta de clopot și cuvânt, pe aripi de gând la Dumnezeu, de conștiință a existenței ei creștine.

- Da, da! confirmă femeia cu ochi de pisică - Arsinia, din prima ușă a "așezării noastre pe pământ", care avea încă două uși; una spre oameni, spre mine și mama, alta în sud spre vite. Ușa asta; cu om-femeie în ea, era o intrare într-o tindă săracă, unde, pe o prispă de lut, țineam găleata cu apă de băut noaptea, țineam lăzile cu făină și hambarele cu boabe pentru pasările de afară. Din sud, un abur cald intra în tindă, din foalele plămânilor boiler și vacii. Acolo, ieslea era lungă pentru patru capete, și paiele de pe jos le tăcea odihna dulce, rumegarea fără spasme, reazemul lin pe pământ.

Tata trecuse prin acel spațiu de freamăt carnal, de sudoare animală, de priviri conștiente numai la vederea omului.

Rânise balega și o aruncase pe un geam fără cercevică și siliciu; în ogradă, sub streășină lungă a grajdului. Le adăpase, le răsuci butucii de sare în iesle; să-i lingă înainte de a le pune paie de fân, paie de iarbă vântată - cosită demult pentru ele în șira de afară, din lungi cărări cu coasa în mână pe câmp, pe deal, pe baltă, prin pădure.

"Să țesăl boii și vaca și vițe Iu', că-i zi întâi", că popa va intra și aici, să aghezmuiască și să cânte pe nas; cu dascălu în urmă, să-mi zică: "Vai, ce vite curate ai, Andone!". Să-i țesăl și-n dimineața asta", își vorbea el, atunci când eu priveam numai răsăritul în oțătari, prin geamul dinspre ograda bunicilor - moștenită de Arsinia; până la venirea ei, până la așezarea căpățâniei ei îmbrobodite pe dispersiile astrale ale zorilor, ale soarelui molatec de iarnă.

Sfârși de-mprăștiat balega, de afară, pe grămada de "mraniță", de "gunoi"; pentru îngrășat pământul, care creștea și se-mpuțina după câte drumuri făcea cu carul în câmp, după cum ara înainte de zăpada sau ningea înainte de arat.

Plecă, smulgând găleata goală de pe prispa din tinda dintre noi și vite, spre fântână, spre nanu Anton, spre crâșmă.

Nu știa cum trecea prin fața fierăriei că ajungea la roată, o învârtea, privind cu un ochi spre cimitir și cu celălalt spre oamenii din crâșmă: gata, gata să dea peste cap ciutura pe mosorul lemnului orizontal, trecut pe osii orizontale și lagăre verticale mânătoare de rotații; trecute prin spirale arhimedice - omenești.

Atunci când să sfârșească turnarea apei clocotite în găleata lui de tablă zincată, atunci când se odihnea; uitând de roată, pe marginea

19

adâncului de sub el, auzi din crâșmă o voce cunoscută, o chemare liniștită de om înspre oameni.

- Andone! Da, era numele lui; așa cum îl striga oricine în sat. Apoi auzi:

- Vulpoiule! Da, "ăsta-i un prieten"; gândi tata, răspunzând de data asta cu o privire albastră - așa cum numai el știa să răspundă cu privirea, așa cum nu e nevoie să vorbești când știi ce vrea altul, de la tine, fără vorbe.

într-adevăr, era Haplea - uriașul lui sfătuitor, uriașul lui prieten de băut.

Tata lăsă găleata înăuntru crâșmei pe dușumea, lângă ușă; ferită de aerul măturat în cavități, de afară, de țurțurii streșinii ce se dădeau peste cap în umbrele vântului dimineții.

- Azi e "zi întâi", mă Roșule! îi pomeni și al treilea nume cel care i le știa pe toate, într-o anumită ordine în timp, în altă ordine în inimă - Haplea, Haplea năzdrăvanul.

- Știu, știu Mardare! vorbe, în sfârșit, tata, cu vorbe, așa cum s-ar fi convenit să facă acest lucru de la întâia lui chemare, de la întâiul lui nume rostit. Tăcuse oare să-și audă toate numele strigate de celălalt? Tăcuse, oare, să-și aleagă unul din cele trei nume ce i se potrivea în ziua asta; de care

avea nevoie azi? își stăvili și aceste tăceri oftând: Că Veta nu se mai oprește să scuture casa, să mă scuture și pe mine de "ce-mi pasă mic că vine popa", de ce-mi pasă mie de "aghiazma" lui.

- Nu vorbi așa, mă! Bei o secărică? Că de fumat știu că te-ai lăsat.

- Ei, o "mărășească" pe zi, ca să-mi bat cuiul mai adânc, tot stric, tot mai gust. Da ce carte ai cu tine? întrebă tata, uimit să-l vadă pe Haplea citind; că nu-l văzuse citind vreodată, că nu și l-ar fi considerat prieten de-1 știa că citește.

- Biblia, mă, biblia! îi răspunse celălalt, oarecum stingherit, oarecum împovărat de literele din colile deschise ale cărții, de ciudata lor așezare în șiruri, în grămezi de cuvinte frânte; ca niște sunete pietrificate în lemn, ca niște termite îmbârligate, împreunate să-și strângă sămânța în stârv.

- Biblia? De când citești tu, mă?... Atunci apăru nanu' Anton:

- Mă, Haplco, ia cartea aia de pe masă că v-am adus secărică!

în timp ce o închidea, coperta desenă cuvintele Biblie prin aer, apoi pe pământ; acolo pe masa murdară, în dreapta unghiului drept al mâinilor de pe ea.

- Ce caută Biblia aici, la crâșmă? De unde a-i adus-o? rămase uimit nanu, neștiind prea bine dacă să recunoască că prăvălia lui era un loc "nu prea sfânt", dacă o carte sfântă nu ar fi fost potrivită să-i sfințească pe oamenii dedați păcatului în această felie de casă a lui.

- De la un copil. Mi-a dat-o să i-o țin până duce vaca la văcar. Parcă era a Nalangătei; unu din ei, din câți are ca în ograda aia plină de plozi.

20

- Mă, fă ce faci cu ea și să dispară din prăvălie, că dacă află preotul Ciobanii..., că azi e "zi întâi", că azi umblă cu "zi-ntâi".

Mardarc se fâstâci, se foi în scaun scârțâindu-l, oftă, și, deodată se lumină.

- Andone, ia-o tu acasă! că tot ești cu apa... Tata luă cartea din mâinile lui; întinsă ca o pâine de celălalt spre el, întinsă ca un lucru de preț: de cristal, de smarald, de lumină încheată, spre celălalt. O așeză în "poale"; pe picioare, pe femure, bându-și secărica țepăn, să n-o răstoarne, să n-o uite. ca un mort viu așezat în scaun, ca un om care - viu fiind, nu știe de ce Irăicște.

Și plecă, fără un cuvânt, luând cartea la subsoară și găleata de toartă. Haplea îi făcea semne în urmă, care, traduse, ar fi însemnat că o să treacă pe la ci pe-acasă să-i ia Biblia, că-i bine să plece nevăzut de alții.

Trecu pe sub duzii înghețați a lui Provolovici Nicolae - cel cu circularul de tăiat bușteni, pe sub salcâmi fierăriei lui Ionel Provolovici - celălalt sârb în viață - al satului, și, ocolind cu privirea poarta casei noastre, intră în ogradă.

Drumul a fost greu. Zăpada îl desprindea de pământ. își aducea aminte de îndrăzneala lui să poarte cartea în văzu lumii: "De când Roșu cară Biblia la subsoară?", "o fi pentru nevasta lui; că știm cât de credincioasă e!" "O fi pentru ficioru-su că-i la școală. Dar la școală nu se mai învață Biblia", "S-o fi îmbolnăvit careva în casa lui, în neamul lui?" Așa se întrebau alții în mintea tatălui meu, întors pe urmele lui; în acel segment de uitare totală - crâșma lui nanu Anton și stâlpul porții lui, ocolit de găleata cu apă înghețată, de trupul lui împovărat de carte.

"Ce i-o fi venit lui Mardare să-i țină cartea plodului ăla?" "Care plod?" "Unu care ducea vaca la păscut, la văcar, la turmă?", "Dar e iarnă!"" Dar c iarnă, e ajunu' bobotezei?", "M-a mințit!"

Toate aceste deducții au fost aprinse când trecea prin poarta deschisă cu un scârțâit lung peste ogradă; peste adăpostul câinelui ce o păzea, au fost stinse pe clanța trântită în urma lui, în mâselele porții închise în urma lui.

Mama îi ieși în cale din casa curată, din casa din nord, ce ne pândea peste vișinii de gheață, de peste cercul polar. îl văzu pe tata în calea ei, și, aproape să nu-l ia în seamă, se împiedică cu privirea de cartea mare; înspăimântător de mare, din subsoară lui.

- Ce ai acolo? Cine ți-a dat...

Se opri. Taia îi întinse cu dreapta; cu mâna dreaptă, cartea din subsuoara stângă, după ce lăsase pe pământ apa împietrită în găleata de zinc, apa împietrită în aerul de plumb al ogrăzii.

- Vai, e o Biblie. Cine?....

Tata nu i-a răspuns. S-a dus înaintea ei, în casa "murdară", în casa locuită clipă de clipă de oameni și vite, de vite și oameni laolaltă.

21

Smulse găleata grea de acolo, de unde o lăsase, ca să răsuflă scăpând de Biblie, ca să se urnească mai ușor pe pământ - fără povara ei în conștiința lui, fără semnul mare de întrebare ce-i neliniștise verticalitatea translației trupului lui din crâșmă până aici, între duzii și între salcâmi sârbilor - tăietori de lemne și de oxizi.

- Și ce litere mari are? asculta tata în urma lui; o auzi el pe mama, afundându-se printre vite, în grajd; să le hrănească, să le privească, să le mângâie. De acolo, plecat pe ieslea lungă cât să dormi; de n-ai casă, cât să trăiești pe gerul bobotezei cu suflarea caldă a boilor sfinți; a ochilor și nărilor lor veșnic deschise pe trup omenesc, de acolo, tata auzi un cântec.

- Mântuiește Doamne poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta. Apoi o altă voce mai nazalizată îi răspundea secund

- Biruință binecredincioșilor creștini asupra celui potrivnic dăruiește. Și din nou întâia voce sfârși de cântat:

- Și cu Crucea Ta păzește pe poporul Tău...

Era popa Ciobanu; cu dascălul Vasile după el - cei așteptați din zori. Tata, ascuns ca un hoț printre vite, primi un strop de aghiazmă în frunte din busuiocul întins de popă peste vite: fără să-l vadă, fără să-l știe om.

- Da, bădița Andone, unde-i? o întrebă pe mama, sfinția sa părintele.

- Cu vitele, cu vitele! spuse mama. El trăiește, părinte, doar cu vitele. Ce-i doi "așteptați" cu "zintâi" - cum știam eu; dar putea să fi fost

așteptați și din alte motive, că numai mama știa sărbătorile și zilele de trudă, și zilele de post, și zilele de cumpănă, și chiar zilele de așteptare -de viață fără rost, cei doi așteptați s-au așezat la masă. Popa și dascălul mâncau din același castron lapte fiert, cu linguri lungi de lemn, că drumul de la lut la gură era scurt, că repetiția ingurgitării era numeroasă; ei arătând ca niște drumeți grăbiți, care își făceau o datorie pentru alții - pentru ce-i cei i-au primit în casă; să șadă la masa lor, să fie hrăniți, să intre în casa lor pentru a fi spălați pe picioare.

Tocmai când dascălul lăsă lingura lui jos, să rupă pâine în lapte, preotul Ciobanu văzu Biblia pe tocul ferestrei, între două mușcate.

- Leliță Veto, leliță Veto! strigă la mama care era în jurul lor, între "ei" și plită, îngrijind de focul din plită, să nu duduie dar să ardă, să nu ardă dar să încălzească.

- Sunt aici părinte, răspunse mama, de parcă nu era acolo.

- Ce-i cu Biblia asta în casa dumatăle?...

Atunci apăru în geam, în ogradă, un copil. Nu știu cum, nu făcuse zgomot la intrare. Nu știu cum, aluneca pe zăpadă, făcând totuși pași spre casa "murdară" în care aveam oaspeți de seamă.

- Mamă Veto, mamă Vetă! strigă copilul la geam; strigă tare că se auzi înăuntru.

- Vino înăuntru! îl invită mama.

- Nu, nu! striga copilul fără nume, copilul din ogradă. Dă-mi Biblia!

22

- Bibli-a? Bi-blia? Care?... intona mama - o clipă, ca-ntr-un refren de psalm uitat.

Luă cartea uriașă dintre mușcate, îl ocoli pe preot și pe dascăl, îl ocoli și pe tata; privind în ascunzătoarea lui din iesle, și-l întâmpină pe copil, afară, în geam. Preotul și dascălul au rămas muți.

- Cheamă-l înăuntru leliță Veto, cheamă-l înăuntru! strigă el la mama, prin geam, prin mușcate, prin pereți verticali de lut; de ziduri sonore, compacte.

- Hai, hai înăuntru! îl invită mama.

Apăru în prag, înconjurat de o aureolă boreală cum numai un corp astral ar avea această însușire, cum numai un sfânt într-o icoană ni se înfățișează.

- A cui ești, tu? îl întrebă preotul curios.

Atunci, din spatele copilului, apăru tata, răspunse tata.

- A lui Adam, părinte!

- A! iacii preasfinția sa, a lui Adam, din Iepureni?

- Nu, nu! se îndepărtă copilul de oamenii casei, se îndepărtă de casele murdare și curate ale ogrăzii noastre. Nu, nu, nu! se auzea în poartă; dincolo de ea, afară, vocea unui copil necunoscut în sat. A lui Adam! A lui Adam! se auzea un răspuns, repetiția răspunsului dat de tata întrebării omului ce ne sfințise casa cu-n trocar al Crucii, cu o "mântuire".

Atunci, dascălul, care parcă nu auzise și nici nu văzuse nimic din cele întâmplate; afară și înăuntru, îl întrebă glumeț pe preot, rupând bucăți de pâine în lapte.

- Părinte e păcat să mănânci din munca altuia?

- E păcat dascăle, e păcat! îi răspunse popa, flămând, uitând că înfuleca lapte cu pâine fărâmițată de altul în castronul de lut.

Atunci tata a râs, cu un râs omenesc necunoscut mie: -Hă, hă, hă!!!

- Bădiță Andone, șezi cu noi! Șezi cu noi! îl invită pe tata preotul-om, îl al treilea scaun de la masă, ca pe un om al bisericii, ca pe un om demult cunoscut de cei doi veniți în casa lui. Da, unde ai fost? că nu te-am văzut când am venit.

Atunci tata minți ca un Vulpoi, ca un om cu părul roșu - ce era, ca un om oarecare:

- La apă, la fântână, la...

- Dascăle, lași în casa asta puțină aghiazmă! spuse cineva.

- Da, da! răspunse dascălul înspăimântat.

Eu eram la mătușa Arsinia, în ograda ei cu oțătari - lumânări de piatră. Trebuia să fie și-n ograda ei o "zi-ntâi", o "zi-ntâf adamică.

CIUTURA DE CRISTAL

23

Luca si Matei

Pădurea Gârboavele are trei dealuri și două văi între ele. Stejarii copii și cei mai bătrâni; de 50-70 de ani, lăsau să se strecoare printre ei câte un salcâm ce migra - parcă gânditor, spre turma lor periferică, dinspre Tulucești; în marginea pădurii dinspre Tulucești, peste tranșeele săpate de ruși în coasta primului edru al primei văi; să-și facă pândă din rădăcini și ochi de vultur, din frunză, să-și facă parole de invazie și stăpânire cântecul păsării, cântecul fluierului și vorbei românești.

Tăiasem desculț pădurea; în lat, pe deal, pe vale, pe deal, pe vale, cu sapa pe umăr, cumpănindu-mi coșnița de mâncare în coloana vertebrală și în mâini, mutând reazemul cozii de lemn pe clavicula, pe omoplat și-n palme însângerate de tăișul semilunci oțelului bătut în gură.

- Să tai pădurea pe la fântâni, prin nord! mă sfătuia mama - fără altă explicație, mergând înaintea mea; călăuză, târându-mă după ca cu o nevăzută forță, ca un magnet o fărâmă de oxid, o fărâmă de alt magnet; ce nu știa că sunt eu, ce nu credeam să moștenesc eu, ca și ea; atracția universală, invers proporționalitateca distanței dintre suflete omenești.

- Să treci pădurea prin sud! zăbovea tata în povață; că văile sunt mai mici, că dealurile se topesc la capătul tranșeelelor și la gura tunului, și în dinții cătelei de mitralieră, și la auzul lui za cavo - pentru cine, gde -unde, cto tî - cine ești... Și vocea lui se pierdea în urmă; mereu pe urmele mele, de parcă nici n-ar fi existat; eu neîndrăznind să privesc în urmă, eu neștiind vreodată unde se află Tatăl fiului ce eram.

Atunci, în înșiruirea noastră tribală, spre prașila I sau a Ii-a, spre câmpul de secerat; din est în vest, călcam paralele extreme cu teamă, pe vârfuri, de parcă în capetele axei lumii nu ne era permis să fim conștienți de ființa noastră pe pământ, de existența ei veșnic supusă firului cu plumb și a unei temute dependențe de meridian, de ținuturi ecuatoriale.

În zilele de păscut boii; pe marginea pădurii și a Drumului Mare, când părăseam coliba din vie uitând de carul adormit în roți și în inimă și în proțap, în zilele dintre grâul cosit și pârguirea poamei în butuc, uitam de sfatul lor și intram în pădurea interzisă piciorului de om; înspre fiară,

înspre vorbele ei neînțelese, înspre silabisirile șoptite ale cuvântării ei cu lumea ființei mele interioare; plină de alte pânze, de alte demonice subjugări.

- Ivan, tî? mă recunoștea, nu știu de unde, nu știu cum, câte un soldat slav rătăcit ca și stră-străbunii lui în apus, ca un blestem al neputinței neamului lui să-și astâmpere setea sângelui de sânge, spaima vieții de moarte, neputința să-și potolească horele în jurul unui scripcar descălecat, arcul și săgeata în inima căprioarei crescute la sân; ca la noi, ca la noi.

24

Soldatul făcea ochii roată, ca o mitralieră pe afet, ca un tun pe un tanc, robotizat de spaima pronunțării în gând a ceea ce avea să-mi comunice mie.

- Ioane, mă băiete!

"De unde mă cunoaște ființa asta cachie, cu cămașa peste pantalon, suflecată, cu stea în frunte, cu cisme cât jumătate din verticala trupului său, arătând ca o ființă extramundală, teriomorfă, ca un preistoric hăituit de fiară?"...

- Sss...unt român din Basarabia. Taci! Ascultă! Du-te la postul de pândă din capătul viei tale; acolo în ceafa satului, acolo la marginea lepurenilor; deasupra râpii de lut, și dă-i pachetul ăsta de țigări soldatului Luca din Mereni. Auzi? Luca din 'Mereni, din Chișinău. Eu sunt Matei -vărul lui. Să-i spui că "Matei îi trimite asta lui Luca" prin Ion. Auzi?

îmi împinse direct în buzunarul pantalonilor un pachet ce semăna cu un pachet de țigări Mărășești, fumat pe jumătate; ca să-ți faci loc în spațiul rămas liber de adăpost pentru o scrisoare sau pentru o foiță de hârtie; scrisă pe ascuns, cu hieroglife necunoscute cuiva .

Soldatul s-a răsucit, ca la o comandă, și s-a îndepărtat de mine, contopindu-se cu un soc rătăcit printre salcâmi, contopindu-se cu suflarea albastră a dimineții din pădure.

- Stoi! am auzit în ceafă ordinul unui alt soldat rus; ca un strigăt de moarte, ca un strigăt necuvânt. Mă înconjură; eu stând nemișcat, el înarmat până în dinți, cu lopată la fiind și gamelă pe apendice, cu un automat P.P.S. atârându-i la șold, cu-n încărcător cât o roată de lemn făcută de Moș Avram Provalovici pentru un căruț de cărat bălegar dintr-un grajd plin de vite, afară în ogradă, în stiva de mraniță de la coada cotineței și din rădăcina oțatarilor dinspre mătușa Arsinia - cum era la noi în ogradă.

Mă înconjură, privind la mine pe sub cozoroc, ca la un inamic de război, ca la o apariție stranie în pădurea lor - sfert al pădurii noastre, ca la un om ce-l mai văzuse cândva și pe care-l uitase în sipele memoriei sale ambiguă, imprevizibilă.

Apoi, uitând de mine, se apucă să privească cu aceiași ochi în lume; din afara ei, la cele două patrupede, măsurându-le parcă picioarele, copitele, coarnele.

- Hm, hm! mormăi santinela rusă, cu interjecții universale, înspăimântând ciorile din salcâmul uscat sub care ședeam desculț, așteptând sfârșirea rondului lui nefiresc, aparent nemotivat.

Boii traducând sunetele în: "hăis, cea!" - ca la noi, îl ocoli la rândul lor, mirosindu-l, și, cu un curaj "neomenesc", îl biciuiră cu cozile, îl amenințară cu coarnele.

Rusu, de parcă abia atunci înțelesese cine pe cine suspectează, cine pe cine străjuiește - străjuiește pădurea, își făcu drum, din centrul de greutate al triunghiului făcut de mine și vite, pe o mediană, pe cea mai scurtă mediană dintre om și animal.

CIUTURA DE CRISTAL

25

- Hm, hm! repetă, ieșind din triunghiul sihlei de salcâmi, pentru el sau pentru cine o fi știind el ce înseamnă 'alte sunete" - diferite de cele dintâi, diferite de cele înțelese de animale și ierburi și arbori; ca o uimire a unui om printre ele, ca o încercare de comunicare între specii și rase, între regnuri trofice.

Am zăbovit, rezemat de soclul în care dispăruse Matei - soldatul din Chișinău, căutându-mi buzunarul drept. Era acolo. Pachetul misterios era acolo, pulsându-mi ca un ceasornic pe fibra piciorului drept, în mână, în ceafa.

Boii, uitând de prezența santinelei în bătătura pășunii lor, secerau iarba grasă, ocolind țepii și mușuroaiele de cârțiță și de furnici. Un izvor își făcuse fântână dintr-un cuib părăsit de mitralieră

și, ca doi frați rătăciți prin lume, își rezemau suflarea de oglinda apei; cu nările ondulând argintul ei, cu buzele sugând structura ei moleculară.

Știam de acest izvor toți băieții - paznicii de vie și bostană; eu și Gheorghe a Babanei, fiind mai aproape de noi decât alte izvoare din pădure, decât alte fântâni din marginea ei.

Veneam aici; uneori pe ascuns, cu vitele la adăpat în coama asta de pădure; ocupată de diavoli, trecând prin vămile santinelor, prin parolele lor de distingere a vântului de frunză, a pasului de om și a pasului de animal.

Uitam de setea noastră, potolind setea animalelor, precum uiți sa cânti ascultând cântecul păsării, precum uiți să plângi când alții plâng la moartea ta.

Boii pășteau în cercuri concentrice izvorului așezat ca printr-o minune în mijlocului sihlei de salcâmi, îndepărtându-se de apă în periferia poligonală a stejarilor pitici - năpădiți de cătină și urzică, de ochi ascunși sub unghia frunzelor palmă.

Amiaza cădea de plumb pe câmp, când coloana noastră carnală; boii și cu mine, urmam prin arătură cărarea nevăzută a unor pași nesiguri; de animale și oameni, cărarea imaginată între două puncte știute de gânduri de copil.

Am trecut pe lângă via lui Gheorghe a Babanei, pe lângă freamătul gardului ei vegetal, pe lângă neștiutele ei coaceri, spre Drumul Mare, spre via mea - în răsărit, tot mai spre răsărit, spre sat, până dincolo de el, spre Prut; peste lac, în Basarabia.

Acesta era drumul infinit al gândurilor mele de copil. Acesta era drumul speranței mele de neant, de cunoaștere a necunoașterii, de așezare în spațiu a arhetipurilor, de așezare în timp a miturilor lui.

Am ocolit coada râpii lui Ciucă, pe un drum bătut de roți - afluent al Drumului Mare, al drumului de hoți; adunați în crucile din marginile lui, prezenți, în respirația vântului de miazăzi, cu litanii șoptite și bătăi de clopot frânte în clise, în tulpinile florii soarelui din pământul lui moș Manole Toderiță - fratele mai mare a tatălui meu, ce ne păzea via, în nord, cu grijă, cu îngrijorare.

26

IOAN A. TORDERIȚĂ

Postul de pândă arăta ca o casă scufundată în pământ; până la streșină, fiind săpat în pământ de hârciogii veșnic nocturni, de ființe înfometate veșnic de tăcere și adânc, de oameni care nu vor să vadă ci numai să asculte, să asculte chiar privirea, să ne asculte suspinul ei generator de revoltă, de neascultare.

Câmpul dintre pădure și Drumul Mare era un ochi orizontal, deschis spre cer, cu pleoapa pădurii rezemată de sprânceana dealului Miloșu -din vest, cu genele - arbori fremătând în pana norilor; gata să cadă în osmoze, în cântec de pasăre nevăzută.

- Tavarîș Luca! mă străduiam să strig din zarzăr, de la aceeași înălțime cu soldatul din postul de pândă - peste vie, peste bârlogul lor de șobolani, peste râpa de lut, peste lepurenii, peste sat - în întreg universul.

Boii, legați de butuci de roți și osii de car obosit pe pământ, priveau de jur împrejur, neștiind cine vorbește. Luca, speriat, se opri să privească înspre mine, pierdut cu privirea într-un stol de lăstuni. Puse mâna pe binoclu, să Fie sigur că își auzise numele în aer, să afle cine îl striga. Prismele convexe mă focalizară în retina ochilor lui, cu uimire, cu mari aberații de sfericitate, cromatice, magnetice. Kto tam? l-am auzit.

- Ion! am strigat; am "pozat" un strigăt, acolo sus; în părului meu invizibil, având convingerea că celălalt vede tot prin sticlele dintre el și mine, prin siliciul dintre el și lume.

Și, ca să fiu sigur, i-am arătat pachetul de țigări; alb, la marginea sferei de frunze a pomului paroh, a arborelui vieții din marginea unei alte vieți - via noastră, via noastră unică ca viața unui om născut o singură dată; să moară de mai multe ori, ca moartea unui om ce a trăit de mai multe ori unic.

Am coborât amândoi pe pământ. Am străbătut amândoi spre marginile spațiilor ființelor noastre. Eu i-am dat pachetul - scrisoare, pachetul cu miros de Mărășcești. El mi-a dat un bună ziua apăsat:

- Bună ziua, Ioane!

- Bună ziua Luca! i-am răspuns, cunoscându-l, recunoscându-l. Era soldatul rus-român ce mă salvase de la moarte când ploaia torențială mă ducea spre râpi, când potopul lui Noe; contrar convenției semnate cândva de Dumnezeu cu un om, s-a dezlănțuit pe mine - un păcătos la începutul păcătuirii pe pământ.

Drumul, de la Pădurea Gârboavele prin Coadă Râpii lui Ciucă, peste Drumul robilor - Drumul Mare, a fost în ziua aceea un drum de taină între pânze, de conspirare a evadării iminente...

Nu a mai aflat nimeni ce s-a întâmplat cu Luca și Matei. Ei fugise peste Prut, la Mereni, ori în altă parte, unde i-o fi dus inima, acolo în Basarabia noastră care era a lor, în Basarabia lor care era și a noastră.

- Ivan, vi ni viju oni? Ion nu i-ai văzut! mă întrebă a doua zi, din via vărului meu Manole, soldatul ce-mi pusese în cumpănă prezența mea în casa lui, în vremea potopului trecut.

27

- Nu i-am văzut, i-am vorbit de parcă l-aș fi văzut întâia oară...

Au trecut anii. Tata lovea cu biciul în aer, în urma carului lui - rătăcit înainte, îndemnându-și plăvanii.

- Hăis, Matei! Cea, Luca!

- E păcat Andone să dai nume de sfinți animalelor, îl certă mama, auzindu-l cum biciuește cu vorbe de piatră urma carului cu boi.

- De ce, Veto? Boii sunt sfinții vieții mele. De ce n-ar avea și ei nume de sfânt, de ce nu i-am boteza ca pe oameni? o certa, sau o mângâia pe mama cu credința lui eretică pentru ea, cu o nouă credință îndrăzneală pentru el - veșnic dedus din animal.

Atunci, mama, schimbă vorba îndepărtându-se de schisma ei cu tata:

- Măine e sărbătoare! Măine este Ioan, Luca și Matei. Să dăm de pomană, Andone, că mulți au murit în Siberia, că mulți au murit aici fără a ști de ce.

- Am să aprind o lumânare pe groapa postului lor de pândă, Veto, dacă n-o stinge-o vântul. Și am să beau o cană cu vin, cu Drăgușan, la noi pe prispă, la noi în ogradă, ca să-i pomenim, ca să nu uităm ce-a fost, cum a fost, ce-a fost, îi promise el mamei solemn; infinit de solemn.

Fluierul

Eram pregătit să merg la "stuf. Opincile și parasânii și obielele uscate stăteau într-un loc zidit de mama în lut; lângă plită, lângă sobă, acolo unde mereu ai nevoie să arunci ceva la uscat, unde ai nevoie să uiți de lucruri ce-ți prisosesc.

Sărăcicioasa bucătărie de iarnă; loc de tăcere lungă în om și de vorbe sfat împletite pe funii de gând; de speranță, de dor, de nevoie, de durere, de spaimă, de amintire - bucătăria, adăpostul nostru sub țaria cerului de iarnă și a trupului lui înmiresmat, frământa în lumina lămpii, umbrele noastre arcuite în spațiul ei închis; descompuse ca să se împreuneze, compuse ca să germineze un Tată și un Fiu; el superior mie prin ideea creației, eu, împământat de el, să confirm ideea oricărui fel de creație.

- Că nu mai avem stuf, Andone, să înnoim acoperișul și streășină casei, o auzeam pe mama, când îmi trăgeam nojițele în sus; să mă strângă înfășurarea lor până în talpă, ca patina - femur de cal - să-mi șadă dreaptă, ca buclele lor să nu se atingă de bățul ce avea să mă împingă înainte pe gheață, pe lac, spre Spia.

- O să vedem, o să vedem acolo, ce-i de făcut. Am dat eu peste un "foltan" din care să tot tai... Dacă aveam băiatu' cu mine, dacă-l luam ieri cu mine... De n-ar ninge azi. Dacă ninge, pierd și ce am tăiat ieri pe lumină, pe ger... toată ziua... Icnea încălțându-sc, trăgându-și parasânii până sus, legându-i cu sfori de negară de cureaua pantalonilor; să nu-i cadă, să-l înalțe cât mai mult de opinci, de pământ...

28

- Fiu! Fiu! am auzit afară în noaptea însângerată de infraroșul luminii lămpii noastre, care se prelinse prin geamul obosit să ne tot privească înăuntru; se prelinse afară, pe cenușa zăpezii din ogradă, pe omul care ne fluiera.

- Au venit, au venit! l-am auzit pe tata...

Oamenii plecau în cărduri spre lac; cu noaptea-n cap, cu tarpanele în mâini; pe umeri, echilibrate de traista de mâncare în palme; orizontal, echilibrate de pași mășurați cu grijă, înainte.

Era un pelerinaj murmurat, șoptit în anotimpul stelar, în noaptea ce nu se mai sfârșea, în duhurile ei polare.

Lumina zilei întârzia. Rotația pământului era încetinită de migrația magnetică a omului pe lac; cât să-i atingă trupul înghețat, cât să jăcă aripi în pletele lui pietrificate, cât să se desprindă în zbor spre grinduri cu stuf galben; ca luminările în biserică, ca lumânările în seu de parafină. pe un fir de plumb.

Văzduhul era săpat cu tuncle de suflare omenească, înainte; spre răsărit, de parcă noi - pelerini spontani, eram cârțițe într-un ghețar, fiecare, cu suflarea lui, înfometându-și trupul cu mișcare, cu dor de lumină, cu cuvânt.

Alunecam în umbra cenușie a tatălui meu, atras în cavitatea vidă a umbletului ei; înaintea mea, mereu înaintea mea, ca o călăuză mută. infinită, în drumuri prin neant, ca o tăinuită dedublare a Tatălui în Fiu, sa nu mă risipesc în Duh, în Duhul greu de înțeles al lacului.

Oamenii - cred că erau oameni; umbre scormonitoare de umbre, mă lăsau în urmă sau mă îndepărtau înainte, fiecare ascunzându-se parcă de celălalt, fiecare gândind la o cale sfârșită, la un sfârșit unic de drum, într-un tărâm necunoscut de gravitații galbene; înspicate, de oscilații omogene, dense, carnale.

Linia orizontală a grindului Spiei ne întâmpină caldă și înourată de cețuri albastre, gata să se dilate în sus. Apoi trupul ei de șarpe îmblânzit se făcu galben cărămiziu, violet, și, deodată, roșu aprins. Soarele se zvârcolea într-o spirală arhimedică, logaritmică, peste Prut, în Basarabia, trezind conștiința metrică a lumii în noi, scuzația distanțelor măsură între oameni. Soarele era încă departe de tărâmul alb-întunecat; întunecat alb, al lacului de sub noi, era încă o presupusă stea sub pământ, era încă o nebănuită inimă într-un trup letargic, în uriașul trup adamic al nopții.

Ne afundam, pe rând, în peria luminii fără candelă, în cămașa de stalactite galbene a trestiilor drepte; drepte să le-nfioarc, călcând fără milă oglinda transparentă - gheața, până în ochi de pește, până în uimirea ei că suntem oameni cu sânge cald, oameni coboritori în stelele apuse de curând în adânc.

O explozie seacă ne străpunse lung, ca un cuțit subțire, ca o săgeată nevăzută, din cap până în talpă și, înapoi spre cer, în lung, în lat, cât lacul; cât apele lui ascunse în pleura celor înghețate.

29

- Cambaraua! tresări tata, scoțându-și patinele din picioare.

M-am oprit tremurând de spaimă, de efortul alunecării pe "oasele mele", pe "femurul meu de cal". Nu sfârși cuvântul, când, la ultima silabă, un plesnet de bici trosni și mai tare, între mine și el, aproape să ne îndepărteze, aproape să ne învrăjbească. Era un sunet continuu de gheață crăpată, de gheață înălțată pe lac ca două palme suprapuse, ca două săbii gură în gură, ca lacul să respire, să ia o gură de văzduh din noi, din trupurile noastre înfierbântate ce-i scormoneam cu umblet tăcerea-i de piatră, infernu-i de cristal.

Atunci am văzut oamenii cum alunecau pe burtă, încercând, parcă, să înoate pe valurile împietrite ale gheții - sănii fără șine și cârmaci, colaci de bobotează aruncați în fulgi de zăpadă stinși, desagi cu merinde zvârliți peste tărâm.

- Măăă... hăuiuau grămezile lor de carne fără coloane vertebrale. Apoi se făcu o liniște de moarte. Umbrele sfărâmate de "cambara";

alungite în punct o clipă, se dilatau, se înălțau pe patine de os, alunecau în dispersia răsăritului leneș, iminent.

Fiecare își căuta tarpanul pierdut, traista pierdută, jumătatea lui pierdută pe gheață, înjurând în gând cu teamă, privind înjur, privindu-și în jur rușinea de a fi căzut; lovindu-se de cambara, aruncat de ea în sus ca o pasăre de baltă, ca o rază de lumină gânditoare între lumi necunoscute.

Deodată aerul fremăta pe un cântec de fluier în grind.

- Care o fi nebunu"? spuse tata. Apucă cu brațul stâng; sub braț, douăsprezece fire de stuf deodată și seceră cu dreapta, fără milă, cu tarpanul ucigaș, lumânările lor reunite să plângă în trupul lui mai întâi, apoi pe urma lui de om-lumânare.

Soarele ne orbi pe rând, presărat în imagini multiple, cvasimultiple, heteromorfe.

- Să-ncepem iar o zi cu împrumut...

De la cine împrumuta tata această zi nu înțelegeam și nici nu-mi dădu vreme să înțeleg.

- Facem un cerc de-acolo până colo, îmi arată, cu tarpanul în aer, cu o rază frântă în mâna lui, diametrul lanului nostru de secerat; lanului nostru de grâu polar, de vergi galbene îngemănate.

M-am îndepărtat de el, zvrârlind patinele din tălpile opincilor, cu tarpanul în mâna dreaptă, pe un drum imaginar, în stufăriș, pe un drum cu oglinzi de argint în grind. Ochii îmi lăcrimau. Paznicul cerului și pământului râdea cu lacrimi. O trestie frântă a plâns, a plâns prelung, în urma mea, înaintea mea...

Harșc, harșc! auzeam lama tarpanului tăind tulpinile verticale. Palma stângă îmi sângera transversal, de parcă lumânările galbene; alungite pe urma mea, plâneau cu sânge omenesc, cu sânge de copil.

Se făcu cald în pădurea de stuf. Soarele își sfredelea ochii în noi, s-avem putere, să ucidem, să ne numărăm bățile inimii în tarpanc, în suflare, în trupuri.

30

Era aproape de amiază. Tata se ținuse de cuvânt, făcând din semicercul lui; desenat mic în aer, unul real, plin cu suspine de șarpe îmblânzit.

Nu eram decât noi doi pe pământ. Atunci, când singurătatea era să ne omoare, am auzit cântecul fărâmițat al fluierului. Tata a privit numai, în nord, acolo în rădăcina grindului Spiei, spre Babele, spre Rotundu. Nu a mai oftat ca atunci, ca dimineață. "Cine-o fi nebunu?" m-am trezit eu, vorbind în locul lui, m-am trezit cu, vorbind singur în gând.

- Hai la masă! mi se adresă fără "mă", fără "Ioane", fără "băiete", cum făcea deseori, în sat, în ogradă.

"Hai la masă!" era șoptit de un corăbier ce mă avea în grijă, acolo sus pe catarg. Un: "Tinc-te de funii!" în pânzele pline de vânt, de nestatornică așezare în spații; pe ape, pe ape de văzduh dezlănțuit.

"Știu! știu! de ce tata nu mă strigă pe nume. E prea cald". Picioarele mi se afundau în apă până în glezne.

"Îi îngrijorează apa din stuf. Îi îngrijorează stuful din apă"

- Dacă ninge, la noapte, pierdem toată truda noastră de azi, l-am auzit repetând ce mai spusese cândva; contrar neliniștii lui că-i amiază, că gheața se topește, văzând cu ochii că grindul plutește în derivă, în voia mălurilor și rădăcinilor lui nestatornice, indiferente.

- Dar apa? îl oprii eu să se mai plângă.

Atunci a cântat cucuștiucul. Atunci a cântat un cucuștiuc în Capul Spiei, sub ciutura de cristal fierbinte a soarelui amiezii: Cucu-știuc! Cucu-știuc!...

- Cucuștiucul! îmi răspunse tata cu ciudă.

- Ce-i cu cu-cu...

- El e de vină. El prevestește scufundarea pământului în apă, năvala apei pe pământ.

Făcuse foc din rădăcini bătrâne de stuf, din "coșcan" mort în aer, pe gheață.

Slănina se înmuiase într-un ziar cu litere groase, importante, unsuroase. Focul ne încălzea genunchii și coapsele; o fărâmă numai din înfrigurarea ce ne împrejmuia nemișcarea. O aripă de nor - pasăre craniu, acoperi soarele și apa de pe gheață se-ncreți, se-nvineți, odată cu înserarea eclipsei neașteptate.

Cucuștiucul a încetat să cânte. Două rațe sălbatice săgeta grindul; din sud în nord, lăsând pietrificată pasărea anacronică într-un ciot de „... ^ din "Chiscul Curvii"; cum îi spuneau pescarii aceluși ochi de pământ scufundat pe jumătate în ape tulburi, în ape cu vânt continuu.

- A trecut amiaza! oftă tata, privind săgețile maldurilor de stof ce desenau "semicercul tarpanelor" noastre, ce se odihneau acum - gură în gură, lângă foc, din foc.

-Dar fluierul?...

- Ce-i cu fluierul?

- De unde cântă? îmi sfârșii eu întrebarea începută.

31

- Din apă! Apoi, privind roată, privind sferic, se răzgândi: Din Basarabia, de peste Prut!

- Dar, e iarnă!

- La ei, băiete; "în sfârșit, băiete-gândii cu", la ei, e mereu iarnă, de când Hitler i-a rupt din noi, din inima noastră, de când Stalin a trecut-o prin sabie și foc.

Craniul norului călător făcu ochi și o cascadă de lumină fărâmiță un hohot de răs omenesc peste noi.

- Hă, hă! Vulpoiul' a tăiat toată Spia cu flăcău ăsta de clasa a treia. Da. Era în 1953 în Decembrie 1953. Peste o săptămână aveau să fie zăpezile mari, zăpezile unice ale unei libații rare, a unei glaciații ciclice necunoscută de cei vii.

Era Marchidan Bătrânul, care avea o nepoată în clasă cu mine, ori, era Drăgan din Iepureni care avea un băiat coleg de-al meu, nu mai știu, numai știam...

Fluierul a cântat toată după amiaza acelei zile pe înghețul constant al apei topite la prânz.

Era un cântec de jale, o horă fără oameni, fără pași roțiți înainte și înapoi; cum făceam noi secerând lianele galbene, înălțate în spic, însângerate de amurgul orizontal, funebru:

Ne-am încolonat spre casă, pe lac, pe patine de os fumegânde, pe sănii nevăzute de tăceri albastre, translucide. Umbrele ne erau lungi; de uriași înfruntând soarele și bățile clopotului bisericii zidite peste pădurea infinită de plopi.

În maluri, noaptea ne-a primit caldă, dulce, visătoare, ca o iubită fără identitate, fără un ultim om iubit.

Eram ud și-nfrigorat ca la naștere, eram secătuit de viață ca la moarte.

- Ehe, băiatu' muncește, îi place să muncească! Am văzut azi, am văzut... spuse al lui Marchidan sau al lui Drăgan, despărțindu-se de tata la o răscruce întunecată de drumuri, cu fântâni în preajmă, cu ciuturi scudundate în inima pământului; fierbinți, pline cu soare, cu jăratec de stea fără nume.

Tata nu vorbi, despărțindu-se de ei în glumă: "Că doar mâine o să-i văd din nou, că doar mâine este azi"... Nu mai credeam în zi și noapte; despărțite ca o cădere de pleoapă pe ochi, ca o trezire din somn continuu, ca o amintire fără sfârșit; întreruptă, fărâmițată.

Am deschis poarta în ogradă. Mama; umbra mamei, ajungea la picioarele mele și am ocolit-o să n-o calc, și am înconjurat-o pe sub prispa casei curate, ca să ajung la ea, la bucătăria noastră de iarnă; de unde plecasem în noaptea nopții de acum.

Am deschis ușa în lumina incertă a lămpii oglindă, a lămpii de pe soba de lut, înaltă, ce ținea plita în palme, să mestece mama mămăliga în ceaun, să-și "frigă" gândurile la noi, la mine.

32

- Băiatu' mamei! am auzit-o, și am simțit cum opincile îmi zboară din tălpi, cum se întind uzi parasânii pe pulpe, cum obrații-mi plesneau sub palmele ei calde. Intră și tata.

-Ai să-l omori. Ai să-l omori cu balta ta, cu drumurile tale prin zăpezi!

- Bună seara! spuse calm tata, văzându-l pe moș Tudor pe pat, așteptând să fiarbă mămăliga și să-și umple plămânii cu mirosul de tochtură din tigaia încinsă pe plită.

- Ai tăiat, ai tăiat? îi răspunse moș Tudor vrând să întrebe: "Câți malduri ai tăiat?"

- 50, cinci zeci, șopti tata, lăsându-se într-un scaun șubred de la masa din geam, gata să-și dea duhul în cuiele lui ruginite.

- Știi, bădiță Andone, a murit Stalin!

Tata privi roată, se încredința că nu-i "nimeni" să-l asculte, și, privind din nou la opinca udă scoasă din picior, spuse:

- De asta a cântat azi fluierul peste Prut!?!...

- Ce fluier, bădiță?

- Unul românesc, mă Tudore, că cele străine sună ca un țigal sau ca o petardă, ca o săgeată sau ca un glonț în țeastă...

Melița

Cânepa fusese secerată; acum, în toamna asta, din pârguirea ei în turmă. Creștea pe vale, în muchia încheieturi pădurii cu dealul lutos, nisipos, cernoziom, din nordul ei. Pădurea era a moșierului Ciucă, era moșia lui părăsită de când îl dezmoștenise comuniștii de stejari, de caleașca și cai, de deprinderile "Capitaliste" ale ospățului și ospetei; sub cer cu unii, sub ramuri cu pasărea.

În anul acela: 1953, murise Stalin, și, ca prin minune, de pe garduri, dispăruse afișele cu capetele nu știu cui; tăiate de Tito, cu capul lui Tito tăiat de nu știu cine. Chestia asta, cu sânge "negru pe alb", cu oameni sfârtecați pe garduri, pe ușa prăvăliei lui nanu Anton, pe stâlpul din apus a fântânii lui, pe brutăria lui Bulearcă, în coroana pomilor din livada școlii, pe gardul cimitirului, aveam să o mai văd și-n vremea războiului ăla civil din Ungaria, când nu știu ce oameni răi; nerunși, cu barbă, aruncau în aer tancul rusesc; cu furca, cu grenada, cu grebla, cu cuțitul în dinți, sfărtecând manechinele soldaților ca pe niște legume într-o târnă, ca pe niște mere în oboroc, să plângi, să răzi, pe ascuns, în silă, într-un sfârșit de vis.

Doamne, noi copiii credeam sincer în propaganda comunistă, în cât de rău e capitalismul, fiindcă-n amestecul dintre cele auzite și văzute câștiga văzul, câștiga privirea exterioară, umbrind privirea de diamant a copilăriei; înjur, în caruselul lumii, în jocurile lumii de-a lumea, cu lumea, prin alte lumi nedefinite.

33

- Mă, ăștia care conduc țările lor; Rusia și Sârbia, au fost prieteni și acuma se dușmănesc pentru o muiere la vreo chermeză de-a lor, vorba unu', în ușa prăvăliei, în șoaptă, cu vorbele spuse între pahar și gură; nu în pahar, ca să răsune, nu fără pahar la gură - ca să nu vorbească.

- Păi, am citit, mă, că eu știu să citesc!

- Lasă, mă, că cititul la tine se oprește cam prin gât. Cuvintele, pe care le silabisești tu, le scuipi, nu le înghiți, ca să-ți intre în plămâni, și apoi, de-acolo, în suflet; pe unde-o-ncepe el să fie în om.

- În minte, mă, în minte! Sufletul omului e mintea lui. Dacă n-ai minte, n-ai suflet. Asta e! susține un alt băutor de țuică, mai treaz decât cei din fața lui, la început de fierbințeală și înfierbântare.

- Și ce ai citit, tu, mă, a lui Șalău, ce-ai citi? îl întreabă a lui Caracudă, de curând întors de la latrină, încheindu-se încă la nasturii de la prohab.

- Că ăștia nu s-au înțeles, acolo în "internaționala lor", ce fel de comunism să facă, să-l facă la fel sau fiecare să-l facă cum vrea.

- I-auzi, mă, i-auzi! ce-i fată gura ăștuia, sări și Mitică Păstrăv -Păstrăvaru. I-auzi, frate!

- Fugi, mă Șalăule, că alta-i pricina. Stalin a vrut să-l aibă și pe Tito în lagărul lui, să facă plajă în marea aia a Sârbilor; Mediterana, Adriatica, cum naiba i-o zice pe-acolo și oriunde. Stalin a vrut să facă plajă cu tunu la picioarele lui, acolo, să le facă în ciudă Americanilor, Englezilor, ca să tragă cu ochiu' la greci, la franțuji, la spanioli; așa ca omul descălțat de cisme, ca omul fără cămașă și izmene.

Doi soldați ruși priveau veselia lor, vorbele lor. Departe de orice grup de români, acoperiți de șepci mari, strânși de mijloc cu centuri și paftale; să le iasă ochii din cap - și așa ieșiți din orbite de băutură, de neînțelegerea vorbelor din părțile astea de lume, soldații cachii, liliachii în amurg, priveau înspăimântați în jur. Aveau aceeași căutătură dușmănoasă ca-n filmele lor cu hitleriștii, ca-n revoluția lor filmată în decembrie.

Ceva din izbânda de la Stalingrad îi făcea dominanți și aici în crășma din legendarul meu sat, îi proiecta în istoria satului ca pe niște iscoade în eternitatea noastră, în simplitatea felului nostru de a fi.

- Gheorghe Caras îl provocă pe cel uimit de cât citise Șalău, pe Caracudă, să-i inivte pe ruși în cercul lor, printre ei; dacă are curaj, dacă știe cum se invită un străin din capătul lumii, aici, în mijlocul lumii, aici, aproape de fântâna cu roată și ciutură de stejar, cu izvor de apă din inima pământului. Provocatul se îndreptă spre triumghiul rușilor, renunțând la locul lui în cercul românilor, desprinzând un fascicol de priviri pe urmele lui; cu centrul în cerc, în retina fiecărui băutor de țuică.

Rușii, după votca băută în poziția de drepti; de parcă dădeau onorul lui Bachus ori unui general al bețivilor, cântau un "sulico" stins, îndepărtat, gata să plângă, gata să uite că făceau armata la români.

- Drastvuet, spuse cel trimis în glumă spre ci.

- Drast'vet spuseră și rușii în cor.

34

- Cac tibia zavut? continuă Caracudă să se fandosească cu limba lui rusă. Primul din stânga lui îi răspunde amabil:

- [van!

- Turbină?

Românii râseră mai mult decât se cuvenea, românii își trăiau bucuria istețimii celui trimis în pelerinaj la alte neamuri.

Următorul rus, mai țăfnos, duse mâna la șold după pistol, dar, așteptând parcă o comandă suplimentară, o ultimă comandă - executoare, se opri și privi la al treilea dintre ci; probabil mai mare în grad, fiind, probabil, un comisar printre bețivi.

- Niciovo, nicievo, spuse șeful celor doi; a lui Ivan și al celuilalt cu mâna pe pistol.

- Turbinca ești vaș narodnii gheroi, se căzni să explice în rusă, Caracudă, ud pe la subțiori, ud pe cămașă, în coloana vertebrală.

- Harașo, harașo! îi răspunde comisarul bețivilor Ia panimaiu, ia înțeleg.

- Mă! strigă Caras, știe românește. Lasă-te de limba aia pe care tu te scremi să o-nțleagă ei. Ținc-te de limba ta, măi Caracudă. Ține-te...

- Da, știm, 'leacă, confirmă șeful celor doi.

- Păi, atunci veniți să bem cu toții, aici, aici, la noi, mă?

- Hai, mă, la ei! zise unul care nu prea vorbise printre poreclele astea de "pești de lac", printre năvodarii aștia suciți, zise a lui Purcaru, ori a lui Bacalon, că tot ne sunt oaspeții oaspeți.

- Oaspeți din aștia?! se auzi în alt cerc; exterior cercului năvodarilor, se auzi dinspre fântână, din cercul ei de piatră zdrelită pe cilindrii adânciți în izvor.

"Ia, Ion! Ia, Piotr! Ia, Nicolai! Eu, Gheorghii. El, Vasea - Vasile. Vî, moldovianî. Mî, ucrainschii narod. Și tot așa, și tot așa, s-au prezentat om cu om, o dată, de mai multe ori, până au uitat cine-i român și cinc-i rus, până au uitat - acest amestec de trupuri și suflete, de povara limbii, contopiți într-un homo-universalis nedefinit, într-o ființă unică dinaintea Turnului Babei.

Crășma lui nanu Anton era un târâm de uitare de sine, era un punct pe harta Europei în care ura s-a făcut cântec, și cântecul odihnă, și iertarea somn adânc de moarte.

... La, la, la, la, la, Sulico! Da, da, da, da, da Sulico!

Cuvintele, cuvintele care până acum se dușmăneau, cuvintele purtătoare de nume, cuvintele purtătoare de mânie; de diferențieri eterogene, naționale, de supremație în lume, s-au stins în sunete simple; comune tuturor vârstelor, tuturor neamurilor, tuturor clipelor trăirii pe pământ.

Noi dormeam pe prispă până toamna târziu.

Se auzea dinspre crășmă zarva oamenilor amețiți, murmurul unei mulțimi stăpânite de diavol, sugrumată de duhul lui ispititor.

- Ghilim cânepa și gata! vorbi mama, neputând să doarmă în cântecul

35

unui greiere de la capul ci; singurul care ne îndepărta de sudalmclc care pluteau în aer, în depărtare, peste sat.

Apoi, aproape fără sens, greierele s-a oprit din scârțâit și un cuvânt absurd între la și da se strecura prin ogradă, spre noi, ca un dihor, ca un gândac de bucătărie: Sulico la, la, la, Sulico! Da, da Sulico!

Nu știi care dintre cheflii, îmbrâncind cântecul rusesc în afara satului, intona singur; de nimeni voit acolo, ca un revoltat pe lălăiala slavă, pe cântec de război: "Pe lângă plopii fără soț, adesea am trecut, mă cunoșteau vecinii toți, tu nu mai cunoscut"...

-Cine să te cunoască, mă, dacă voi beți cu rușii! spuse mama, foindu-se să adoarmă.

Era bucuroasă că tata nu era acolo la crâșmă, că-i stătea cald la picioare; cu mine în brațe, cu mine în coasta lui.

Pernele erau mari, de ne vedeam peste plapumă unii cu alții; peste plapuma grea de cârpe, ce ne lungea oasele pe prispă, ca un ciocan fierul pe nicovală, ca un nor ploaia pe pământ.

Tata dormea cu ochii închiși pe jumătate, iepurește; parcă să-și vadă casa și deregi ei, să-și vadă ograda și vitele de sub salcâm...

...Acolo, în pădurea lui Ciucă -pe unde l-or fi dus comuniștii, Andone seceră cânepă, vinerea. Doamne, vinerea! Ce întâmplare? gândi mama prin somn... Valea pădurii din nord, din piciorul bostanelor lui Manole Toderiță, bostanii lui Priț cel Bătrân, era plină de cânepă; în urzici de pământ sufocată, de rug de mure fără fruct. Vitele ocoleau această "câmpie sub arbori", acest spațiu de neliniște, oamenii ocoleau înspăimântați poligonul convex al plantei drăcești.

Nu se știe cine semănase prima sămânță, acolo, pe vale, printre stejarii falnici și pitici, printre pruni și meri sălbatici, printre busuioc și iasomie, prin dracilă și nemuritoare. "Nu se știe și nici nu se va ști!", oftă mama, prin somn, aproape de adormirea fără vise. Ea asista astfel, dintr-un punct superior pădurii, la lumânarea ei în nord, la tăierea blestematelor alea de tulpine, ce aveau să ne fie de folos, ce ne chemau să le-mbrățișăm fără voie.

- Ionele, să nu te duci în cânepă! să nu părăsești bostana! mă amenința, cu o imprecisă nenorocire, cu o nedescrisă întâmplare fatală.

- De ce, mamă? că acolo nu-s șerpi, că acolo nu-s șopârle! îmi place să stau în cânepă. E ca-ntr-un lan de grâu cu fire de trestie, cu spic nevăzut în aer; numai tulpini cu frunze fluturi, cu frunze triunghi, cu frunze săgeată, repetai eu fără să știu de ce, fără să vreau.

- Vezi? Vezi? deja aiurezi. Tu ai fost acolo! Spune-mi dacă ai fost acolo?

- Da, am fost! Da, te-am mințit!

- Vai, mamă! Și-ncepea să mă descânte: Fugi diochi dintre doi ochi, tâmpla stângă să nu-i plângă pe cărarea dintre plopi. Și căsca, și căscam și eu cu ea; până la lacrimi, până la suflare rară: câte una de clipă rară: Ah, of! Ah, of!...

36

Greerii au cântat până la miezul nopții. Cocoșul, scurmând din aripi ccnușelc și magneții nopții, cânta a nu știu câta oară.

Am auzit-o pe mama suspinând cu un: "Doamne iartă-mă!", adormind.

Boii răsuflau până la noi pe prispă; culcați pe burtă, rumegând.

Bețivul, revoltat pe ruși, pleca în sud, într-o tristă fluierare a "plopilor fără soț¹".

Era o noapte de smoală, s-o tai cu cuțitul.

"- Când fluieră, când strigă fluierând flăcăul pe uliță, îi e frică de diavol, de cai albi sloboziți în păcura nopții; care-s tot diavoli, de fetele despletite în mintea lui de-un dor nebun de păcat. Asta, măi tată, e ca un somn în cânepă, ca o adormire la rădăcina ci. Trecerea lor, pe uliță, cu ochii holbați la umbre, la nemișcarea întunericului, e ca un vis în această adormire, cu cânepa la nas, cu frunza de cânepă pe gură, cu sămânța ei pe pleoape".

Cocoșul cântă parcă a doua oară. Greierele scârțâi de trei ori. Cucuvaia a uitat să-și numere strigătul de moarte; de prevestire a morții.

Braștele solfegiau peste sat, uriașe, nevăzute.

Atunci, numai atunci, la capătul percepției sunetelor terestre, la capătul conștiinței lor pe pământ, mama și tata umblau prin ogradă, în cămașă și în izmene, ca doi somnambuli. Parcă atingeau vitele cu palma între coame, să le smulgă nu știu ce căldură, ca apoi, în căușul palmelor, s-o poarte la rădăcina vișinilor de sub prispă. Parcă mângâiau vișinii să-i golească de nu știu ce seve, de nu știu ce lapte brun, să-mi dea mie de băut.

Eu nu eram undeva anume în ogradă. Ograda era plină de pulbere selenară. Luceafărul, ca un ochi, pâdea, din livada cu meri a fierarului, drumurile lor somnambule, mersul lor în vârful picioarelor, pe sârme de lumină uitate din amurg în ogradă; roșii, cărămizii, sanguine. Luna, ca o frunte de om bătrân, cu ridurile rezemate de coroana salcâmului, gândea pleșuvă rotația ogrăzii; chiar în jurul țarușului de arie, din care se bătătorise ca, concavă, în copitele cailor la treierat, în funiile ce-i adunau și îi îndepărtau de mine. Da, eu eram în țaruș, în inima ogrăzii, ținând de funia cailor nevăzuți, ținând în mâini o tulpină de cânepă orizontală, radială, infinită...

- Dă-i să bea aghiazmă! spuse tata, plecat pe mine, gata să mă sărute.

- Dă-i ceai de cânepă! spuse mama "Ce ai! ce ai! Câine pe, Câine pe..."

- Du-te, la, la, la, Sulică, la Țulică, la Țulică.

Apoi, cineva aruncă rușii în ogradă, prin scândurile putrede ale gardului, ca pe niște pietre ce trec prin lemn, prin zid, prin suflare.

Erau goi; cadavre urât mirositoare, în jurul meu: trei la număr; eu în centrul lor de greutate, ei în lungimea cercului meu, în care eram înscris ca-ntr-o șină de roată înroșită de fierar în gura forjei lui; pe care o auzeam pufăind pe casa noastră; dar nu o vedem, pe care o știam în preajmă, în tălpile mele mari verticale.

37

- Ochii îi sunt în orbite! spuse cineva de peste ogradă; cineva îngenunchiat pe ogradă, la capul meu.

- Dar n-au culoare! Ce culoare au avut?

- Erau parcă albaștrii.

- Păi, nu vezi, ai greșit, i-ai pus ochi negrii.

-Da, ai dreptate. Să-i schimbăm, să le schimbăm culoarea în albastru... Și nu știu ce picături îmi turnau în ochi. Și nu știu cu ce funii mă legaseră de stâlpul arici.

- Dar inima?

- Mai dă-mi o sfoară de cânepă! Mai dă-mi o tulpină de cânepă, să-i leg coasta asta ruptă de ea, de ea,...

Deodată, prin aceste frânturi de dialoguri impersonale, am auzit-o pe mama: "Fugi diochi dintre doi ochi..." și am căscat lung; aaaah! oooof! aaa!...

- Uite, mă, că face ochi, și inimă, și suflare; ca atunci când l-o făcut mă-sa, zise tata, supărat pe somnul meu prea lung.

- Țsta da somn, moșule. Dormi de când am băgat cânepa la ghilit. Și acuma s-a făcut de melițat. Zdranc! Zdranc!

O pârghie apăsa, cât ograda, pe un salcâm crăpat în două, peste un maldăr de cânepă putredă; melița. Melița mi se părea uriașă, ca o girafă așezată peste mine, cu picioarele - patru la număr, în cele patru colțuri ale ogrăzii, ale pământului.

Zdranc! Zdranc! Un ritm de galop de cal, ori de secundă tocată de pendul, era căsăpirea ei halucinantă, era halucinantă mea trezire.

- Asta da boală, mă băietie! vorbi tot moș Tudor. Ai avut friguri două săptămâni; până a putrezit cânepa, acolo în gârla de sub fântâni, din coada lacului stătut.

- Și rușii?

- Ce-i cu rușii? Au plecat din pădure. S-au dus într-o noapte, de nu mai știe nimeni că au fost aici.

Melița măsură timpul cu noi metrici; din ce în ce mai egale, din ce în ce mai aproape de curgerea nisipului în clepsidră: Ah! uf! Ah! uf! și tot așa, se făcu pleavă și lână, până la ultimul fir de tulpină. Pe prispă, mama torcea la o furcă un fir lung cât drumul de la pădure până la noi, cât drumul robilor din Calea Lactee.

Sacrificiul

Învățam după amiază. Tata și mama erau la pașila întâi, în primăvara pe care mi-o aduc aminte. Ograda era pustie, fără vite, fără carul suprem, fără ei. Numai găinile dormeau încă ciugulind pe grămada de bălegar din glezna pârâului secăt al ogrăzii, ce se vărsa în ulița fierarului și a mătușii Arsinia - niciodată n-am să știu a cui era ulița asta.

38

Orătăniile îmi ocupau "rămânerea" mea acasă cu grija mare a hrănirii lor, odată cu hrănirea porcului nevăzut din gojderul rezemat hoțește de cotineață, de gardul înrădăcinat în oțătarii bunicului Vasile; de el puși în pământ, să năpădească pământul de îngropat câini și mâțe, a ogrăzii lui umede, mereu umede; bătrână și de prisos, care se afla la răsărit de noi, la apus de fiul lui - tata, care, ca orice fiu, se afla în apusul trăirii Tatălui pe pământ.

Vorbeam, fără să scot sunetele cuvintelor afară, cu păsările, cu patrupelele cu rât, cu ograda, cu mine:

- Puiu. puiu, o să moară!". Și-1 luam de la cloșcă, și-1 așezam în bucătărie pe pervazul geamului la soare, să-și ia viață de la el, de la mușcate, din liniștea de mormânt a încăperii de lut; inutilă mie acum -cu-atâta căldură pe prispă, în ramurile înmugurite să plesnească a vișinilor, în aerul cu sfredeliri de diamante zvârlite de-un uriaș pe sat.

La noi, la Tulucești, soarele răsărea din aceeași trestie a lacului; de sub biserică, din rădăcinile fântânilor, și nimeni nu a aflat vreodată din care trestie anume; dacă-i un fir cu plumb scufundat într-un ochi de pește, dacă-i privirea împietrită a ochiului de broască, dacă-i un șarpe dintr-un alt tărâm ce nu a învățat să umble pe pământ să-și odihnească ispita șoaptei în om.

La noi, la Tulucești, privighetorile cânta în alt fel decât la Oasele, la Cuca, la nemți, la ruși, la unguri, la alte neamuri; mai mari sau mai mici, fiindcă triful lor moștenit de veacuri s-așterne pe lac, iar lacul e în noi prin apa fântânilor din care ne adăpăm vitele, păsările, salcâmiile, livezile, grădinile suspendate pe ea, din care ne odihnim noi însetarea. Ograda era o căciulă - geoid cu polii în casă și în fierăria lui Ionel Provolovici, cu pcrihcliu în privirea mea, peste gard, la oamenii mereu grăbiți în coloana vertebrală a satului - șoseaua ce lega Galații de Bârlad, în coloana vertebrală a Moldovei lui Ștefan, a lui Ioan Vodă cel Cumplit, a Moldovei celor care se mândreau cu istoria sângelui de român vărsat într-un "ev mediu" al supraviețuirii noastre pe pământ.

Capul ciufulit al lui moș Ciocănel umbla, de la gât în sus, pe gardul de lemn al ogrăzii - de la șosea, din scândură în scândură, ca-ntr-un teatru de păpuși zmeul mănușă, împăratul pumn, ca pe o tupsie verticală capul lui Ioan Botezătorul.

- Am să te "scochesc" mă, am să te...

Eu, de frică, mi-am pierdut tocul în călimară, la capătul caietului cu "judecată și lucrare" de pe prispă, la capătul prispei din ușa tindei, de lângă scara cu trei trepte de urcare în casă. Capul zbârlit avea ochi pătrunzători, sfredelele văzduhului ogrăzii și constelațiile ei, mă fixa în loc cu o privire mobilă, mă îngropa de viu în pământ.

- Unde-i tat-tu, unde-i mă-ta, mă, pui de roș, pui de tățăroaică... Deodată, în liniștea pe care o credeam absolută, în frica ce mă devora,

un lătrat de câine făcu țeasta de peste gard să se scufunde în scândurile

39

putrede, ochii ei să se închidă în crăpăturile lor, sunetul gurii lui mari-azvârlită cândva pe ogradă, să se înăbușe în vuietul șoselei; exterior mie' exterior satului.

Da, era "Țiganca". Mă păzea, cu ochii ei negri pe jumătate deschiși, de sub salcâmul bătrân din sud, de sub rădăcinile lui, neagră, mai neagră ca ochii, ca cerul gurii ei înălțător spre cer.

Și ca să-1 convingă pe cel glumeț de peste gard; ce-i amenința stăpânul cu o astfel de provocare nefirească, auzită numai în rasele ei și în rasele rudelor ei mamiferice, se ridică pe gard să latre, să muște, să vadă dincolo, dincolo de el.

Nefericutul de moș Ciocănel, nefericitul cap manechin - cap plutitor, nefericita țeastă a lui Yorik, s-a scufundat în pământ, s-a rostogolit undeva în cealaltă parte a gardului, în celălalt târâm.

Mi-era frică de moș Ciocănel. Nu știam ce rudă era cu tata - sigur era un fel de rudă, și nici încotro se tot ducea, sau de unde se întorcea; în sud, în nord, în translația capului lui cu păr slinos de cânepă neghilită, de negară necoaptă, pe gardul nostru. Frica de el era atât o frică de om nevăzut în întregime; teriomorf așezat în nevăzut, în reprezentarea întregului omenesc, cât și frica de sacrificiul pe care și-l propunea. Știam oarecum de jugănitul vierului, fără de care n-ar fi fost de mâncat după tăiere; mirosind a pișat și a "pârei" și a carne descompusă, mirosind a sămânță de animal^sălbatec. Știam sau mai degrabă simțeam că moșu', prin: "Am să te!...", provoca în mine o teamă neînțeleasă că am să fiu fără a mai fi altul după mine, și asta, peste această teamă, mă mânia, mă deznădăjduia.

"Cine-i moșu' ăsta nebun, să-mi ia mie dreptul de a mai fi unul în mine, după mine, înaintea mea, de la Dumnezeu? Cine-i moșu' ăsta nepământesc care să-mi suprime bucuria de a fi urmat pe pământ de altul; dedus din mine, de altul; indus în el?"

Tata, care uneori era în ogradă; lângă mine în ogradă, se supăra pe moș, pe ruda, pe cunoscutul, pe năzbătiosul privitor în casa lui, spunându-i:

- E ca și cum m-ai lăsa pe mine fără nume, mă Ciocănele!
- Păi, tu, tot n-ai nume, mă Andone! Că ți se spune Andone Roșu!
- Așa-i, așa-i! Dar în acte, da acolo la biserică, da acolo la primărie?
- Ce vorbești, mă! Când murim ne dau certificat de mort, de parcă dincolo avem nevoie de asta.
- Vezi, mă Ciocănele, vezi? ca să se știe cine suntem.
- Vrei să spui cine am fost pe pământ, că acolo...
- Nu, mă, acolo trebuie să fiu tot cine am fost aici. Nici nu mi-ar plăcea altfel, nici nu mi-ar plăcea să mi se spună Andone Verde. Și cred că nici ție nu ți-ar plăcea să-ți spună "ăia" știulete ori Baros, în loc de Ciocănel.
- Mă Roșule, tu ai dreptate. Știi că nu mi-ar sta bine în alte nume. Oare unde ne-am obișnuit cu ele, ori așa ne-au fost date dinainte de-a

40

veni pe lumea asta ca să nu ne rătăcim nici aici, nici dincolo; unde-o fi dincolo ăsta, unde-o fi lumea cealaltă, dacă o fi.

Așa, moș Ciocănel, zâmbea, zâmbea la nesfârșit. Tot de peste gard -lipit de capul lui; devenit mai omenesc, mai apărea și o palmă care clănțănea din degete ca un clește, ca o foarfecă ce are să strângă, ce are să taie cândva; ceva bine știut.

- Mă, da pe-ai tăi i-ai scochit? reveni tata pe pământ din plimbarea lui extragalactică, din povestea aia cu numele - dacă îl avem aici ca și acolo, dacă îl avem acolo ca și aici.

- Mă Roșule, eu n-am copii, ai uitat?

- Păi, da! Da, zise tata. Arjoi recită repede, repede: "Ori pământu' nu-i mănos, ori cocoșu-i puturos "

- Nu, mă, la mine-i altfel, e altfel: "Ori fasolea-i fără ghimpe,^ ori tăcerea-i prea cuminte"... fără minte, spuse trist moșu', inventând, inventând metafore triste.

- Măă!..., spuse tata și-i întoarse spatele și tăcu obraznic în ograda lui, cu mine sub braț. Apoi, moșu'pleca trist, în nord, undeva prin labirintul satului, prin cotloanele caselor lui, la fel cum azi s-a rătăcit în sud după vreo vădană fecundă, după vreo femeie care să-i omoare tristețea de a nu avea urmași.

Se pare că moșu' nu era însurat, conștient fiind probabil că nu poate crea oameni, că nu poate muri, neavând în mâinile lui să moară.

Țiganca, căteaua din rădăcinile salcâmului bătrân, din sud-vestul ogrăzii; din lungimea dreptunghiului ei - cea cu gard, cu zaplaz de lemn putred, cea care oprea șoseaua de piatră să nu se lătească peste noi, cea cu amenințări de crani omenesci rânjând translatorii pe o linie frântă, căteaua-paznic pe târâm, se liniști, din zvârcolirea trupului ei negru în spații ascendente, din zvârlirea sonoră a lătratului ei subpământean...

- Dă apă la păsări, mamă! Dă știuleți la scroafa și o bucată de mămăligă la câine! Mama inversa în sfaturile ei, "ce să fac", ordinea sexelor. Scroafe era porc "toată ziua", iar câinele era cățea, nu știu de ce, nu știu de ce... Cât despre păsări putea să-mi spună "dă apă la găini!", că unu, doi, cocoși cât aveam noi erau infimi în mulțimea lor, că ei aveau alte rosturi față de mulțimea penată, față de omul rătăcit în ea; să cânte pe gardul cu oțătari în răsăritul grădinii bunicului Vasile și a bunicii Mări oara, cu un cântec peste țărâm, ca o oră exactă într-un spațiu atemporal, într-un spațiu cu patru dimensiuni; reverberant totuși, plin de ecouri multiple, ancestrale.

Da, tocmai atunci, pe gândurile mele la această întâmplare sonoră, posibilă, cocoșul bătu din aripi un "Cucurigu" lung. Un fel de "du-te la naiba moș Ciocănel, asta-i ograda mea, aici eu sunt stăpân pe cârd, pe turmă, pe înmulțirea lor, pe ornul - meteorit căzut în iesilă, pe boabele de grâu ce-o să lc-mpart cu toți, cu toate, egal, părintește".

Da, era ora de făcut temele, așa că se cuvenea să scriu judecata, apoi să măzgălesc în ciornă lucrarea și s-o trec "în curat", la locul ei, pe cealaltă emisferă cerebrală a caietului.

41

Învățam după amiază în sala de clasă din clădirea nouă a școlii, cea de la șoseaua primăriei, cea cu două săli de clasă, comunicând cu un hol înfundat de o cancelarie minusculă cât o debara. întreaga zidire era ca o casă țărănească mai făloasă; cu două odăi pe sală, zidită de comuniști prin muncă voluntară, din cărămizi recuperate din demolările Galațiului, din dărâmurile bombardamentelor; rusești, americane, rusești; nu se mai știe din care, din câte ne-au scrijelit istoria, neamul, visul pe pământ.

Acolo, în "odaia" din apus, doamna învățătoare Olimpia Andrcescu era olimpiantă; ca numele ei, cu ființa ei supremă în piedestalul clasei. Acolo aveam să-mi afirm judecățile în fața tuturor, aveam să dau socoteală de lucrările ce sprijineau judecățile afirmate, judecățile scrise, judecățile gândite ori negândite...

Da, mai multe numere legate prin operații este o expresie. Să nu uit de "expresia" ce reunește "toate" lucrările, ce oglindește "șirul" judecăților, șirul "amintirilor necunoscutului" problemei, șirul...

- Ioane! apăru ființa slabă, înaltă a Alexandrei Iacob. Ioane, unde-i tat-tu?

- E la deal, i-am răspuns în vorbele satului, care, în loc de a fi pe baltă, în orice altă parte ar fi fost un om, era "la deal"; asta însemnând toate înțelesurile locurilor existenței lor, în câmp, la vie, la prașilă, la coasă, la cules, toate ocupațiile posibile din acele locuri. "La vale" ar fi fost pe lac, la pescuit, dar n-am auzit pe nimeni, la noi în sat, spunând "la vale". Dimpotrivă "la deal" însemna și "la vale"; că nu era deal fără vale; acolo deasupra satului, în apus, că nu era vale tară pădure, cum nu există om fără suflet, cum nu există suflet tară cer.

Stătea și mai împietrită în poartă, cu umărul stâng împingând-o; să se deschidă înăuntru, cu mâna stângă pe clanță, cu brațul drept în aer, arătând spre mine, arătând spre mine ca un om ce se îneacă, ca un om gata să se apuce de orice; să nu se scufunde în apă, în adâncul ei flămând.

- Ia cuțitu și vino la mama Alexandra, că-mi moare purcelu! Moare, auzi?

- Dar cuțiru' de înjunghiat e la tata, îl ia cu el mereu, l-a luat cu el la deal.

- Și n-aveți altul?

- Nu, e singurul cuțit în casă!

- Ptiu, ce mă fac? Nici Costică nu-i acasă, nici Mitică - a Nalangătei.

- Roagă și matale pe cineva de pe șosea.

- E amiază, mamă, și nu-i nimeni pe șosea, nu-i nimeni în jur să aibă un cuțit. Hai, cu mine, Ionele! Hai în ograda noastră să-l vezi, poate găsim un cuțit.

- Dar, eu, mamă Alexandră, eu n-am mai tăiat...

- Lasă că vedem noi cum facem. Nu vreau să-l pierd, mă-nțelegi, nu vreau și pace! Vreau să-l mănânc, că-i în lapte, că-i carne în lapte, Ionele!

42

Alexandra Iacob mă târî în nord, spre casa ei, cu umbra ei lungă și slabă, cu oasele ei împrăstiate în aer; în mâini întinse în aer, văitându-se, scămoșindu-și claiă de păr negru ce-i flutura pe gură,

pe ochi, pe buze, pe respirația-i sacadată, greu de suportat într-un piept bolnav, coșcovit, fără coaste, fără sâni.

Godacul, porcul infim, stătea lungit să moară, sub salcâmul ogrăzii lor, pe un pumn de paie, cu două pietre cenușii la cap - dale de sprijinit piciorul să te urci în salcâm, dale de îngenunchiat în templul, în ziguratul tăcerii.

- Dați-mi un cuțit, am cerșit eu înjur, am decis eu, deodată, mânat de o voință neînțeleasă de a ucide, de a sfârși fărăma de suflare a animalului alb - alb ca laptele, ca o păpușă uitată în leagănul ogrăzii, în brațele salcâmului adormit, Din aer, din vecini, mi s-a zvârlit un cuțit ca o săgeată, ca un țărăș înroșit.

L-am prins, așa cum făcea tata, atunci, atunci când porcul nostru de Crăciun guița trântit la pământ de toate rudele noastre, ca atunci când o forță nevăzută a brațului său întingea cuțitul în beregata uriașului patruped, ca atunci când, eu, cu ligheanul în mâini, stăteam sub gaura însângerată să adun sângele curs, să văd sfârlecarea venelor, răsucirea pumnului plin de sânge în strigătul de moarte a animalului fierbinte, în strigătul de moarte a vieții lui de prisos.

Toate aceste scenarii de înfăptuire a unui sacrificiu - tăierea porcului în ajunul nașterii lui Hristos; amintirea sângelui de animal, beregata lui tăiată, îmi dădeau, acum, mie - copil neștiutor de mit, o forță greu de recunoscut, o nemernică stare de ucigaș, necunoscută, de nerescunoscut.

- Taie, taie! se auzea înjur. Ca din senin, au apărut într-un cerc, să mă privească, Margareta, Fănică, Ionel, Iacobii; toți din ograda mamei Alexandra care mă fixau cu ochi adânci, cu ochi negrii, răi, cu o privire de peste târâm, dirijându-mi suflarea să înfing cuțitul în gâtul alb. inert, dirijându-mi puterea să-l răsucesc, ca tata, prin vene, prin came, prin sânge.

Un oftat; ca de om, a fost răsufierea morții animalului ucis. Un fir de sânge alb a curs din beregata lui pe lângă lama de prisos folosită - animalul era deja aproape mort, era indiferent la ce vor oamenii cu el, din el.

Atunci când "fapta" mea s-a împlinit; așa cum așteptau ei, așa cum o văzusem eu înfăptuită de tata, de alții, Alexandra Iacob își schimbă înfățișarea într-un chip de femeie de la noi, îmbrobodită strâmb, gata să plângă, gata să mângâie.

- Așa, așa, măi Ionele! îl pierdeam fora rost. Așa vom avea ce pune pe masă, așa vom mânca și noi carne.

- Dar, e post mamă Alexandră! i-am spus eu, știind asta de la mama, care, nu știu cum, trăia într-un post continuu pe pământ, în casa noastră.

- Dar e carne în lapte, dar e primit, fiind animal sfaț, ca mielul, ca cerbul, ca tăcerea sub cruce...

43

N-am înțeles vorbele ei, și, cu-n prosop în mâini; dat de nu se știe cine, să mă șterg de sânge, am ocolit cuțitul înfipt în mijlocul ogrăzii, am părăsit ograda cu oftat de om înjunghiat. Era întâia mea ieșire în lume să fiu om printre oameni. Și am plâns că "lucrarea mea" din acea zi fusese făcută "fără judecată", fără o rațiune dată, fără o "judecată de apoi".

"Ce obicei, ce obicei!?" - mi-am zis, și m-am spălat pe mâini să mă duc la școală, și m-am spălat pe față, ca să uit, în ligheanul în care strânsesem cândva sângele porcului tăiat la ultimul crăciun de tata.

- Ioane, hai la școală! mă strigă în poarta uitată deschisă, descuiată, Fănică Totolici colegul meu de clasă. Și m-am întors, din nou, prin strigătul lui, în lumea mea de copil, să iert, să uit un rit ancestral, nemernic, pe pământ...

Întârziaseam. Doamna Andreescu Olimpia începuse ora întâi. Fănică mă împinse pe mine înainte să deschid ușa uriașă a clasei. Cu o voce rară, apăsată, cu privire de mamă îndreptată spre noi, doamna învățătoare vorbea.

- Astăzi vom învăța despre sacrificiu, despre sacrilegiu.

Și ușa clasei s-a închis după noi numărându-ne bătăile inimii înăuntru, înăuntru unor trupuri vlăguite de trecerea imperceptibilă a clipelor "orei întâi".

Coșul de nuiele

Duminică. Ziua aceasta era sfințită cu drumuri întâmplătoare prin lume. Unii se duceau la biserică, alții la crâșmă, alții la nuntă, alții la mort - la o pomană, alții la un botez, după ce, pe furiș, într-o zi din săptămână, copilul fusese scufundat în cristelniță, de nu știu câte ori, după ce, pe ascuns, țiganca Florea îi puneă ulcica cu gura-n jos, la cap, și scuipa oglinda, și mârâia ca mîța în odaia cu strigăt de om sugrumat. Toate se primeneau de duhuri; acolo la botez, când copilul adormea, după scaldătoare, și zâmbea tuturor. Mulțimea din jurul lui; de nași, de ^{nașe}nașe, de oameni ce iubesc pruncii, stând cu gura căscată într-un oftat adânc, împietrea de parcă ea ar fi renăscut atunci, dintr-o unică suflare aflată peste sat, dintr-o clipă oprită în curgerea vieții; de dincolo aici, de aici dincolo.

Așa era și la nunți. Mulțimea - partea ei cu suflet, plângea în clipa de despărțire a miresei de copilărie, de tinerețe, de clipa necunoașterii păcatului împerecherii trupești și sufletești, de clipa trăirii: "unu pentru unu", spre clipa trăirii: "unu pentru doi", spre asprul șir al trăirii "unuia pentru mai mulți".

Așa era și la-nmormântare, când mulțimea înspăimântată de numărarea ei negativă, de împuținarea barbară a colectivității ei, se-nchina înfimei ei părți dispărute; încercând, așteptând compensarea prin naștere, printr-o diviziune astrală.

44

Mulțimile își supraveghează elementele. Grămezile își observă componența obiectelor de aceeași natură, gata să rădă la reuniuni, gata să se dividă în intersecții, gata să plângă la vidare.

Doamne, oamenii sunt diviziunea sufletului tău unic pe pământ! Moartea și nașterea nu-i decât o iluzie a dispersiei lui; ca în amurg dispersia soarelui, ca în răsărit germinarea lui din întuneric.

Noi - copiii cu ceva timp sedimentat în carne; de la botez încoace, de la prima literă învățată încolo, spre coada unui alfabet infinit, aveam alte ocupații înăuntrul ființei noastre, ignorând zbaterile celor mari, grija lor pentru integritatea mulțimilor, și tristețile și bucuriile lor de constatare a sinelui, a dependenței lor de acest întreg nedefinit vreodată.

De sâmbătă seara, m-am pregătit să merg la pescuit. Bățul de undiță stătea rezemat în grădină, în pletele zarzărului ce înrădăcina beciul și sprijinea cu brațe vânjoase samalcul din sud, steaua polară - veșnică, din nord.

- Nu știi unde-i coșul de pescuit? l-am întrebat pe tata care nu mai termina de pus "țara la cale" cu moș Ion Mîndru, cu Ion Pintilie, cu alți băutori de vin, acolo pe prispă, sub vișinii scuturați.

- Păi, l-ai luat de la bostană când am spart-o, la Prut? O fi stând și-acuma în capu' colibei, că nu s-a mai îngrijit nimeni de ea, de scheletul ei în grind, de palma ei fără curpeni...

- S-ar putea, s-ar putea! am oftat eu, îndepărtându-mă de supărarea lui vizibilă; că-l chem din "sfat" afară, că-l scot din "mulțimea lui înfierbântată" de "vrăjmași și vrăjmășii", de "drumuri neumblate prin lume".

Tata simți că nu-s mulțumit de răspunsul lui la "Unde-i coșul de pescuit"?, și, fiindu-i milă ori rușine de mine, spuse:

- Ia și tu barca, mâine în zori, și vezi de-i acolo! Și vezi că ai și undițe și vintire și setei în gura gârlii, în stufăriș.

Am rezemat undița; la locul ei, de zarzărul crescut ca prin minune pe vâna de lut galben de sub samalfc, pe gaura neagră a beciului nostru; din ușa chilerului, din gura cuptorului de încălzit cu foc de paie bucătăria de iarnă. Mama făcea ouă prăjite și cartofi prăjiți la cotlonul plitei de lut; zidită în peretele de nord al bucătăriei, în lungimea gurii cuptorului, ca o conștiință a focului dedus din alt foc, ca o nevoie a luminii, furată din scânteia primară.

Zarzărul s-a cutremurat la atingerea trestiei firave; de parcă ar fi fost un baston magic, un fir magnetic între nadir și zenit. Nu știu de capătul ei de sus avea mosor de ață, de capătul ei de jos avea cârligul prins în cilindrul ei noduros. Trestia, fără alte adaosuri de masă, avea greutate, apăsa

prin reazemul ei zarzărul, în sud; să nu cadă, în nord: pe nordul polar, magnetic, geografic, galactic.

- Să tai lacu' în două pentru o coadă de pește? Andone-i nebun! vorbi mama cu ea, de parcă o asculta cineva și nu știa cine, de parcă era ascultată

45

în gândurile ei de cineva dinăuntru, și, ca să se răzbune pe indiscret, a vorbit; a dat afară vorbele din creuzetul minții vrăjmașe...

- De ce nu, Veto, de ce nu? repeta fără sens mătușa Arsinia; apărută în gaura câinilor dintre samalâc și bucătărie, din vărsătura ogrăzii ei într-a noastră; slabă și osoasă, galbenă, ca o frunză desprinsă dintr-un ram într-o toamnă apocaliptică.

- Tu erai, bată-te norocul! că ai apărut ca o fantomă în gândurile mele, ca o sperietoare în amurg prin vie! se înspăimântă mama.

- Băiatu-i marc și trebuie să vâslească singur; cu lopoțile în bătăturile palmelor, cu trupul stors în oase gata să plesnească, cu sufletul îngândurat în lemn.

- N-avem vâsle, fa, Arsinio, n-avem. Cu ghionderu', cu prăjina aia în mâini; stând în picioare pe coada bărcii, o să cadă în adânc, o să cadă în adâncul lacului.

- Cade și tot de el o să se țină, și tot cu el o să plutească, până s-o urca din nou în barcă, să ia de la început împingerea în urmă și lunecarea înainte. Numai împingând malul, poți să te desprinzi de el, numai trăgând de mal, poți să-l atingi. Așa-i cu lucrarea asta pe apă, așa-i cu fuga asta în necuprinsul ei. Și-apoi, unii se tot duc și nu mai vin înapoi, și-apoi unii s-au dus și n-au plecat; mai sunt printre noi.

- Ce tot bați câmpii, Arsinio!? Pentru o coadă de pește...

- Da, că fără pește degeaba avem pâine și vin. Fără pește nu ne saturăm niciodată. Cu ouă, cu tochitură, eu nu mă satur niciodată!

Făcu o pauză, pregătindu-și cerșitul ei zilnic. Avea o strachină goală în mâini; venise "sămprumute" de la mama făină de mălai cât o mămăligă pentru un om, pentru un om singur pe lume; ca ea.

- Poate mănânc și eu de la Ion, din ce-o pescui Ion, o ghoghie, un chitic. Dumnezeu să-i dea noroc. Că la pescuit, cumnată, trebuie să ai noroc, ca-n dragoste, ca-n dragostea de oameni.

Mama se teme de Arsinia. Credea că știe să facă farmece, că a "farmăcat-o" de a trăit atâția ani cu frate-su Andone, cu tata, de a trăit atâția ani cu el, să ne facă pe noi cei patru - două surori și doi frați, să ne facă mai mult fără voia ei, mai mult decât ar fi fost iubirea ei pentru tata.

Găsise, de multe ori, prin casă, cârpe legate pe rădăcini de ierburi, gândaci urât mirositori prin tindă, iar prin ogradă, șumuioage de păr de mort și oase de șobolan; de șoareci morți, de mâțe negre, că uneori i se făcea vedenii de cal bătătorind ograda; slobod, mare cât carul, cu copitele lovind în casă, la rădăcina ei, mic cât un cal de cositor, strecurându-se prin zidurile casei, înăuntru, prin trup de om, înăuntru.

- Pomenile, Arsinio, se fac atunci când ai; când ai, cât de cât, să poți da și altuia.

- Nu, Veto, mai primit e când n-ai și dai, când dai cu gândul, nu cu strachina, din ce ai fi vrut cu gândul să dai.

46

- Așa-i, frumos zici. Să dai din ce ai gândit să ai! Frumos zici.

Am plecat spre baltă, să-mi văd de barcă; de-i priponită în locul știut, în țarușul din mal, ascuns sub apă, izolată între pădurea cu plopi și primul stâlp al năvoadelor puse la uscat, al șirului lor de plute și pești morți, de țesături fărîmițând lumina în pătrate cenușii.

Copii, nepăsători, jucau "mâța cățărata" în cercuri de băieți, de fete, și de băieți și fete, uniți astfel de vârste, de plăcere, din curiozitate, de nevoia zbenului.

- Ioane, vino în cerc! mă strigă, Fănică; prietenul meu, bucuros să mă vadă.

- Ioane, hai la joacă! mă strigă, Ionel a lui Priț, bucuros să mă încalceze cât mingea sărea pe cerc, în mâinile lor; a celor încălecați pe noi -cal-pisică, cal-catâr, de pe pământ, apăsați de sfera plutitoare cu salturi din om în om; cu zvârcoliri de trupuri neliniștite.

Apoi, unu', unu' din cei călare, scăpa mingea pe pământ. Noi, cei călăriți, îi pedepseam încălecându-i, ne bucuram de împovărarea lor cu greutatea noastră, uitând de gravitație, de apăsarea ei în oase, pe pământ.

- Dă-mi! Ia! Dă-mi! Ia! Aruncă! Prinde! Aruncă! Prinde! se auzeau cuvintele ce însoțeau mingea prin aer, descriind, simplu, saltul energiilor din noi, trecerea ei prin mâinile noastre; ridicate în aer, pe sub bolta cerească, pe sub ultimul cer pământesc. Mingea nu cădea. O prindeam afurisit de exact, de precis. Îi simțeam pe Ionel cum nu mai poate să mă țină, cum greutatea mea are să-l moare, și-mi era milă de el - nu știu de lui îi fusese milă de mine, și eram gata să las mingea - perfida minge plutitoare, să cadă pe pământ, să suprim plăcerea nebună a celorlalți de a sta în aer pe trupuri omeneste, de a zbura înfipti în trupuri nevinovate, fără aripi.

Fănică era zburător ca și mine; Fănică și alții din mulțimea noastră victorioasă, care o pedepsea pe cealaltă, prin apăsare, prin îngenunchiere pe pământ. Era o rivalitate a mulțimilor pentru plutire, pentru a sfida căderea; descendența, pentru a spera eliberarea de terestru, ascensiunea celestă.

Era o confruntare dintre static și dinamic, dintre echilibru și mișcare; unic construită de un joc copilăresc, cu tâlc așezată în joc.

Până la baltă, până în malurile ei mocirloase, pe care, în sfârșit, le călcam prin soarele întins pe apă în amurg, am întâlnit un om călare, care purta în gât o ploscă și cordele și arnici la pălărie, bătând din poartă în poartă cu coada unui bici de alun și piele de vită.

- Hai, mă, hai! și dă-i un gât de vin.

- A, tu ești? Să vă trăiască mirele și mireasa, mă!

- Să-i vedem la casa lor, spuse cel călare, sfidând înconjurul cu o privire mândră, cu o privire de nemuritor...

- Ioane! m-au oprit în altă parte a satului alți copii de vârsta mea, mai mici ori mai mari ca vârsta mea, să le aparțin grămezii lor de joacă, mulțimii lor de înfruntare cu alte mulțimi.

47

- Ce vreți să faceți? i-am întrebat nedumerit.

- Să jucăm "rațele și vânătorul", "vânătorul și rațele".

Călărețul cu ploscă în gât subjugă, pe drumurile lui prin sat, o mulțime de oameni "a fi rudă cu". Mulțimea copiilor din sat, mulțimile celor care aveau să fie oameni, mă subjugau, mă absorbeau în dinamica jocului lor, în dinamica vânătorului și vânatului, a unei existențe sacrificiale.

Și atunci m-am trezit; lovit c-o minge în piept, țintit din afara unui cerc, în care, eu, copil, eram pasăre vânată, ei, copii din afară, râzând, râzând isteric, erau vânătorii mei, erau ucigașii din afara cercului hărăzit mie, să mor ori să trăiesc; după cum mi-o fi norocul, după cum răutatea, furia mulțimii lor exterioare mie, avea să decidă, avea să se manifeste.

- Ești mort, ești mort! Ieși afară! strigară la mine, în cor, copii din mahalaua asta; de la fântâni.

- Stați să vă explic, încercai eu să vorbesc peste ei. La noi, la fântâna lui Anton Bratu', în ulița Provolovicilor, în ograda Nalaghîtei, jocul ăsta'e altfel.

- Cum e altfel? ascultau, da, ascultau toți, deodată, de parcă îi hipnotizasem cu o poveste neștiută cu un basm străin de basmele lor.

- La noi, cel din cerc are dreptul să se apere, cu palmele întinse spre minge, spre cel care țintește în el.

- Vezi, vezi? Am auzit eu! prelua ideea un copil cât o furnică. Așa-i mai drept, așa-i mai omenesc! repeta el, cel vânat fără milă până atunci; ca și mine acum o clipă.

M-am îndepărtat privindu-l cum se apăra de cele două hoarde de vânători, cu suflarea lui infimă, într-un cerc cât un punct.

Doamne, mingea, sfera plină de văzduh; demonul ei, stăpâna satul. Sceptrul ei aerian întărâta, diviza mulțimile în învinși și învingători, mai în joacă, mai în serios. Numai plosca-sferă purta sânge dătător de viață, numai călărețul înfrunta șinele satului generând memoria sângelui, trezind sămânța rubedeniilor la viață, din așteptare, din clopot năruit în sunet de aramă, în sâmbăta - sabat, în sâmbăta omului sfârșit de trudă pe pământ, sfârșit de propria-i creație Dumnezească...

- Gool! strigau din periferia unui dreptunghi verde; cu două porți în lățimi, un grup de oameni fără căpătâi, asistând la "football", la o minge lovită cu piciorul de alte două mulțimi dezlănțuite pe sferă, de alte popoare adverse; în adversitate dinamică.

Un necunoscut, așezat între cele două hoarde desculțe, mânioase, cu otravă în priviri, pe jumătate îmbrăcate; una galbenă, alta verde, un necunoscut fluieră disperat și strigă un cuvânt necunoscut de mulți veniți din câmp, de mulți veniți de pe ape.

- Ofsaid, ofsaid, strigă în gura țignalului ținut în mâna dreaptă.

- Huo, huo! se auzeau strigăte de nemulțumire dintr-un mănunchi de oameni gri.

48

- Bravo, bravo! se auzeau aclamații dintr-un pumn de oameni violeți, din exteriorul arenei de luptă cu sfera, din perimetrul dreptunghiului energizat, după cum dispersia atmosferică rărea lumina soarelui pe dinții lacului, în poala pădurii, pe oameni; mereu în trupurile lor.

Nămolul mă mângâia până la glezne; negru ca pământul din care veneam, apoi albastru până la genunchi ca apa spre care mă adânceam, mă îndreptam spre barcă.

"Ghâl, ghâl, bâldâbâc" auzeam barca smulgându-se din țăruș, trăgând de funia subacvatică pe jumătate; aeriană pe jumătate.

"Da, e aici, mi-am spus" "Da, e barca noastră". De parcă ar fi fost arca lui Noe, rămasă acolo de la potop. De parcă ai noștrii; cei din casa noastră, din neamul nostru, a lui Toderiță, supraviețuind mâniei lui Dumnezeu, protejați de sfatul său de a fugi din fața "curățirii lumii de păcate", uitasem; cu uitare omenească, de corabia vieții, de corabia speciilor și semințiilor omenești, de perechile de viețuitoare și ierburi și mulțimi ce aveau să reclădească grădina lumii.

M-am suit în ea, plecând-o spre mine, pe sub trupul meu descleștat de mълuri. Ghionderul era pe fundul ei; lung cât ea, cu vârfurile strecurate pe sub scânduri transversale, cu vârfurile în coloana ei vertebrală îndoită pe apă.

"Da, mâine o să plec pe lac". Mâine o să-i străbat hăul și vâscozitatea, prin Spia; prin inima ei, prin Butnaru; prin coasta lui zdrelită de furtuni.

Am plutit deseori spre răsărit, spre malul cu sârmă ghimpată, de acolo, ca-ntr-un neant sonor de bătaie în ușă: "Ping-pong", Pong-ping; așa lovea apa în coca de smoală a luntrii, acolo în pupă, când la prova ei trudeam vertical, în ghionder, împingându-l să alunece înainte, să alunece în adânc. "Bâldâbâc, gâl! Gâl, Bâldâbâc!". "Hars, hârșc! Haarșc, Hârșc!", făcea apa, înțepată de ghiondier, făcea ghionderul, rezemat de barcă, țesălând barca pe lungimea lui. Se făcu noapte. Mulțimile adverse, grămezile primare, umbrele cârdurilor de orizonturi suprapuse în apus s-au așternut pe calota satului și a lacului dedus din fântânile lui nesăpate...

Deodată m-am așezat la masă cu ai mei în jur. - Ai pescuit, mă tată, nu glumă! spuse omul ce se botezase tată, lângă mine; din dreapta mea.

- Și-ai prins pește, mamă, cu solzi de aur și de argint și de aramă, spuse femeia, de lângă mine, din stânga mea.

- Să mă ierțați, soro și frate, că am venit la voi chiar când mâncați dar mi-era foame, mi-era tare foame de pește. Că de ouă și de tochitură mi s-a făcut greață, m-am săturat pe pământ.

- Și coliba mai era acolo? mă întrebă omul din dreapta, bărbatul cu ochi albaștrii și păr roș, care n-avea nume, care părea să fi fost tatăl meu cândva.

- Casa, vrei să spui? apăsa eu vorbele, ca atunci când strigi și nu poți striga, ca atunci când vrei să inspiri aer dar te sufoci inspirând.

49

- Dar vișinii, dar cuptorul, dar salcâmul din ogradă, din ulița fierarului?... întrebă femeia care cândva mi-ar fi fost mamă.

- Să-i mulțumim băiatului ăsta, de câtă pomană a făcut din peștele prins la coșul de nuiete, din peștele prins la undiță, în gârla de la Prut. Și când știi că a trecut peste țărâmul lacului, peste necuprins, să ne hrănească aici. Și când nu știi nimic din toate câte sunt știute acolo...

- Vezi, să pui cloșca pe ouă, mamă! Da, era mama.

- Vezi, să adăpi vitele, tată! Da, era tata.

- Dumnezeu are grijă de toate, soră, frate. Era mătușa Arsinia. Dumnezeu ne dă fiecăruia după cât a dat altuia, fiecăruia după cât i-a dat lui.

Atunci am auzit un glas blând, terestru.

- Ioane, Ioane! scoală-te! că trebuie să pleci la pescuit, dincolo de lac, pe lac, prin lac!...

Și m-am trezit în barcă, trecând prin năvoadele suspendate în cenușele dimineții de duminică, înaintea bățăilor de clopot a slujbei preotului Ciobanu, pe care aveam să le aud în mijlocul lacului între grindurile Spiei și ale Butnarului, împingând ghionderul în malul satului: "unu. doi, trei, patru! un, doi, trei, paatru; eu, tu, el, ea! Eu, Tu, El, Eeeaaa..."

Și barca aluneca nebună prin mazăga cețurilor calde, prin lava stinsă a unui meteorit scufundat în lac.

Legănarea ei în sinusoidalele valurilor infime, în oscilațiile imperceptibile ale apei, avqa ritmuri de ceasornic sideral în unghiul paralactic al pământului, cu vârful în "Cloșca cu pui" ori în "Proxima Centaur"

Sun-set, Sun-rise. Apus, Răsărit, Apus, Răsărit, era saltul ei înainte, în neant, îndepărtarea ei de țărmașul satului, liniaritatea ei fragilă între două lumi necunoscute.

Apa era din ce în ce mai adâncă; ghionderul nu mai atingea fundul lacului; oricâtă stăruință aveau plecaciunile mele în adânc, oricâtă măsură metrică judecam în mâini, în palme, în genunchi. "Nu am vâsle, m-am plâns apei din jur, coborând pe linia de plutire a bărcii, din aer, în barcă, din pupă în cala ei deschisă, neagră, indiferentă.

Trecusem de trupul sugrumat de drumuri, de bărci nevăzute, de șiruri de pescari nevăzuți, de trupul sfârtecat de tarpane; al Spiei, și o mulțime de nuferi mă năpădi cu flori albe de ceară și tulpini verzi de șarpe descendent, de șarpe scufundat în clise și nisipuri, în rădăcini de plaur, în ochi de păsări pândind răsăritul.

Barca - ce minune, barca se mișca singură prin împletirea florilor pe ghergheful apei, neluând în seamă frecarea, asprimea atingerii lor de lemnul smolît, de lemnul putred ce mă purta în neant.

O forță nevăzută o învăța să lunece în răsărit, în linie dreaptă, spre locul unde umbrele mureau pe ochiul portocaliu al discului solar, pe protuberantele sale tulburate de strigăte de păsări în aer, de cântece de slavă în adânc.

50

Răsărit, Răsărit! Barca sfâșia epiderma mamiferului lac nemiloasă, nepăsătoare. Lumina s-a amestecat cu bățăile clopotului venite din sat, din Biserica de deasupra lui.

Am plutit astfel până ce barca părăsi lacul, până ce scoica ei de smoală luă forma gârlei din Daduvu, ce lega Brateșul de Prut.

"Unde-i bostana?, Unde-i coliba?", m-am întrebat privind în dreapta, spre sud, acolo unde coliba rămăsese la "spartul bostanii", acolo unde "crucea sălciilor" rezemate de ea ne era semn sfânt pe pământ.

"Să fi măturat apele sărmana noastră așezare? Să fi spulberat vânturile diedrul ci ocrotitor, îndrăzneala noastră de ai sta în cale?"

Deodată, barca s-a oprit, intrând cu prova într-o cavitate elastică. Am privit uimit la poticnirea ei, la sfârșitul curgerii ei înainte. Barca intrase într-un coș de nuiete, într-un coș de pescuit.

Cineva striga la mine de peste Prut.

- Să nu uiți să adăpi vitele! Era tata...

- Să pui cloșca pe ouă! Era mama...

Apoi l-am văzut pe preotul Ciobanu în fața mea, stând cu mâna dreaptă întinsă să i-o sărut, cu crucea de argint ridicată în stânga pe creștetul meu, gata, gata să mă sfârâme. Eram primul dintr-un șir de miruit, în biserica noastră din sat. Mama nu m-a lăsat să plec la pescuit luându-mă cu ca la slujbă, în colectivitatea ei de oameni transcendenți, abstracți, credincioși în Treime.

Abia atunci, am știut că m-am trezit-dintr-un vis cu respirații de amvoane fremătând, cu oscilații de candelabre-pendul. Eram în biserică, în taina privirilor iconoclaste, un vis al îmtâmplării de a fi printre oameni.

La năvoade

Lacul era, sub noi, o legănare de leagăn de copil în fașă. Bărcile s-au afundat cu un deget, în el, după ce am încărcat năvoadele din parii de lemn pe care s-au odihnit o noapte. Nu știa nimeni cine oscila; apa ori adâncul ei, ce forță îi dădea această stare de translație cinetică, pendulară. Vâsleam spre adânc, spre grindul Butnarului, spre inima cu pește a depărtării nemărginite, spre traheea lui cu Dunărea - numită Ghimia.

Mama se hotărâse să merg la "năvoade", la pescuit, ca să nu mai cerșesc în maluri o "goghie" de la vreun "nemernic" de pescar; neiuibitor de sapă, de tăiat la vie, de cules în câmp. Ea judeca astfel că voi avea dreptul meu la pește după o zi de muncă în neant, că voi avea dreptul meu la pâinea ci dc-acasă după o călătorie în afara lumii. Tata nu știa de hotărârea ci, fiind prins în câmp, între copitele plăvanilor înjugați, între gânduri pământești, derivate din oscilația pădurii în văzduh, a ierbilor în glezne, a vinului băut în zori cu arterele trupului său de om îndrăznind să rezeme firul cu plumb.

51

- Trage, mă! tu a lui Andoni Roșu, mă îndemnă un pescar negru la îmbrăcăminte și la chip, din coada bărcii, mereu deasupra noastră; de parcă vâsleam sub unghia apei nu pe epiderma ci, de parcă vâslind, noi umblam în adânc, iar el - de afară, ne priveghea vâslirea, scormonirea în carnea apei.

Omul din coada bărcii ne era superior nouă vâslișilor. El răspundea de echilibrul vântului și al năvodului, și de echilibrul nostru. El supraveghea centrul de greutate al deplasării noastre în spațiu, intensitatea dinamicii vâslirii înainte - înapoi; că barca nu uita să se întoarcă înapoi în maluri, că barca nu accepta ușor o schimbare de stare înainte.

Nu-i știam numele, de-alde Guțu, de-alde Iacomii, pescari din mamă în tată, din tată în fiu - cunoscuți de sat doar la lumina lămpii, ori la lumina petromaxului de la crâșmă; că trăiau din zori până în amurg în ochi de pește; în solz de pește - acolo pe lac, acolo în vrăjmășia lor cu duhurile apei.

- Lasă-l tată, mă apără fiul lui natural, ori fiul lui adoptiv, că-i la început de "drum pe apă". Că-i la primele lui bătături de vâslă, de parămă. între noi și stăpânul suprem al bărcii; cel care ținea și cârma în mână, până dincolo de imaginea lacului pe care nu-l vedeam; lacului din spatele nostru, în care ne afundam cu icnituri, cu tendoane întinse pe oase; gata să trosnească, cu mușchii trupului făcuți fărâme și praștie și extensie diavolească, între noi și omul negru, era năvodul; o grămadă de sfoară cu ochiuri de pătrat turtit, cu coloană vertebrală trecută prin plumbi; fiară adormită în lemn concav, smolit în maluri; sub sălcii și apoi la soare, sub soare și din nou pe scorburi de salcie bătrână, iertătoare.

- Dacă nu poate, să fi stat acasă lângă boii lui tat-su! Dacă nu vrea să fie "năvodar" să plece înot la mal!...

"Vai, eu nu știu să înot până acolo. Eu nu știu să străbat distanțele, pe apă, înotând. Eu știu numai să plutesc înotând, să-mi țin respirația ca să plutesc. "Să nu-i spui asta lui "tataia!" că nu te lasă în barcă, că nu te lasă în barca lui pe lac!", îmi spuse băiatul de lângă mine, la plecare, și în seara trecută - înaintea dorinței mele; mărturisită lui să merg la "năvoade", să merg la pescuit."

O barcă, mai lungă, mai neagră ca a noastră, trecu ca o săgeată între noi și adâncul lacului, o altă barcă, aflată între noi și mal, rămase în urmă; un copil din ea, făcându-mi din mână, zâmbindu-mi ca unui cunpuscut.

În barca mai lungă, mai neagră, cei trei oameni aveau glugi pe cap, erau tară chip. Li se vedeau numai dinții albi; rânjind peste buze, mușcând din acrul umed prin care treceau. Se auzea ritmul vâslirii lor: îh! ah! u! u! ca ritmul foalei lui Ionel Sârbu - fierarul nostru vecin, de suflare a cărbunilor pe șina de roată; scufundată în cenușe, în jar, de parcă lacul ar fi fost o stea stinsă, iar noi - bărcile noastre, niște forje; s-o aprindem, s-o încălzim cum a fost, s-o răscolim de viață dătătoare de viață, de viață dătătoare de moarte.

În clipa, în puținele clipe de cunoaștere a celor care călătoreau în aceeași linie dreaptă cu noi, a celor care călătoreau pe linii paralele cu truda noastră de a uni două puncte de pe suprafața zgrumțurată a lacului, de pe suprafața unui fluviu celest, se auzea:

Zdran! Zdranc! Vâsla se zbătea în parâme și în supernove despletite, în dreapta mea, în dreapta gândurilor privirii mele; rătăcită în urmă, în dor de maluri cu pietre și țărână, cu frunți încrețite în pași, în flori, în suspin.

Lacul sc-ntuneca, vâslă de vâslă. Un foc de armă desenă printr-un ecou vag pământul la tribord, la provă. Câteva alice ne atinseseră hainele de cauciuc; ca niște gărgărițe suflate printr-o tulpină de soc de un copil într-o pasăre de apă.

- Mă, Palencule, vezi unde tragi?

- Mă, Gică Mocanii, unde dracu' tragi?

- Bacaloane, luate-ar dracul! în cine tragi, mă? strigam pe rând noi cei din barcă, noi cei din bărci, deși cât puteam vedea cu ochii nu era nimeni în jur, deși cât putea mintea să cuprindă auzul celuilalt, celui înjurat, ar fi trebuit să ne răspundă cineva cu altă înjurătură, cu grai omenesc neliniștit.

"Dracul" era între om și lac un alt om; nu se știa de care parte, din care parte stăpânind neantul și ceața, ce se făcea din ce în ce mai groasă, și norii cei măturau cu cenușă apa înspăimântată. Eu nu știam de aceste rosturi ale groazei, ale călătoriei între tărâmurii; Tuluțeștii fiind tărâmul din care am plecat. Basarabia fiind tărâmul visat și, între ele, Stixul Prutului, râul trecerii în moarte - a fundului nostru de barcă - cu cârmaci întunecat; o umbră spectrală în pupa, o umbră incarnată de o anumită amplitudine, de un anumit azimut: să ne trezească la viață, din când în când, să ne amintească menirea de tată, de mamă, de cei dragi - rămași în urmă, în cântec de privighetoare și licurici, în cântec de cucuvaie și clopot mut.

- Andone te-a făcut cu Veta, când și eu cu Măria l-am făcut pe Gheorghe; la prașila întâi, la primul pescuit cu floare de cireș. Gheorghe de lângă tine e fiul aceluia Gheorghe făcut de mine...

Ascultam omul din fața mea din capătul cu cârmă a bărcii de smoală. Valurile se înălțau peste noi gata să ne scufundăm - ca o piatră, gata să plutim - ca o frunză. Tremuram sub pelerina de cauciuc. Mi-am tras gluga pe cap, devenind o ființă asemănătoare cu "tataia" - cu "Gheorghe cel bătrân".

Deodată m-am cutremurat. Nu-l cunoșteam nici pe Gheorghe a lui Gheorghe din stânga mea: "Cine m-a urcat în barca asta?" Eu trebuia să fi fost în barca lui lacomi - prietenul lui tata, sau în barca lui Chirană - alt prieten al tatălui meu. Copiii lor erau colegii mei de școală, de joacă, de grădiniță. Se născuseră în aceeași zi cu mine, în aceeași zodie, cu aceleași ursite. Nu, ăsta, Gheorghe a lui Gheorghe, nu-i din părțile noastre".

-Da, voi, cine sunteți? m-am trezit eu vorbind mai tare decât vântul, decât zbuciumul bărcii pe valuri, decât piramida plutitoare a plasei de năvod aflată în barcă.

- Noi suntem de dincolo, de unde mergem acum, din Ghimia, din Vadu'Ungului! Am venit aseară, astă noapte; pe lună plină, pe sub maluri, cu barca goală, să te luăm cu noi, să vă luăm pe voi Tulucenii la "năvod", la pescuit, în capu' Butnarului. Că "pământul ăsta" se vede și de la noi, că spre el ne trăim zilele privindu-l, făcându-ni-l popas între zbaterele noastre de pește, între zbaterele peștelui în "năvod".

Năvodul și năvodarii erau unealta și uneltitul, erau calea și călătorul, erau lumina și iluminarea trecerii prin spații fără timp, prin fluvii fără maluri, prin ape fără izvoare știute; de smoală, de tuci, de bale, de spume, de gravitații variabile.

Oamenii din bărci erau statui purtate fără voie spre adânc, spre un adânc fierbinte, spre a fi topite într-un cazan de carne albă, descompusă, de carne incandescentă; zbuciumată de zbatere în infime coloane vertebrale, tresărind de așteptare în solzi, fixându-nc proporțiile cu ochi de mort, cu ochi indiferent de sticlă.

Nu mai era nevoie să vâslim. Un flux magnetic fcea din barcă și din noi; aflați în ea, un dipol orientat în sângele cenușiu al lacului, în sângele Vântului de pe apa râu, de pe apa fluviu, între tărâmurii.

- Noi suntem de dincolo, de unde mergem acum! îmi strigă la ureche, Gheorghe; unul din câți erau în barcă. Nu te teme! Nu-ți fie teamă, că știm ce va fi în adânc, cum va fi acolo!

-A!...

- Aflăm fiecare cât am trecut prin lume acolo în Butnaru. A... colo se judecă trecerile înainte și înapoi prin lumi, pe "ape pârâu" de bărci; de perechi desperechiate de oameni, de suflete omenești. Că sufletele neomenești se judecă în Daduvu, în Dădăvelu, în Rotundu, mai spre maluri; în grinduri calde, în grinduri cu papuri și stuf, de-un vânător anume, de-un vânător harnic. Atunci am văzut cercul; cercul de coji de nucă smolită, de bărci cioplite-n trunchiuri de plop seculari, de salcie gânditoare, de arbore nescunoscut pe pământul îndepărtat.

Gheorghe picura plasa pe apă, cu fața acoperită, cu trupul acoperit de cețuri voalate, de vânt blând. Tataia ținea strâns în pumnii înmănușați pe capătul cărmei centrul de greutate al mișcării noastre în cerc pe tangente doar de el știute, pe secante diametrice, simetrice.

Năvodul, năvodul, pâdea turma peștelui din apă, din apa mereu sfântă, vertical, cu plutele în epiderma văzduhului, apăsa cu grijă oscilația cu plumbii în mâl, în lutul fierbinte al începutului lumii, al zidirii ei.

Cercul se destrăma în punctele "nucilor plutitoare" radial, centrifugal, centripetic, până ce plutirea lui era un semn de existență umană, de existență imaterială, de o presupusă existență a oricui.

54

- Trage! strigă Gheorghe.

- Trage! strigă Tataia

Pe un cilindru orizontal de lemn cu "bețe", de fier înfipt în grosimea marginilor lui, stăteam plecați; eu și Gheorghe, gata să răsucim sforile -intestinele paralele; cu plute și plumbi, ale năvodului, gata de inerție și impuls.

Scârț, Scârț! I! I! IO! IO! se auzea durerea lemnului tras în rotații, în axe orizontale, în carnea noastră.

Tataia ajuta peștele mare și mic din plasa smulsă cu ciudă din apă să suie în barcă, în cavitatea ei smolită, în concavitatea cristalinului ei cenușiu. Peștele se zbătea de moarte, cu gura deschisă căutând apa; sufocându-se de aer, de vânt, de un întuneric necunoscut până acum.

- Dă-mi minciogul! spuse Gheorghe, oprindu-se să mai tragă de spițele troluiului. I l-am întins de sub provă, de sub mine. Lovi cu el un crap uriaș, ce nu-și găsea loc în barcă, ce-și pregătea cu trudă un salt peste barcă; în apă, înapoi în apă. Un oftat lung de om lovit în țeastă; "Doamne a oftat ca un om", a fost sfârșitul încrâncenării sale să moară, să trăiască.

Așa ne naștem, încrâncenându-ne să trăim. Așa murim, încrâncenându-ne să ne naștem încă odată.

Năvodul era plin de pește. In jurul bărcii noastre, ca din pământ, au răsărit pe apă, din apă, bărci goale, adânci, flămânde.

Peștele mare era luat de barca din adânc; din răsărit. Peștele mic era luat de barca dinspre mal. Peștele de argint era cules din barca noastră de oamenii bărcii din pupa, peștele de aramă de cei din provă.

împărțirea aceasta; pe puncte cardinale, a babordului și a tribordului așezării noastre; cu tribordul în răsărit și cu babordul în apus, cu răsăritul în adânc și cu amurgul în mal, avea un sens, o rațiune ecosistemică, avea însușiri fenomenale. Barca noastră era o încrângătură de specii multiple, era un vânat al tainelor din adâncuri; o navă cosmică interlumi, intramundală, cu nepăsare răsturnând substanța cărnii în aer; din pătrate de funii împletite, de funii plumbuite, de funii plutitoare.

Scripetele de care trăgeam răsturna echilibrul inițial al așezărilor din ape, și de pe ape, într-un punct, în ochiul omului, în ochii superiori nouă ai Dumnezeuirii, ai văzduhurilor oglindite în fărâme de oglindă spartă -valurile, în cristaline cu iris stins.

Aceste văzduhuri erau suflarea unor stele duble. Una stăpânind rotația în afară, alta gestind duhul în came, în solz, în celule, țineau în frâu cunoașterea gustului cărnii, foamea cunoașterii de dincolo; din tărâmul stins al tăcerilor cenușei.

Exista o rațiune și în plutirea lor: cât pește să furi din barca mamă, din barca năvod, din barca cu axa lumii răsucită de funii, ca să nu te scufunzi, ca să poți pleca din latitudinea înșelătoare a locului, a păcatului căutării în neant, a fericirii de a poseda incarnarea adâncului în palme; cât pește atâta pâine să fie în lume.

55

- De unde ați luat cu voi băiatul ăsta? li se adresă cineva din barca de aramă celor doi; cu capete înfășurate în glugi - fără ochi, fără țeastă. Nu-i răspunse nimeni. De parcă vorbele lui erau în altă limbă - necunoscută celor din barca mea; un necunoscut sunet al spațiului ei.

- De unde ați luat băiatul? întrebă cineva din barca "de adânc", din barca cu pește mare; ucis, mai înainte, aici, în ochii mei.

- Dați-ni-l nouă! vorbi cineva din barca de argint - dintr-un punct cardinal necunoscut. Atunci l-am auzit pe "Tataia":

- Ia-l, dar să îl dai înapoi lui Andone Roșu că-i al lui, că de la el l-am luat! II știu de când vindea pepeni și struguri, la noi în Vad. II știu pe copilul ăsta de când era o frunză, un lăstar, în "carul lui uriaș" din Vad.

- Bine, bine>L spuse omul din barca luminoasă, și mă ajută să trec peste a noastră, în ea; în a lui, cu grijă - să nu cad în apă, cu grijă - să nu privesc în adânc.

- Că ați "vânat" destul! li se adresă celor rămași acolo, singuri, cu năvodul între ei, cu glugi mari turnate pe trup - ființe cenușii, cenușii îndepărtate, din ce în ce mai îndepărtate mie.

- Hai, vâslește! îmi spuse omul luminos din cârma bărcii cu pește de argint. Hai, că ne așteaptă oamenii în maluri; la prânz, la prânz, cu pâinea în mâini! îmi dădu de veste omul de argint din barca cu pește luminos. Și am împins înainte, cu amândouă brațele, vâslele; capetele lor cioplite în mâinele mele, spre el, ca o primă dovadă a trecerii mele în conștiință. OMUL îmi zâmbi făcându-se încă o dată Om, încă o dată Soare. Și am apăsat până în prăsele vâslele cu brațele ace de ceasornic, și spirală, și elipsă, căutând apa în celălalt capăt de lemn, în neantul de sub mine. Omul din fața mea era o ciutură de cristal ce oscila pe cumpăna lemnului smolit al bărcii, ce înălța soarele să facă lumină, ce rezema lacul în maluri, ce ținea în dinți firul cu plumb.

Și am trecut pe lângă o barcă, pe lângă o altă barcă, care era a vânătorului. Vânătorul, cu arma pe genunchi, își făcea o țigară dintr-o tabacheră de argint; cu foiță de frunză de tei, cu tutun din Tărtăcuță.

Privea roată, pe lac, dar nu ne-a văzut. Am trecut prin ochii lui înlăcrimați; noi fără să lăcrimăm, el neștiind de ce plânge.

- "Parcă aud o pasăre!", am auzit un gând. "Parcă o văd cum îmi scapă sub oglinda apei, sub argintul topit al florii de nufăr", l-am auzit a doua oară în gând.

Omul - ciutura de cristal, îmi făcu semn să tac; că vânătorul doarme, că așa doarme un vânător între tărâmurii, făcându-și o țigară și gândind la o pasăre s-o ucidă, ucigându-și nesomnul cu-n fir de fum în trup și cu o poftă neîmplinită de a ucide zborul în suflet.

- Taaac, Taaac! i-am răspuns eu, vâslind, vâslind să-mi plesnească inima. Malurile erau în spatele meu și nu erau văzute decât de Omul Soare. Apa din fața mea; apa-lac, era cenușie, fără orizont, fără margini...

- în Vinerea asta, Andone, ai să ții și dumneata post!

56

- Eu, femeie, postesc de la începutul lumii, nu știi?

- Ei, lașă, că bei, că bei, că bei!...

Și m-am trezit în bucătăria noastră de toamnă; cu-n singur geam pe ogradă, cu-n singur cuptor sub noi. Mama țesea la război lumina de afară, cu o spată lungă cât lățimea lumii. Tata, o privea lungit în pat, nepăsător.

- Lasă, Veto, că mâine Ion o să meargă la "năvoade"! cu Gheorghe Iacomi și, Duminică, o să mâncăm pește. Să nu uiți ca sâmbătă noaptea să pui făina la dospit, să faci pâine în cuptorul ăsta rece de sub noi, în cuptorul ăsta plin de crivăț și de duhuri rele...

[am lăsat să vorbească. Eu am căzut din nou în vis...

Barca ajunsese la mal. Gheorghe Iacomi îmi turnă în traistă un minciog de lin. Apoi, ca să se umple, apucă o știucă lungă și mi-o strecură cu grijă în sân. În traista din gât.

- Pentru o zi de viață e destul, mă! E destul! îmi strigă el în ochi' și-mi luă sticla de vin din mână - de la tata, și o dădu pe gât însetat.

- Măine, să vii la același ceas ca azi. Auzi? Nici mai devreme, nici mai târziu! Când cântă pasărea în vișinul ăla din streășină casei voastre. Când suie luna în salcâmul fierarului sârb - din sudul casei voastre, când înfloresc oțătarii din ograda mătusii talc Arsinia; din răsăritul casei voastre. Auzi? Auzi? Nici mai devreme, nici mai târziu! Am să te duc înapoi la năvodul de la care te-am luat, la cei din Vad, în capu' Butnarului, spre Ghimia, spre gura de vărsare a Brateșului în Dunăre...

- Scoală-te odată, azi, Andone?

- Bine, bine femeie! spuse tata. Mă mai scol odată; și azi, și azi!

Și l-am văzut cum își trăgea pantalonii peste izmene, cum înjura în gând lumina zorilor, cum o muta pe mama dintr-o rază de lumină; împletită de ea la război, să-și facă loc afară, să-și facă drum prin ogradă, spre vite, spre fântână, spre oameni.

- "Mneața, mă Andone! "- Mneața, mă Gheorghe!" l-am auzit clar, l-am auzit cu bucurie; acolo, aici, pe pământ. Și m-am trezit a nu știu câta oară, ca să trăiesc cu ei, ca să trăiesc cu mine de la început.

Floarea soarelui

Tata trebuia să vândă boii pe ascuns; undeva în nord, spre Bujoru, spre Vârlezi, spre Corni, spre inima Moldovei ce încă nu fusese bântuită de comunismul colectivizării. Răzășii sărăciți de războaie se-ngenunchiau greu, erau greu de prigonit din dragostea lor de moșie, de pământ câștigat cu sânge vărsat în iataganul turcesc, în sulița otrăvită - tătară, în nemărginirea moșiei țării și a neamului.

Tata era un răzeș prigonit în sudul Moldovei, dintr-o întâmplare, din dorința bunicului Vasile de a se elibera de Todirești, de clanul lui medieval,

57

de pofta lui de pământ; promis de Kogălniceanu fiilor puri ai Moldovei fiilor ei iubitori de pământ românesc.

Și țara a avut pământ pentru toți, chiar și pentru cei care ne-au prigonit din el, o clipă; cât ne-am strâns puterile în păduri, în munte, la pârâu, să ni-l luăm înapoi de sub spadă barbară, de sub cenușele invadatorilor. Și țara a avut oameni să o are, să o sădească ca pe o livadă-n universul fără viață, ca pe o grădină de alt fel în Eden, în Babilonul acestor locuri; mai apropiate de steaua polară, mai înrobite de lumină și întuneric ca oriunde, cu patru anotimpuri; câte puncte cardinale sunt, câte cuie are bătute în trupuri crucea din noi; crucea pe care ne-o facem la masă, crucea pe care ne-o facem în câmp, sub troiță, sub fulger.

De dimineață, dis de dimineață, când luceafărul de ziuă dormea nesimțitor în covată lunii; pe suflarea nopții din ea, văzduhul umed al satului ședea pe drumul nordic al Umbrăreștilor, al Bujorului, al Bereștilor, al Bârladului; pietruit de la Galați spre noi, prin noi, pe linile frânte și curbe, paralele cu Prutul, cu Basarabia, cu alte hotare nevăzute ale imperiului rus-comunist.

Prin ceața - cenușă, prin trupul stins al unui zvârcoloc adormit în ograda noastră, tata țesăla boii cu mare grijă, pe ascuns, cu mare grijă, îndurerat...

* Să vinzi boii Andone! Că au început să bată din poartă în poartă ca să-i ducă oamenii la grajdurile C.A.P.-ului; acolo în capătul satului, acolo în coasta tranșeelor nemțești, îl tot sfătuia

prietenul lui Pintilie, că Ioniță Munteanu - cel mai dintâi prieten al lui, murise, că începuse să-i moară toți prietenii; așa pe rând, cum pe rând și-i făcuse în cărăușie, la tăiat papură și stuf, în geambășie, cum pe toți îi avea sortiți de la Dumnezeu.

- Cum să-i vând, cui să-i vând, mă Ioane? îi răspundea tata. Că toți vor să vândă. Că toți vor rămâne fără animale; numai cu-n câine în ogradă și cu o mătă la masă. N-ai văzut cum ne-au numărat găinele pe omăt, astă iarnă? N-ai văzut cum ne-au numărat vacile și oile și calul? Parcă-l văd pe vlăjganu' ăla de la "consiliu" cum arăta spre oi, cu degetul înfipt pe rând în lâna fiecăruia; să nu le piardă din ochi, strigând: "una, două, trei!". "Care trei, mă tată? câ-s două, vezi dublu, vezi mai multe!", am strigat eu la el. Se uita la mine de parcă aș fi fost a patra oaie care ieșea din samalâc. Noi mergeam în coloană; toată casa, după el, spre grajd. Mătă neagră a Arsiniei îl opri în prag o clipă, cu ochii ei de diavol, de înger travestit; mai, mai să se-ntoarcă din drum, apoi, luându-și inima în dinți, se plecă; jumătate din cât era, să intre în grajd; pe ușa lui; cât vaca de înaltă, cât boii care erau ascunși în cimitir, în râpa din podișul cimitirului; din fundul gropilor lui încă nesăpate, și începea iar să numere ca un nebun de legat: "UNU!", arătând cu degetul singura vacă din grajd. La fel striga și când a văzut porcu' în gojder: "Unu, unu, unu!", și, cineva din urma noastră, scria cifra ajunsă număr într-o hârtie mare, într-un cearceaf mare cât era ograda; cu numele meu în stânga sus, cu multe linii

58

și căsuțe pătrate, în jos, de parcă ograda mea avea casa un punct mângălit în ea, de parcă vietățile din ea erau numere, de parcă noi oamenii ce trăiam în fundu' minții lor întunecate eram furnici ce trebuiau stârpite de numărarea lor bolnavă.

- Mă, Andone, da știu că ți-a căzut mult la suflet drumul vlăjganului ăla prin ograda ta! Mă, cel puțin a vorbit la văzul animalelor; când le-a văzut, dar l-a mine a venit unu' pitic de-l pierdeam printre picioare; pitic și nervos, cu ochii mai mari decât îi erau oasele, de cât îi era țeasta. Piticu' ăsta nu număra, privea în stânga și în dreapta ca un hoț; niciodată nu privea înainte, nu te privea în față. Umblam după el să-i arătăm ograda, cum și unde ne stau vitele, păsările, dar el nu ne lua în seamă, ne călca în picioare, așa stărchitură cum era: "Ce cauți, mă tată!" îl luasem eu cu binișorul. "Calu', Calu' are mânz?" mă întreba el. "Nu, n-are, că-i cal!" îi răspundeam eu. "Da, daaa!" se uimea el și trecea mai departe întrebând: "Cloșca are pui?", "Nu, n-are, că-i iarnă?" îi răspundeam eu, rămânând cu gura căscată la ce întreba el, la ce puteam să-i răspund eu. "Biine, biine!" se minuna sfertul ăla de om - întreg necunoscut pe pământ. Frate-meu Gheorghe, care voia să vadă ce-mi fac mie cei de la primărie cu recensământul lor, care era cu mine; lângă mine ochi și urechi, îl întrebă:

"- Mă frate, de unde ești?"

"- Din Valea Iepilor! îi aruncă, ca o înjurătură, celălalt" "- Aveți biserică în sat? îndrăzni Gheorghe".

"- Nu, nu! Noi n-avem în sat decât cai și găini!", ne răspunde, rânjând, de jos în sus, omul cât o nucă, cât o furnică, cât un păianjen.

- Și când te-au dat afară din sat? îmi scăpă și mie să întreb.

- De unde știi, de unde știi, tovarășe țăran? se răsti la mine restul de om.

- Păi, ai învățat să numeri și ești prea mic de statură, ești foarte mic ca să înțelegi numărul cailor, numărul oamenilor, numărul numerelor, ești prea mic să-l încaleci...

- Să-ncalec pe număr? Hă, hă, hă! încep să râdă piticul.

- Frate-meu a vrut să spună că ești prea mic să stai pe "unu", pe un cal. Dar nu prea știe să spună. A vrut să spună că ești prea mic să înțelegi mersul cailor, râsul oamenilor, rostul numerelor, că ești prea mic să înțelegi...

Pocitania acceptă, ce inventase Gheorghe, cu o privire sfredelită în vânt, și își continuă cu și mai multă grijă inventarierea averii mele vii, din poartă până-n latrină, de sub pat până în pod, să nu-i scape nici o orătanic, nici un mânz.

Așa că, Andone, nu te mai plânge de ce ți s-a întâmplat ție atunci, că altora le-au fost date altele să înfrunte, le-au fost trimiși alții să-i înfrunte.

Tu, nu uita ce-ți spun, să vinzi boii! Eu am avut noroc cu pocitania aia că nu i-a văzut. El căuta cai, căuta obsesia minții lui, motivul izgonirii

59

lui de gospodarii satului în care l-a trimis diavolul pe lume; izgonirii lui din Valea Iepilor.

- Tu, mă Ioane, ai mai mult noroc și-apoi stai mai departe de drumu' ăsta; de Drumu' Mare a satului, de ochii partidului ăstora, de ochii securității, de ochii lumii. Tu ai avut noroc de casă în fundul grădinilor noastre; ale celor privite aici de oricine, oricând, zi și noapte, oricum -prin gard, peste gard, prin trunchiul zarzărului și a vișinului, prin dereg și cosoroabe. Și cu boii ai avut noroc. I-ai vândut într-o noapte, pe uliță, unui necunoscut cu bani, de unde naiba s-o fi oprit la tine în poartă, cum dracu' nu a bătut în poarta mea...

Eu trebuie să-mi fac drum în nord, în dealurile Crasnei, ca să vând boii ăștia ascunși în râpa cimitirului, în râpa lui Bulearcă, ca să am norocul tău. Și ofta, și iar ofta, peste ascultarea celuiilalt, peste credința lui că norocul îi va zâmbi și lui cândva, odată.

Da, așa a plecat tata din sat. Și-a luat boii din râpă, a suit coada ei de sub unghia viei lui nanu Anton, s-a strecurat prin Tărtăcuța: prin venele ei de lut săpate de ploaie, până la Drumul Mare adevărat - drum de hoți adevărați, nu ca cel din sat plin de hoți falși, comuniști, de hoți mincinoși, de hoți lași, de hoți iară rosturi omenești.

Îi mai adusese în ogradă odată să-i simtă acolo sub salcâm cum i-a simțit o viață, cum trăia și el sub un ceasornic universal aici, aici sub vișini, sub streșina casei, sub aripa, sub fărâma de cer ce i-a fost dată de Dumnezeu.

Doamne, cum dormeau toți din sat când a ieșit pe poartă. Așa, adormit, satul era cel de altă dată, când puteai umbla liber pe ulițe, când, de plăcere, mergeai la horă și la nuntă, când de bucurie fluierai sub lună, când, de o tristețe blândă, plângeai la mort, când din mândrie de bărbat îți iubeai nevasta. Ce vremuri, ce vreme s-a dus de-atunci? Parcă a dat ciuma în partea asta de lume, parcă am fost vânduți diavolului de Dumnezeu să ne încerce credința, cum spune Veta mea, credința lui Iov din noi.

Să fie oare pedeapsa lui? "Că dumneata nu te duci Andone la biserică cu anu', cu veacu'. Stai numai în crâșmă duminica. Crâșma este biserica diavolului, Andone! Dumneata te vinzi lui, îi faci bucuria lui pe pământ să-și aibă încă un suflet dincolo!" "Lasă Veto că dincolo nu-i decât întuneric. Acolo e iadul de care te temi tu. Aici e raiul. Ziua de azi e raiul, femeie, clipa ce-mi sună mie în cap, lampa ce-mi arde la cap, suflarea asta cu care-ți vorbesc și lumina asta a ochilor cu care văd și te văd.

Se oprea obosit să-i tot explice, să se apere, să creadă în ce spune. Știa bine că avea dreptate pe jumătate, că adevărurile pământești sunt greu de dovedit, greu de scuturat de pulberile lor parfumate, de sclipirile lor înșelătoare; posibil mincinoase, posibil diavolești.

"Cum dorm toți și nu le pasă de plecare lui din sat, din ultima lui moștenire a vitelor de la bunicii', de la geambășii cinstite". Mergea la târg în alt fel, nu ca atunci să se fâlească cu ce vinde, ci să vândă pe

60

ascuns. "Așa vindem ce avem mai de preț, pe ascuns, așa ne vindeam -pe ascuns, când alții ne vor moartea. Așa ne vindem - pe nimic, pentru o clipă de viață în plus; neștiind valoarea clipei, neștiind dacă viața nu e chiar moartea..." gândea tata, ca un alt om decât cel care era, ca un om ce n-ar fi trebuit să gândească, fiind trist.

- Hăis, cea! îndemna plăvanii ce îl priveau în urmă cu ochi albi, mari, pătați de un iris brun, de umbrele Văilor străbătute, de adâncă umbră a omului din urma lui; tata. Șarpele râpii suia printr-un gât subțire în cerul vântat al Drumului Mare, apoi, omul și cei doi boi desenau liniștea dintre pământ și cer, cu pași de copite și tălpi omenești, amestecați într-un cortegiu nordic, polar.

Soarele era departe; pe Nistru, sub zarea Basarabiei; undeva sub Reni, dincolo de lac, mult sub oglinda lui de plumb topit; cu broaște și pește, cu tumult surd, îndepărtat, îndepărtat.

"Trebuie să ajung pe întuneric la târg", își spuse. Așa vor crede că-s din Tutova, din Bârlad, din Crasna; unde nu-i vor colectiviza încă, unde "pustiul" ăla de tractor nu-și poate înfinge șenila,

unde haturile dealurilor nu pot fi arate, nu pot fi rase de pe fața pământului. Așa-i și cu muntele, cei de-acolo nu pot fi uniți într-o "familie" ca noi; aici în podiș; ca cei din câmpie să ne-arate ei de unde și până unde ne este neamul adunat grămadă; ca o turmă la tăiat, ca o cireada la păscut. Acolo omul este "individual", este singur pe lume. Acolo oamenii au înfățișare de Dumnezei pe pământ și de Nemuritori singuratici în cer; fiecare cu lumea lui, fiecare cu cerul lui, cu veșnicia lui necuprinsă; de necuprins"...

Auzise el vorbele astea parcă la un ins venit într-o seară la crâșmă. Da, erau vorbele omului ăluia; străin de sat, care poposise la o masă cu un singur scaun. Erau în jurul lui vreo doisprezece; își amintea tata acuma, pe drumul lui în zori, fugind din sat cu vitele înaintea lui, cu gândurile mereu în urmă, cum îi stă bine omului care vrea să gândească azi pentru mâine. Erau câte trei la patru mese, în crâșmă, ca-n icoana aia pusă de Veta în peretele din răsărit a bucătăriei de iarnă.

Total, toată discuția c'ii el, pornise de la întrebări simple, cum au obiceiul să pună oamenii fără griji.

- Vii de departe, mă băiete? Îl iscodi nepermis, unu' din trei, de la o masă vecină.

- Viu de acolo! arată străinul cu mâna înspre nord.

- Și unde te duci?

- Încolo, întinse el mâna, prin ușa deschisă a prăvăliei, afară, spre șoseaua din sud, spre podul ei peste râpa lui Bulearcă, spre Iacomi, spre Catâr, spre Severinii din marginea satului, din marginea altei râpi - din marginea marginilor - râpa Bălăii.

- La voi tot colectiv, tot la "colectiv" trăiți?

- Nu, la noi e munte, e deal! Cei de-acolo nu pot fi colectivizați. Cei de acolo nu vor să li se arate de unde să trăiască și până unde...

61

Da! Așa vorbea", își amintea tata. "Da, astea sunt vorbele lui". Cum de mi le amintesc acuma?".

"Da, da, de-atunci de când l-am auzit, mă hotărâsem să-mi vând boi în nord, în dealurile Crasnci sau, mai aproape, în Târgul Bujorului, la Crăiești, la Bursucani, la Adam...

... "Auziți, mă, auziți! se sfătuiă oamenii, în șoaptă, după spusele lui, după ce străinul a tăcut pietrificat în scaun, ca Iisus în icoană, arătându-l cu degetul; ca Iuda, ori privindu-l blând; ca Petru", gândi tata la scena sfântă din crâșma lui necesară; din crâșma lui nanu Anton.

Fiecare am știut de a doua zi cum să scăpăm de vite.

- Ho, ho! se așeză tata în drumul pe care o luaseră boii, spre apus de Drumul Mare, spre moșia lui Ciucă. Boii credeau că merg să se înjuge la un car cu grâu. Boii credeau că merg la păscut în pădure; în iarba grasă dintre stejari, în poicnele de altă dată, tară spini, fără dracilă, fără țărână.

"Nu, nu-i așa!" "Unde ne duce stăpânul ăsta, care ne urmează cu lacrimi în ochi, de parcă ne duce la tăiere?"

"La târg, mă tată, la târg! Să vă vând, nu să vă tai!", ghici tata suflarea lor cuvântată, vorbele lor imposibile, neomenesti.

Apoi trecu de Negoiasca - de o altă moșie, și de alta, de toate moșiile; colectivizate, naționalizate, ale Moldovei de sud, ale podișului de sud al Moldovei, din care Galații privea Dunărea până departe în munții Dobrogei; mai bătrâni ca Moldova, mai bătrâni ca Dobrogea care încolțea în ochii noștri.

"Ce-am ajuns, ce vremuri am ajuns să trăiesc!" Boii erau mai mari decât el, decât Drumul Mare, decât văzduhul. El era un melc, târându-se pe urmele uriașe ale copitelor lor, era un pumn de țărână în rouă nopții; care nu se mai ridică de pe pământ, care nu mai știa de amurg și răsărit, de seară și de dimineață. "O noapte e viața asta de după război, de după nenorocitul ăla de război - dus și întors, care ne-a secătuit țara, care ne-a golit trupurile de suflet. O noaptea ca moartea!" își aminti tata vorbele altui străin ce vorbise în crâșmă sau pe deal, la prașilă sau pe baltă, în grind, la pescuit.

Ocoli Cuca, luând-o peste deal, pe marginea pădurii Mițele și, apoi, pe marginea pădurii din coama Umbrăreștilor - cum s-o fi numind; "că fiecare pădure are un nume de om sau de animal, că fiecare nume de om ascunde multe păduri, mult freamăt de pădure. Da, asta e pădurea hoțului

ăla de cai, asta e pădurea lui Hoțoleanu sau Băleanu, ceva cu: "ea-nu, ceva cu: "vrea-nu", de o mai fi trăind!" se-mpiedică tata în memorii, în frunzele marginilor pădurii, în frunzele tristeții lui; de a-și vinde vitele departe de târg, departe de văzul lumii, pe-ascuns, ca hoții pe care nu și-i amintea, ca hoțul ce nu-i venea să creadă că poate fi.

Se luminase, când trecuse de valea Vârlezilor, când urca prin alte văi; pe curbe de nivel numai de el știute, prin alte dâmburi sufletești, spre Crăiești, spre nord, mereu spre nord, în inima Covurluiului.

62

- Unde le duci cu boii ăștia mari cât elefanții? îl întâmpină un necunoscut. Apoi, privind roată, mirosind parcă apropierea câinelui rău, apropierea furtunii cu fulgere, apropierea omului rău, strigă: "Miliția, fugi că-i miliția pe drum! Și dispăru trăgând boii de lanțurile de argint din gât, de coame, de coarnele lor scurte, în lan, în lanul de floarea soarelui, ce răsărise parcă din senin la marginea drumului, pe care tata; mereu îngândurat, nu-l văzuse, pe care tata umbla în întunericul drumurilor gândurilor lui; mereu fără lumină - la tristețe, mereu prea luminoase; mai luminoase decât văzul; la bucurie.

Boii s-au dus adânc în lan. Pălăriile florii soarelui îi acopereau până peste coarne, de la coadă până în coarne, de la coarne până în copite, ca marca ce-și tăinuiește în valuri corăbiile plutind, ca oceanul ce-și ascunde comorile în freământul magmelor, în frământarea lor tectonică.

Un milițian gras, asudat, cu șapca într-o mână, cu un băț de cauciuc în cealaltă mână, gâfâind, întrebă:

- Mă, tu, de-acolo, ce faci?

- Mănânc semințe! îi răspunse tata, stând pe vine, ca să-i dea de înțeles celuilalt că-i în mare nevoie, că, om fiind, nu putea să scape de o așa nevoie.

- Așa, singur în lan, de unu' singur?

- Păi, cum altfel, dom' șef, cum am venit pe lume, așa stau aici, singur, singur, și-aștept să mor.

- Lasă, mă, nu mai filozofa cu mine! N-ai văzut un om cu o pereche de boi trecând pe-aici, în sus, spre Crăiești?

- Nu, mă tată! De când stau eu aici n-am văzut decât o babă c-o coasă pe umăr suind la deal spre cer.

- Ptiu, trebuie să fie Moartea aia de Safta, de Safta Nebuna, spuse jandarmul - milițianul comunist, fără șireturi la epoleți; ca jandarmul de altă dată, fără vipușcă la pantaloni, numai c-o șapcă pe chelie, pe un cap asudat, pe un trup aproape gol; urinat de sudoare.

Tata stătea pe vine, mai să se ridice, mai să se întindă pe ce presupunea cel din marginea lanului că face el acolo. Milițianul, neliniștitul "trimis în câmp", în drumul celor ce migrau în nord, să-și vândă vitele, ocoli cu privirea înjunghiată soarele, își sfredeli ochii bulbucați în lungul drumului - margine a neantului lanului de floarea soarelui, așezându-l pe tata și locul în care se aflau boii în pata oarbă a ochilor lui; mărită de orbirea fascicolului de diamant al centrului lumii, al existenței noastre mesagere în univers.

Se-nvârti pe loc, tuși; contrar regulamentului său de hăitaș comunist, de om al nimănui în câmp, și se-ndreptă spre pânda lui inițială, spre sud, spre sudul subcutanat al expansiunii colectivizării Moldovei, spre locul de unde venise tata.

"Să fi fost pe urmele mele tot timpul?" se întrebă tata încă ascuns de privirile din drum, încă ascuns de privirile din lan.

63

- Mă Roșule, unde ești? auzi, se auzi strigat pe numele lui cel mai cunoscut de oameni; nume-alint, numele părului lui de pe cap, numele sufletului lui de împărat rău - așa cum îi spunea mama ori de câte ori îl iubea mai puțin din vorbe; "că nimeni nu știe când iubim altfel, cum iubim fără vorbe; dacă n-am avea trup să le incarneze, dacă am fi numai suflare", păcătui el gândind, gândind din nou trist.

- Aici, aici! Și se ridică, sub umbra pălăriei soarelui, din rădăcina în care fusese ascuns, să-l vadă pe celălalt, să-l audă. Era greu să se identifice, era greu să identifice omul de plantă, planta de

om. Discurile cănoase stăteau răsucite; toate spre el, cu întunericul umbrelor lor proiectat în lan, că numai bănuind puteai ști din care parte vine vorba omenească; că numai așteptând repetiția ei aflai gura celui stăpân pe ea. Pomi prin eclipse, spre apus, pe urmele nevăzute ale boilor înghițiți de o eclipsă totală, de cenușele aburinde ale dimineții.

- Aici, Aici! strigă și celălalt care-l pomeni în câmp pe numele drag lui.

Printre două paralele de brațe păroase, apăru o coadă și un os vertical, apoi, trecând pe lângă ele, printre ele, își recunosc vitele în întregimea lor naturală, în forma lor de pe drum - ale lui, încă ale lui...

N-am știut niciodată cui a vândut tata boii. Când s-a întors acasă era mai gârbovit, mai fără viață. Ochii își pierduseră din albastru lor senin, se întunecaseră albaștrii sub pleoape trandafirii, sub sprâncenele lui roșii, sub fruntea lui albă - albă de omăt. Doar vorbele; șoptite în jurul lui, pe urmele lui, de alții, de cei din ogradă, de cei din sat, spuneau că ar fi lăsat boii în lanul de floarea soarelui, necunoscutului ce l-a chemat în lan. Alte vorbe; mănunchi, spuneau că necunoscutul nu era altul decât cel din crâșmă, că ar fi avut un nume ciudat de Nicoară, sau Necoară din Crăiești, că ar fi fost hoț de cai - dar, nemaifiind cai pe la noi, s-a apucat să fure boi, să fure orice. Alte vorbe-junghi îl ponegreau pe tata că-i Vulpoi, că a vândut bine boii, că numai așa se face că are o iapă și o camă și mulți știuleți în coșerul din grădină. Nu știa însă, nimeni din sat, adevărul înstrăinării lui de boi. Nu se știa prea multe nici de celelalte înstrăinări; ale altora din sat; de vite; fiecare ținând în mare taină asta ca pe propria lui înstrăinare pe pământ. Colectiva; reuniunea oarbă de oameni, fără proprietate, într-un punct, într-o suprafață totală a proprietății, era un priveghi în așteptarea înmormântării unui mort inexistent, a unui mort nevăzut, ce plutea totuși pe noi, pe sat, pe câmp. În lanul de floarea soarelui, l-am văzut deseori pe tata cu o pălărie în mână, numărând ceva; petalele discului solar din ea, semințele cărnii ei: "Unu, unu, mai multe! Unu, doi, destul, destul!" de parcă număra bani, ori păsări, ori boii pe care-i pierduse într-un recesământ neașteptat: a lui Dumnezeu pe pământ, a făpturilor create de el în ultima zi a facerii lumii, în ultima zi a vieții noastre pe pământ.

64

Trecând și eu printr-un lan de "răsărite", prin ceasornice lor, aud răsucirea unui arc și bătaia unui pendul: "Unu, Doi! Două sute unu, două sute doi!" - cam cât ne costă o uitare, cam cu cât ni se vinde clipa prezentă, și plâng, și râd, pe același drum zenital, nordic, pe care a umblat tata atunci, pe un Drum Mare; conștient de o parte a proprietății sale de om pe pământ, de o parte a conștiinței sale de om în univers.

Ne întorceam, cu sapele pe umăr, din câmp, de la prașila întâi. Haturile mai erau între oameni, mai înălțau diferențele lui Dumnezeu între oameni; ca să fie oameni, între ierburi; ca să fie ierbi.

Dinspre Neghină, dinspre fântâna lui Codreanu, câinii lătrau să spargă amurgul, să mute prăvălia lui Vasile Mândru în cimitir.

- Ce-i, Cine-i? se întrebau oamenii privind în lungul uliței plină de furie. Un om înalt; subțire ca o lăuruscă otrăvitoare, și altul cât o pocitanie plină de țărână, fugeau de mâncau pământul spre punctul vânăt al ieșirii din uliță, spre șosea, spre discul soarelui așezat pe casa lui Cac-Sat.

Erau "recenzorii" primăriei comuniste, alungați din ogrăzile Mândrilor, Iamandiilor, Iacobilor, Viclenilor, Chirănușilor din sat, care-și lăsase câinii slobozi în ogrăzi la venirea nepoștiților oaspeți, la auzul numărării lor nemernice, la văzul scrierii numelor lor în catastifele recesământului lor diavolesc.

Cu pantalonii rupți în fund, cu ochii ieșiți din orbite, strigau dând de prisos din mâini:

- Tovarășii! tovarășii!

- Ce-i, mă? le întinse tata; umblând în coșniță, o "pălărie de floarea soarelui", pe jumătate mâncată. Ce-i? Măncați și voi niște semințe să vă fugă spaima de câini. Dar nu uitați, se mănâncă numai miezul, cojile se scui pă. Și scui pă cu putere pe fețele lor grețoase.

Mititelu', stârchitura, rezidul omenesc din Valea Iepilor, luă segmentul de răsărită din mâna tatei, și, smulgând câte o sămânță din măteile lui, spuse:

- Una, două! Unu, doi!

Atunci tata scuipă din nou și plictisit spuse.

- Du-te dracului de neghiob, de jumătate de drac ce ești!

- Unde-s boii, tovarășe Toderiță, unde-s boii? strigă celălalt la el. Tata îl pvriri lung, lung cât era de lungă ulița; de unde-i fugărise câinii, și oftă cu vorbe:

- Mi i-a furat un necunoscut, măi tată. În lanul de "răsărită", de floarea soarelui, din care numără frate-tău ăsta, frate-tău de cruce comunistă.

Se răsuci, îl lovi în cap cu coada sapei trecută prin urechile coșniței, și, neluându-i în seamă durerea; cucuiul din tâmpla lui seacă, păși spre poarta ogrăzii noastre.

L-am auzit, înăuntru; eu fiind înăuntru, strigându-mi fără să mă caute cu privirea.

65

- Ionele, încuie poarta! Că a venit înserarea, că în curând va fi noapte, tată; o noapte ca la începutul lumii! Și se despovăra pe prispă, sub vișini' măsurând ograda în lung și-n lat, de jur împrejur, oprindu-și măsurarea de orice fel, acolo unde odată rumegau boii, lângă carul fără ei acum, lângă carul scheletic, oblic, de sub salcâm. Și a tăcut, și a tăcut, cum tace omul la moarte, cum tace omul după întâiul sărut. Plângea.

Duminica pâinii

Întâmplarea asta de a te naște "dintr-o întâmplare" e un eveniment ancestral, fără probabilitate, fără frecvență relativă. Nașterea e o însușire a instinctului cărnii și cine judecă înfățișarea ei trebuie mai întâi să moară pentru a-i descrie dimensiunea; nu oricum, trebuie să moară într-un anume fel, pentru a-i destăinui rosturile pământeste. Judecata aceasta a instinctelor, trebuie făcută cu același instinct, și atunci moartea este o întoarcere în naștere și oricând nașterea devine astfel moarte. Spui: "foc!", și te-nspăimânți. Spui: "apă!", și adormi. Spui: "m-am născut!", și oftezi, la fel cum "mori", la fel cum ai ofta spunând: "am murit!"

Tata, fără un drum cugetat dinainte, ieși pe poartă, ieși în lume. Alunecă în sud, spre crâșmă, atras de un magnet ce se afla acolo, cu tentacule în spațiul plin de fum și miros de secărică, cu pilitură de fier în trupurile urât mirositoare ale celor revoltați pe îngeri, pe Dumnezeu, pe comunism.

"Că dacă-ar fi, după ăștia, toată viața ar trebui s-o trăiesc la colhoz", cu sapa-n mână, la "puncte", la zi muncă. Lua-i-ar dracu de idioți! Că de-mi aram și semănăm bucata mea de pământ, așteptam să crească grâul să-i văd peria lui cum piaptănă vântul de primăvară, așteptam o iarnă cu cana de vin fiert pe sobă, în mâini, în gură, în trup, fără să-mi socotească cineva zilele de așteptare a înrădăcinării bobului în pământ, în întuneric, zilele de înălțare a altor rădăcini în lumină." Nu-și termină hotărârea de a se îndrepta spre crâșmă, hotărârea lui vicleană, mărturisită totuși într-o revoltă spontană față de ce-a fost, față de cum a trăit cândva nenumărându-se unii pe alții ca-ntr-o turmă, ca-ntr-o cireada, nenumărându-și unul altuia sămânța de mâncat a grâului, strachina de făină a bobului de grâu sfărmat în mori necunoscute; ascunse de om, de văzul lumii. Nu-și termină gândul intrării în păcatul lui zilnic - crâșma, că o auzi pe mama:

- Să iei o pâine de la brutărie!

Apoi clanța porții trosni în sus și o văzu pe mama cu găleata goală întinsă spre el, cu privirea muștrătoare, care cât nu-i spunea: "iar o-ntinzi la crâșmă, omule, iar?"

- Da, banii, banii pentru...

- De unde? Vezi că-i Ion acolo...

66

Eu parcă auzeam cuvântul Ion rostit înaintea lui "acolo", un fel de: "acolo-i Ion!", și-l așteptam cu pâinea la piept; caldă de-mi intra în inimă, ca un mănunchi de raze în amiază - că era amiază, ca o dospire neîntreruptă, ca un ceasornic în tâmplă.

Venea, aluneca în sud, plutind cu cilindrul gol, de zinc, al găleții în mâna stângă, cu mâna dreaptă fluturându-i în aer, de parcă purta un bici în ea; să alunge duhurile rele afară din sat, de parcă, cu

biciul rezemat pe umărul drept, cânta ca altă dată: "Hăis! Cea!" la niște boi uriași, lungiți pe drum, să-l facă om.

- Ia uite cum merge, moș Andone? spuse Nicu Bulearcă, soțul Mariei-Sfânta; cea care văzuse lăcrimând icoana Maicii Domnului în peretele din răsărit a casei lor; care era lipită de brutărie, în peretele cu icoană marc și candelă mare cât o inimă de om sub ea. Parcă zboară! nu se abținu să se uimească omul alb ca și mine, de lângă mine, din preajma mea. își puse mâna la gură, mă privi îngrijorat și se răsuci; nu știu cum, ca un fir cu plumb, invizibil, și dispăru în flacăra cuptorului, prin ușa lui deschisă o clipă să-l absoarbă înăuntru. în sfârșit, tata veni aproape, aproape să mă dărâme.

-Mă, mă-ta...

- Știu! m-am apărat eu de cuvintele lui de prisos, de o eventuală "așezare" a lui pe pământ, în pământ. Și i-am întins pâinea. El, fără să clipească, o luă din brațele mele întinse pe jumătate spre ci, cu dreapta; cea cu bici invizibil, și, cu palma în unghi drept, și, cu palma cobiliță, o rezemă de coapsa dreaptă.

- Ține găleata!

I-am luat găleata din stânga. M-am îndreptat spre fântâna pe care n-o luase în scamă văzându-mă pe mine, mai jos de ea, cu pâinea pe piept, așteptând LI-l. Roata îmi așeză altfel vertebrele în coloană ca să scot ciutura; pe care cineva, un necunoscut, o uitase în izvor, în apa adâncă, ca s-o răsucesc în lanțul pierdut; în inima pământului, ca să dau sens rotației ei pe pământ.

Tata, cu ochii ațintiți în pământ; fiindu-i parcă rușine că este "Tată", mă privea mestecând o bucată de pâine, un colț din pâinea ce i-o smulsesem din pieptul meu.

Ciutura, grea, rea, ieși afară. Am priponit singur roata cu țarușul în spițe, și, ocolind fântâna prin nord, am prins-o de sub ghizdea, am săltat-o afară, am răsturnat-o în zincul găleții cc-1 făcuse pe tata să plutească spre noi, ce adunase lumina din meridianul amiezii ca să-l înalțe pe sat.

Când găleata vărsă apa pe jos, îndestulată, când cavitatea ei lichidă făcu ochi să vadă înjur; să mă răstoarne pe mine în cristalinel și în retina ei, tata oftă:

- Știi Ioane!... -Știu!...

67

I-am luat pâinea din mâini, privindu-l cum, cu pași mici de pisică, cu pași din ce în ce mai mari - de om, intră în crâșmă. Aveam deci să-i duc eu pâinea mamei, și apa, și colțul lipsă; mâncat de tata, alb-invizibil în umbrele albe, în neumbrelc amiezii, eu, fărămă de cuptor încins în soare, vânt de pâine caldă în nord, în nord. Fierăria fusese confiscată. Din vechile bătăi de șină "la trei ciocane", doar în salcâmul nostru scârțâia dogit un ram bătrân, o cracă găunoasă.

Fierarul și-a luat femeia și foalele în spate și a plecat în lume fără un cuvânt de adio, fără să facă din mână cuiva, îndepărtându-se de noi cei care l-am iubit, ca un om prigunit, ca un om înspăimântat de moarte.

în casa fierarului - și ca confiscată, stătea cu "chirie" inginerul agronom Makarovski. Un cal murg rezema o șaretă la umbra unui salcâm uscat -salcâmul fierarului Ionel; că mai în jos, în sud, Neculai Provolovici -fratele lui, avea duzi, duzi din care noi copiii ne hrăneam cățarați în ci o vară, o toamnă; că înfloreau și rodeau pe rând, că ne știau pe fiecare.

Spațiul călătoriei melc în amiezi era trist, era o pădure de ceasornice oprite să-mi amintească clipa trăirii succesive, importanța bătăii consecutive de inimă, de inimi pentru inimă.

Mama m-a primit nemișcată în mijlocul ogrăzii luându-mi pâinea din cobiliță palmei drepte - cea împrumutată de la tata, și găleata de argint din mâna stângă.

-Da, tat-tu!...

-Ela...

Tăia pâinea, pe masă, în bucătărie, eu stând pe scaun rezemat de o mușcată, obosit, stins...

...Eram ucenic la brutărie. Nicu Sfântu¹ striga la mine:

- Ia mâna de pe icoană, ia mâna!

Eu, în somn; el în somnul meu, intrasem în camera unde soția lui văzuse minunea, eu vrând să ating icoana, lacrimile ei, să mă vindec de necredința de a fi om pe pământ, el crezând că sunt hoț de icoane, crezând că-i fur darul făcut de Dumnezeu lui.

Apoi o auzeam pe mama:

- Ioane să faci tu una ca asta? Să furi, mamă, icoana făcătoare de minuni? Dar e păcat... dar nu se cuvine nu se cu-vi-n...e... Ai să te faci una cu pâinea, ai să te faci una cu pământul, ai să te faci... de apă... mereu însetat... de apă...

...Eu, încolțit parcă peste măsură de asprimea vorbelor ei o întrebai: -Unde-i tata?...

- S-a dus la crăsmă și nu s-a mai întors, nu știi, nu știi, doar tu l-ai lăsat acolo, doar tu...

...Atunci - nu știu cum, l-am auzit pe Haplea, pe Mardare Haplea -prietenul oricui intra în crăsmă, întrebându-l pe tata.

- Mă Andone, tu știi câte duminici sunt în viața unui om?

68

- Câte sunt într-un an, îi răspunse tata, câte sunt într-un an, repetate de nu știu câte ori...

- Măă, știe el ceva, știe, dar numai o parte...

Și nu știu cum, se făcea că bețivul uriaș din crăsmă le explica pe rând celor de acolo, le striga în ochi celor de acolo; împietriți de băutură, de statura lui uriașă care era în fiecare:

- Mă nerușinaților! Mă, aștia vându-ți diavolului, ascultați-mă!...

- Ceeeeec!... răspunseră toți deodată ca o "ceată" cântând de ajunul crăciunului într-o fereastră cu urechi.

^ - Eu trăiesc numai între următoarele duminici: Duminica întâi și-ntâi a învierii și Duminica Rusaliilor - a Pogorării Duhului Sfânt. între ele, între două, mă curăț de păcate. între Duminica Tuturor Sfinților și a Vameșului și Fariseului fac păcate; fără să știu de ce. Apoi trec prin Duminica Fiului Risipitor și ajung la Duminica înfricoșătoarei Judecăți când încep să-mi mărturisesc păcatele dinainte; de după Rusalii, când încep să postesc șase duminici la rând până în Duminica Floriilor, până în Noaptea învierii.

- Dar praznicele? Știi câte praznice trăiește un om pe an, într-o viață, vreau să spun? se auzi dinspre teighea, din streășină ei cu ochi de câini, de dihanii diforme

- Zece, mă, zece! începând cu Nașerea lui Iisus și sfârșind cu înălțarea Sfintei Cruci!

-Hă...ă...ă!...

M-am trezit, Cineva de dincolo de geam, un cap îmbrobodit strâmb, cu ochi de pisică sub tulpan; rotunzi și vicleni, striga la mine prin mușcate:

-Măă...ă!... Ioane!...

Era mătușa Arsinia care mă văzuse înăuntru între două umbre de palmă rezemată pe creștet, între două clipiri de soare în salcâmul-mesteacăn al ogrăzii.

- Ioaaane! E cineva înăuntru?

Mama pregătea peste mine - peste somnul meu plin de vise, peste trezirea mea din somn, peste plită, ouă cu cartofi prăjiți. Nu știu când curățase cartofii, când înfierbântase și încinsese untdelemnul, nici când aprinsese focul în cotlonul suspendat.

Vorbise singură, crezând că eu sunt treaz. îmi ținuse o lecție de "Liturgică" fără să-și dea seama că vocea ei se auzea în mintea mea, din crăsmă, fără a ști că chipul ei era al uriașului Haplea - uriașul satului.

"Ce...e.c!..." fusese scârțâitul porții când Arsinia a intrat în ogradă, cum făcea în fiecare zi; la aceeași oră din zi, de când trăia, venea la noi la masă, întrebând de departe dacă e cineva s-o aștepte, dacă e cineva înăuntru s-o aștepte.

Masa era așezată pe trei picioare scurte; jos pe dușumea, pe rogojina dușumelei de lut. Mămăliga deja fumea până în tavan cu o coloană

69

albastră de abur înecăcios. Stăteam toți trei în jurul mesei, fiecare pe scaunul lui - sprijin relativ al omului pe pământ.

Atunci, văzând pâinea pe masă, privind fix la masa înaltă pe care stătea ea ca o anafura marc, mătușa Arsinia spuse:

- Eu vreau pâine Veto, câ-i sfințită, câ-i de la brutăria Măriei lui Bulearcă, de la - Dumnezeu să mă ierte, de la Măria Sfânta.

- Dacă zici tu, dacă vrei tu, ia Arsinio, ia și rupe încă un colț. Că, pe cel care nu-l mai vezi, l-a rupt Andone - frate-tu, potolindu-și prea devreme foamea, căzând iar în păcatul băutului la prânz, când noi îl așteptăm c-o masă întinsă, c-o altă masă pusă.

Atunci am auzit pași grei pe pământ, atunci când Arsinia mesteca o fărâma de pâine mare din pâinea sfântă.

Casa - bucătăria de iarnă, din paiantă și lut; acoperită cu stuf, din boțuri de paie și pământ și apă și văzduh, se cutremură legănat: Venea tata. Venise tata. L-am văzut prin rânjetul scândurilor putrede ale ușii, cum apasă clanța, l-am văzut cum deschide ușa; trântind-o de perete, nesigur pe echilibrul ei, al lui, al nostru în ochii lui.

Așa venea acasă, pe la jumătatea înfruptării noastre din păsări, din carne, din sămânță. El săvârșea numai o treime din păcatul nostru mâncând în urma noastră, ce rămânea de la noi, gânditor, visător.

- Și ce mai c pe la "biserica ta", frate? îndrăzni Arsinia să-l alunge dintr-o tristețe prea lungă pentm a fi patru la un loc, pentru a fi mai mulți în lume.

-Nimic soro! Nimicuri!

- Da, cine mai vine la crășmă cu vremea asta, că n-ai cu ce să-ți cumperi anafura, îl iscodi ea, nevorbind de bani, glumind prostește despre un lucru sfânt, despre ce nu se glumește.

- Ei, profesorii, profesorii care ne-au colectivizat.

- Cum? Profesorii? rămase ea uimită. Profesorii la crășmă?

- Păi, ce, ci nu sunt oameni? Cu vremurile astea, n-au voie la biserică, așa că vin cu noi la crășmă

- Măi, ce oameni! Vai, ce oameni, bădiță Andone! Și ce vorbeau ei -oameni cu carte, acolo, acolo printre - Doamne iartă-mă!, printre bețivi?

Tata o privi lung, o înconjură cu privirea. Apoi, cu mâna dreaptă, îi ridică tulpanul de pe fruntea ci mereu îmbrobodită ca o "maică" ce și-ar fi dorit să fie, ca o "diavoliță" ce era.

- Fă Arsinio! Nu oricine intră în crășmă c bețiv. Uite eu intru dc-o viață și...

- Știu, Bădiță! Știu! Voiam altceva să zic, da uite c-am uitat. A! Da! Voiam să te întreb ce vorbești acolo, despre ce vă plângeți acolo, că noi la biserică, de păcate, de păcat...

Tata o lăsă să se scuze în felul ei. Tata își cunoștea sora; vicleană, mai vicleană ca el, mereu să-și facă loc în casa lor, în casa lui, ca să i-o strice dacă s-ar putea, ca să-i cunoască toate păcatele pe cât se putea.

70

- Păi, domnu' Giurgea privea fix în pahar, sfârșind de povestit ceva despre un "frate jder", despre un "jder mic"

-A, asta-i-de la școala asta nouă, a lor, spuse Arsinia, cunoscătoare de literatură de la fiu-su care terminase vreo cinci clase, de la văru-meu Ion.

- Apoi dom' Cătană l-a întrebat pe Solomon pe învățătorul și pe profesorul Solomon dacă știe câte zile exacte are anul și câte duminici are anul.

-Și?

- Atunci Solomon i-a spus că numărul nu-i exact, că soarele rămâne în urmă pe drumul Iui în jurul soarelui cu șase ore pe an, că la patru ani odată numărul ăsta ar fi exact o zi.

- Ce vorbești? Și eu care credeam că cel puțin soarele nu rămâne în urma cuiva, nu se cade să trândăvească...

- Numai Haplea, nu știu ce a avut azi, că, după ce i-a ascultat, după ce a-nfuleeat povestea cu "jderul cel mic" al profesorului Giurgea, după ce a râs până să-i plesnească bândăhanul de "chestia cu soarele", i-a întrebat pe profesori, pe toți deodată: "Mă, domnilor, știți voi care sunt duminicile de care are nevoie un om pe pământ ca să fie fericit? Profesorii s-au codit să răspundă; așa luați pe nepregătite, că "Dragă Doamne" sunt oameni deștepți, că toți au învățat la religie, înainte de

'48, care e mai povăţuitoare, care e mai pe placul omului după pofta şi păcatele lui. Şuşoteau între ei, înainte să-i răspundă lui Mardare, ca la un concurs. Auzeam. Domnul Giurgea îi spunea lui Solomon: "Cred că se referă la duminicile Penticostarului" - ce-o fi asta, "la cele opt duminici începând cu învierea".

Domnul Catană îl contrazice pe Giurgea: "Nu cred că se referă la toate, poate la Duminica învierii numai şi la Duminica a Ii-a după Paşti; a lui Toma. Ba nu, ba nu! Cred că la Duminica a Vi-a, la Duminica Orbului.

Să fie vorba de Duminica a XXXIII-a după Rusalii? Să fie vorba de Duminica Vameşului şi a Fariseului? Nu, nu credem că Haplea ar merge aşa de departe, vorbiră ei în cor, şoptit. Hai să-l întrebăm spunându-i că nu ştim."

- Şi bădiţă, şi? Că frumos mai povesteşti, că frumos îţi mai sade când spui minciuni.

- Arsinio!? ridică vocea tata, că şi mama deveni curioasă; ea care nu vorbea, ca să nu se amestece în păcatele vorbelor lui, ca să nu-i strice mai mult vorbele păcătoase, aduse din crâşmă la masă, în casa noastră sfântă şi săracă.

- Şi, bădiţă, Haplea ce-a spus, ce-a spus Mardare Haplea?

Tata privi undeva în geamul plin de oţătari dinspre bunicu, înspre ograda băntuită de buruieni a surorii lui, luând o înfăţişare aparte, imitându-l pe prietenul lui, uitat acum un ceas în crâşmă.

"Bă, domnilor profesori, vă spun eu: Omul are nevoie, ca să fie fericit, de duminicile care nu sunt în calendar. De alea, pe care le ştiţi

71

dumneavoastră din şcolile prin care aţi trecut, au nevoie popii ca să ne aghezmuiască, au nevoie comuniştii ca să ne "muncească voluntar". Cea mai bună duminică e luna, marţea, vinerea, când nimeni nu se aşteaptă să te-nchini, după cum crâşma e cea mai bună biserică fiindcă nimeni nu crede că-ţi faci cruce în ea... Duminica asta "domnilor tovarăşi" se cheamă în mintea mea de păcătos, Duminica pâinii, Duminica pâinii oricui"...

Soarele îşi răsuci verigheta-i de diamant în degetul lui înfipt pe noi. Un nor din apus, de peste Drumul Marc, din Tărtăcuţa, umbri sclipirea lui pe jumătate din lepurci. Prin cimitir, umbrele umblau desculţe prin liliacul scuturat de frunze, prin stânjienii adormiţi.

- O să plouă! spuse mama adormind îmbrăcată, cu picioarele strânse sub ea, cu capul rezemat pe o pernă înaltă, aproape de iconă.

Arsinia plecase tiptil, sătulă, confuză, nevăzută.

- Strânge masa! spuse tata, că o să ningă. Într-adevăr scara era o ninsoare de păsări călătoare în amurg. Şiruri de raţe şi găşte săgetau discul soarelui ruginit, înlăcrimat. Fiecare din cei doi aşteptau pentru sine; mama, o toamnă lungă, tata, o iarnă de demult.

Am plecat, rezemând masa mică de cea mare, afară din adormirea lor vremelnică, din călătoria lor printre lumini.

Eu m-am întors în apusul casei sfinte a Măriei lui Nicu - în brutăria lui Bulearcă, ucenicind "facerea" pâinii pentru toţi, pentru praznice şi cununii, pentru înmormântare şi botez.

-Aveţi pâinea la cartelă? mă întâmpină un necunoscut în uşa brutăriei, văzându-mă îmbrăcat alb, crezând că eu sunt cel care vinde pâine.

- Nu! am auzit, prin uşa întredeschisă, în calea mea. Nu! Noi avem pâine de pomană!... şi am intrat înăuntru făcându-mi cruce, uitând de crâşma din preajmă şi de fântâna săpată în uşa ci mereu deschisă...

... M-am trezit într-o baie de aburi pe cuptorul în flăcări. Un cocoş cântase a doua oară.

- Maia mare! strigă un om îmbrăcat în alb; ca şi mine, şi, plecaţi pe coveţi; goi până la brâu, am început să frământăm aluatul ce dădea peste marginile lemnului îmbibat în apă şi faină, în carne de trup omenesc. Aceasta a fost o zi din câte am trudit "în pâine". Şi nu vă doresc să-i ştiţi coacerea, mai mult decât frământarea, fiindcă ea este în voi, fiindcă în voi e focul dintâi al mărturisirii păcatului din urmă.

- Viața este Duminica Pâinii! spuse cineva din preajmă, cineva care trecu ca o suflare afară, afară în lume, în oamenii din sat. Și am lăcrimat în cenușa făinii dospite, în carnea unui trup necunoscut mie atunci, necunoscut mie acum...

72

Trandafirul

Tata a plecat spre mine, la Galați, să muncească la "spații verzi". Pintilie murise în casa lui, învelit de nuci, de lumina unei lumânări rămasă de la înviere.

- Ce ușor se moare, Veto! Ieri am stat de vorbă cu el și, azi, uite, uite, nu-i! i se mărturisi el mamei, își mărturisi lui teama de moartea celuiilalt - prieten până la moarte. Apoi nu mai vorbi cu ea.

"Prieten până la moarte" repetă tata în gând. "Ar trebui, după spusa asta, toți prietenii să se nască și să moară în același timp; cel puțin să moară în același timp. Parcă îi spusese lui unu' atunci când a vândut în '48 o pereche de boi la Târgu Bujor, când au băut aldămașul: "Mă, sunt pe lume neamuri de tot felu', de tot felu'. Dacă le moare cineva drag își dau foc toți din casă pentru el".

Oftă: "La noi, numănu-i pasă de moartea altuia. La Ion Pintilie, au venit toți vecinii să-l vadă, așa, de parcă voiau să stea de vorbă cu un mort; "Ce mai faci, mă Ioane?" și foarte puțini l-au plâns; "De ce ne lași, mă, aici, de ce ne părăsești, mă, și nu ne aștepti și pe noi"?

El îi privea - așa întins în pat; că-n sicriu l-au pus numai în ziua în care l-au îngropat, și parcă le răspundea: "Pe rând, măi fraților. Trăiți pe rând, cum v-ați născut. Dacă vom muri toți odată, și ne vom naște toți odată, n-ar mai fi judecată de apoi, n-am mai păcătui să fim judecați pentru asta, să judecăm dinainte la păcatul de înfăptuit".

Oftă a doua oară: "Ce om? Câți saci cu grâu n-am încărcat noi în care, în vapoarele turcului și grecului și armeanului; că-mi mirosea trupul sămânță, și-mi miroase gândul roți, și valuri, și bice, și catarge, și leagăn de câmp galben, și spic în trup, în sânge..."

- "Așa s-a dus și Ioniță Munteanu". Apoi se trezi: Așa o să mă duc și cu!

- Ce spui? Ce tot vorbești singur, Andone? că vorbești în somn, **că** vorbești când ești treaz. Mai oprește-te omule din vorbe și pleacă la gară. Că ai să pierzi iar "pustiul" ăla de tren, și-ai s-o iei pe jos la Galați. O să-ți taie iar ziua ce de Ia "Flori"; din strada Florilor, pe unde te-ai angajat. Mama nu se mai oprea. Profită de intervalul, de pauza respiratorie a vorbirii celuiilalt și-și descărca sufletul:

- Că bei într-una de la moartea lui Pintilie. Ți-s ochii roșii, și privirea roșie, și venele și obrajii îți sunt roșii, și vorbele îți mustesc de băutură. Dacă îți pare așa de rău de moartea lui, plângi, nu bea, râzi, nu bea! Tu bei ca să uiți - ca să uiți nu de moartea lui, ci, pesemne, de moartea ta viitoare, de moartea ta de mâine...

în timp ce vorbea, îi și pregătea "traista" lui cu mâncare, cu udătură pentru un prânz; cu o felie de pâine, o felie de slănină, cu o felie de

73

brânză - de pe unde o fi găsit mama; că oi și vaci nu mai aveau de șapte ani, că prin vecini la șefii de tarla nu am văzut-o; să umble, să cerșească. Era în 1963. Peste treisprezece ani, tata avea să moară - fără a ști. Peste douăzeci și șase de ani, mama avea să moară - fără a ști. Peste n ani; numărați pe degete de Cronos, vom muri fiecare - fără a ști; de la amintirea sfârșită, **de Ia începutul amintiri celor care v-au fost dragi, pe care i-ați urât, față de care ați trăit indiferenți.**

Pierduse trenul - pustiul pe roți; văzut de mama, diavolul umblător pe linii paralele, să culeagă din sate suflete rătăcite, trupuri obosite de muncă la grămadă; fără tragere de inimă, fără o proprietate moștenită, moștenitoare a risipirii omului în timp, în spațiu, în clipe de trăire pentru sine. Colectiva, munca la grămadă, depersonalizase țaranul; truditul din țărână, germinatorul de sămânță, ocrotitorul de fotosinteze, îl fărâmițase - așa cum dorea comunismul, în ncidealuri și

necredințe unice în această parte a lumii; zăvorâtă în ateism, într-o materie exclusiv carbonică, într-o evoluție fără sfârșit, într-o metamorfoză fără formă. Colectivizarea - distrugerea identității proprietății individuale, însemna pregătirea lor - a țăranilor, pentru apocalips, pentru antepocalipsul sfârșitului omenesc; împotriva voinței omenești. Nimeni nu se revolta. Cei puțini revoltați erau zdrobiți repede, în "proces ad-hoc de dușmani ai poporului", a unui popor necunoscut pe pământ până atunci; "dictatură proletară" a unora, "iluminare egalitaristă" a altora, "căpătuială" și îmbogățire nemiloasă pentru alții.

Oamenii se târau ca niște umbre pe pământ. Cei supuși, fredonându-și pașii prin ierbi, în câmp, cei revoltați - înăuntru, azvârlind pietre în priviri afară; venin în suspin, spini în vorbe:

- Ce faci, mă Roșule? Ce mai faci?

- Eh! Ei! răspundea tata unui "provocator" de tăcere, unui intrus în limbajul lui interior cu sine, cu alții, cu cineva necunoscut pe pământ.

Cel care întrebase își plimbase căpățâna descoperită peste gard ca un om mergând la mort, ca un om cu o pălărie ținută în mână pentru un salut lung al altui om nemaivăzut, nemaîntâlnit în cale.

Se făcu liniște pe ogradă, după acest salut, și după oftatul lui tata, care ieșea din "bucătăria de primăvară" - cea numită și de iarnă, de vară, de toamnă, după cum soarele se rotea în jurul pământului, după cum pământul se rotea în carnea noastră.

Își purta traista în băț, pe clavicula stângă, repetând în gând fără să vrea: *quod tibi libet, idem mihi* - ce-ți place ție, îmi place și mie; Parcă, răspunzându-i la salut celui ce întrebase: "Ce mai faci?", parcă mulțumindu-i mamei mele pentru ce-i pusese de mâncare. Se opri în mijlocul ogrăzii amintindu-și:

- Veto, Veto! adă trandafirul.

- Care trandafir? se minună mama. Ea se aștepta să-i fi fost spuse alte vorbe la despărțire; cum obișnuia odată: "Vezi să adăpi vaca! vezi să dai

74

la porc! așa cum obișnuia acum, în ultima vreme, să-i spună: "Vezi, vezi!". Cel puțin un: "Vezi!" care însemna mult pentru ea. Dar "Adă trandafirul?" sună ciudat.

- Care trandafir? Trandafirii te-așteaptă la Galați să-i uzi, să-i sapi la rădăcină, să-i tai ca pe vița de vie. Care trandafir?

- Am eu două rădăcini scoase dintr-al nostru, acolo în hrean. Adă-mi-le, că plec!

- A! Așa spune! Vrei să duci la Galați trandafir de-al nostru?

- Da, că-i de dulceață. Ei n-au decât de mort. Ei n-au decât trandafiri altoiți de ținut în mâini.

Nu știi cum se făcea, că, în dreapta scării de urcat în tinda casei curate, mama și tata au pus pomi; pe rând, în fiecare an, ce nu prindeau rădăcini. Ultimul care se uscaseră fusese un cais. În primăvara de după iarna în care fuseserăm prădați, în primăvara lui '48, strigătele surorii mele Victoria: "Hoții, Hoții" au oprit sevele să mai suie în sârmanul liberian. Mugurii n-au mai vegetat fluturii frunzelor și lăstarilor, ramurile n-au mai mustit muguri, și tata l-a tăiat fără milă de la pământ în sus; poate, poate o să se înalțe din rădăcini cu alt trunchi, poate, poate-eliberat de uscăciune, va înflori în adânc.

A mai trecut un an. Mama m-a învățat să-i ocrotesc doi lăstari: suiți dintr-o arteră nevăzută a rădăcinilor lui fără trunchi; cu reazem de bețe înfipte în lut, în buza șanțului pârâului de ploaie ce s-adâncea sub streșini, la piciorul prispei, ce-nsămânța sub pleoapele casei cenușa stelei stinse peste noi.

S-au uscat și ei în altă primăvară, de parcă spațiul acesta dintre colțul casei și beci, din calea drumului spre grădină, era otrăvit, era blestemat de un răsărit de luceafăr, de un cântat de cocoș străin de ograda noastră.

Deodată, se întâmplă o minune. "Numai o floare poate să vindece locul ăsta necroditor"; mi-am spus, și am sădit acolo, din neștiință, un fir de trandafir, într-un an al copilăriei mele. Până să plec din sat, până să umblu în sud și-n nord, între "internat" și "sfânta casă părintească", trandafirul înflorea an de an. Mama mă îndulcea cu "dulceață de trandafir" să mă fac mare. Tata mă îndemna să-l ud că-i floarea mea, că-i norocul meu la flori sădite în pământ neroditor.

"Așa începe în viață norocul, măi băiete; printr-o floare cu spini, sădită sub streșină!" îl aud și-acum pe tata, "dându-mi roată", când eu scurmam la rădăcina firelor țepoase mraniță cu pământ de grădină, apă curată din fântâna fără fund a lui Dogaru.

Ciudad, în primăvara lui '58 n-am mai văzut trandafirul. Când m-am întors acasă în vacanță; mai mult gândită să sărbătorim: 1 Mai, 8 Mai -sărbătorile comuniste, decât pastele și învierea, decât să ne-ntristăm de crunta crucificare a lui Iisus din noi; prin colectivizare, prin industrializare absurdă, în vacanță un măr îl luase locul; într-o primăvară lungă cât să-i umple groapa, cât să-i justifice absența.

75

- L-am dus în grădină; mă liniști mama, că-i mai multă liniște și-i mai ferit de văzu' lumii. Știi, eu cred că era deochiat. Nu făcea decât trei flori. Acum e plin de boboci, de mii de lulpine și lăstari. Parcă e un arbore cu maci, cu suspine de om adormit. Parcă-i un arbore de gânduri omenești aprinse, de gânduri-tăciune a unui foc aflat în oameni.

- Dar așa sunt toți trandafirii: făcuți să înflorească, să se bucure de spectrul luminii încarnate ca un curcubeu de sfârșitul răzbunării lui Dumnezeu pe oameni; pedepsirii noastre prin potop.

- Ei mamă, trandafirul ăsta l-am găsit răsărit în vie, după fulgerul ce a trăsnit nukul lui Manole; chiar în fața colibeii. Era, cum ieși din vie, la ultimul butuc, cu o singură floare - ca un mac, între două fire de pelin, era o lumânare la capul viei săpată adânc; că atunci dă prima ploaie, când sapi la rădăcina viței de cudric, de lăuruscă, la rădăcina vieții...

Nu știi ce voia să-mi "comunică" mama, care căzuse în visare, uitând să se oprească din vorbe de om treaz, din vorbe de om îngândurat.

Trecuseră ani; în segmente, în diviziuni cu norme echidistante, peste oameni, peste amintiri - prin amintirile lor sedimentate în nisipul clepsidrelor răsturnate, în roțile dințate, într-un pendul infinit, astral. Era 1963 - în primăvara lui 1963. Băieții din căminul de la teatru mă trimiseră acasă.

- Du-te, mă, și adă o damigeana cu vin! Că ești la un pas de Thalia asta nebună a Galaților, mă îndemnav: Mocanu Filofte din Ulmu; din Ulm, Ionescu din Fetești, Buraschicvici din părțile Râmnicului Sărat.

- Nu mai au vie, mă, nu mai au nimic, acolo la Tulucești; nici baltă, nici câmp, nici vite, îi lămuri Adam Vasilică din Munteni.

- De unde știi tu, mă Adame, de unde știi?

- De la noi, mă, de la mine din sat. Și-apoi balta lor secată se vede din Grădina publică. Câmpul lor e în mintea mea; cel din podișul de sud al Moldovei, e sprânceana pădurilor lui Ion Vodă cel Cumplit - de la Roșcani la Gârboavele, c reazemul paloșului lui Ștefan în Chilia, în Ismail. Cel de la noi e fuga mînzului slobod rătăcit de mamă - ca mine, aici în urbea asta roșie- comunistă, roșie de demonstrații și de ideologii marxiste, plină de priviri în ceafă și în glezne, de producții și productivitate, de idealuri fără mamă.

- O lacrimă de vin tot o să ne aducă Ioan, cel puțin o lacrimă - să-mi aduc aminte de vinul lui tata, de sângele viei lui tata, se încrâncenă să mă trimită acasă și Negrea sau Negraia - pocârștul dormitorului.

- Tu nu vrei să-i guști vinul lui Ioan, vinul lui din via lui Petru Rareș, mă, Opreo, mă "amarezulc"? îl tachina pe "Bebe", pe băiatul cu o clăie de păr negru și creț pe creștet; pe sprâncene, pe nervuri cerebrale, un alt "camarad ' de odihnă din căminul de la "Teatrul de stat", de pe Republicii, de pe Domneasca dinainte de '48.

-Hi, hi! se gudura ciudatul "homo-citezen", dându-și ochii peste cap, rotindu-și ochii în orbite. Eu prefer o bere.

76

- Pisatul ăla de iapă, mă? Băutura asta o beau cei lipsiți de bărbăție, mă, cei cu pietre la rinichi, cei cu fierea mărită! Bea vin, mă, că așa ești român, că așa poți să ții un trandafir în mâini, cu tot cu spini în carne, înțelegi, mă! se enervă pe cinste, Filofte Mocanii din Ulm...

Așa i-am lăsat, certându-se în urmă. Eu am pornit spre bariera Traian, prin forturile despre care numai eu știam multe de la tata; din cele văzute, din cele auzite, de parcă numai eu aș fi pățimit

pe această cale nordică -furat de hoții lui Tuluc; de haine, de averi fără rost, furat de vis în vârful carului cu pepeni, de-un zvârcolac cu coada în pădure și capu-n osia carului mare, cu coada-n Dunăre și limba-n oiștea carului mic; în steaua polară.

Ajunsesem prin aceste vămi; pe jos, pe pământ, acasă, plin de praf și de lumină, plin de gânduri și dor, de amintiri trezite din jăratecul uitărilor de-o clipă.

- A, uite băiatu'! mă văzu tata în poartă, chiar când îi ceruse mamei trandafirul; firul de trandafir, smuls din rădăcina buchetului uriaș din grădină, din mulțimea lăstarilor cu dinți a unei rădăcini unice de floare primară.

Am intrat în ogradă, uitând de poarta prin care am trecut, uitând de drumurile bătute până acolo.

I-am sărutat pe amândoi; așa cum i-am găsit, în mijlocul ogrăzii, împreunați o clipă de un dialog stupid cu: Dă-mi! Ia!", cu: "Du-te! Vino!, cu: Aici! Acolo!", cu lungă oprire pe interjecții, înaintea pașilor făcuți în țărână.

Apoi, tata, căutând la mine roată, de parcă nu-l interesa prea mult venirea mea acasă; întoarcerea mea din lume, întrebă ca să întrebe:

- Ce-i la școală?

- Nimic, nimic!

- Cum e la școală? -Greu, greu!

- Mai greu ca în câmp? -Da!

- Crezi?

- Cred?

- Uite, eu muncesc la flori.

- Știu, mi-a spus mama.

- E ca la școală. -Da?

- Da! Uzi, plivești, și numai la urmă privești ce ai sădit. Trist e că alții mp florile: că florile sunt rupte de oameni să-și spună: "La mulți ani, mă!", "Te iubesc, fă!", "Primiți o floare tovarășe? '.

- Așa-i, așa-i cu florile, îi acceptai eu observațiile.

- Așa-i cu școala, își întări el comparația inițială. Omu' este o floare crescută de unii și ruptă la înflorire de alții; să-și facă loc în lume cu

77

vorbe mari de-o clipă, cu vorbe de prisos. Așa ne ofilim în mâna altora și sfârșim în pământ fără culoare, fără viață...

"Ce-o fi cu tata? Nu-l știam așa de visător, de gânditor la viață". Plecă pe poartă fără să mă privească; pe un drum doar de el știut, pe drumul lui spre "spații verzi" numai de el știute.

Mama îi întinse firul de trandafir, indiferenta. Ciudat! Ea care lua în seamă orice întâmplare a celor din jur, orice înconjur al întâmplărilor neîntâmplătoare: "Ia-l și du-te cu Dumnezeu la treabă '. Parcă îi "dăruise" bățul spinos ținându-l de un lăstar ori de un spin verde cărnos, cât să i se rezeme în amprentele digitale, cât să-i facă bine nervului falangei inelare, cât să-l scape din mâna ei în mâna celuilalt; doritor de floare, doritor de rădăcini rare.

Tata o privi trist, ca pe un om drag de care s-a mai despărțit odată, fără a ști din ce cauză, din care chemare a inimii, din care nevoie de despărțire.

- Să vezi de... -Știu, văd!... -Să știi când... -Știu, știu când! -Dacă,... -Dacă,... -Bine-ar fi să fie!...

- Este bine cum este!...

Dialogul despărțirii lor mă ignoră, mă elimină din tainele binarității eu-tu, el-ea, din condiționalele și optativele comunicării lor în ogradă, din logosul abstract al ființei lor contopite, să-mi amintească antecreația, antepăcatul cunoașterii de sine.

Am intrat în tindă lăsându-i să se despartă, așa cum trebuia să se despartă un bărbat de o femeie; mereu luând despărțirea de la început, mereu îngrijorați de singurătăți extreme.

Oamenii, necunoscând în întregime cuvântul, se căznesc să-l imite, sonorizând hiatul sufletelor lor cu gesticulații trupești, în multe feluri de vorbire, în numeroase limbaje senzoriale. Privirea albastră a tatălui meu comunica, ca un amurg mediteranean, cu ochii căprui ai mamei melc.

despre ciutura de cristal a unei fântâni secate, ce trebuie smulsă din funia prinsă în soare, ce trebuie ascunsă de gura fierbinte a călătorului însetat - pasăre, șarpe, om.

- Știi, să vezi de! -Știu, văd!...

Aceste semne - predicative sonore, așezate între ei, între trupurile lor concave, echilibra imaginea icoanei în peretele din apus - din tindă, imaginea mea în oglinda din tindă, rememorându-mi primii pași făcuți între ele; rezemat de scoica rogojinii din papuri de argint, rezemat de peretele alb, pe sub calendarul plin de sfinți și de sărbători creștine; prins

78

veșnic în cuiul scufundat în lut la zidirea casei. Eram acasă, în liniștea ei ce m-a crescut, în liniștea ei ce m-a vindecat de ispitele singurătății veniri pe lume, de singurătățile rătăcirii mele prin lume.

Ușa se deschise larg, cu lumină de prânz fumeșă, cu o nevăzută ființă intrând în tindă. Era mama, aureolată de dispersiile protuberantei luminii solare în streășină de stofă a casei, înveșmântată de radiații și nimb.

- Mă ierți mamă, vorbi ea cu bărbia rezemată în piept.

- De ce?

- Știi, tat-tu a plecat și s-a luat cu firul lui de trandafir, uitând să stăm de vorbă.

- Despre ce?

- Vrem să-ți cumpărăm un costum de haine; vrea să-ți cumpere un costum de stofă sau de tergal. De asta muncește la "flori".

- Lasă, mamă, că-l mai port pe asta până la vară; și-am să umblu până atunci îmbrăcat în hainele mele de copil, ca atunci când megeam pe baltă, pe câmp, în pădure, ca atunci când eram copilul vostru...

Era sâmbătă. Era o amiază caldă într-o sâmbătă de primăvară, într-un post de paști.

M-am grăbit, în duminica următoare, să mă întorc la Galați, să-i ospătez pe băieții din dormitorul studentesc - de pe Domnească, cu turte și vin, cu pește sărat și slănină.

Nu uitasem - intrând acum prin poarta dăltuită în zid - a Bastiliei Sorbonei Gălățene, cum ne-am adunat la masa cu trei picioare; trei oameni - cu, tata și mama, la tochitura cu ouă prăjite.

Smulgeam din mămăligă, cu trei degete, și înmuiam în tigaie - direct în tigaie, pe rând, ori toți trei deodată, să ne rotunjim un dumatic în gură; între dinți, pe limbă. Parcă ne făceam cruci repetate pe un disc de lemn solar, într-un templu sacru. Parcă dăltuiam în spațiu cu lumină carnală, cu semintunic de lampă aprinsă pe un fitil sfârșit, un Crist uriaș, să ne ocrotească noaptea din noi; noaptea cruntă dintre sâmbete și duminici succesive.

Călătorisem cu trenul în sud și mai păstram neștersă imaginea așezării noastre trinitare: Tată, Fiu și Sfântul Duh - mama, mama mea - duhul ființei mele terestre, mama mea - păcat al întrupării unui suflet rătăcitor.

"- Ai sădit trandafirul?" se uită mama, cu o privire blândă, brună la tata.

"Da!"

"Unde?"

"Pe mormânt!"

"Pe mormântul cui?"

"Pe mormântul unui preot necunoscut din curtea bisericii..., de lângă școala nr.... Că nu crește nimic - nici o floare acolo. Se zice că a murit de moarte bună. Că numai pe mormântul celor uciși, celor furați de viață,

79

cresc tot felul de flori și spini și ierburi necunoscute - făcătoare de minuni pe pământ, se zice... Câte nu se zic! Eu l-am sădit. Eu am sădit, acolo, pe oasele ce ieșise la suprafață, firul meu de trandafir; trandafirul nostru roșu - de dulceață. Și-ai să vezi! Si-o să vedeți!"

"- L-ai udat?"

"- Nu! Că-i păcat să uzi un mormânt!"

"- De unde știi asta?"

"- De la tata, de la tata!"

Și tăcu îngândurat; că uitasem să mai mâncăm privindu-i îngândurarea, că privindu-l ne-am întristat pe rând.

"- O să se usuce! O să moară ca o floare a nimănui, ca o floare necunoscută dincolo de moarte, plânse mama pe tăcerea noastră în cerc, pe tăcerea din noi sferică, explozivă".

Trecusem de poarta căminului. Portăreasa hermafrodită, din cabina ei de portar, mă privi pofticioasă, foliculară. Suiam treptele pe veceul de la parter, ținându-mi respirația să nu leșin. În sfârșit, am apăsat clanța dormitorului grupei melc - suspendat la vedere în teatru, în turla de biserică, pe statui. Băieții dormeau în cele unsprezece paturi; al meu fiind gol - al doisprezecilea. Băieții, dormind, arătau morți, fiecare în mormântul patului lui, fiecare în sarcofagiile trupurilor pe jumătate dezgolite, pe jumătate desmembrate. Respirau lung, de parcă și-ar fi dorit o trezire cât mai îndepărtată, de parcă acolo, în somn, trăind, nu-și mai doreau nici o trezire.

Am ridicat damigeana din oscilația ei în pendulul brațului meu drept, pe coapsă, apoi - alunecat, pe masă, încet, pe masă.

Atunci m-am speriat să nu răstorn floarea dintr-un borcan murdar de compot, cu eticheta sfâșiată pe un fruct nedefinit, cu litere negre de plumb topit în palmă.

"- Dar, e un trandafir!" mi-am spus, împingând ansamblul grotesc spre lumină, spre capătul din sud al mesei de lemn, de stejar bătrân".

"Doamne, e trandafirul tatei; mamei. E trandafirul din grădina noastră; m-am dezmeticit eu, punând și sacoșa cu "sărăcăciuni" rustice - de pomană, pe masă, împingând - de data asta, cu palmele îmbrățișate pe borcan, trandafirul alb, înalt, ce se scufundase cu doi țepi în apa plină de suc de caise; de piersici, de prune fierte, în zahăr, într-un cuptor de fabrică de conserve, într-un cazan ermetic; de fontă strânsă cu lingura dintr-un meteorit molecular".

Hârșcăitul damigenei de masă și foșnetul turtelor calde; și mirosul lor, trezi mulțimea "morților adormiți", pe rând, în feluri unice, în feluri diferite de suspin.

- Închide, mă difuzorul? strigă unu'; cu fața în jos.

- Lăsați-mă, dom'le, să mai dorm!

- Care-i tâmpitu' ce foșnește?

- Du-te, mă, și-nvață-n...

80

- Cc neamuri proaste, ce coadă de câine în sită de...

- E duminică, mă! Dormim până la prânz, dorm o zi! Se trezea fiecare la viață, la una din cele două din câte are omul pe pământ - cea din trezire, cea din adormire; nu se știe care e vis, nu se știe în care visăm.

Apoi, conștienți că vorbele lor n-aveau valoare aici, unde sunetul nu era întreg ascultat; doar în frânturi, doar în închipuiri de cuvânt continuu, se priveau uimiți, nerrecunoscându-se o clipă, ori dimpotrivă, plictisiți de recunoaștere, își făceau paturile, deschizând ferestrele să respire aerul dimineții cu măști de pasăre cântătoare, de cucuștiuc; plângând în plopi și pe statui, în teii uriași ai străzii cu birjari dispăruți; ai străzii Republicii populare române, ai străzilor ramificate din ea ca dintr-o idee stupidă.

- Vin, Ioane! -Vin!

- Din zece arii?...

- Din zece struguri!...

- Aduceți borcanele!

Borcanele - frați, surori cu cel făcut vază pentru firul de trandafir, au apărut curate, flămânde, cu gura în sus spre damigeana cu dop de cocean umed - roșu, însângerat.

Gâl! gâl! gâl! cline! Și așa încă odată, și încă odată, de câte o dată unsprezece ori, de douăsprezece ori o dată - câți eram, câte ventuze de cristal stăteau între palme omenești împerechiate de așteptare.

- Noroc! spuse unu, grăbindu-se să bea, -No...

- Cine a adus trandafirul pe masă, în cămin? am întrebat, oprindu-i să-și ducă la buze gândul îngurgitării, gândul inveninării cu sânge vegetal.
- Eu! răspuse, Bebe, cârlionțatul din colțul nord-vestic al mesei. Toți îl priveau ca pe un om ce trebuie pus pe cruce pentru o judecată neștiută pe pământ; printr-o judecată gândită în ceruri doar pentru el, doar pentru unii dintre noi.
- De unde l-ai smuls, că-i văd rădăcinile prin sticlă, prin zeama asta cu gust de mucegai.
- Cum spui asta? Borcanul a fost de lapte. E borcanul meu de lapte, se apără "amorezul".
- De unde...
- Din curtea bisericii Mavramol. Am fost acolo astă noapte c-o țipă.
- L-am văzut. Am vrut să-l rup și m-a înțepat...
- Și tipa mi s-a plâns: "Nu-l rupe că-i floare pe mormânt, că-i floare de mort. Nu vezi? E neagră, e un boboc negru!"
- Cum asta?
- La lumina lunii așa arăta. Zău că era negru, cu ghimpi negrii, cu priviri negre.

81

- Atunci?
- Atunci, l-am smuls din rădăcină. S-a auzit un strigăt în pământ. În mormânt, și am fugit cu el într-o mână și cu femeia mea de o noapte în cealaltă mână.
Toți studenții stăteau cu borcanele în palme. Parcă se înjumătățise în conținut, parcă vinul fierbea în siliciul palmelor lor. Bebe Oprea continuă: Când am ajuns în parcul de la "Parfumul teilor", acolo unde-l știți pe Eminescu, femeia m-a sărutat și a dispărut. Eram plin de sânge și de spini. Când am trecut prin becul de la poartă trandafirul era roșu. Zău era roșu! L-am văzut în ochii portăresei, în ochii geamurilor ei știute. Zău!
- Păi, acum?
- Acuma, este alb. Da! Ciudat! Este alb!
- Cum îți explici?
- Cum? Cred că de la sângele meu. Cred că de la lapte, cred că de la oasele mormântului din curtea bisericii lui Mavramol. Ori să fie din sărutul femeii dat unui om însângerat, înspăimântat - vreau să spun...
- Ce?
- Vreau să spun noroc! Noroc!
Bău singur. Ceilalți îl priveau cu groază. Părul i se înegrise mai mult. Ochii îi erau, însă, albi de mort, de mort-mort - nu de mort viu, cum s-ar crede din descrierea mea.
Deodată ușa se deschise. În prag apărură o femeie.
- A, aici era! Și se repezi despletită, fără o înfățișare clară, cu veșminte transparente, ireală, la masă. Ne privi pe rând, în ochi, pe buze, pe gât, de parcă ne săruta pe rând.
- A, aici erai? i se adresă plantei înalte, trandafirului alb, care se făcu violet și încet, încet, cărămiziu. Aici erai? Hai!
Și dispărură din cameră înainte de a se deschide ușa în urma ei, înainte de a fi gândit cine era...
- Așa murim, vorbea Mocanu Tiliș, cu o floare fără culoare în mâini și cu un pahar de vin fără stăpân la cap...
- Treziți-vă, mă, treziți-vă! Că-i luni! strigă la noi prin somn, Ionescu - fiul preotului din Fetești, bărbierându-se înalt în oglinda peretelui din răsărit. Că ați băut ca niște porci aseară. Și ați vorbit doar de femei și fiori.
... Atunci, în poarta dintre două lumi, am auzit-o pe mama, prin strigătul de trezire a fiului preotului:
- Scoală-te Ionele c-o să pierzi "pustiul" ăla de tren. Că te așteaptă mamă trenul în gară. Și-i duminică. Și clopotul a bătut întâia oară...
... Că vă așteaptă Moșu' la Analiză, continuă celălalt - băiatul de departe, bărbierit, privindu-ne pe fiecare în ochi, să ne trezească.

82

Duminica întoarcerii acasă

- Ți-a fâtat căteaua anu' ăsta, moș Roșule? că vaci știu că n-ai. Boii ți i-a luat Dumnezeu să ți-i dea înapoi pe lumea cealaltă... Așa îl luau în "balon"; cum spuneau unii, pe tata, prietenii de la crâșmă, de pe ulița lui Codreanu, de peste șosea; cei dinspre cimitir, din Iepureni...

- Mă, Gheorghe, tu să vorbești despre animalele din ograda ta; câinele, mâța, că atâta ai avut la tat-tu și înainte de colectiv. Eu trăiesc cu ale melc, mă! Cu iapa asta ce stă în ușa crâșmei și pe care tu nici măcar n-o vezi fiindcă nu știi să fie pe pământ așa minunăție. Cu iapa asta, mă, eu m-am vindecat de toată supărarea de a-mi fi pierdut boii, vacile, oile, plugul, carul, pământul. Ea, mă băiete, e[^] sufletul meu slobod printre oameni; netrecut la ceape, necolectivizat. Înțelegi?

- Ei, și matale! Te lasă ei așa cât te lasă și într-o noapte ți-o duc la "salam" în capătul satului.

- Ce? îi omor, mă, îi omor!

- Pe cine omori, mă Roșule? se auzi o voce din întunericul prvăvăliei, de sub sprânceana de nuc a tejghelei. Era Reki - milițianul satului, cu ochii nedormiți, înroșiți de pânde în noapte; de pândă omului nevinovat.

Tata, recunoscându-l, ocoli răspunsul și i se adresă în continuare tânărului Gheorghe din fața lui.

- O omor, mă tată, câ-i a mea! Că am cumpărat-o cu grâul de la "zile muncă" și cu vinul din dreptul meu de "zece arii".

Milițianul, simțind că nu este luat în seamă, bolborosi ceva pentru el, și, din nou pornit pe ceartă, pe "supremație statală", i se adresă tatălui meu:

- Nu vrei să răspunzi, ai?

Tata lăasă o distanță bună în timp, între provocarea lui și ce avea să spună el, privi în jur după cineva ce i se părea că-l caută, că nu-l iasă-n pace - după un câine slobod, după un gândac de bucătărie ce trebuia zdrobit, și spuse:

- Mă țigane, nici aici nu ne lași în pace? Taci și bea-ți secărica ta zilnică, pe daiboj, acolo unde ești! Aici în crâșmă nu mai ești "milițian". Aici ești ca noi toți - un bețiv înstrăinat de lume, un nebun liber să gândească, să uite, să fie.

- Păi, asta și sunt, mă Roșule! Așa sunt!

De ce te-ai supărat că te-am întrebat pe cine vrei să omori?

- Nu m-am supărat pe tine, mă! Eram supărat la gândul că mai pot să fiu încă odată singur, fără Mița mea - uite-o cum zâmbește, cum nechează.

- Trece armăsarii' lui lacomii, mă. De asta "râde" cu dinții până la urechi - cum zici tu, nu fiindcă vrea să-ți facă ție pe plac.

83

Tata înghiți în sec; întristându-se o vreme la gândul că iapa lui dragă ar putea să-l înșele, să-i înșele dragostea lui de animal, dragostea ci de om. Apoi, privindu-l mai cu îngăduință pe "milițian"; ca pe un jandarm de altă dată, spuse:

- Da, vino mă și tu cu noi la masă! Ieși din întunericul ăla să-ți vadă lumea ochii, să te vadă la ochi. Numai așa poți vedea tu drept lumea. Numai așa poate vedea ea în tine dreptatea ei.

- Măă!! ce filozofe Roșu, spuse Reki, căruia nu-i plăcea decât filozofia bătei - acolo după gratiile de la "Miliție"; aici în vorbele rostite după ușa deschisă larg pe fântână, pe sat. Se ridică anevoie, se încheie la pafta, la nasturele vestonului lui "rusesc", și, "echilibrându-se, sprijinindu-se de fumul ce-l înconjura, ieși la lumină, veni spre cei doi. Stând în picioare, peste ei, controlându-și autoritatea călcată în picioare mai înainte de vorbe fără rost, vorbi dactilografiat.

- Eu sunt puterea în stat, mă! Eu sunt puterea statului în satu' ăsta, în viața voastră...

- Du-te, mă, țigane, că dacă află șefu' tău cum o iubești tu noapte de noapte pe aia din Iepureni, vopsești fundu' vapoarelor la "locul de muncă"; în șantierul naval de unde ai venit, îl repezi un nou venit în crâșmă -

• Mardare Haplea, pe omul plin de sine, pe omul îngâmfat al legilor comuniste.

Milițianul se învineți, amuți, și ieși afară din crâșmă, ocolind statura uriașă a lui Haplea, nefireasca lui prezență în lume.

- Las, că!... îl auziră cei dinăuntru pe tuciuriul în uniformă; de afară, pe nedormitul și neadormitul slujitor fidel al ordinii comuniste în sat.

încet, încet, crâșma se umplea de oameni, din cele patru colțuri ale satului, ale exteriorului ei trist; cu sărăcie uniformă, universală, cu clopot sugrumat pe dealuri, în bătaie de utrenie, de ceas întâi.

Fiecare poposea aici, într-o nevoie de iluminare, de rugăciune și uitare. Privindu-i cu paharele în mâini, mimau rostiri de versete dintr-un psalm necunoscut, rosteau fără a ști un "de șapte ori în zi te voi lăuda pe tine" adresându-se fiecare Dumnezeuului lui, îngerului lui păzitor. Știa parcă fiecare ceasurile suferinței omenești din zi; asemănătoare suferințelor fiului lui Dumnezeu pe pământ; ora nouă - ceasul III al zilei - momentul patimii, cununii de spini, batjocoritor apăsată pe creștet; ora doisprezece, ceasul șase; al răstignirii, ora cinsprezece - ceasul nouă; al morții pe cruce. Știa, fiecare, ce îi este sortit intrând acolo - calvarul mâniei omenești de afară, umiliința interioară a conștiințelor mereu umilite înăuntru, de alții, de cercul strâmt al altor conștiințe, de nevăzutele și de neuzite taine ale semințelor inconștiinței din ele.

Era Duminică. Oamenii, ceilalți; diferiți de aceștia din crâșmă, se îndreptau cu fruntea sus spre biserică. Bătrâni și tineri, îmbrăcați în negru, treceau prin fața Consiliului Popular Comunal, prin fața Școlii și a Miliției - instituții ateiste, sfidându-le așezarea, rosturile politice, minciuna puterii lor în lume.

84

Bing, bang! Veniți, veniți! se auzea clopotul bisericii unde preotul Ciobanii îi aștepta; aștepta mulțimea credincioasă crucii, treimii, credincioasă lui Dumnezeu.

Acești oameni, pelerini spre locul sfânt al satului; așezat acolo, sus, peste pădurea de plop - încă netăiată, peste duhul lacului ce unea încă pământul de cer; România de Basarabia, prin strigăte de om și prin sârme ghimpate, prin distanțe zenitale și latitudini arhetipale, acești oameni erau diferiți de cei rătăciți în inima satului, în crâșma lui nanu Anton.

- Ai să mergi azi, cu mine, la biserică! o auzeam în urmă pe mama.

- Da, mamă! acceptai invitația ei imperativă.

Ne salutăm din privire - cei care ne împreunam drumurile spre biserică, cu o mândrie ascunsă - și totuși vizibilă, cu teamă față de clipa și locul întâlnirii noastre cu Dumnezeu cel adevărat, cu Dumnezeu unic al întregii lumi.

- El este cel mic? o întrebă pe mama o cunoștință de-a ei din câmp, din Oastea Domnului ori de prin vecini.

- Da, da!... răspundea ca îngândurată, mai îngândurată decât de obicei, că mă pune pe gânduri și pe mine privind-o, că mă temeam de "da-ul" ei; al identificării mele cu un om de pe pământ.

Ușa deschisă a bisericii se vedea din poartă. Cunoșteam această emoție generată de vederea iconoclastului; aprins prin deschiderea ei, de vederea porților altarului și al uriașului preot Ciobanu, care lua chipul lui Dumnezeu pe pământ în această dimineață; odată cu vecernia de sâmbătă seara, cu rugăciunile lui din "miezonoptica" cu acest ceas întâi al utreniei începute.

M-am oprit în dreapta intrării în biserică, să-mi cumpăr lumânări; eu lumânarea mea, mama lumânarea ei, să ne îndreptăm - fiul mereu în urma mamei, spre icoana Maicii Domnului și a lui Iisus, așezate pe pedestale înalte cât inimile noastre în trupuri, cât frunțile omului plecat pe icoană.

Preotul a ieșit prin cele două uși aurite, din altar, spre noi. Ne-a privii roată, cântând slavă lui Dumnezeu într-un dialog continuu cu mulțimea; unită în această conversație cu cei din străună, cu voce joasă, supusă, repetitorie. ca un refren într-un cor antic, ca un refren al unui cântec de slavă în univers.

Preotul privea, conversând cu fiecare din mulțime.

"- Ce faci, Ioane? Ce faci?! Nu ești aici, pe unde urmblii...

Da, umblam afară, în curtea alăturată bisericii. Aveam șase ani și o lună atunci în iunie 1949. Grădinița era acolo, cu ograda mare, mare. Din toată această ogradă nu țineam minte decât

fântâna de la intrare și conacul casei confiscate. Casa avea săli de clasă, dormitor cu paturi și o sală de mese lungă, și o bucătărie mereu fierbinte. Casa avea balcoane, și prispă cu balcon, și o livadă de pini; în față, cu o elipsă de nisip în mijlocul ei.

Domnișoara Calapod - educatoarea mea, mă pierduse în ograda bisericii și mă striga de peste gardul grădiniței

85

eram prins de ferestrele pline de icoane ale bisericii și nu puteam să mă desprind de atracția lor în vitralii; dinamice, lichide, magnetice, de spaima unui strigăt omenesc. Era și Fănică cu mine și nu aveam teamă că săvârșesc vreun păcat privind înăuntru, prin icoanele translucide, în biserică.

Privind prin ferestrele cu icoane, mi s-a părut atunci că preotul; un preot necunoscut mie, îngâna o slujbă în biserică cu un singur om în ea -acel om fiind eu cel de acum; înalt și mândru, mult prea mândru pentru a sta singur în fața lui Dumnezeu, singur cu Dumnezeu în biserică.

- "Treci înapoi la ora de educație fizică, treceți înapoi!" striga educatoarea neputincioasă, peste gardul moșierului arestat, peste gardul "grădinii de pini și tuia", grădinii de nisip. Mingea, după care sărisem gardul, noi băieții mai inimoși, stătea, jumătate vizibilă, jumătate ascunsă, în iarba grasă a câtorva morminte anonime; de preoți anonimi, între noi; absorbiți de icoane, și strigătele ei neputincioase, omenești; de mamă, de soră, de fiară. Mingea ne privea ca un craniu ascuns în pământ pejumătate, să-și vadă trupul înhumat; eliberat de pământ pejumătate, să-și amintească de umbletul lui prin lume.

Deodată, m-am trezit sărutând mâna preotului dinăuntru bisericii. Acesta, lovindu-mă ușor cu pumnul drept peste obraz, eu pumnul în care ținea crucea - să o sărut, să-mi fac semnul ei pe frunte, vorbi...

- Ce băiat mare are lelița Veta! i se minună el mamei mele, care aștepta mai încolo; lângă șirul de oameni, să mă miruiesc, să se măndrească cu mine.

- Doamne părinte, cum trece timpul! Fără să știu...

- Așa-i făcută lumea, leliță, așa a zidit Dumnezeu lumea, ca timpul să ne vindece de păcatul trecerii noastre prin ea; fără a ști, fără a simți iertarea ori neiertarea noastră, ca numai Dumnezeu să știe, ca numai el singur să cântărească această neștiință a păcatului de orice fel...

Și oamenii, înțelegând mai puțin spusele preotului, își făceau crucea mai adânc pe frunte, se închinau mai adânc în inimă, la gândul atotcunoașterii Dumnezeiești...

... Tata și-a băut ultima înghițitură de pe fundul cinzeacăi lui, ridicând-o sus, să vadă toată lumea lumânărica de sticlă.

- Mă duc acasă să fac mămăliga!...

Unul, de la masa lui, făcu din mână plictisit, în semn de: "treaba asta e a ta, ce-mi spui mie?". Altul, din spatele lui, oftă. Alții, din preajmă, îi făcură loc să iasă dintre trupurile lor otrăvite de rachiu. Mița necheză și-i urmă fudulă printre duzii și salcâmiilor sârbilor, până în ograda; printr-o poartă gata să cadă pe pământ.

L-am găsit plecat pe ceaun, învârtind "mult și bine", cu făcălețul crăpat, făina fiartă înaintea venirii noastre - a mea și a mamei, mămăliga bolborosită pe plită între două clopote lungi de iftenie.

- Ați venit? ne întâmpină el, făcând o oprire în rotațiile apăsate în fontă, pe plită, pe foc.

86

- Da! zise mama și, fără altă explicație, îi băgă pe gură o fărâmă de "natură".

Tata se lăsă sfințit, atingând cu barba podul palmei străine, pipăi cu buzele pâinea dintre degetele femeii lui, o privi scurt, și înghiți cuburile "citite" de popă, acolo unde mersesem noi, acolo unde el nu voise să meargă.

- Și? întrebă el, fără să ne privească.

- Și, ce? îl întrebă și mama, scoțând găina fiartă din cuptorul de tablă a sobei de lut.

- Ce-a zis?

- Că ar fi bine să vii la biserică, să...

- Nu despre mine, fă! Despre băiat!...

- A, a, a... Despre băiat? Despre băiat n-a zis nimic. Eu i-am spus când era gata să-l miruiască: "Cum trece timpu' părinte", iar el mi-a răspuns: "așa-i, așa-i, leliță Veto", neînțelegând că i-am spus "cum mi-a crescut băiatul".

- Dar, mamă! Încearci eu să o opresc din deznădejde.

- Așa a fost, Andone, la biserică, așa a fost.

- Dar, mamă!...

- Tu să taci. Glisează usturoiul și-om vorbi după masă, că-i păcat să ne stricăm prânzul pentru nimicuri, pentru vorbe de prisos.

Tata știa că mama e supărată. "Să vie ea supărată de la Biserică? Ce i s-o ti întâmplat? Ce?"...

Atunci am auzit-o; vorbind singură, păcătuind de dragul meu.

- Că putea să-mi spună vorbe mai pământești, mai din ținutul nostni. Putea să spună: "Să-ți trăiască băiatul", "Să-i mulțumești lui Dumnezeu că te-a ajutat să-l faci profesor". El îi dă într-una "că așa-i făcută lumea", în loc să ne mângâie că trăim ca niște câini în ca.

- îi pare rău, fă, Veto! îi pare rău că a lui e la Politehnică, la îndoit fiare.

- N-ar trebui să-i pară rău, că ăștia sunt acuma la putere, nu "crescătorii de oameni", nu făcătorii de suflete omenești...

Am tăcut - fără să ne fi înțeles, toți trei deodată. În ușă apăru mătușa Arsinia; așa ca din întâmplare. Pe poartă intra nenea Ticu, cumnatul meu - tâmplarul; așa în treacăt.

- Am auzit eu că a venit Ion de la Galați, din studenția lui, și-am venit să-l văd, spuse mătușa.

- Am auzit eu că a venit acasă Ionel - profesorul de matematică, și am trecut să-mi văd ucenicul, spuse nenea Ticu.

Atunci, mama, mândră de s-a înălțat bucătăria până peste icoana din răsărit, îmbujorată, emoționată, îi ordonă tatei:

- Pune masa cea mare, Andone! că avem oaspeți în prânzul ăsta lung. Un ultim clopot s-a așternut peste sat, peste noi. Mama și-a făcut o

cruce mare, însemnând prin asta că și noi trebuia să o imităm, că trebuia să credem în crucea ei.

87

- Să vii la biserică Arsinio, duminica viitoare, să-i pomenim amândouă pe morții neamului nostru, că Viclenii erau, azi, toți acolo, că Bogații se numărau parcă în strană... și Mândrii se întreceau în cruci...

- Să vii, măi Ticule, la mine, duminica viitoare, că s-a dărâmat stâlpul de la poartă, de nu se mai deschide ograda afară, de nu-mi mai intră nimeni în ea...

- Da, cumnată! Da!... -Da, tată! Da!...

Și toate cele patru mâini s-au înmuia în strachina cu găină sacrificată, în usturoiul din fundul ei, ocolind aripile, sternul, târțița și picioarele, pentru mai târziu, pentru o ceremonie mai lungă a înfruptării din carne.

Scrisoarea mamei si pădurea de salcâm

Orașul rămânea în urmă ca o cetate urât mirositoare. Râpa lui Tuluc; înspăimântătoarea râpă de altă dată, mă întâmpină cu un surâs trist; "parcă te știu de cândva?", "parcă te-am mai văzut în aripa și-n pliscul meu înălțate spre cer?". Pușinii salcâmi - numărabili pe degete, însemnau așezarea ei pe pământ în falia cu oseminte neidentificate vreodată, cu oseminte fără importanță, între șoseaua Bârladului și calea ferată, sfidând diferențele de nivel, conectând luminile amurgului în secante euclidiene - fierăstraie pe drumuri paralele, pe drumuri uitate, pe drumuri neîncepute în gând: "Să vii acasă în Duminica viitoare, mamă, că nu știu de ce tat-tu nu mai pleacă din pădure, nu mai vine din pădurea unde păzește vacile și caii și boii ceapeului..." Scrisoarea asta; de neliniște a mamei, și dorul meu de casă, mă alungă din repetiția drumurilor în carte, din triumghiul vieții mele de student: căminul de la teatru, cursurile de pe Carnabel și cantina de la grădina publică, cu respirații adânci în sălile de lectură, cu axiome și teoreme

perfide, cu lungi peregrinări în inimă și în vis, spre omul drag, spre omul drag ce nu-l știam în preajmă.

Deodată, timpul s-a oprit, când eu am ajuns pe marginea "râpii lui Tuluc". Eu umblam gravific și înspăimântat în carnea acestui timp oprit și în rădăcina amintirii oaselor celor uciși de hoții lui Tuluc... Era 1959. Da, în vara lui 1959. Mama nu mai reușea să țină pasul cu creșterea mea; să mă încălțe, să mă îmbrace, că de hrănit ne hrăneam laolaltă ori pe rând, pe unde apucam, când apucam.

- Am vorbit cu domnul Vasile, mă vesti ea într-o zi de vineri; de post, întorcându-se de prin vecini; de la nana, de la o prietenă necunoscută. Domnul Vasile era pădurarul satului. Soția lui, doamna învățătoare Vasile, ținea la mama, înțelegea truda mamei mele de a mă crește, de a mă ocroti de lume.

88

- Trimite-l la copcit, la "ocol", o sfătui ea pe mama, între două: "Bună ziua, doamnă învățătoare!"; la vederea ei și la despărțirea de ea. "Că cel mai adânc sfat între oameni se dă în linie dreaptă, din mers, nu la mese rotunde, nu pe focul aprins - spunea mama, că cele mai de preț povește sunt mărturisite în fugă de oameni, când unul strigă: "Foc! celălalt cheamă: Dă-mi apă! Când unul strigă: Mor!, celălalt exclamă: Iubește! și uite-așa trecem prin lume - spunea tot ea, luând și dând de pomană înțelepciunea - povață, înțelepciunea - sfat, până să uităm de durerea prostiei din noi, de strâmba așezare a cumpenelor lumii în noi".

- Că eu, Ionele, din achizițiile la Petrică Mândru, la nepotul ăsta a lui Tat-tu, am să-ți plătesc internatul mamă, am să-ți plătesc ceaiul ăla spălăcit și patul și lemnele de încălzit și cărțile și caietele sfărâmării gândurilor tale în meditații...

Fă-ți și tu mamă o pereche de pantofi, fa și tu ceva să te încălți din munca ta, din...

Vorbea singură țesând o rogojină de papură la lumina ferestrei din bucătărie, pe curmeiele ei vinete în amurg, pe arterele ei stelare.

Eu îmi băteam sapa în gură, jos pe pământ, în samalac cu nicovala între picioare, rezemând coada săpii de un fir cu plumb nevăzut și lama săpii de șina-segment a unei "căi ferate" smulse din echidistanțe.

"Cât o să vă dea, mă, pentru o "copcă"? mă provocase tata, înainte de a pleca la crăsmă, aflând că am să fac bani a doua sau a treia zi, scormonând în rădăcinile "puilor de salcâmi" și în oasele râpii lui Tuluc.

"Păi, nu știi! Știe mama. Eu numai mă duc unde a vorbit ea să mă duc..."

"Ai să vezi că-i "muncă voluntară". Ai să vezi că nu vă dă nimic!...", și, tata, se pierdea în vorbe murmurate, în vorbe șoptite, în vorbe numai de el auzite, îndepărtându-se de hotărârea mea de a o asculta pe mama, de a rătăci mâine, poimâine, în râpile din sudul satului, în râpile-împădurite spre cer, din apusul lacului Brateș, din scufundarea lui în noi.

Era în iulie 1959 sau în august, între "gemenii și leu", între două căderi de meteorit și între două plete de cometă heliocentrică, intergalactică, hiperbolică.

Eu mergeam în urma coloanei posomorâte de pelerini în ierbi, în clise, în rădăcini de arbore-copil. Înainte, mult înainte, într-un capăt de șir omenesc, spontan, erau fetele liceene; a lui Mănăilă, a lui Guțu, a lui Cimp. Urmau băieții: liceenii de la "Mihail Kogălniceanu - de la liceul de fete, de la "Vasile Alecsandri" - eu și Fănică, de la licee mixte care erau umilite pe mânicile hainelor noastre cu matricola: școală medie mixtă", cu "școală medie de băieți și fete", neștiindu-se prea bine cine a gândit mixtarea, mistificarea sensului existenței noastre într-o școală, înțelesului sacru al școlii pe pământ.

89

Îl mai ascultam pe tata "bolborosind" în cavitățile lui pulmonare, toracice, vorbele: "muncă voluntară". "Ei? și de-ar fi așa, ce-i? Ce-i rău în asta? Că salcâmi nu sunt udați de om la rădăcină, ca mărul, ca trandafirul... Că numai sapa îl apără de moarte cât o fi să vadă lumina, cât o fi să-i crească țepii în muguri și frunzele în biciul tulpinii lui plăpânde, în lăstarul lui unic, ascendent"...

Sapa îmi răzuia clavicula, provocându-mi o durere plăcută în umărul drept. Omoplatul drept îmi amortise până în palma dreaptă, în care țineam tăișul săpii; măselele ei ondulate de ciocan; să taie, să rupă porcia, pălămida, mohorul, rugul de mure, lumânărica, lianele și neștiutele, necunoscutele șerpuiți de ierbi împreunate, de ierbi înfrățite să ucidă, să sugrume ascendența, fotosinteza sevelor; osmozelor coloidale.

O cadență tristă, în sud, un: Unu, Doi! Unu, Doi!, era călcâiul celui din față și talpa mea - a celui din urmă, trasă de el, atrasă de el înainte.

Apoi l-am auzit în urma mea pe băiatul necunoscut mie; pe un băiat din alt sat, din alte locuri. Pașii lui; după ai mei, erau mai apăsați decât toți ai noștrii la un loc. "Un-doi-ul" pașilor noștrii era; "Hai, Stai!", "Hai, Stai! odihnitor, liniștit. Numai apăsașarea lor în țărână, cu tălpi mari, te cutremura, lăsând urme; urme de uriaș, după fiecare dintre noi, înspre sat, spre nord.

- Ce te grăbești așa? mă strigă el, fără să-mi rostească numele, întrebându-mă totodată de ce nu-l aștept, de ce fug de apropiata-i vecinătate; învecinare succedentă.

- Eu? eu nu mă grăbesc mai mult decât vezi! i-am răspuns... Dimineața se ridica din cenușele nopții lacului, cu greu, cu dilatații

lente, leneșe.

Soarele aștepta ca duhurile apei să se dizolve în înfățișările spectrale ale argintului ei viu, ale reflexiei lui sub cer.

O parare de plumb scrijela văzduhul lichid cu un strigăt de moarte, ca o piatră zvârlită într-o fântână aeriană, ca un bulgăre de zăpadă aruncat de un copil în alt copil.

Vedeam din ce în ce mai bine coloana noastră, șerpuind ca o oscilație, ca un val, pe drumul infinit din sud, spre sud. ... Suntem în dreptul râpii Bălăii. Suntem cam la movila "soldatului roman necunoscut"; la Troian. Acum am atins "Odaia Manolache", "Vânătorii", acum...

- Vorbești singur, Ioane? mă întrebă Fănică auzindu-mi ultimile cuvinte; "mai mult decât vezi", fără începutul răspunsului meu: "nu mă grăbesc", fără "eu" - pronume ambiguu, pronume mereu îngrijorat.

- Nu, Fănică! nu!... încercam eu o explicație, o scuză, o liniștire a bunului mei prieten.

Peste noi, însă, din urmă, se auzi un glas de fată, care ne ajunsese, care ne întrecu, care se multiplică înainte.

- Stați, mă! Ce dracu vă grăbiți așa? Că tot atâția puicți o să aveți pe ziua de azi.

90

Că tot atâtea copci o să împrejmuieți în jurul lor în luna asta blestemată... Și se pierdea printre cei din față, în înșiruirea din față, amuțind, icnind în pași mari, în pași pitici, în pași numeroși și iuți.

Nu-l văzuse pe necunoscutul meu. Fănică văzu numai fata, și, o clipă uimit, o însoți cu privirea ca pe o pală de vânt, ca pe o tăcere vizibilă ieșită dintr-un trup fără suflet, ieșită dintr-un suflet fără trup.

Eu nu i-am văzut chipul; așa de grăbită i-a fost ființa pe lângă noi, prin noi; nici ochii, nici părul, să-i știu asemănarea printre oameni, să-i știu neamul ori rudenția cu unul din noi.

- O nebuno! exclamă Fănică. O, o!... se poticni el să și-o amintească, să-și strecoare ființa în urma ei, pe urmele ei și a celor din șirul desfășurat în sud.

"Trebuie să fi ajuns la Râpa lui Tuluc" mi-am spus eu, fiindcă ne-am oprit așternându-ne într-o rână, în iarbă, așteptând.

Necunoscutul din urma mea s-a așezat lângă mine, tăcut, indiferent.

Uitasem și eu de el iar ceilalți nici nu-l vedeau, nici nu-l auzeau mai mult decât mine care doar nu-l cunoșteam, mai puțin decât mine care îl purtam în conștiință. Un om, în salopete, ca frunza de stejar; zdrențuite, palmuite de vânt, de-un vânt suind din râpi în noi, în ierbi, în humele văzduhului cald, ne număra. Soarele făcuse ochi mari să ne privească pe rând, pe fiecare, pe îndelete.

- Unu, doi! Unu, doi! și un stejar bătrân oscila pe marginea superioară a râpii lui Tuluc; la stânga în răsărit, la dreapta în apus, de parcă măsura secunda într-un pendul pe lume, conștientizându-ne așezarea în spații vegetative, în falii telurice atemporale.

Omul verde - omul pădurarului Vasile din Ocolul Silvic, de la Biserică, din "grădinița mea sfârșită", ne împerechea om cu om; fată cu fată, băiat cu fată, băiat cu băiat, după cum socotea el că o pereche se potrivea cu salcâmul și cu ierbele din cuibul lui, după cum sapele din mâinile noastre aveau gura mai ascuțită, după cum brațele noastre ne lungeau trupurile, ne prevesteau îmbrățișarea lăstarului de salcâm fraged, înalt, plâpând.

- Unu! strigă o ultimă cifră, omul verde-galben ca lumina zilei de atunci, privind la mine și la soare, și, deodată, am știut; da, am știut, că numai eu îl văd pe necunoscut, că numai eu îi știu "prezența hipotalamică" în mine, că numai eu știu de "Doi", de al doilea care s-ar putea să fie întâiul, care s-ar putea să mă substituie în un-doi-ul bății mele de inimă; silabisirii numelui meu, memorării unui sărut.

- Cuibul se curăță de crengi uscate și de cenușe, mai înainte de a umbla în el cu sapa; în coaja lui de țărăniță, în împletitura lui de ierbi lacome, de ierbi parazite, de ierbi carnivore.

- Așa! Și așa! Și, așa... Tot se pleca în coloana vertebrală, ca un arc într-un punct fix - cel de sprijin; al lui pe pământ, ca o cumpănă într-o fântână, îngenunchind, făcând mățanii în cuvinte și în spini.

91

- Aveți de curățat douăsprezece cuiburi de fiecare om, într-o zi, în cât a mai rămas din ziua asta, spuse ci, privind din nou, deodată, la fiecare, la soare, în pământ...

... Trecusem de râpă lăsând vuietul ei să coboare în rădăcina lacului, să mă împingă înainte pe drum. Cu un pas în urmă; să nu privești în urmă, cu un pas în urma mea, pe podișul ei cu șoseaua și cu Satu' Costi, timpul s-a oprit în memoria unui spațiu străin mic. Fiecare așezare pământescă are ceasul ei diurn, sideral. Fiecare clopot răsunat are scâncetul lui în păsări înspăimântate de funii nevăzute, de cumpene cu ciuturi de cristal. În cât vedem - orizontul fiind marginea închipuirii lucrurilor răsturnate pe retină, nu ne aflăm și luăm de la început vederea, și luăm de la sfârșit lumina spre întuneric, spre explozia ei primară. Numai amintirea - somn al conștiinței de orice fel, ne răstoarnă pe urme, în călcâiul șchiopătat al ființei prin lume.

Trecusem de viile pitice, dintre satele consecutive din stânga, cu șerpuii viței târându-se pe pământ, plini de poamă, de ciorchini - ispită, agurizi, de lăstuni flămânzi așteptând coacerea sferelor plâpânde de ceară, de semințe cu lumină carnală.

în dreapta; eu mergând spre nord, spre Tulucești, paralel cu șoseaua de piatră, cu șoseaua greu de călcat; plină de bazalt sfărâmat pe jumătate, în dreapta, se afla casa Cojocarilor - prieteni cu tata, singuratică și tristă ca un bărbat părăsit de femeie, ca o femeie părăsită de bărbat. Cojocarul cel bătrân făcuse căraușie cu tata. Eu nu l-am văzut vreodată pe acest om-prieten, om-dușman; mereu în calea altor oameni. Eu nu am intrat, vreodată, în casa din răsărit. Treceam mai departe, ascultându-l pe tatăl meu din copilăria mea:

- "Asta-i casa lui Cojocar..." -"?!"

Nu răspundea nimeni la exclamația lui. Toată această călătorie spre nord, spre casa noastră, spre ograda noastră, cu salcâm secular în sud; în colțul dreptunghiului ei înfipt în fierăria sârbului, era doar o consemnare a spațiului, a așezării elementelor sale astrale. "Asta-i casa Cojocarilor!" era tot una cu: "Aici e troița!", "Acolo e fântâna!", fără ca cineva să-și fi făcut cruce, fără ca cineva să tragă de cumpănă ciutura soarelui în adânc, să înalțe în cer duhul fântânii ciuturii lui.

Nu-mi amintesc să fi intrat vreodată în așezarea împrejmuită cu gard a acestei case, a prietenului tatălui meu, și, fiind convins că așa se cuvine, mergeam mai departe, îngândurat, nepăsător. O spărtură în cer îmi arăta lacul, în jos, spre Basarabia, spre Dunăre.

Atunci, o conversație, îmi ajunse la ureche, din ograda Cojocarilor, din spațiul lor tănuit.

-... da, unde-i moșu'.

-... la pescuit

- De când?

92

- De aseară...

M-am îndepărtat uitând de ei, de așezarea lor înclinată spre lac, spre râpile mari cu salcâmi mici, cu lăstari de salcâmi înrădăcinați în ape necunoscute.

Din Vânători, de pe drumul de intrare în satul lor; legat ca un intestin de șosea, de casa Cojocarului, se auzi un vaiet, un urlat de câine bătut, un strigăt de om hăituit...

M-am înspăimântat intrând în pădurea de salcâmi pe care urma să o străbat în marginea ei din apus, ne mai văzând alte lumini orizontale, ne mai auzind alți pași de om pe pământ.

Deodată, din întunericul cenușiu, printre verticalele curbilunii ale arborilor crucificați în aer, apără un cap de vită, un cap de cal; o țeastă de cal, un cap de om viu. Era tata. Cu părul roșu, înspăimântând pădurea cenușie, spațiile albastre cenușii ale cavităților ei pulmonare, fără să umble; prezență fixă în freamțul ei interior, fluid, în eclipsele ei de soare, în cântecul păsărilor ei nevăzute...

... - Pădurea de salcâm din înconjurul râpii Bălăii e un uriaș adormit, povestea un basm doamna învățătoare Olimpia, prin 52, când eram în a doua...

... Culegeam omizi din frunzele uscate căzute pe pământ în iarna dinaintea primului drum în pădurea aceasta...

... - Tovarășa, eu stau pe genunchiul lui! râdea Costică Iamandi, călare pe un dâmb de frunze.

- Doamnă, eu stau pe fruntea lui! striga Gheorghe Munteanu, repetând în ecou: "fruntea", "fruntea", până în nisipurile râpii de la moară, până în zidurile de paiantă ale caselor Severinilor; de peste pârâul mort, ale dealurilor Iepurenilor și ale izvoarelor secate din fântânile lor.

- Eu sunt în sprânceana lui! îl întrecea în bucurie, Fănel Atanasiu și gemenii Tofan, și a lui Marchidan, și a lui Gorea - rătăciți pe o sferă de pământ, din senin ridicată sub noi - vânători de omizi, de fluturi de mort și de cuvinte anotimp.

Pădurea de salcâm ar muri, de n-ați fi voi copii să alergați prin ea desculți, prin țepi și pelin și cânepă și susai, și... vorbi altcineva, o femeie necunoscută cuvântând din trupul învățătoarei noastre, ea - cea adevărată, privindu-ne numai cu ochii plecați în jos ca o sfântă, ca o mamă alăptând.

Atunci fata lui Marchidan îl lovi cu palma peste gură pe diavolul de Neculai Iamandi, însângerându-l.

O clipă, mai târziu, cei doi gemeni s-au luat la trântă. Eu cu Fănică scoteam "gărgăuni" din pământ c-o sfoară scufundată într-o gaură fără fund.

"Beldie" se bătea cu Orășanu pentru un os de cal iar ceilalți, pe rând, se băteau la palme cu o curea aruncând "împăratul și pâinea" pe pământ; tot pe rând, la rând...

93

- Ce cauți aici Ioane? vorbi tata nemișcat, fix, dând doar din buze țără cuvinte sunet, fără sunete cuvânt, așa cum se cuvine să-i vorbească "tatăl unui fiu" pe pământ, pe pământ...

- Eu, eu am venit; trimis de mama, să-ți aduc de mâncare, de pomană de pom...an...ăă...

- Ioane, trezește-te! Trezește-te mă-ăă...

M-am trezit cu capul rezemat de un salcâm bătrân. Era cumnatul meu ofițerul de artilerie - soțul surorii mele Pachița. Venea la Tulucești din poligonul lui de tragere cu tunu' la ținte fixe, la ținte mobile, în turmele de oi din văi, în livezile de stele ale supernovelor despletite în noapte. Ghiulele plesneau până la noi în sat, și mama, și tata, exclamau: "Iar trage Nicu în pădure! că nu se mai satură ai noastră de război".

Apoi; nu știu cum, moara tușea într-o curea, într-o bătaie lungă pe sat, fiindcă cineva din preajma lor se speria: "A căzut pe moară! A scăpat-o pe sat!". Apoi din nou tata: "Cum s-o scape, mă, că au ochiane să o vadă și pripoane s-o țină în frâu.

Motocicleta, cu mine în coadă, cu dragul meu cumnat pe crupă, șerpui ce șerpui printre salcâmi, scufundându-se în carnea pădurii ca o piatră aruncată dintr-o praștie într-o pasăre duh, ca o săgeată învățată să ocolească inimi, când, deodată, un trosnet de salcâm umed și greu îmi vâjâi în frunte, în tâmple, în ceafa:

"-Da, unde-i moșu?" am auzit, "- la pescuit!"... și tot ce v-am povestit mai înainte trăisem în vis, într-un vis cu realități mixte, amestecate la întâmplare de înconștiința mea; rezemând salcâmi, de

dorul meu de lumină, de grija mea că n-oi mai fi pe lume: "Să vii acasă mamă. Scrisoarea asta am scris-o o zi întreagă, Ionele, plângând. Că nu mai știu nimic de tat-tu. S-a dus cu vitele ceapeului la păscut în pădurea de salcâmi, în pădurea de peste fântânile din Iepurcni și nimeni nu știe de el și nimeni nu mai întreabă de el. Ți-am trimis cu trenul scrisoarea, mamă. Că iapa poștașului Mircea Chirănuș s-a îmbolnăvit și scrisorile nu mai pleacă din sat; cum s-ar fi convenit, spre Tătarca, prin Șivița și Frumușița, prin oficiu' ăla unde se adună tot Covurluiul să fugă dintre dealuri, din suferinți creștine cu dor de fiu rătăcitor, cu rugăciuni de întoarcere acasă..."

Mi-am pipăit cucuiul din frunte. Nenea Nicu sângera peste mine și sângele lui îmi curgea în ochi, în trup, în artere... Leșinasem din nou... Da, era el: băiatul necunoscut de la copcit. Stătea în picioare, de data asta în fața mea. Ingenunche în locul cumnatului meu, pe care nu-l mai vedeam, se contopi invers cu trupul meu, trecând prin mine și dispărând în salcâmul de care eram rezemat. Atunci, a venit tata, din nemișcarea lui, din spatele meu, să-l văd, să-mi vorbească clar, atât de clar că părea viu, real.

" - Las-o, mă băiete, pe mă-ta să se vaite! Nu-ți fă griji! Eu sunt în carantină de dalac cu vitele "colectivei" cu tot. Peste o săptămână ne-om vindeca, ne vindecăm. Numai într-o pădure de salcâmi, tată, ne vindecăm de vânt, de floare, de fluturi. Că lumina e de mătăasă și pasărea de cristal

94

și frunza-i omidă, și spinii-s plini de sânge, și fluturi-s duh înaripat, și... Cu acest "și" m-am trezit. Fără nici o vorbă, m-am ridicat și am ieșit din pădure. Intram în sat, uimit, fără să știu de ce. Vai, da! Cineva tăiase salcâmi de pe marginile șoselei. Satul părea scufundat într-o palmă osoasă, fără viață.

Unde-i salcâmul lui Lefter? Unde-s salcâmi Leilor? Unde-s salcâmi fierarului?

- Am pus meri, mă, nu vezi? Îmi răspunse milițianul Reki care nu știu de unde apăruse în calea întrebării mele. L-am lăsat să mă privească bolborosind în gând, în urma mea, o înjurătură: "Mnezeii voștri de cititori în stele".

Numai salcâmul din ograda noastră era nemișcat - monah al satului, îngenunchiat în merii pitici, sădiți prin muncă voluntară la ordin, din ordin.

Un primar dement mutilase "edenul" grădinii noastre pe pământ. Lângă trunchiuri retezate de salcâmi seculari, oamenii, cu sapele în mâni, copceau merii, merii sălbatici ai serelor comuniste. Oamenii i-au altoit cu muguri de salcâm și-n loc de ispite, de dulci ispite în păcat, priveau în spinii scrijeliti în frunte, în cranii, în lumină...

Tata deschise larg poarta dând năvală în ogradă.

- Vai, Andone, fumezi? Îl întâmpină mama întrebând, privindu-l cu mâna la gură.

- De atâta singurătate, acolo, femeie, am început din nou să fumez*.

- Și eu care credeam că acolo nu se fumează!

- Păi, acolo n-am fumat, nu înțelegi? Acolo m-am vindecat numai ca să mă îmbolnăvesc din nou aici.

- Doamne, ce păcat! spuse mama. Du-te Andone și sădește un salcâm.

- Unde? o întrebă uimit tata.

- Păi, acolo de unde vii! Îi răspunse ea.

- Acolo e o pădure femeie. Acolo e o "pădure de salcâm" și nu sădește, și nu lăstărește, și nu copcește vreodată cineva. E numai un desigur de lumină fremătând.

- Să nu te mai duci Andone fără să-mi spui. Să nu te mai duci fără să ne fi spus, dinainte, ce și cum, de ce. Și mă privi lung, lung, ca acumă când nu mai e pe lume.

Ciutura de cristal

Zilele ni se scutură din trunchiul ființei noastre: mai întâi pământeană, mai apoi astrală. Zilele ni se scutură ca frunzele în râu, ca lacrimile în râu; râul ființei dintre tărâmurii, râul neființei dintre margini.

Doamne, cum trec, cum trec la vale zilele mele numărate de ochii îndepărtați din crâng; din poiene cu cerbi însetați, cu cerbi flămânzi?

95

Șoapta gândului mă trezește; șoapta gândului tăciune, gândului suflare. "Ce simetrie, frunza, ca timpul curge-n toate; dintr-o toană a unui început, din toana simetriei create de instinct, de conștiința lumii în care plâng și mint. Piatra verde a râului din toate/e în noi fărămă și din timp o parte/..."

Hai privește nemernica frunză desprinsă din carnea plopului uimit de sine, din carnea pământului din care ești făcut. Hai, acceptă omule timpul!

... Frunza palmă, frunza frunte/mă aclamă și m-ascunde... Frunza palmă, frunza cale/mă dezmiardă și mă doare...

Hai omule! i-ați din creație dreptul de conștiință de sine; crunta dreptate a mărilor-mușcat, crunta înfățișare a râului din noi, a logosului -înțelepciune de trezire a strigătului fiarei primare în noi.

Noaptea ținea în funii rotația; în funii de paralaxe bătute-n cuie de stele stinse, de stele nevăzute. "Fata cu ochi albaștrii" era la marginea lumii și-aveam de înfruntat repartiția "împăratului roșu" în împărăția lui comunistă, ca să-mi fie aproape, ca să o țin de mână, s-o țin de mijloc cu-n sărut.

Drumul de la Ijdileni, de la gazda mea îndoliată veșnic de întâmplarea morții ultimului lor fiu, l-am făcut în fel și chip; c-o mașină-autostop până în bariera Traian, c-o altă mașină - "de ocazie", din bariera Brăilei până la Hanul Conachi", apoi cu căruța, cu calul, cu piciorul, până la Fundeni, la Lungoci, la capătul lumii Galaților. Șiretul era mereu în stânga șoselei Galați-Focșani până la Lungoci, ca un râu de măsurat meridiane, ca o măsură a conștiinței deplasării mele spre nord, a căutării femeii iubite; la vestul inimii nebune, a inimi - pasăre de început de om. Așa ne sunt drumurile iubirii îndreptate în cardinalitatea inimii, fiecare știindu-și locul răsăritului de stea, locul crucificării în treime.

Așa se trăiește pe pământ, fiecare cu iubirea lui, aflată dureros în toate căințele trăirii, păcatelor ei, ca dovadă a sfârșitului creației sale, ca o nevoie de repetiție a creației însăși.

Pe segmentul deplasării mele la Galații; de la Ijdileni, m-a purtat mașina cu lapte a ICIL-ului, a unei întreprinderi de conservat și industrializat laptele, a unei întreprinderi de care nu aveam nevoie decât prin proprietatea ei motorizată, care, undeva, într-o bază a cilindrului ei - cisternă translatată între două puncte pline cu lapte, mă așeza lângă un șofer de prin părțile noastre, să merg suspendat în spațiu, pe patru roți, ca și moleculele încarcerate, ca și lichidul alb bănuț în toate.

- Lapte, lapte? îl întrebai pe nea Vasile; omul cu un singur nume pentru mine, omul ce-mi vindeca așteptarea, din drumurile mele spre Galați, în duminicile de evadare din școala închisă.

- Lapte! îmi răspundea el, dându-mi de înțeles că-i destul cât am vorbit, că mai mult de-atâta, decât pronunțarea acestui cuvânt magic, viața nu-și mai are rost, vorbele ne sunt de prisos.

Obiceiul ăsta de salut, de "ce mai faci" îl știam de la tulucenii mei.

96

Mergând la fântână întâlnind un om cu gălețile în mâini, nu-i dădeam bună ziua, ci exclamam fără să vreau "Apă!" "Apă!". Omul, salutat astfel, îmi răspundea cu același cuvânt, o singură dată rostit: "Apă!", dacă era trist, ori de două ori: "Apă!", "Apă!", dacă era bine dispus. Un ceasornic al vorbei, un barometru al furtunilor sufletești interioare; mereu interioare, trădau elementele naturii afară, simplu, sfânt. Alteori, țărani își știau dinainte capetele drumurilor încrucișate, și, atunci, salaturile lor de binețe erau întrebări ce identificau omul din capătul drumului: "Lă băiat?"

la băiat?", iar celălalt răspundea în același mod, o dată sau de două ori, după cum îi era starea sufletească.

Șoferul meu deci nu avea chef de vorbă și i-am ocolit tăcerea privind fix, înainte, în capătul meu de drum invizibil, dulce.

Ei, lucrarea asta Dumnezeiască, cu vorbele: "ce mai faci?" repetate, se auzea între oameni cunoscuți. Intre străini, "Bună ziua", era sfânt pronunțat, sfânt rostit, ca o mare dorință de a-l cunoaște pe cel salutat, ca o mare mândrie de a fi cunoscut de cel pe care-l saluți.

"Bună ziua!", mă-nchinam câte unui moșneag întâlnit pe drum, și, acesta, încruntând din sprâncene, răspundea scurt sau lung: "Bună ziua!", după cât te cunoștea, după cum avea chef să te cunoască.

"Bună ziua, măi băiete! Tu ești a lui Andone Roșu? Radu parcă, Radu?"

"Nu, moș Gheorghe, sunt cel mai mic, Ion"

... Aha, aha, uite măi, cum mai trece timpul! și pleca gârbovit mai departe pe uliță, mai departe în viața lui.

O și mai adâncă recunoaștere a obiceiului de "binețe" între oameni, sedimentează vorba rostită în uliță, pe câmp, în drum spre biserică, în drum spre cimitir, la moară, la baltă, când oamenii în loc de un "bună ziua", cum s-ar cuveni, exclamă: "Tot pe drum, ai?", "Harnic, harnic?" "La mort, la mort?", "La pește?", "Plouă, plouă!"...

Șoferul meu spre Galați tăcea, tăcea să moară. Am urcat "Râpa Bălăii" cu mare trudă. Motorul trăgea ca un catâr, la deal, tonele de lapte din diferențial, din osiile cilindrului, din drumul deșirat în urmă, într-o dimineață de duminică, mult după mulgerea ugerelor, după ducerea turmelor la păscut. Apoi, se rătăci, cu mine cu tot, în ograda C.A.P.-ului Vânători, aflată la o aruncătură de băț de șoseaua pietruită a Galaților, să-și încarce "castroanele" altora de lapte, luate de la gura vreunui prunc flămând, luate din ogrăzile pustii din sat. Și toată această hârnicie a cisternei; metodic înșiruită din vacă în vacă, din sat în sat, era "gândirea centrală" a colectivismului, era; numai ea judecată, absurditatea acestei gândiri - să hrănim clasa muncitoare; temeinc înșiruită "la lapte" în dimineața schimbului întâi, în zorii posomorâți ai schimbului doi.

În sat nu se găsea lapte. "Mi-i poftă, mamă, de-un pahar cu lapte!" o auzeam pe mama "Ce de vaci am avut, Arsinio? că am scăpat de sărăcie"... îi vorbea mama mătușii mele stând lângă ceaul de apă fierbinte de pe plită, lângă focul din plita cu rădăcini de coceni încinși de prisos.

97

În sat nu se găsea carne. Porcii erau contractați cu statul de la țata scroafei. Copii ne erau înregistrați înainte de naștere. Satul trăia dintr-un post lung, evanghelic, din acea binețe: "sănătos, sănătos?", din acele fântâni arhetipale ale credinței în "vreme vine, vreme trece" care nu era decât tot un: "Bucuros, bucuros de viață?", "Harnic, harnic să trăiești?", "La mort, la mort?", așa cum mașina asta hurducia pe roți, sfârâia în aerul fierbinte din nările ei, așa cum intra ea în bariera Traian, și pe Coșbuc, la ICIL-ul-vacă centrală pasteurizată, degresată; numai bună de împărțit egal, din casă în casă, în suburbia proletară a cartierelor, în centrul somptuos al Mazepei, în cantinele gratuite ale ștabimii comuniste, ale instituțiilor lor stupide - gânditoare la toate și la nimic.

Ce-mi bat eu capul cu "Unde se duce laptele", cu: "De ce nu rămâne în ograda țaranului cu tot cu vacă?". Ce-mi pasă mie câ-n drumul meu spre "fata cu ochii albaștri" unii fură în văzul lumii de la alții; șoferul să-și umple cisterna de la ceapeuri, ceapeurile fură vacile și oile și porcii - prin contracte false, de la oameni. Ce-mi pasă mie cum oamenii fură, din primul impuls, picături de viață să-și dea binețe cartelați în timp, compostati de același destin între naștere și moarte, în călătoria scurta dintre două gări!!... Ce-mi pasă mie; drumeț ambiguu în această lume, să judec linia frântă, saltul în neant, să judec ordinea mulțimilor vide, mulțimilor pe moarte?...

-Am ajuns! fu bună ziua șoferului, "la revederle" lui ca să cobor, ca să mă îndepărtez de obiectul lui de inventar - mașina, de bunăvoința lui ce mi-a fost "leagăn de vis" spre Galați.

Pe Coșbuc nu circula duminica nici o mașină. Da. Da. Trec pe lângă fabrica de sârmă. Auzisem eu că oamenii în acest loc puteau fi despicați în două de sârme - șerpi incandescenți scăpați din

clește; scăpați din abdomene, din menghine - dinți, făcute să-i împlânzească. Auzisem eu de la tata, când vindeam pepeni cu el pe maidanul ăsta; ori mai încolo, pe Lozoveni, pe Traian, că de aici se ridicau "Stucasurile" să se bată cu "Spitfirele", în nopțile din '42, în iarna aia lungă a Stalingradului.

Cele mai lungi drumuri se află în noi. Rătăceam și eu pe cele din urmă lăsând pașii neștiutori să calce înainte; fără a mă întreba de ce, fără a mă teme de îndepărtare, de însingurarea primului drum dăltuit înăuntru.

Cele mai scurte drumuri sunt în afara noastră, oricât de lungi ar fi ele înăuntru, oricât de necunoscute ne apasă chemarea lor în carne.

Da, treceam pe lângă cimitirul Eternitatea. Cruci albe priveau peste gard, la mine, curioase, alegându-și parcă, fiecare, de pe drumul meu, câte o fărâcă de uitare, de duh necunoscut, din cele care de obicei ne însoțesc prin lume, din cele care ne stau în trup.

Venea strada 1 Mai; ziua muncilor cuiwa. Eu mă născusem pe 1 Mai dar, pentru asta, muncise alt cineva nesărbătorind, neștiind de sărbători false, doar supus blestemului dintâi al "înmulțirii", al facerii omului din om.

98

Caut strada fetei cu ochi albaștri. Fata cu ochi albaștrii avea o mamă cu ochi albaștrii și vișini cu ochi albaștrii în grădină, două surori cu ochi albaștrii, și-un felinar albastru într-un stâlp albastru peste casă - așa cum erau toate atunci, când eu o sărutam în poartă, când eu o căutam din om în om; pe pământ, din stea în stea, în vis.

- Bine ai venit! mă întâmpină viitoarea mea mamă; că pe pământ poți avea mai multe mame, după cât ești fiu, după câtă dragoste dai și accepți; ca și în iubire; pentru a fi iubit, ca și în iubire, pentru a avea iubirea celuiilalt. Am pregătit geanta mamă! S-o ții dreaptă că sticla de ulei se... Da, vorbea ca mama, vorbea ca o mamă convinsă că-i sunt fiu, convinsă că am s-o ascult.

Dintr-o casă cu oțărari; mai mari decât văzduhul închipuit să șadă pe ograda pustie de dincolo, pe gardul putred și rar, apăru bețivul Sterică -cismarul străzii; de data asta treaz, visător de treaz, uimit.

- Tu ești studentu' ăla de la grădina publică? Tu ești băiatu' care stă cu fata lui Măria, noaptea, în poarta mea? Că becu' nu-mi prea arde și stau singur în casă la lumina lunii, și-mi bat cuie în tălpi, în palme, în femur. Să mă ierte Dumnezeu, să mă ierte, câ-1 recit pe Eminescu.

Și începu să declame, uitând de mine, spre capătul infinit al nordului străzii, spre Tuluceștiul de unde venisem: "Inc-o gură și dispăre.../Ca un stâlp eu stăm sub lună!/Ce frumoasă, ce nebună/E albastra-mi dulce floare". Ce nebun!, mi-am spus. De unde tot îmi apare în cale ființa asta "neomenească?" Din ierburile nevăzute de dincolo! auzeam un răspuns, de dincolo, de..."

Și mi-am văzut de drumul meu, în sud, spre Brăilei, spre bariera din capătul ci apusean.

... Ce frumoasă, ce nebună... "Auzi?", cismarul să știe ce simt eu... Inc-o gură și dispăre"... "E albastră dulce-mi floare" "E albastră dulce-mi floare", repetau roțile tramvaiului bătrân călcând pe șine spre capătul orașului, spre capătul lumii.

Școala normală dormita în casa boerească, fastuoasă, a lui Costache Negri, pe drumuri scăpate din mine afară, în drumuri călcate spre amurg.

În stânga, râpa "abatorului în aer liber" al Galaților sau ce mai rămăsese din ea - teii mereu înfloriți, teii uriași cu belciugele adânc înfipite în sânge vegetal, în sângele curs al turmelor de vite purtate la tăiat în sprânceana Dunării, în ochii ei fără pleoape; gata oricând să privească; să ne privească în suflete pe rând.

- Ce știi tu, mă băiete? Femeia e făcută să facă copii! vorbi un bărbat către un tânăr privind la vatman iță.

Aceasta, auzind vorbele printre dinții fiarelor suprapuse, printre amplitudinile inferioare a vibrațiilor lor neomenești, opri tramvaiul în ultima stație cu-n scrâșnet de roți pe șine nemaivăzut, cu o privire plină de scânteii aruncate în urmă, în vagon, pe oamenii călători.

- Mnezeii mă-ti de tramvai, spuse, răsucind manivela cu 360° în stânga, cu privirea fixă pe cel care vorbise, la cel care vorbise.

Acesta, trecând pe lângă "camera ei de inducții alternative", pe lângă ușa deschisă spre watt-women-ul de dincolo, spuse coborând:

- Du-te fă în chi... mătii! Așa se oprește tramvaiul, așa se coboară la vale, fără frână, să-mi dau duhul în el, cu frână să zbor prin acoperișul lui, prin sârmele de unde-ți iei tu puterea aia electrică cu care te joci?

- Mă, mă dobitocule, mă "tovule"! și-i trânti ușa în nas, și-i lăsa numai o fărâmă de ușa deschisă să coboare...

S-au tot certat așa în urma mea, până nu i-am mai auzit, până motorul electric al prismeii umblătoare pe șine s-a oprit, până femeia nu mai avea putere omenească să-l înfrunte pe bărbatul anonim, pe bărbatul diavol din ea.

Ca să fi luat o mașină, de la Galați la Tecuci, trebuia să urci până dincolo de râpă, deasupra ei, până sub gardul școlii ăleia cu livadă de duzi; ca o bojdeucă, ca o construcție neolitică.

Că nimeni nu te lua din vale, de la capul circular al liniei de tramvai; de acolo de unde se sfârșea strada Brăilei, de unde ar fi trebuit să fie bariera. Că nici o mașină nu-și asuma riscul împovărării drumului ei spre cer; ca și oamenii, ca și oamenii care nu păcătuiau mai mult decât e omenească păcatul; să urce în ceruri, să-și aibă loc în grădinile lui.

Uriasă, mașina "mea" opri să mă întrebe unde merg, așteptă să urc, acceptându-mi direcția indicată de vorbe, și, pornind cu mare opinteală, se-nfășură pe drum ca o căruță trasă de o altă căruță nevăzută; dinaintea ei. Țineam geanta, cu sticla de ulei în picioare, în mâna dreaptă; așa ca ntr-un cui în perete, ca ntr-o spânzurătoare trupul unui copil. Brațul mă durea întins în verticala cabinei, a scaunului de două persoane ocupat numai de mine. Nu-mi mai aduc aminte figura șoferului fiindcă priveam, prin geamul lui, Șiretul, peste roata din mâinile lui, ce ținea în grade desenate în aer linia dreaptă a drumului, meandrele lui și ale malurilor râului de aproape, undulațiile pământului imprezibil de sub noi; bătătorit cu cilindrii de piatră și cu mii de copite în curbe de nivel constant, cu mii de apăsări de trupuri omenești pe gânduri, pe gânduri...

M-am trezit azvârlit în pădurea Hanului Conac ca un balot de paie dintr-o căruță cu cai scăpați din căpăstru, cu vizitiu mort pe capră, străin de locul rostogolirii roților pe pământ, străin de spații cu azimut și ascensie dreaptă, de viețuiri orizontale cu amurg. Da, amurgul cădea în crucea asta de pădure, mai mai să mă îngroape, mai mai să-mifacă umbra frunză și frunza mormânt, gata, gata să-mi cadă în palme:... "Inc-o gură-și dispăre, ca un stâlp voi sta sub lună..." și-mi era fircă să caut cărarea în apus, să caut prin ierbele toamnei floarea stinsă; floarea de mac, floarea "ochiul bouului", "curu găinii", "coada calului" - flori cu nume de stârvuri incinerate, de animal rătăcit, apoi crinul, zefirul, lumânărica - flori devoratoare, flori purificatoare de stârv și de cenușe, flori cu trupuri de titani și cu inimi dionisiace...

- Unde-ți duci pe iarna asta oasele, omule? m-am auzit strigat din umbra unui stejar bătrân.

100

- La Lungoci, la Lungoci! m-am bucurat eu, văzând deslușit omul în căruța cu cai, cu doi cai albi ca zăpada din jur.

Doamne, ninsese cât ai clipi. "Cât ai clipi" era timpul dintre această călătorie și altele făcute de mine prin pădure. "Cât ai clipi" era repetiția acestor drumuri spre ființa iubită.

Eram îmbrăcat ca de moarte, ca un mort într-un sicriu, cu pantofi de lac în picioare, cu capul descoperit, transpirat, cu pălăria în mână ca să nu-mi cadă la legănarea prin gropi a "Unui" trup vertical"; împrumutat să-mi duc sufletul prin lume; că așa este lumesc, că așa i se cuvine oricărui suflet să rătăcească după alt suflet, prin suflare, prin gânduri, prin carne.

- Ai de, n-ai de! îl auzeam pe omul umbră, pe omul stând pe soare, din capătul căruței, din capătul unde doi cai albi alergau sub soare, sub istmul dintre el și pământ, înainte să se afunde în noi, înainte să ne contopească într-o singură ființă oarbă în noapte...

Nu știu unde m-a lăsat căruțașul. Nu-i știu nici înfățișarea omului ce mi-a vorbit acolo în pădure. Parcă a oprit la o casă din marginea satului. Parcă s-a rătăcit pe o cărare în Șiret, înainte de a mă fi lăsat cu grijă printre oameni, pe pământ.

- Bună seara! Am trecut pe lângă o bătrână ce purta flori în mână; nemuritoare ori busuioc ori flori de mac, mai știi, ori numai albăstrele dintr-o grădină doar de ea știută.

- Mulțumesc de bună seara! spuse baba, privind de parcă nici nu existam, privind spre o fântână din care un bătrân scotea apă, cu o ciutură de diamant - butuc de stejar prins în chingi nevăzute, înghețat în întregime, un uriaș cilindru de cristal.

- Bună seara! i-am spus și moșneagului, privind în lungul uliței cu case rare, cu o singură fântână cu cumpână.

- Bună seara dumitale! îmi răspunse bătrânul, atent la cine trece, privind în cristalul uriaș al ciuturii lui, privind în diamantele apei lui; gânditor, atent. Apoi, după o căutare cât ai citi într-un calendar ziua cuiva de naștere, ziua lui de sfaț, adăugă: Bun venit la noi, omule! Bine ai venit la noi! Așa am trecut mai departe de intrarea asta în sat, de ulița asta strâmtă ce-mi fura echilibrul vertical, ce mă făcea fără identitate. Geanta, geanta mea cu merinde, de la o mamă pentru fiica ei; pusă în mâinile melc de dimineață, mă ocrotea, mă ținea drept, înainte, pe fărâme de amurg.

Da. Am ajuns. într-o poartă, la o casă din inima satului, mă aștepta o fată; parcă înștiințată de cineva de venirea mea, parcă așteptându-mă acolo de o viață. Era fata cu ochii albaștri, era floarea albastră a visului meu. Amurgul s-a stins într-o mare de cenușă selenară. Deodată, cineva, se porni să recite între noi, să nu ne lase să ne îmbrățișăm: "Ca un stâlp eu stăm sub lună!" declama o voce necunoscută. Apoi se auzi un cor de voci stridente, de voci sălbatice - răs bezmetic în spații: "Ce frumoasă, ce nebună/E albastra-mi dulce floare"...

101

- Sculați măi, că-i Duminică, că-i Sărbătoare și a intrat de mult popa în strană, și-i păcat să dormi în vremea "slujbei" lui pe pământ, în biserică, pe pământ...

Era mama mea. Visasem. Ne-am trezit înspăimântați - eu și Georgeta, din patul în care citisem până târziu, până fițilul lămpii de peste noi s-a stins. Zilele încep cu-n strigăt neașteptat de mamă, într-un vis la o fată cu ochii albaștrii, negrii, căprui. A mea era lângă mine și am căzut mereu în visul meu nesfârșit s-o caut, s-o caut mai departe, trăind.

Amintirea demiurgului coțear

Anton era profesor de limbă română la Lungoci. Poposisem la el, în drumul meu spre fata cu ochii albaștri.

- Ți-aduci aminte, măi Nelule, cum arăta colonelul Onu în unitatea militară din Caracal, ca un sfânt, ca o zeităte antică.

- Da, o mie de studenți împietreau la comanda lui. O mie de studenți de facultăți înrudite, neînrudite, incluse, disjuncte, erau reunite să supravieuiască ordinului lui.

- "Drepti! striga", continuă Toni, Anton, luându-și un chip crispat în camera unică a gazdei sale care nu se știe prin ce părți a satului umbla în noaptea asta de iarnă polară, în noaptea asta rară, de pribegie a unora, de odihnă; la focul trupurilor, pentru alții.

- "Drepti!" am strigat și eu, de bucuria amintirii celuiilalt, de bucuria propriei mele amintiri.

- Tu, Toni, erai comandantul grupei I, la filologi, la plutonul lor.

- Tu, Nelule, erai comandantul grupei I, la plutonul de matematică. Parcă-i văd pe maiorii comandanți cum tremurau în fața noastră; ei în aceeași poziție ca noi - să-i imităm, cum se îngrijorau că nu am avea mâinile destul de întinse pe lângă trupuri, că nu am avea lipite picioarele • în călcâie, în genunchi, că nu am fi arătat ca niște morți în picioare. Și, ce mai... eram morți, nu alta! Eram morți - vii în picioare! Da! Așa eram...

- Da, da! confirmai eu, oarecum îndepărtat de ce povestea Toni, privind prin fereastră la arterele unui copac necunoscut; înrădăcinate sub noi, la rădăcina aeriană a unei umbre veninoase cu sânge încheșat; aproape de un îngheț total; și totuși cald, aproape de stop osmotic; și totuși ascendent.

Vinul fiert într-o oală de tablă; acolo, direct pe soba de fontă cu foc ambiguu, înmiresma încăperea cu busuiocă și zahăr ars, cu aroma luminii de lampă scuturată din cuiul ruginit; crescut

într-o furcă de salcâm, scufundată în paianța peretelui sudic. "Da! da!" am repetat, a nu știu cât a oară, gândindu-mă la fata cu ochii albaștrii, la frigul în care ea trăia, în altă casă; cu mai mult frig în trup, eu irosindu-mi sângele cald în casa asta necunoscută; cei drept lângă un prieten, cu fiind vișinul ori caisul de afară; vertical de rece, drept, în sipetul cosmic al nopții, în vecinătatea dureroasă a omului de aproape.

102

- Tu, Toni, nu te-ai născut la țară. Cum poți să trăiești aici? Prietenul meu mă privi oarecum surprins că nu-l ascultasem în

povestirea amintirilor din armată. O frântură din ultima lui propoziție -vis, o auzisem totuși: "...actorul arestat se purta ca un Hercule prin unitate, înalt, cu mușchii toracelui ieșindu-i afară din trup, rezemat cu spatele de baionetele soldaților pitici din escorta lui..."

- Mă ierți, mă ierți! continuai eu să-mi scuz întrebarea; aparent fără rost.

- A, asta-i într-adevăr o întrebare mă iertă Toni, firesc, așa cum numai un om bun poate ierta orice, cum numai un om deștept poate accepta inversabilitatea povestirilor în timp; drumului lor în timp, jocul antagonic al stărilor sufletești trădate de vorbe, de cuvântul sonorizat, trădate din "neauzit", din "nevibrație", din neant.

- Da. Așa-i! Nu m-am născut aici, dar l-am întâlnit pe moș Lupu, pe moș Tache, pe moș Tache Lupu. El m-a făcut să îndrăgesc viața asta, satul ăsta. Locurile astea seamănă tare mult cu Moromeții lui Preda, seamănă "foarte tare" cu țăranul închipuit de mine în pregătirea seminariilor de creație literară, de limbă literară, de literatură universală...

- Moare! spusei eu neașteptat, ceva neașteptat nici de mine, cu atât mai mult de Toni.

- Cine moare? mă întrebă uimit, prietenul meu din noaptea petrecută în jurul fetei cu ochii albaștrii; pentru care venisem eu acolo, pentru care străbătusem eu lumea, pe sub ciutura de cristal a fântânii din intrarea în sat, pe sub "mulțumesc de bună ziua" - răspunsul babei la binețea mea înfrigurată.

- Colonelul Onu!

- A, colonelul Onu!...

Nu știam ce se întâmpla cu mine. Rupeam șirul, continuitatea povestirilor ascultate, din sufletul lui Anton, ca pe niște vreascuri de viță de vie tăiată an-țărț, ca pe niște știuleți băgați în mașină - să-i rămână numai coceanul bun de foc, ca pe niște arpegii desprinse dintr-o uriașă simfonie; să-mi repete gama, să-mi amintească cheia sol a unui portativ inițial, nescris.

- Se spune că are cancer, precizai eu, convins de ce spun; mai mult decât auzisem, decât s-ar fi convenit să aud.

-A, aaa!... exclamă sau se îndurera Anton; Anton Florescu - profesorul de română, prietenul meu din acel țărm necunoscut.

- Da? cine-i moș Tache Lup? schimbai eu vorba.

- Tache Lupu? mă corectă Anton. Tache Lupu, e gazda mea, e gazda casei în care stăm, întări el, ca să înțeleg așezarea lui relativă în proprietatea materială a spațiului celuiilalt, relativa noastră existență în spații de orice fel, pe pământ, pe pământ.

-Da?

- Da! E un personaj dramatic, liric, filozofic, al romanului vieții ce-o

103

trăiesc aici. De la el - fără să știe el, mi se confirmă nebunia eternității de la țară; viața ca un salt în timp, ca o visare a trăirii fără sfârșit.

- Cum asta?

- Simplu! Prin ce face, prin ce spune, prin cum privește afară, prin cum vorbește singur, ori cu cei pe care nu-i cunoaște, prin cum înjură, prin cum - în fine - participă la nenorocirea altuia.

- Păi, ce face, cum face, de-i liric?

- De exemplu, eu i spun: "Moș Tache, ar trebui să-ți mai lichești casa asta că se dărâmă"; am început să vorbesc ca pe aici, îi vorbesc "ca pe aici", mă lămuri Anton Florescu.

-Și?

- Și el îmi răspunde: "La hiitoarea clacă". Eu uimit îl întreb: "și clacă bre, și clacă?" El îmi întonează: "Șia di la sfârșitu' hieții melc" că până la sfârșitul lumii n-ajung eu, domnule profesor. Acolo ajung puțini, puțini, cam cât de mulți buni suntem pi pământ. Și di pi socoteala iasta nu cred că va mai hi sfârșitul di judecată. Că dacă is toți răi și sî mai judiși, și să judiși, șini-i mai rău dintri răi, sini îi întâiul păcătos?"

- Și crezi că ăsta-i lirism?

- Da, că are alt fel de a tălmăci judecata apocaliptică. El speră să mai fie oameni buni pe pământ ca ea să aibă loc. Numai această speranță, pusă în alternativă cu "dacă is toți răi", îl mobilează, îl așeză într-o trăire poetică, lirică, transcendentă.

- Și unde-i, acum, în noaptea asta, când noi în casa lui suntem singuri? "Singuri" mă pomeni eu să vorbesc, fără rost, fiindcă "doi" nu înseamnă "unu", și nici "unu" nu înseamnă "mai mulți", ci, o ființă șir constant: unu, unu, unu, sau: om, om, om sau: eu, eu, eu, care nu-i totuna cu o cifră, cu o creație, cu o entitate, ci sunt o înfinitate de însemne cardinale, evolutive, deterministe, care sunt o înfinitate de scrieri ale aceluiasi semn. Toni deja îmi răspunde la întrebare:

- Nu se știe pe unde umblă moșu', pe unde umbă Lupu, cum nu se știe cum umblă; că-i bătrân - tare bătrân. Cred că n-a avut niciodată certificat de naștere. E bătrân, spune el: "fiindcă așa arăt, nu hiindcă m-o făcut mama ieri sau alaltăieri sau la înșeputul lumii. Și eu arăt di când mă știu așa, dragă domnule Anton".

Vorbeam și gândeam în paralel: unul gândea la vorbele rostite de celălalt, celălalt vorbea din gândurile nerostite ale primului; o comunicare niciodată oprită de interferența vorbei cu gândul, de identificarea ei cu privirea - scormonind pupila irisului nopții: casa bătrânului, casa bătrânului necunoscut mie.

L-am auzit vorbindu-mi de parcă-mi stătea în cale, și-mi striga, mai înainte de ce avea să-mi spună, un fel de: "Stai, mă Nelule, și nu mai alerga așa înainte, că era bine să o fi luat înapoi, înapoi, n-auzi?"...

- N-am să uit cum cântam Aida prin Caracal; o duminică la două săptămâni; ca să avem "de voie" în parc. Că orașul avea trei blocuri

104

cruce și-o gară cât un pumn. Da. Parcul era o uitare a pasul de front bătut până în roata carului răsturnat din statuia lor mândră, bătut în săptămânile de consemn în câmp; la instrucție, bătut pe fundul locașului de "tragere în picioare"; "pe burtă", în genunchi; să nu-ți uiți măsura trupului - cârtiță, femurului - reazem, să nu uiți cum se plânge de mamă, cum se râde de moarte, cum...

Toni își amintea de armată, Toni era un înger blond în camera bătrânului. Pictura în alb-negru a moșului - mire, lângă o mireasă indiferentă, confirma bănuiala că cel absent; stăpân pe toate din casa asta - parcă stăpân pe noi, mai mult decât pe lucrurile din ea, nu fusese niciodată tânăr, copil, nu se născuse niciodată.

- Domnule, era să fac pușcărie că nu mi-a ieșit număratoarea inversă a cartușelor, continuă prietenul meu Un cartuș, pentru un cartuș nenorocit, pe care-l pierduse nenorocitu' ăla de Popovici...

"- Florescule, tovarășe comandant de grupă, ai să stai în aceeași celulă cu inginerul ăsta de chimie alimentară. Ai să înveți tu să faci covrigi la mititica, iar el o să recite Luceafărul; să-ți faci în ciudă. Trebuia să-l păzești și pe "scaunul" lui din santinelă!" Da, îmi zic. Da!

Acolo cred că la pierdut, acolo!, îmi dăduse armurierul o idee. Mă duc în porumbul din capătul magaziei de efecte. Îi văd "scaunul": cu labelle bocancilor într-o parte și, opus lor, la doi metri gădesc cartușul înfipt cu plumbul în pământ și cu capsă în aer. Da, bănuisem! Individul, cât s-a simțit bine, a tras de închizător; așa de plăcere. Gheara extractoare i-a scos cartușul din țeava și i l-a aruncat peste cap fă când loc altuia, din încercător, în timpul închiderii fundului țevii.

Noroc că nu "s-a simțit bine decât o singură dată", altminteri pierdea mai multe cartușe.

M-am îndepărtat de "scaunul" lui urât mirositor, cu cartușul descoperit în mână. Căutase și el. Se vedeau spiralele căutării lui disperate, urmele ușoare ale bocancilor unui soldat speriat, ale unui "ieșit din minți."

Ce mai, am scăpat de Curtea marțială, de doi ani pentru o capsă; niscaiva pulbere și o gămălie de plumb topit. Ce, mai!...

- Și cum spunea că-i dramatic moșu', cum s-a arătat așa, aici? răsucii eu amintirile celuilalt pe o altă față.

Toni, luat prin surprindere, se adună din îndepărtata primăvară a vieții lui militare, a vieții noastre comune. Oftă, cu un:

. - O! o! s-a arătat de multe ori, s-a înfățișat de multe ori dramatic oamenilor din sat; așa de omenește, așa de simplu și înțelept, că nu-ți vine a crede, a crede, a crede... repeta parcă la infinit, profesorul de română, rătăcit în infinitiv, în verb, în propoziții deschise - predicative.

- Prin '57, Șerbanii - finii de cununie ai lui Tache Lupu, au rămas numai cu o bucată de grădină. "Lupu de Tache" se rezemă de gardul fărâmei de proprietate individuală rămasă de la hoții de la CAP și spuse: "Ce faci, mă Manole?" "Săp grădina!" îi răspunse finu-su. "Să-ți dau o

105

rogojină, mă, s-o-nvălești di chiatră" îl tachina, Tache, referindu-se la cât de mică îi este grădina celuilalt, că poți s-o învelești într-o mână de papuri țesute în curmeie nevăzute, într-o aripă de pasăre necunoscută.

- Păi, asta-i comedie, domnule! observai eu.

- Dimpotrivă, arta asta de a plânge râzând, era dramaticul prezenței lui printre oameni; ca Iisus, ca Mântuitorul oamenilor. De la el s-au molipsit și alții; dar mai ales cei de care era legat, cei pe care îi iubea.

Ei, dar să vezi urmarea, continuă Toni, ca nu cumva să-l întrerup în demonstrarea dramaticului situației dintre fin și naș - nașul fiind "provocatorul" scenelor trăiri vesele și triste; răsului de plâns, plânsului de râs, el fiind "cauza" răsului când se plânge, a plânsului când se râde".

Am tăcut din respect pentru amintirea lui prețioasă, pentru înflăcărarea ce ne pârguia sufletele, fie din dorința înfățișării omului suprem al aceluia spațiu - Lupu Tache, fie din cauza sedimentării energiilor în creuzetele trupurilor noastre - îmbibate de sângele fierț al viței de vie, de sângele cald al pământului de sub noi.

- Noroc! l-am oprit totuși, pe Toni, din elanul povestirii sale.

- Noroc! ciocni și Toni paharul lui de al meu, ca atunci când îți tragi sufletul după un mers pe culme, ca atunci când te lungești pe burtă pe malul unui râu, coborând din munte. O clipă, singurătatea ne acoperi într-o mantie friguroasă, amintirea lui Tache deveni multiplă. Eu mă gândeam la fata cu ochi albaștrii, la singurătatea ei pentru care venisem acolo, el, la alți ochi; numai de el știuți, la alte singurătăți; numai de el străbătute cu gândul. Conștiința înfrigurării noastre dintre două cuvinte "noroc", dintre șirul cuvintelor povestitoare ale vieții lui Tache Lupu - moșul nevăzut mie, necunoscut mie, și, foarte vizibil, cunoscut pentru restul lumii de aici, de afară, din jurul nopții mele trăită în casa lui, conștiința stingerii "flăcării înălțătoare de suflete" îl făcu pe omul de lângă mine - pe Toni, să exclame tânguit:

- Focul, focul!

Doi coceni și o creangă-șarpe de viță, încolăcită mai întâi pe mâna lui dreaptă; să intre în gura sobei, genera lumină prin zăbrelele de fontă; mai puternică decât lumina neagră a ochilor "mirelui Tache", din tabloul din sud. "Dumnezeu are ochi negrii!"; m-am ferit să gândesc o clipă. "Dumnezeu e un predicat!"; m-am ferit să gândesc privind înjur. Apoi l-am auzit vorbind:

- Tot în '57 când CAP-ul îi luase și lui toată averea de pe pământ, lăsându-i numai casa asta; în care stăm noi acum ca-ntr-o mănăstire, și o bucată de vie în spatele ei, și o fărâma de grădină în coasta ei nordică, apăru finu-su Manole la gard, rezemat de gard. Tache Lupu plivea leușteanu', și dumadele, și ceapa, într-o suprafață cât își crăcăna picioarele să umble, cât își ținea fruntea în pământ. "Ei, dragă nasule", zise Manole Șerban, "a venit vremea să-ți dau înapoi rogojina ce mi-ai împrumutat-o atunci, atunci când săpam ce-mi rămăsese din grădina mea. Nu de alta,

106

da să nu ți-o bată chiatra și-i păcat de așa mărire de grădină și ți-o mai rămas și mătali" "Ghini, măi Manoli, ghini, dar să n-aibă pi ea păduchi di gândaci di la curpinul tău di cartof din care ai

trăit toată iarna trecută, tu și hina. Cî tare ghini arătați primăvara asta, di văd prin voi vârtejurile Șiretului și lătratul câinilor, seșerea lunii și satiliții lui Jupiter"

"Seșerea cui, nasule? seșeria și satiliții în noi?" se înspăimântă Manole, mai să cadă peste gard.

"Da, mă di grași și sînteți - nu-nțăleji, di câtă țărână hie o mai hi rămas în voi" îl explică, fără să-l privească, cu ochii în pământ, grav, Lupu Tache. Hei, Lupu Tache - moșu, moșu, făcut Toni, liniștindu-se din truda lui de a face focul mare în sobă, exclamând totodată, în contrast cu scena descrisă anterior:

- Că la noapte murim fără foc în casa asta de la începutul lumii, murim de mai multe ori, fără foc, într-o noapte ca asta! Vorbea aproape fără înțeles, vorbea parcă pentru alții; aflați în alte case pe pământ, în alte nopți - în nopțile lor pe pământ.

- Da, da! i-am răspuns să nu tacă, să nu se oprească focul în sobă, să nu adormim prea curând; cu el aprins afară, cu el stins în noi.

Veni lângă mine. își luă paharul în palme; oarecum să și-l încălzească din căldura acumulată în el; făcând focul în sobă, să-l protejeze de cineva care i-ar fi luat locul la masă cât a fost plecat.

Masa scânci, la apăsarea trupului omenesc pe lemnul ei bătrân, ca un copil apăsător pe creștet de un necunoscut, ca o cumpănă trasă din cer, pe pământ, de cineva din fântână - ca o ciutură de diamant, ca o ciutură de cristal.

Casa era pupila irisului nopții, și noi, înainte de retină, de cunoașterea formelor - întuneric și lumină, umbrelor răsturnate în ogradă, în grădini, premeditam conștiința păcatului de a trăi în spații străine nouă. Toni fiind născut pe Dunăre, eu fiind născut pe lacul Brateș, privegheam o conștiință a fiului rătăcitor prin lume, a Fiului prigonit de Tată în Duh... Povestea înainte despre el, despre bătrân, despre alții:

- Uite-așa, acum o iarnă, da, iarna trecută, au venit la mine Olteanu și Moldoveanu și nu mai știu, unu' fără nume, și, aici la masa asta, i-am jucat un poker pe cinste. Nu se auzeau decât: Pas, Cip, Parol, Pas Parol, Plus, Merg, Fără mine, Merg". Nu se vedeau decât chipurile noastre desfigurată la lumina lămpii, care zâmbeau sau se întristau din senin, care-și făceau cu ochiul ca-ntr-o amănăciune bolnavi, care asudau în priviri date peste cap.

Bătrânul cu ochi negri, cu ochi adânci, visători, ne privea din patul de lângă sobă, și, plictisit de ce vedea, aștepta ca cineva să-l ia în seamă.

- Moșule, spuse Olteanu, pe unde să ies afară, să mă duc pentru o treabă omenească mică, mică de tot?

Moșu îi răspunse; nesupărat pe întrebarea cam repezită, calm, ca un om plin de energie calorică acumulată din arderi latente, plin de energie cosmică necunoscută acumulărilor terestre.

107

- Merji matali pe ușa iasta și numiri pi piretili di afară două jiamuri în mâna driaptă. La al doilea jiam, fași stînga și ajungi pi pământ, pi treptili căsii.

Olteanu a ieșit. Afară era o noapte de nu-ți vedeai mâna. Numără, cât o fi numărât el, cu dreapta, și, cam grăbit, cam înghesuit de "necesitate", o luă la stînga, așa; cu ochii închiși înainte, ca omul disperat, ca omul neobișnuit cu reperele nopții și cu amănuntele arhitectonice ale casei Lupului Tache.

O bufnitură, de trup de om coborât din cer pe pământ, fu semnul sonor al căderii lui Olteanu de pe prispa înaltă a casei. Reveni, cu fruntea zdrelită, cu nasul belit, să nu-l mai recunoști. "De ce nu spui, bre, că ai casa la doi metri de pământ, de ce nu mi-ai spus bre?" se tângui, Olteanu, moșului; oarecum vinovat de drumul lui greșit prin noapte, prin spațiile necunoscute ale ei. Moșu rabdă văicăreala celuiilalt ca pe un scâncet de copil în covată, se foi lângă sobă să nu ațipească focul de rădăcini de salcie, și-i spuse: "Eu nu-nțeleg domnule Traian cum să-și facă sama un om că o chierdut la jocul ista di noroc doi țechini?"

Veni apoi rîndul Moldoveanului să iasă afară

- Mneata, dacă vrei, numeri...

- Nu, eu nu număr nimic. Pur și simplu am să băjbăi, am să belesc ochii cât cepele, și-o să ajung pe pământ.

- Cum vrei, cum ți-i hrerea, spuse moșu', liniștit lângă sobă.

S-au auzit niște pași; parcă umblând prin toată casa, apoi un oaaa... și un bee... un fel de început de alfabet, pronunțat apăsător, până la cee-i, cee-ehe... urmat de o înjurătură ce-l avea pe dracu' undeva în text, undeva în extremele unei propoziții frântă în două.

- Când ai făcut casa asta, moșule? îl întrebă Moldoveanu la întoarcere, cam ud pe pantaloni, cam înoroiat în tălpile bocancilor.

- La începutu' lumii, domnule Ion! -Cum?

- Printr-o clacă în grădină!

- De ce?

- Să-mi mănânc mărul de sub streșină în tindă! -Și?

- Și l-am mâncat...

Moldoveanu Ion pipăise cu mâna stângă peretele casei, și, "auzind" de la Olteanu Traian că are prispă înaltă, udă văzduhul din fața lui stând nemișcat cu spatele de peretele atins; nemișcat înainte. Nu se știe cum, un cilindru de lemn îi căzu în mână, și-i veni ideea să se rezeme cu umărul stâng de el; dereg, presupus, ca la casa lui părintească. Atunci s-a produs căderea în gol. Moldoveanu, disperat, s-a agățat de oscilația nevăzută a vișinului, care s-a curbat sub greutatea lui așezându-l exact în balta dejecției sale "sacre".

108

-... și nu-nțeleg cum dumneavoastră vă strâmbați ca mătălii în oglindă, și vă mârâiți ca câinii, și vă scuipați vorbii printri mășali pentru o părechi di pantohi cu găuri în tălchi. Și asta o noapți, bre, și asta far sî vă facă șineva seva...

- Focu', Focu'! îl oprii eu din povestire pe Toni

- Da, da! spuse el. S-a stins, s-a stins demult!...

...- Cum au trecut 35 de ani de-atunci, cum au mai trecut anii, vorbea tot el cu mine, dar în 2001, în primul an al mileniului trei. Măi Nelule, îmi pare bine să ne fi întâlnit. Eu era să mor de șapte ori. Ultima oară m-au trimis acasă din "Fundeni"; așa și-așa, nici mort nici viu. Am început să beau câte o lacrimă de vin din ăla de la capătul lumii; negru ca sângele de berbec, trăsceau din grădina lui Tache; lui Tache Lupu. îl știi? Să-ți vorbesc! Era un moș care avea o casă acolo, când ai venit tu la mine în '66, când...

- Da, îl știi. Adică, nu-l știi. Vreau să spun nu l-am văzut niciodată, Mi-ai vorbit numai de el cât am stat în casa lui.

- Da, da? Ei, lasă! Cum îți spuneam, am supt așa câte o lacrimă în fiecare zi. Obrajii mi s-a îmbujorat, viața mi s-a așezat, încet, încet, la loc în trup, peste scrijelirea cuțitelor lor în trunchiul lui, peste socotelile celor care au umblat în el să-l curețe de bube și de sânge rău: "Alo!" am sunat eu peste două luni la spital. "Cu domnul doctor M!", am cerut eu telefonistei dintre lumi. "Da, imediat!" mă mângâie cu vocea femeia necunoscută de dincolo. "Alo! Da! Cu cine vorbesc?" îmi răspunse doctorul ce m-a operat a șaptea oară. "Cu profesorul Anton de la Galați, de la... cel cu operația aia grea... cel cu..." tot explicam eu, fiindcă celălalt amuțise, celuilalt nu-i venea să creadă că mai trăiesc: "A, dumneata? Cum?... cum se poate să vă uit? Da. Veniți, veniți la control, oricând doriți, sunt oricând disponibil pentru dumneavoastră".

- Ce vorbești? exclamai eu. Și?

- M-am dus. Mă primi parcă în taină. Mă întrebă curios: "Cum ai făcut?" "Ce să fac?" "De mai ești în... în salon la mine fără să mai operăm!" "Foarte simplu, cu vin negru de la Tache Lupu!" "De la cine?" "De la cine?" repeta doctorul uimit.

- Și, și?

- Atunci i-am spus-o și eu: "Domnule doctor ar trebui să gustați și dumneavoastră din vinul ăsta, sunteți cam palid. El: "Am toate soiurile de vin din lume acasă, domnule profesor Anton, dar n-am timp să le gust, n-am timp să le sărut. Când îmi pun paharul la gură să le ating cu buzele, sună telefonul de la Spital. "Alo? Casa domnului doctor M? Soția? Să vină domnul doctor imediat, imediat. Are o urgență". Și iar pun mâna pe cuțit. Și iar tai și cos, cos și tai carne omenească, să se vindece, să se prindă în carne, să se înmulțească în lume". Atunci eu l-am contrazis politicos:

"Trebuie să vă faceți timp, doctore. Poate că timpul ar fi mai lung dacă vom gusta cu evlavie din sângele pământului seva vieții dacă

109

vom crede în sângele grădinii primare... Nu mai știu ce i-am mai spus. Nu-mi mai amintesc.

- Am înțeles, lasă! Ai vrut să-l faci pe doctor un credincios în ce nu știe, în ce nu atinge și are, în ce are și nu atinge, în ce nu are și-i este dat să ia...

Acum, după 35 de ani, prin câte vieți trecuse, era neschimbat. Același om înalt, aceeași privire blândă, același mers cu gânduri în pași, m-au primit, m-au așezat la masă; ca atunci, în casa ascunsă privirii omenești, în noapte, ca atunci în spații difuze de existență juvenilă, de fugă prin grădini, în păcatul cunoașterii, în păcatul sâsăitului de șarpe din văzduh.

Deodată, se luminează din câteva cuvinte înșiruite spre mine, spre inima mea.

- Știi, știi ce cred eu că a fost Lupu Tache, acolo în întâmplarea aia, sau în destinul ăla de a fi fost trimis de comuniști la capătul lumii?

- Nu, nu știu! i-am răspuns, cât să-și adune amintirea în imagini de preț

- A fost un Demiurg Tricker, un Demiurg Coțcar, un spirit glumă, un spirit tragedie, o stare continuă a creației.

- O mai fi trăind?

- Poate. Oricum nu se știe ce vârstă avea, nu i-a văzut nimeni certificatul de naștere.

Cele mai multe întâmplări hazlii i-au fost înțelese într-un fel de unii, în alt fel de alții.

Și se pomeni să-mi povestească la fel ca în noaptea găzduirii mele în casa Demiurgului, acolo unde el se afla mai demult, înaintea mea, înaintea rătăcirii mele, prin lume, după o fată cu ochi albaștrii.

- Se întrebese Lupu Tache, atunci într-o toamnă din câte am stat la el, ce s-o întâmpla cu butoiul lui de stejar; că avea butoaie de fag, de salcâm, de cireș, de dud, de tot felul, dacă o să-i bată vrana până în cap, și o să-i pună un cerc mare de fier peste burtă, acolo unde i se împreunează trunchiurile de con, peste vrană. Așa a și făcut. La început, butoiul se umflase în doage, în cercuri, parcă arătându-și adevărata lui formă, adevărata lui cioplire de mâna omenească. Oamenii din jurul casei lui s-au speriat și nu mai ședeau în casele lor, muncind ziua pe la alții, și dormind tot acolo pe unde munceau. Într-o noapte am simțit că un corp greu umblă prin casă, că plutește prin magazie, pe unde Dumnezeu uitase Lupu Tache butoiul cu cercul pe gura vranei; pe creștetul ei bătut până-n doage.

"Eu zic să-l dăm afară. Dacă i-o fi să se plimbe, s-o ia și el prin sat, din om, în om, ca o nălucă, nu să ne arunce în aer pe noi!" i-am spus moșului. "Las că-l liniștesc" eu, mi-a răspuns el, cam în doi peri.

Era o noapte cu lună plină. Vedeam lopata moșului cum intra albă în pământ, cu el cu tot; o fărâma de om, cum se afunda cu ea cu tot, în pământ, până în gât, ieșind de-acolo cu un pumn de lut negru, de lut

110

mocirlos și așezându-l bucuros lângă trestiiile din grădină, în rădăcinile buruienilor suite afară să vadă, să privească în cer. Striga:

"- îți arăt eu ție! Vă arăt eu vouă!"

Apoi a luat butoiul, ca pe o sanie, și l-a așezat în șanțul săpat, cu doagele rezemate de buzele șanțului, cu fundurile înspre capetele lui nevăzute; unul sub nuc, altul înspre văzduhul de argint, așezat în râu.

Mă minunam, prin geam, neîndrăznind să-i stric ceremonialul lui de zidire a lumii, prin plonjonul lui în adânc și înălțarea lui în trestii, prin așezarea energiilor în venele pământului; între sat și râu, între rădăcini -frunză și tulpini de neant.

Așa i-a trecut noaptea, în această grijă a exploziei ținută în doage, când, deodată, sfera turtită de inele groase de fier, de fierberii de lemn; la foc stătit, în apă clocotită, se plimbă pe șanț cu sunet de vioară, cu sunete de lanțuri rupte, cu zgomote de pietre aruncate pe piatră, ca o ființă vie nebună, ținută în frâie de câmpuri magnetice, în fluxuri de forțe diavolești, înspăimântătoare.

Răsărea soarele și o ființă prinsă în lemn voia să-l vadă, alergând spre nuc, spre râu, translatoriu, pe lungimea șanțului și a răsăritului încă nevăzut; dedus numai în geana violetă a pădurilor din răsărit, a pădurilor de sub pământ.

Am adormit cu el în gând, lăsându-l acolo lângă truda lui de stăpânire a "zăvoarelor întunericului", de zidire a lumii, de mâine prin scufundare în întuneric...

Uitasem să-l întrerup, cum s-ar fi convenit, să-și tragă sufletul dintr-o astfel de întâmplare, dintr-o astfel de întâmplare-vis; de întâmplare -eveniment, de întâmplare a întâmplărilor aleatoare, universale - viața, viața lui și a mea pe pământ.

Cu toate acestea am pronunțat, fără vreo logică, ca un oftat la o închinăciune:

- Doamne... O, Doamne!...

- Da, continuă Toni. Tache Lupu - Coțcarul din gura podului Șiretului, din Lungoci, n-a dormit toată noaptea aia de toamnă. În zori numai dormea pe prispă, învelit într-o șubă de oaie, frânt în două, sleit de puteri. L-am trezit. Era amiază. Moșu se ridică, parcă mai mic decât îl știam, parcă mai apăsător de anii lui nenumărați în oase.

"Ei, domnule profesor, a venit clipa!" Ne-am dus în grădina lui nesfârșită în Șiret, nesfârșită pe pământ. Butoiul stătea cuminte la o palmă de nuc, în afara umbrei lui, suspendat pe șanț, fix, așteptându-ne apropierea... S-a liniștit, l-am liniștit" îmi șopti moșu', de parcă îl auzea cineva dinăuntru - captiv; dinăuntru lemnului zăbreliat elipsoidic.

Îl trase de pe șanț; mai la soare, mai sub soare, în mijlocul grădinii. Cu dreapta, mută cercul de pe vrană înfundată, lovind ușor, ca atunci când bați în ușă; într-o ușă de casă zăvorâtă fără să știi, nezăvorâtă fără să știi: Cioc! Cioc! Poc! Poc! se auzea între oameni, prin vii, prin grădini.

111

- "O să sară în aer!" m-am trezit vorbind speriat. "Ba, nu!" mă asigură Tache: "Toată noaptea s-a plimbat pe șanț, înainte și înapoi, încolo și înapoi, dinspre azi spre mâine, și îndărăt: dinspre mine spre alții, scrijelind fundul șanțului plin de scoici, de oase, de mocirlă cu translații, cu sîșituri de șarpe, cu diavolească răzuire de măr în floare.

- Și, și? îmi exprimai nerăbdarea, uitând de etica așteptării, de nevoia suspansului narațiunii lui.

- Și a lovit ultima dată. Cercul de fier s-a rostogolit pe o tulpină de cânepă ori de urzică. Un urlat de fieră s-a auzit în cer și altul în pământ; nu se știe cine a pornit să ne înspăimânte mai întâi, nu se știe cine a rănit-o să urle. Vrana a sărit până nu s-a mai văzut. O pulbere, ca un duh materializat în sânge și aer, într-o dispersie de lumină și foc, o cenușă, roșie-gălbuie, dintr-o explozie primară necunoscută, se ridică la cer, din pământ, din butoiul împietrit în doage. "Auuu... uu", apoi un "Șșș... șș", apoi "aaa.... a" - finit, final; stins de strigătele de la început, fusese vaietul văzduhului - răspuns la strigătul fiarei, la auzul atâtor tânguiri de moarte...

- Doamne, Doamne! repetai, fără să-mi fi dat seama că celălalt mai avea să-mi spună ceva. Doamne, asta s-a întâmplat în viața noastră, dragă Toni, acum treizeci și cinci de ani. Doamne, parcă ar fi fost în altă viață, parcă!...

- De asta am vrut să-ți povestesc, de asta! Nu spusese în realitate precis de ce. Și l-am văzut cu privirea în jos amintindu-și ce vrea să spună, cum privea în sus spunându-mi: "Omul, îmi șopti moșu, întinzându-mi un pahar, e ca butoiul ăsta. El trăiește cu sufletul prins în cercuri strâmte; bătute pe trup, și se zvârcolește până-i sare cercul de pe vrană" Da, vorbea literar, fără accent moldovenesc, vorbea altfel decât până atunci. "Apoi, își dă duhul; cum ai văzut, contopindu-se cu acru, cu lumina, cu neantul". "Și ce rămâne și ce rămâne din ci?" - l-am întrebat; să-mi răspundă, să-mi explice de ce mai suntem în grădină. "O să vedeți, o să vedeți!". Se îndreptă spre butoiul răsuflat, spre sferoidul fără suflet, mort în ochii noștri, greu ca un bolovan căzut din cer pe pământ. Moșul, infim, puțin mai mare ca în somnul lui dinaintea exploziei, rostogoli cu o ușurință uimitoare butoiul spre o cană ce o ținea în mâna stângă, și, incredibil, prin vrană, căzu două picături de vin.

"Așa!" spuse Trickerul; Demiurgul Coțcar al Șiretului din preajmă: Tache Lupu din Lungoci.

"Așa!" "Așa e viața omului!" "Să bem, domnule profesor; fiecare câte o jumătate din cea rămas, din butoiul ăsta de stejar pe care am să-l umplu iar la toamnă"...

Povestea se sfârșise. Eram dator să vorbesc, să-mi iau adio - într-un fel, de la amintirea drumului meu în malurile Șiretului, dintre târâmurile timpului, dintre târâmurile punctelor cardinale ale pribegiilor pe pământ.

- Cum au trecut anii! l-am trezit eu pe Toni, aducându-l pe pământ.

- Da! îmi răspunse. Suntem încă butoiul dinaintea scoaterii cercului de pe vrană! dinaintea...

112

- Da! Suntem mai vârstnici cu o clipă decât sfârșitul altora în primul an de la sfârșitul lumii; încercai eu să glumesc, încercai în alt fel să nu fiu trist, să nu fiu vesel, la despărțirea de un prieten regăsit. Și, nu știu cum, și nu știu cum, am stricat acel sfârșit de poveste sublimă, plină de învățăminte, spunând: Colonelul Onu a murit! Știi, a murit! Atunci, Toni Florescu, vorbi convins:

- Vezi, vezi? asta-i picătura de vin rămasă. Asta-i amintirea morții lui; de noi amândoi împărțită, între noi, egal, acum.

Pătratul

Viața e un șir de numere naturale, de zile, clipe, întâmplări -evenimente; mai mult sau mai puțin, experiențe, fără probe exacte - cu multiple probe aleatoare, de care deprindem, din care suntem deduși, variabile aleatoare a unor însușiri probabilistice, valori ale unei funcții de repartiție definită în imaginea lumii.

Nașterea și moartea nu sunt decât o succedere de tipul; dacă "unu" este om și "celălalt" este om; și următorul și cel dinainte este om.

Acceptăm acest șir de valori probabilistice; pe fiecare cu șansa lui de a fi, observând reuniunea și intersecția fenomenelor naturii și inventând legi de compunere în real: operațiile însumării și multiplicării trupurilor și sufletelor noastre, fără a bănuși că ele ne erau dinainte hotărâte; să fie astfel inventate de noi, fără a percepe măsura, dimensiunea conștiinței noastre față de o altă conștiință; conștiința supremă a sinelui universal, a lui Dumnezeu.

Acceptasem să-mi termin studiile în universitar, la fără frecvență, la București, în urma întâlnirii la clasă, în asistentele mele de director de școală, a unui "student la cinci ani", suplinitor, ce nu știa să definească pătratul. Ilogic, contrar oricărei metodici, descria pătratul fără scrupule, ca un primiv, indiferent la genuri proxime, astfel: un poligon cu patru laturi egale și cu toate unghiurile egale, drepte, se numește...

- Domnule, citește din manual lecția! Vezi acolo ce nu știi? am îndrăznit să-i înfrunt consecințele trândăviei lui cerebrale.

- Eu sunt student la universitate, domnule, n-am timp de astfel de felacuri! Eu studiez forme pătratice, ce știi dumneata?

- Dar pătratul logic este un romb cu un unghi drept, îl atenționai eu...

- Lasă, domnule, logica în pace! Viața n-are nici o logică. Noi ținem morțiș să fim mai raționali decât rațiunile lucrurilor ce ne-au fost date de cel de sus. Ce dacă e cum spun eu: un dreptunghi cu laturile egale și...

- Păi, ar fi destul din punct de vedere logic. Are genul proxim dreptunghiul. Cu laturile egale însă nu-i bine zis, nu-i logic, e prea mult zis, e abundant zis. Trebuie zis cu două laturi alăturate egale, fiindcă, în rest, e treaba teoremelor.

113

- Abundent! Ce-nseamnă abundența într-o minte instinctivă ca a unui copil? De ce să-i dau cât mai puțin ca el să zică ce-i pătratul? De ce să las în seama teoremelor descrierea celorlalte însușiri ale acestei "simetrii ciudate" - pătratul, a acestei "celule plane" de măsurat suprafețe, a acestei necunoscute entități venită din univers în conștiința noastră.

- Domnule! Ce legătură are geometria didactică cu filozofia dumitale?...

-Are, are, domnule director! Că înțelegerea omenească nu e singulară, misterul săvârșirii ei pământeste este o filozofie a geometriilor imperceptibile universale, este o fisură în axiomaticile

necunoscute universale, este o incarnare spațială a nimicului - punct într-un anume timp, într-un anume fel...

Discuția lecției asistate la Spătaru, la clasa a Vi-a, se prelungea nepermis de mult. Profesorul avea geometric la a VH-a și "trăgea de timp" să nu-și facă ora. Chiar în clipa când eram decis să pun punct filozofiei lui, apărui în ușa cancelariei "omul de serviciu", Donose Ion.

- Domnule director, arde la a VH-a.

- Ce arde, nea Ioane?

- Niște planșe care erau puse în cuierul de lângă sobă.

- Planșele de biologie? îl întrebai eu, uitând să mă ridic din scaun și să fug spre incendiu, să i-au instinctorul din pereții holului - singurul hol ombilical al claselor, spre clasă, spre clasa a VH-a.

Ca o ultimă șansă de supraviețuire în propria mea spaimă, l-am întreat:

- Și n-ai stins focul? Vrei să-l sting eu?

- L-am stins dom' director, l-am stins! Veniți să vedeți ce-a rămas din planșa aia...

- A ars numai o planșă?

- Da, numai una! Dacă ar fi fost dom' Spătaru la oră nu s-ar fi întâmplat asta.

- Tovarășu' Ion, nu vezi că-s ocupat cu tovarășu' director?

- Văd eu, dar copiii sunt copiii... Dar, oricum, și când ești matale la oră se zbenbuie în clasă la fel ca în recreație. Cine* știe, poate că-i mai bine că n-ați fost acolo. Ați fi luat foc și dv-tră. Bine că n-ați fost...

- Tovarășu', tovarășu' îngrijitor, l-am auzit pe Spătaru în urma mea. Eu mă îndreptam spre clasă în fruntea cortegiului lor binar, în fruntea conversației lor acuzatoare; reciproc acuzatoare.

Un miros de carton ars plutea pe holul cu patru săli de clasă.

Prin geamurile lui; din stânga, se vedea curtea școlii săpată de noi profesorii și copiii și părinții lor în zilele de sâmbătă și de duminică, în zile de sărbătoare; contrar obiceiurilor satului, în coasta dealului cu cimitir pe creastă și cu pădure în coadă, acolo unde o râpă strângea ploaia într-un pârâu năprasnic revărsat pe vite, pe oameni, pe case.

114

Până la cimitir, până la nevăzutele lui cruci și morminte, o vie își atârna lăstarii prin gardul cu țaruși de salcâm și sârmă ghimpată - semn distinctiv al unei proprietăți invadate de vegetație, de vegetativ.

M-am oprit mai întâi în ușă ca să-mi stăpânesc emoția. Ion Donose venea nepăsător în urma mea, ducând instinctorul în brațe ca pe un copil în fașă; gata să-l adoarmă.

- Ce faci cu instinctorul? Focul s-a stins!

- Păi, nu v-am spus, l-am stins cu înainte de a venit la cancelarie ca să mă plâng de dom' profesor.

- _ Tovarășii', tovarășii' Ion, l-am auzit din nou pe Spătaru, pe suplinitorul catedrei mele; rezervată ca director.

Coloana celor trei; eu, Spătaru și Ion îngrijitorul, străbătu clasa din spate către primele bănci; îndreptate toate spre sobă, spre catedră, spre tabla din sud. Ferestrele luminau; prin reflexie cu ferestrele satului, încăperea clasei, ca-ntr-un joc cu oglinzi în care cineva cu-n cronometru în mână măsoara viteza luminii ori distanța dintre pământ și soare.

Planșele, de lângă "trombele" sobei de fontă, atârnate cu sfoară într-un stativ primitiv, erau arse într-un colț inferior. Deodată, Spătaru se așeză lângă ele, mută stativul între sobă și catedră așteptând parcă o comandă să le numere, să le răsfoiască, să le scuture de cenușa din colțul drept inferior.

Ciudat, pe prima planșă fusese desenat un dreptunghi sau un pătrat. Prima planșă deci fusese de geometrie.

Ciudat, fără voie, fără scop, instinctiv, am întreat clasa; elevii înspăimântați din clasa a VI-a.

- Ce este un pătrat? Stăteam între catedră și prima bancă din mijloc. Un elev, din rândul din dreapta, de la fereastră, răspunse neașteptat de repede:

- Pătratul este o floare în unghi drept. Neîncrezător de primul răspuns, am mai întreat odată.

- Dar tu, ce crezi că este pătratul?

Elevul privi la mine, apoi undeva în dreapta mea și în spatele meu, acolo unde știam că se află Spătaru, și-mi răspunse și mai neașteptat:

- Pătratul es-te o celulă adiacentă unui unghi.

"Nu, nu am să întorc capul. N-am să-i dau satisfacție lui Spătaru. N-am să mă înspăimânt de ilogica definirii unei noțiuni; cum vrea el să mă convingă, cum crede el că s-ar cuveni să fim; ilogici, abundenți, opulenți în descrieri, în observații, în povestirea formelor lumii reale. Trebuie să fi auzit cineva, din clasa asta, de diferență specifică și gen proxim, de definirea logică a unei noțiuni, doar scrie și în manualul lor, și în toate manualele de geometrie Euclidiană".

Fără a mai întreba, primii un alt răspuns, din același rând; luminat de oglinzi exterioare, prin geamuri înalte până la cer, prin silicii afumate cu celuloze și gudroane și cenușe suspendate brownian în spații, în spațiu diurn.

115

- Pătratul este un cerc lăcrimat în unghi drept de o rotație.

Am amuțit. Ion, îngrijitorul, îmi făcea semne din ușă, cu mâna dreaptă; cu stânga ținând în brațe instinctorul nefolositor. "A! să mă răsucesc, să mă răsucesc? Am înțeles, am înțeles!" Copiii m-au privit cu o privire plictisită de întrebările mele, de prezența mea printre ei. Copiii priveau, cu altă privire din câte aveau, cu alt fel de privire, la profesorul Spătaru, care, în mod inconștient, rotea, în punctul fix al stativului, planșă după planșă.

Prima planșă era arsă pe jumătate; ca și celelalte, și înfățișa percepției un rezid de figură geometrică, un unghi drept, din care vârful lui, întreg, și laturile lui; perpendiculare în vârf, se pierdeau în cenușa pulverizată de foc în aer.

Chiar în timpul întrebării mele, pusă întâiului elev, el, Spătaru, fixă cu stânga dreptunghiul ars pe jumătate și căută cu degetele palmei mâinii stângi planșa următoare. Apăru o floare; era o planșă de botanică. Apoi, în timpul, exact în timpul pornirii întrebării mele spre al doilea elev, Spătaru; profesorul de matematici ilogice, roti următoarea planșă, a treia din teancul ars. Apăru o celulă în interiorul unghiului ortogonal, infinit. Așa a apărut cercul, care, în descendența lui pe "orizontal", pe "vertical", sugerase celui de al treilea elev o lacrimă; pătratul izvorât din lacrima cercului pe cenușe, pe drepte perpendiculare în punct.

- Ce faci, domnule profesor? îl opri cu din căutarea altor planșe. Spătaru, neastâmpăratul căutător de forme reziduale, de inventare reciclabile, de absurde relații cinetice, roti un craniu în unghi drept.

- Pătratul e..., încercă un elev neîntrebat să răspundă.

- Știu, știu! am răspuns eu în continuare. Știu! Pătratul e un craniu cioplit ortogonal.

- Nu, nu spuse elevul, insistent, râzând, râzând, gata să mă proiecteze cu suflul râsului său în peretele cu tablă neagră, cu pătrățele roșii de aritmetică. Nu, pătratul este un romb cu un unghi drept. Și elevul se potoli din râs. Privi roată să vadă dacă l-a auzit cineva, privi în jos căutându-și un punct de sprijin pe pământ.

- Da, tu, cine ești? că nu te-am văzut până azi în clasa asta, îl întrebă Spătaru contrariat, înciudat. Eu nu mai puteam să vorbesc. Suportam bucuria de a fi fost salvat de elevul necunoscut profesorului lui, îndepărtându-mă de clasă, de fum, de propriul meu trup.

Undeva; înapoi, în timp, profesoara mea de metodică, Stăhiescu, îmi făcea semn cu degetul, apăsându-mi sunetele neauzite ale prelegerii ei adânc în timpane.

- Metodica matematicii este matematica metodei! Auzi Ioane? Auzi studentule? Auzi profesore neîmplinit de logică formală?...

- De unde ai învățat dumneata definiția asta? îl măsură cu privirea Spătaru pe elevul necunoscut.

- Păi, de la cineva mai mare ca mine!

116

- Există întotdeauna un om mai mare decât altul, spuse nefericitul de Spătarii.

- Dumnezeu este cel mai mic majorant al omenescului de orice fel, el este marginea superioară al întregului omenesc, al vâlmășagului omenesc, spuse, Ion Donosc, din ușa clasei, punându-mă pe gânduri a nu știu câta oară în acea zi.

- De la cine știi definiția asta, domnule elev? se răsti Spătaru la necunoscut.
- De la fratele meu mai mare, care-i într-a șaptea. Mi-a dat geometria lui veche să citesc patrulete și poligoane și...
- Bine, bine! Dar dumneata nu știi că manualele s-au schimbat, că geometria veche nu mai este adevărată?
- Ba da, este adevărată! I se vor schimba numai copertile, ceva din litere și din enunțuri, dar figurile vor rămâne aceleași, și, cel mai mult, vor rămâne adevărate perpendiculara unică și paralela unică la o dreaptă fixă printr-un punct dat.
- ... Lumea este o consecință a axiomei paralelelor - ultima frază de care v-am vorbit, dată de Dumnezeu, nouă, prin creație, să-i sprijinim forma lumii în carne, în suflet, pe pământ. Atunci, din bancă, elevul oaspete trase o carte groasă, învelită cu grijă într-un ziar "Scânteia".
- A, mă iertați, nu-i asta, și o așeză cu grijă, pe bancă, în văzul tuturor, enigmatic, cu mișcări lente, largi.
- Geometria este asta, spuse copilul nou venit în școală de nu se știe unde, de nu se știe când. O carte subțire, cu coperti despletite, cu litere negre - Geometrie, stătea în mâna lui.
- Am întins mâna spre cartea groasă, învelită. Spătaru stătea în umărul meu, pe umărul meu, făcându-și privirea curbilinie până la degetele mele ce au deschis coperta cu înveliș de ziar și cu titlul ei absurd "Scânteia".
- Coperta, grosă, grea, de plumb, nu voia să se deschidă și, Spătaru, tremura de curiozitate, cu bărbia lui ascuțită, rezemată de omoplatul umărului meu drept.
- Au apărut, pe rând; de la stânga la dreapta, literele AILBIB. Deodată ne-am luminat. Cartea era BIBLIA.
- De unde vii tu, mă copile? l-am auzit pe Spătaru încercând să respire... Un clopoțel, purtat în mâini de un elev cât o zecime din tocul ușii, opri răspunsul elevului necunoscut să se producă în aer, pe pământ.
- Hai Spătarule, lasă-te de interogatorii, de întrebări fără răspuns, de rotații în punct fix, de... și am trecut pe lângă fărâma de om sonoră ce clopoțea în ușă, printre două sunete paralele; printre lemn și om, neprivind în urmă, neprivind înainte.
- Tovarășe director, diseară aveți ședință cu organizația de Partid la Căminul Cultural! mă întâmpină, Ion Donose, ad-torul, curierul, măturătorul de stele, de suflete stinse pe pământ...

117

... Pătratul este valoarea numerică a întâmplării axiomei lui Euclid, a probabilității existenței unor lumi paralele... Și am pășit în variabila aleatoare a falangerului comunist, în afara școlii, spre nord, prin "Petru Rareș", spre Frumușița, pe o distanță zenitală știută de gânduri, de privire, de pași.

Era om = moare

Dimineață. Zorii cerșeau din om în om trupurilor lumină, sufletelor și spiritului întrupat în ele îngăduința repetiției lor în timp. Satul ședea cu casele mătei pe podiș, pe Dealul lepurenilor, în coasta lacului, în nările lui aburinde. Cântecul bouului de baltă se liniști odată cu cântatul cocoșului de dimineață, o clipă, cât să-și măsoare o nouă tonalitate, apoi, mai intens, se porni să slăvească un zeu nevăzut sub zarea din răsărit, sub firul de mătase a orizontului Basarabiei și Prutului și a neștiutelor zări îngropate de rotația pământului departe de om, departe de orice vis.

încet, pe furiș, o sferă de cireasă coaptă în iunie, apoi de cireasă coaptă în mai, roșie, apoi galbenă, se înălța pe noi, împinsă de un braț nevăzut al rotației pământului, uimită să ne vadă, uimită să ne lumineze.

Zorii au fugit în alte longitudini, cerșind din casă în casă, din om în om.

- Și unde-ți bați boii azi, mă, îl întrebă tata peste gard, în uliță, pe Costică a lui Priț care închidea poarta ogrăzii sale în coada carului; târât de doi boi grași și frumoși afară.
- La tăiat coceni, azi, moș Andone.

- Ești șăf, mă tată. Ești barosan. Ai boi, ai căruță, ai vacă în grajd. Nu-ți mai trebuie decât năsălie și coșciug.

- Ei, și matală. Până atunci, am băiat de însurat, fată de măritat, că fără mine rămân văduvi și orfani și tară minte, să trăiască pe pământ, cât să trăiască de azi pe mâine.

- Păi, nu-i dai la școală? Or ști ăștia ce să facă cu ci.

- Tot grija mea e și asta, moș Andone!

- Asta nu-i grija ta, mă. Acuma ne poartă ei de grijă. De la plodul făcut de mamă până la omul luat la întâmplare - cum zic ci, de moarte. Nu trebuie să ne facem griji nici pentru ziua de azi, nici pentru cea de mâine.

- Hei, nu-i așa, nu-i așa, îl contrazise cu îndrăzneală, Costică, pe tata. Tot omul are, la naștere, mamă și tată la picioare, iar la moarte, are copii și nevastă ori bărbat la cap. Ce crezi matală că fac ăștia după ce ni-i dă Dumnezeu în ogradă? Le arată peste poartă o floare uscată, și-i mint cu ea să iasă din ogradă, să-i ademenească în lume; în horele ei, în frământările lutului ei din care am fost făcuți noi să ne uite, să uite de cine i-au adus pe lume.

118

- Păi, vezi, că ajungi tot la vorbele mele. Ni-i iau din brațe și ni-i duc la războiul ăsta al lor cu toată lumea, în casa de nebuni a comunismului lor, până își pierd un picior, o mână, gândurile, rosturile, obiceiurile de aici; date nouă de Dumnezeu la naștere, ca fărâme din el, ca daruri neîmplinite ale ființei lui din noi.

- Moș Andone, vorbele astea mai de pe urmă nu prea le înțeleg, de unde le-ai luat matală să mi le spui mie?

- De la biserică, mă, de acolo le-am luat să ți le împrumut ție, așa ca pe o strachină de faină, ca pe o strachină de struguri.

- Da de când te duci matală la biserică, da de când?... Pe uliță spre "cearta" lor peste garduri, peste vitele înjugate, venea, ca un câine spre alți câini, moș Ion Mândru. Coborând la fiecare pas dintr-un cer al lui, pe toiagul de sprijin al pașilor în pământ, apoi urcând în alte ceruri, ale altora - să fie văzut, să vadă lumea pe care o străbate, vorbi:

- Mă, ăsta, Vulpoiul ăsta de Andone Roșu c'nsurat cu o sfântă. Ea îl "molipsește" cu credință în treime, în Atotputernic. Cât despre ce spune el despre obiceiuri date de Dumnezeu, despre darurile neîmplinite ale ființei omenești...

- Da, cum de știi moș Ioane ce am vorbit cu moș Andone, că erai departe, că nu erai aici, atunci când am vorbit de ele.

- De la tata, mă, de la tat-tu care nu mai e pe lume să-ți audă îndoiala în el, în noi. Mă Costică după ce că ești Hoț, ești și Tâlhar.

- Cum asta?

- Mă, ăștia ne-au răstignit, nu vezi, pe rând, pe mine, pe Andone, pe Vasile Mândru, pe Anton Bratu, pe Iacobi, pe Adami, pe Iamandii, pe toți oamenii gospodari ai satului, că pe calic nu-l răstignește nimeni; doar îl mână la răstignirea altora cei ce răstignesc. Vezi boii ăia din carul pe care l-ai îndreptat spre câmp? Sunt boii noștrii, mă.

Piciorul din față, din dreapta, e piciorul lui Plăvan al lui Andone, cel din stânga e a lui Bujor, al lui Ioniță Munteanu. Cozile lor sunt de la alți boi, de la alți boi - luați de la oameni atunci, când ne-au colectivizat, când ne-au adunat la grămadă; pe noi și pe vite, la colhoz, de asta ești hoț, fiindcă acuma le ai tu.

- Dar, moș Ioane, eu n-am vrut...

- N-ai vrut, desigur, n-ai vrut, dar așa e făcută lumea. Dacă nu erai tu, era altul în locul tău să vrea. Așa-i făcută lumea, dintr-un "n-am vrut să fiu ce sunt" continuu, mă Costică, mă băiete, dintr-un "ce-ar fi să vreau". Și Dumnezeu nu-ți spune nimic, știind că orice vrem noi nu se împlinește fără vrerea lui. Ce vrem noi de la lume e ce a vrut Dumnezeu să vrem de la el; cât să vrem, cum să vrem. ăștia de la CAP, ți-au împlinit vrerea de a avea boi, fără să-și dea seama că tu păcătuiești față de noi, că ți-au dat din bunul meu moștenit cândva de la părinții mei, din bunul

nostru al celor dezmoșteniți. Noi am ajuns ca Iov. Tu ești hoțul trimis din deșert de satană, să ne pustiască, să ne fure.

119

- Eu, satană, moș Ioane...

- Tu nu ești Satana, alții sunt. Tu ești numai vântul care molipsește de ciumă, de lepră. Ești focul care arde, ești apa care dărâmă, ești amintirea moșiei noastre distruse, ca să ne lepădăm de credință, de oameni.

- Ce tot mă ceartă moș Ion, moș Andone? căută apărare, Costică, la tata, în sud, peste gard.

Tata, cu ochii albaștrii, mari, cu părul roșu zbârlit de vântul de toamnă; plin de frunze de salcâm și de miresme și de uscăciune, uită să mai vorbească, uită să mai privească, numărând parcă cilindrii putrezi de stuf din gardul pe care stătea rezemat să nu cadă din picioare, să nu cadă din gânduri de preț.

- Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat? își plecă capul în uliță, mătușa Arsinia, din leușteanul grădinii ei.

- Ce-i fa, ce-i? De ce se ceartă Andone cu Ion și Costică, sări și Niculina - sora lui Costică, cu Măria - soția lui.

Ga! ga! se auzi în văzduh un cârd de găște. Cotcodac! cotcodac! sonoriza spațiul găina făcătoare de ouă din ogrăzile satului.

- Nimic! nimic! Vântul a trecut prin sat! Uliu' a trecut prin ogrăzi, viermele s-a foit în grădini! spuse cineva de peste această ecartă-sfat, de peste această neliniște a liniștii; antecedente satului, spuse cineva străin de sat, invizibil rătăcit în preajmă. Apoi se făcu o liniște de mormânt. Carul cu boi, cu inima înfiptă în poarta ogrăzii lui Priț, și cei vii din jurul lui, erau de piatră. Prin trupurile lor, vii și moarte, sângele și osmozele adânceau gravitațiile firului cu plumb, atracțiile universale. Costică rămăsese împietrit, cu mâinile pe zăvorul porților ogrăzii de demult închise. Moș Ion Mândru stătea semeț, vertical, înfrângându-și coloana vertebrală rebelă, cu bastonul ridicat în aer; îndreptat înainte, spre boi. Tata, cu părul roșu, răvășit, cu ochii albaștrii așezați pe linia superioară a gardului de stuf, arăta ca un craniu suspendat pe lume; să se-nfrupte din ea.

La capătul uliții, acolo unde ea se așeza perpendicular pe șoseaua de piatră care frângea satul în două, ca pe o pâine caldă, ca un fir de curmei tăind mămăliga răstunată pe masă, acolo, pe un segment cât lățimea ei, cât trei pași de adult, cât cinci pași de copil, acolo, era singurul spațiu al latitudinii pietrificate.

- Moare! spuse cineva privind spre moș Ion Mândru.

- Moa-re! spuse altcineva de lângă primul, în pereche cu primul, silabisind primul cuvânt auzit, privind spre Costică Priț care părea turnat în bronz; așa cu mâna stângă pe cornul bouului din "cea" și cu biciul în mâna dreaptă, gata să cadă pe coapsele bouului din "hăis".

- Moare? întrebă cineva din urma lor privind spre tata, spre cât era tata om peste gard.

Cuvântul "moare" s-a lungit ca o coardă vibrantă într-o vioară uriașă, așezată pe ulița pietrificată de un saltimbanc obosit, pe pământ, de un Paganini astral.

120

Numai ulița din spatele casei noastre era pietrificată, cu oamenii ei cu tot, mai mult sau mai puțin situați pe ea, în vecinătatea ei, mai mult sau mai puțin conștienți de nemișcarea lor, de elementele dinamic-latente din ei, de timpul oprit ce le-a fost hărăzit să cadă în vis.

Nu se știe câți oameni au fost atinși de vibrațiile viorii așezate pe ea. Nu știu cine era la celălalt capăt al ei. Cuvântul "moare" dăltuia noroaiele ei; gardurile ei zdrențuite, putrede, clantele ruginite ale ușilor și balamalelor porților ei.

În această vioară; orizontală pe sat, pe uliță, cvintetul fibrelor de sârmă purta cuvintele cu rost, cu tonalități diferite. "Moare" se propaga spre celălalt capăt al uliții, mai întâi pe nota "do", apoi se reflecta, din fântâna lui Codreanu, înapoi, printre oamenii pietrificați, pe tonalitatea "re" - pe a doua coardă a viorii; așa cum o ține un țigan în mână; din podul palmei numărată spre falangele lui subțiri; negre și mlădii, gata să ciugulească sunetele doar de el știute, din strigătul sârmii înlăcrimată să plesnească. Nu, nu erau aceleași cuvinte la întoarcere pe coarda a doua, pe coarda -

"re". Cineva, ceva, de acolo din capătul cu fântână a uliții, răsturnase cuvântul moare. El se auzea aici; de unde a plecat, în șoseaua pietruită a Bârladului, a axei lumii satului meu, în alt fel; cu literele pronunțate răsturnat; cea de la sfârșitul cuvântului "moare" venea prima, penultima din cuvântul magic venea a doua, și așa mai departe, până-și consuma substanța-i totală, sonoră, vibrantă. El se auzea, acolo de unde plecase "era om", Era OM, ERA OM, MOARE, ERA OM, cuvântul direct și cuvântul invers, răsturnat, după învățătura "cel din urmă va fi cel dintâi", erau o unitate binară a existenței dinamice a uliții pietrificate ca-ntr-un tărâm al neființei, al omniscienței ei.

Celor trei cuvinte, rostite în segmentul vizibil al șoselei, pe lungimea pietrificată a uliții - unde se aflau oameni pietrificați și vite pietrificate și păsări pietrificate, celor trei pronunții repetate "moare", li s-a răspuns, din celălalt capăt neștiut, cu două cuvinte: "era om"; verbul devenind verb și complement, verb și substantiv, o copulație, un predicativ neașteptat, mai intens dinamic, mai plin de înțeles.

Această așezare simfonică: "Moare, Era om", "Moare, Era Om", "Moare", nu avea răspuns final; notele epuizându-se într-un "moare" final, într-un "strigăt de sobol" a unei singularități bizare. Trinitatea: "Eu, Tu, El-Ea" a celor ce și-au purtat cuvântul "moare" în ulița pietrificată, avea să se transforme în "Noi, voi, ei-ele"; în curând, în curând.

Uriașul saltimbanc, care își trântise vioara peste uliță, să-și odihnească trupului obosit; de pelerin singuratic, în pădurea de plopi, între biserică și lac, ridică deodată vioara în mâini și porni prin lume într-un pițicato nebun.

Atunci am auzit-o pe nevasta lui Costică, aproape strigând la el din ograda lor:

121

- Lasă-i bărbate pe moșnegii ăștia să clevească nemurirea și apocalipsul, și comunismul care nu le place, și du-te în câmp că acolo ți-i dat să fii. Oamenii de acolo au nevoie de o sută de puncte pe ziua de azi ca să trăiască și ele sunt așteptate de la tine. Tu trebuie să hotărăști cât li se cuvine pe ziua de azi. Atunci s-a produs revolta uliții. Oamenii pietrificați au prins viață ca la un semn. Primul care a strigat a fost moș Ion Mândru; așa cum era cu bastonul întins spre Costică.

- Cum? Tu, mă pârlitule, ai ajuns Dumnezeu oamenilor din câmp? Tu, pe averea mea moștenită din bunic în bunic?

- Și pe a mea? și pe a noastră, striga întreaga uliță la Costică. Erau copii, mame, tați, erau femeile și bărbații unui tunel al timpului săpat în sat între două puncte cardinale, între două fântâni, între două cuvinte "moare", "era om".

- Era om, spuse tata, de peste gard.

- Tat-tu.

- Lasă-l, mă Andone! nu vezi că mai trăiește, nu vezi că moare în grădină la ei, spuse moș Ion Mândru, deodată împăciuitor.

Costică, în strigătele de revoltă călcând pe "auzi", "om", "nașterea mătii", "luna mătii", "auzi, Dumnezeu comunist", "neom", "cruce" și alte cuvinte scăpate printre dinții revoltaților, Costică se îndreptă spre lumina șoselei de piatră, spre Tărtăcuța mohorâtă, spre câmp.

- L-ați furat pe Dumnezeu, ne-ați furat pe noi, în numele comunismului, se certa cu Măria și cu Despina și cu celelalte femei din ograda lui Priț, mătușa Arsinia, mamele și surorile copiilor din uliță.

- Da preoții, da milițienii, da toți cei care au o fărâmă din puterea lui? zise Măria - soția lui Priț Costică; șeful de "fermă" la câmp, să se răzbune pe prostia lor de a se revolta de prisos.

Ulița s-a liniștit deodată. Căinii au stat din lătrat. O babă șchioapă, absentă și neutră ca un mort viu întrebă pe Măria.

- Mărio, o fi dând pâine "la cartelă" la brutărie?

- Vezi și matale, babă Ioană, dacă s-a deschis, că brutaru Nicu e treaz toată noaptea ca să facă pâine, iar dimineața doarme tun.

- Așa, așa? Ca-n lumea morților, mamă! Așa se coace pâinea în lumea noastră!

Legea atracției universale

Pe Grossman trebuia să-l însor. Schizofrenia lui poate avea să se vindece astfel, poate avea să se răzbune pe virusul ci neștiut.

Erau multe fete de măritat în satul Ijdileni. A lui Donose; brunete și grase, care stăteau mereu prin ogradă, să le vadă cineva din ulița cu garduri de tulpină de floarea soarelui. Ale lui Nour; blonde și suple, care nu mai sfârșeau de împletit ciorapi și ilice pe prispă. Ale lui Năvălici; așa și așa

122

ca suflet, șatene, cu ochi albaștri, să le mănânci neinvitat în tindă din trupurile lor - pâine cu sare, din palma lor întinsă, să le fii bărbat.

Am luat greu hotărârea asta, să-l însor pe profesorul de rusă; numai după lungi sfaturi cu alții, cu mine singur, cu el; cel care trebuia să-și accepte vindecarea - căsătoria pe viață, însurătoarea vremelnică.

- Duceți-l la femei, domnule director! mă îndemnă, moș Chiachi Bandrabur - gazda mea, mereu cu lacrimi în ochi, mereu cu gândul la băiatul lui mort de o lună sub un tractor răsturnat pe el, la nenorocitul ăla de pod așezat între două sate; între Ijdileni și Petru Rareș; de parcă dincolo nu se poate trece decât murind, de parcă aici nu poți să fii decât o singură dată.

- Da, nu știu nici o fată de măritat, nea Chiachii mă codi eu, încercând să fug de ideea asta; absurdă în felul ei, străină de îndatoririle mele ad-tive în alt fel.

- Aoleu! în satul ăsta, măi tată, toate fetele sunt de măritat; chiar și femeile sunt de măritat; că n-avem bărbați, că-s plecați toți la fabrici în oraș; să trăiască văduvi în fum, cu căcatoarea la nas, cu fasolea la gamelă, cu sticla de apă în buzunar, da, da...

- Cum adică și femeile sunt de măritat? îl oprii eu din revolta lui pe cei plecați, pe modul de viață de la oraș.

- Sunteți tânăr. Femeia e făcută de Dumnezeu să nu fie singură. Ea așteaptă, așteaptă, să-i fie dezgolită singurătatea asta, de la începutul lumii. Așa îi tot întinde un măr bărbatului, de atunci și până în zilele noastre; nu cum se crede că numai atunci, că numai atunci, să-i fie văzută pofta împerecherii, să-i fie împlinită repetiția procreerii.

- Dar, ăsta e păcatul...

- Nu, domnule director! Nu cred că ăsta - așteptarea asta a ei, ar fi păcatul original, ci mai degrabă "păcatul necesar" creației lui Dumnezeu pe pământ, "nevoia noastră de păcat"; fără de care nu ar exista "conștiința păcătuirii", conștiința credinței în iertarea păcatului de orice fel.

- Deci, dumneata, presupui că în mod conștient săvârșim păcatul creației, nu instinctiv, nu fără să vrem?

- Ei, și dumneata! Conștient sau inconștient, "păcatul" împerecherii îl avem în trup. Numai clipa săvârșirii lui diferă de la un om la altul, numai rostul împerecherii, adâncimea ei e diferită între semenii omenești. Femeia știe când se vad aceste rosturi, când și cum se fac aceste contopiri; ascunse la vedere, mereu în așteptarea ursitei ei de făcătoare de oameni.

- Da, dar nu oricând, nu oricum...

- Așa-i. Asta-i cam așa. Toate se săvârșesc într-un timp dinainte gândit pentru ea, pentru noi, pentru lume. Da, trebuie să fie o ordine în această așteptare a "păcatului imitării creației lui Dumnezeu" de către oameni, un fel de ziua a șasea a "refacerii omului", un fel de ziua a șaptea repetată a odihnei lui printre oameni.

123

- Poate că asta-i ziua de moarte. Clipa morții ar fi o lungă zi de odihnă de la truda aducerii pe lume a altui om...

- Poate, domnule profesor, poate...

Alții credeau că nebunia lui Grossman se va întărâta și mai mult la atingerea femeii, la atingerea altei femei decât cea pe care și-ar închipui-o el, pe care o avea deja închipuită.

-Astăzi e zi de muncă culturală, anunțai cu solemn colectivul minuscul de prieteni-profesori, pe cei 10-12 profesori și învățători din cancelarie. Era mijlocul unei zile de vineri; sfârșit postum de săptămână "aproape trecută", aproape de odihna sâmbetei cu bătaie de clopot și început de litanie pe om.

- Ei, ei! muncă culturală ne mai trebuia, la naveta asta pe care o facem între iad și paradis, între două respirații, între zilele vieții noastre numărate, între azi și mâine, între acolo și aici, între sud și nord.

- Eu, domnule director, am făcut ultima conferință la războiul de țesut a babei Paraschiva. Aveți textul ei la sertar, zise profesoara Gargalac; de fizică, de științe ateiste.

- Da, e aici! "Legea atracției universale". Da, c aici, în sertar...

- Hi, hi, făcu Grosman, de lângă soba înfierbântată, din scaunul lui fără spetează, direct rezemat de peretele cu var șters, de tencuiala peretelui bătrân. Atracția universală la sertar, hi, hi!..

Nu-l luă în nimeni în seamă. Afanase - secretarul învățător, căuta ceva în arhivă, în fișetul metalic, vertical, din pleoapa singurei ferestre a încăperii cancelariei; infim dreptunghiulară. Dolores - profesoara de lb. română, citea intens într-o carte, ingnorând orice conversație exterioară ei...

- Ce tot vorbiți de moarte? apăru, mama Alexandra, în pragul camerei mele închiriate, în conversația dintre mine și bărbatul ei. Parcă trăsesse cu urechea pe undeva, prin intestinele chilerului ei; plin de ocolișuri, de scări interioare, de holuri întunecate, în succesiunea lui spre bucătăria din nord. "Să fi auzit toată conversația, sau numai o parte din ea?" Ca să-mi opresc îndoiala întrebai.

- Mamă Alexandră, ce zici, n-ar fi bine să-l însurăm pe Grossman? Știi cât se chinuie cu nebunia lui.

- Domnule director, noi femeile vindecăm multe boli bărbătești: beția, curvia, puturoșia, somnul zbuciumat, somnul prea adânc; nesomnul chiar, dar nebunia, cu nebunia e mai greu. Cu nebunia c mult mai greu. E ca la farmece. Dacă nu știi "cheia facerii lor", nu știi nici descântecul de leac, nici chipul satanei; stăpân pe întunericul din om, nici clipa de care se teme el, nici duhul, nici care dintre duhurile luminii îl înspăimântă, îl alungă din sufletul omenesc.

- Lasă, fă, că numai atingerea muierii îl va scăpa pe nebun de ce are el înăuntru. Și-n noi - cei sănătoși, crește necuratul uneori fără voie. Și numai cât privim la voi se frământă în noi, și numai cât mă privesc

124

înăuntru parcă îmi caut femeia vindecării; femeia cc-i este destinată creșterii și morții lui.

- Nu păcătui Constantine! Nu-l mai vorbi de bine pe necuratul din om.

- Păi, nu de el vorbesc. Vorbesc de ființa voastră care îl seamănă în noi; ca apoi să vă căutăm îmbrățișarea, contopirea - fără de care am muri, fără de care am fi nebuni.

Ăsta, Grosman ăsta, n-are o femeie cu care să se vindece, asta e...

- Eu zic să folosească tovarășul Grosman referatul ăsta cu: "Atracția universală", al lui Gina, la conferința de diseară, de la...

- Să nu ne târâți și pe noi cu voi! săriră profesoarele - colegele mele de cancelarie, subalternele ad-ției mele; subalterne veșnic primului impuls al vorbelor nerostite.

- Asta mi-ar mai trebui, să-i explic ciobanului atracția universală. Că nu și-ar paște oile fără ea, că n-ar ști să le dea la strungă, că n-ar ști să-și fiarbă zerul și mămăliga-n chirostii fără ea.

Dolores își mușca metodic șnițelul provocând instinctul foamei în noi. O clipă nc-am rezemat toți de urcușul mâinii ei spre gură, o altă clipă am mușcat odată cu ea din carnea de pasăre - felie așezată pe un colț de pâine; o clipă am mușcat toți din aceeași pasăre.

- Atracția universală la stână? zâmbi profesoara Diaconu ori învățătoarea Iacob ori Dorin - învățătorul exdirector.

- De ce nu? Oile sunt ca o turmă de stele pe pământ. De ce nu? întări Dolores înghițind ultima bucată de aripă ori de stern - de pasăre mutilată în dinți.

- Știe el cum se atrag oile, toate după cea rătăcită în râpi, în mure, în prăpăstii, ori numai câte una rătăcită de toate; de cele care-l urmează pe el fluierând nepăsător în capul turmei, observă Gina...
... Mă femeie! pofta asta a cărnii, diavolul ăsta, îl mistuie pe flăcăul-profesor, pe nebunul din cancelarie, continuă, Chiachi Bandrambur, să-și convingă femeia de nevoia vindecării unui om, de parcă el ar fi fost acel om de vindecat, de parcă el ar fi fost cel suferind de boala necunoscută a celui alt din el.

- Și ce vreți, ce vreți să-i faceți sărmanului de el?

- Să-l însurăm, așa de probă, cu fata lui Botezatu - ciobanu'. Că-i dornică și ea de bărbat - ținută acolo la stână, printre stele fără mamă, fără inimă, departe de trup de om, de suflare de bărbat în ceafă.

- Eu zic să nu vă grăbiți cu hotărârea asta. Fata-i cam sălbatică, fata-i cam străină de oameni, de omul în carne și oase.

- Păi, tocmai asta-i, fa! Și ea, și el sunt doi; bărbat și femeie, ca la începutul lumii. El vede lumea de dinăuntru lui. Ea o vede pe cea dinafară ei, exact cum la "facerea lumii" erau Adam și Eva, înaintea "întâmplării" cu mărul mușcat, înaintea cunoașterii înfățișării lor.

125

- Ce să zic? poate fi văzută și așa însurătoarea asta. Ar fi o însurătoare fiiră păcat, fără căderea în păcat. Știu eu, n-am mai auzit de așa ceva. O fi posibilă o astfel de împerechere pe lumea cealaltă, în altă lume, dar aici... Doamne iartă-mă, cum îmi alunecă credința ta spre gânduri fără noimă, fără sfârșit...

... - Tovarășu' Grosman o să meargă cu mine la Botezatu', la casa lui din sat.

- Așa-i, că ciobanul are casă și-n cer, și-n podișul Mâțelor, și pe valea Câinilor, și pe dealul Crucii...

- Ceilalți să vă duceți după cum puteți, în sâmbăta de mâine, pe la alți oameni. Tovarășul Grossman merge cu mine, la Botezatu.

- Nu mai insistați, nu mai insistați, am să viu cu dv-tră, se supără ultimul om strigat pe nume.

- In loc să mergem câte un bărbat și o femeie, ați lăsat femeile singure, observă cineva din mulțimea învățătorilor, așezată mănunchi într-un segment al mesei-catafalca din cancelarie.

- Poate că ar fi trebuit să ținem conferința cu tema "Cum să nu mori singur". "Cum să-ți numeri înainte zilele de trăit", glumi o suplinitoare bătrână cu studii liceale agricole. Nu știu de ce insistați cu "Atracția asta universală", de parcă nouă oamenilor ne-ar fi de folos la ceva. Chestia asta cu corpurile ce se atrag e doar o formulă, o ficțiune a mecanicii terestre, gândind la dinamici extraterestre. Auzi, cu cât masele corpurilor sunt mai mari, cu atât ele se atrag mai vârtos?!

- De parcă șira de paie și casa ar fi aceste "mase". Ele se atrag și omul unde-i?...

- Păi, și el e o masă, și el este atras...

- De șiră sau de casă...

- De femeie dacă-i bărbat, de bărbat dacă-i femeie.

- Legea asta fruncționează între mase de același fel; inerte, vegetative, carnale, vreau să zic - așa ca o clasificare a acțiunii ei pe pământ.

- N-auzi că-i vorba doar de univers, de atracție universală?

- N-ați înțeles, n-ați înțeles nimic!

Voi confundați fenomenele lumii universale cu cele terestre, cu cele perceptibile. Gândiți ca niște animale, cum "gândesc" animalele despre noi oamenii vorba noastră, zâmbetul nostru, credința noastră în Dumnezeu. Adică n-o pot "gândi". Adică nu ne pot înțelege.

- Și nici noi pe ele. Or fi având și ele Dumnezeu lor. Or fi având și ele botezul lor, că tot veni vorba să-l viziteze Grossman și tovarășul director pe Botezatu.

Cancelaria divaga, complota în fel și chip, prin atitudini contrarii, prin respingeri închipuite, acțiunea de a culturaliza satul. M-am îndepărtat, "invers proporțional cu pătratul distanței dintre ei și mine" - ce dracu' o fi vrând să spună "legea asta cu atracția corpurilor în univers", m-am îndepărtat pe furiș în gânduri...

126

... - Cum să-l împerechiați cu fata ciobanului pe bietul nebun. Mă, voi îl asemuiți cu scroafa de dus la vier, cu boul de dus la vacă, cu taurul satului dat la cireada, dat la om, zise mama Alexandra, gata să ne plângă de milă, plângându-nc chiar de milă.

- încercăm și noi să-l vindecăm, fa Alexandro, încercăm și noi să-l facem om.

I-am părăsit din bucătăria lor de iarnă, alunecând în chiler prin întunericul de mazăgă a lămpii obturate de ușa închisă în urma mea. Moș Chiachi tuși dându-mi un "Noapte bună" încurajat de decizia mea de a-l însura pe Grosman; mai întâi printr-o vizită la casa ciobanului, prin cunoașterea "așa din întâmplare" a fetei lui, apoi, grație unor legi de atracție necunoscute; dar existente pe pământ, făcă-se voia celui de sus. Am deschis ușa chilerului din ogradă. Noaptea, fără lună, așeza două umbre pe pământ în poarta deschisă a ogrăzii lui Chiachi Bandrabur, sub o boltă în care constelațiile toamnei anului 1966 erau gămlii de chibrituri aprinse de un om în tindă, să-și caute bocancii, să se-ncalțe, să-și caute "clanța" eliberării din întuneric prismatic.

- Și copilul? Ce-ai să faci cu fata? întrebă o umbră necunoscută în uliță umbra femeii din poartă.

- Am s-o iau cu noi. Nu-i așa? Nu-i așa că ne vrei pe amândouă? răspunse și întrebă totodată femeia dorită de cel necunoscut.

- Da, da, vorbi glasul de bărbat, aspru, totodată blând la repetiția cuvintelor silabă, dornic să le unească într-un "daaa..." cu o singură consoană, cu vocale infinite.

- Tu, ne vrei Ioane? tu ne vrei pe-amândouă? să nu-mi spui că...

Ion era și numele bărbatului ei mort, Ion era numele tractoristului ucis la pod; fiul lui Constantin Bandrabur - gazda mea.

Ușa de la chiler s-a deschis brusc. M-am ferit din calea semicercului rotației ei în afară, retrăgându-mă în muchia balamalelor ei cât să nu fiu zdrobit, cât să o opresc pe piept.

- Care ești acolo, mă! strigă stăpânul, alb, strălucitor până la brâu; cămașa de in iradiindu-i afară ca un felinar în flăcări, ca o făclie arzând în trup de om.

- Eu, tată! răspunse nora vădană din poarta deschisă.

- Ce faci acolo, fată? întrebă bătrânul mânios.

- Mă uit pe uliță în sus!

- De ce?

- Poate vine Ion...

- De unde a plecat ci, în jos, nu mai vine fata mea. Treci în casă și încuie poarta. Hai în casă că s-a lăsat rouă, că s-a lăsat întunericul peste noi.

Un greier țesea pașii femeii-umbră spre ușa chilerului. Un sunet surd; "clanț", o preceda; semn că poarta ogrăzii s-a zăvorât singură, trasă de un vânt fără nume spre uliță.

127

O pasăre săgeta descendent văzduhul ogrăzii și aripa ei era gata să răstoarne casa într-o rână, să aducă pe lume un cataclism...

... Mergem a doua zi, sâmbătă, în amurg, spre casa lui Ion Botezatu, spre fata lui Măria, cu "legea atracției universale" în mâinile lui Grosman, hotărât să-l vindec oarecum de boala lui necunoscută, de-nchipuirile strâmbe ale lumii din mintea lui bolnavă.

Poate, poate, atracția femeii îi va reășeza imaginea răsturnată a lumii în alte măști de suferință; să-i suporte răsturnarea, să-i suporte crunta așezare în timp și în spațiu, pe retină.

Nea Chiachi vorbise cu Botezatu ce am de gând să fac în casa lui, dar nu-i spusese de boala flăcăului, de boala colegului meu...

- Dă-ți fata la bărbat, mă Botezatele, că rămâne bătrână ca oile alea ale tale fără lapte, fără lână, bune de azvârlit la câini.

- Nu vrea să se mărite, mă Constantine, nu vrea! Zice că bărbatu-i ca un porc, ca un animal în călduri la vederea femeii și ea nu suportă să-i cadă pradă, să-i facă poftele cămii din senin.

- S-a sălbăticit, mă Ioane, prin "hăurile" unde umbli, prin "coclaurile cerești" în care-ți porți oile, s-a îndepărtat de om, acolo în lumea turmelor tale cerești. Când o să aibă și ea bucuria să nască, să plângă de atingerea bărbatului, de împerecherea cu el, când?

- Așa-i, așa-i! E cam sălbatecă, e cam nebună după singurătate și tăcere de piatră, după tălângi'pe văi și deal, după câinii ce n-o ascultă, după mioarele ce-i mănâncă din palme...

- Vezi, uite-așa și flăcăul ăsta, profesorul ăsta de la Galați, e nebun după una ca fata ta, după una ce nu se cam găsește prin lumea noastră, ci numai în lumea lui, după una care; acolo unde o fi știind-o el, nu-l ia în seamă, nu vrea să-l ia în seamă. Tare mai seamănă femeia asta, dinăuntru lui, cu fata ta, cu femeia din fata ta. Să-i lăsăm să se vadă, poate s-or înțelege, s-or atrage; cum se spune, în legea aia pe care n-o știu eu prea bine, s-or atrage ca corpurile cerești.

- Ei și tu, de s-ar atrage ca bărbat și femeie, ar fi deajuns, ar fi mai bine, nu ca două bile reci, îndepărtate, fără suflare, fără suflet.

- Păi, da! păi, da! îi punem în același pat și gata.

- Mă, Brandabure, accept, dar nu-i prea creștinească treaba asta, nu-i prea curată în fața lui Dumnezeu.

- Lasă, mă, că și tu și eu am fost făcuți cam fără știrea lui Dumnezeu! așa dintr-o poftă, ca pofta de mâncare, ca mirosirea busuiocului când dormi pe pământ, ca unduirea vântului de primăvară în păr: așa când o iei, în sus, fără motiv; desculț pe deal...

- Bună seara! strigarăm amândoi; eu și Grosman, din poarta închisă, dinafară porții închise, din uliță, la cineva presupus a fi fost înăuntru, la stăpânul casei dinăuntru ogrăzii.

Nu răspunse nimeni. Nici câinii turmei strânsă într-o grădină sacrificială în apus nu au lătrat. Oile rumegau dispersia soarelui vântat, din amurg, suflecându-i căderea pe pământ, sub pământ, dintr-o pană de nor violet.

128

Săsăitul dinților frecați pe dinți, imita un săsăit de șarpe strecurat încet pe ape, pe pământ.

- Tovarășu' Ion Botezatu! strigai eu, conștient că liniștea asta adâncă și veche, ca cea de la începutul lumii, nu era decât o așteptare, o așteptare de oaspeți nepoftiți, de oaspeții în amurg, o neîncredere în oaspeți târzii.

Un om; o înfățișare aproximativă de om, își făcu apariția în crăpătura unei uși mici, fără toc, prinsă parcă direct în lutul casei, desprinsă parcă din lut.

Era mic ciobanul, aproape sferic, ca și oile lui, aproape sferic ca și stelele ce i-au căzut în cale.

- Intrați, intrați! că-i deschisă.

- Da, câinii? se întrebă Grossman, privind înjur, privind înainte, privind în sus spre grădina făcută staul; suspendată pe ogradă, sub apus, sub râpa cu salcâmi din prispa casei lui Beșleagă.

- Câinii dorm, ei dorm în amurg și se trezesc la întâiul cântat de cocoș, să păzească turma.

- Ce câini, ce câini? exclamă profesorul de rusă, uimit și în același timp temător.

Privea în puncte fixe, invizibile, spijinindu-și deplasarea în ele, ca în cârjele unui olog ce a învățat să meargă, care a uitat de ce este infirm.

- Da' știu că ai o frică de câini, mă băiete, că-mi vine și mie să mă uit în jur. într-adevăr, un câine dormea pe prispă; mai încolo de intrarea în perete, de ușa fixată acolo vertical, ca o gaură făcută de un șobolan în casă, ce nu se știe de a fost ucis ori își mai roade cotlonul înainte în chirpicii și vălătucii ei, în încăperile ei nevăzute.

Un câine dormea la intrarea în staul; în latura de pe pământ a unui dreptunghi de bețe, de nuiele și de măturică, desfășurate plan pe două stângii paralele, împletite în aer cu sârmă, cu tulpini de cânepă.

Al treilea câine; norocul lui Grossman, era chiar în spatele porții prin care intrasem, și nu-l văzusem decât eu, și nu-l însumam cu prezența celorlalți nici măcar în gând, ca să-mi văd de drum înainte, de ospeția mea în amurg.

Erau și alți câini în ogradă, în afara acestui triunghi vizibil; de pândă în centru de greutate, de pândă interioară, de veghe în somn.

Intrăm, în sfârșit, în apa cenușie a întunericului casei, în chilerul "Botezatului" și, deodată, într-o bucătărie de iarnă roșie-gălbuie, caldă, cu ferestre pe amurg, într-un mănunchi de dispersii împletite în carnea gazoasă a încăperii; în aerul ei vegetativ.

O masă, rezemată de pervazul ferestrei, ne era pregătită, să vedem întreg afară amurgul pe lume; discul soarelui sfărâma cimitirul, curgând ca o lavă vulcanică pe noi, prin râpa cu salcâmi incendiați.

Ne-am așezat toți trei: cu, el - colegul meu și Botezatu - ciobanul.

În acea clipă a așezării noastre pe laturile libere ale mesei, pe muchiile ei fără față de masă, cu coatele pe scândurile ci orizontale, înfrățite, apărură o față înaltă, că ne-am înălțat privirile până la cer s-o privim, că ne-am

129

rezemat frunțile de soare să-i căutăm privirea. Pășii spre Grossman, ignorându-mă pe mine și pe tatăl ei, îi puse mâna pe umărul drept, îi desprinse trupul din scaun, în sus, și-l târî după ea în tindă, peste un prag înalt. Grossman, atras de femeie, s-a desprins cu greu de dispersia meliferă, inflorescență, a spațiului inițial al ospetiei lui, acceptând întunecimea de dincolo, acceptând făclia lămpii cu gaz; de dincolo, obscuritatea ei tremurătoare.

- Mărio, ai grijă! o avertiză sau o rugă Botezatu - tatăl fetei, pe presupusa lui fiică, pe fecioara femeie de petit.

- Da, tată! și ușa s-a trântit pe ultimul cuvânt ca un "știu eu ce am de făcut", ca un "nu-i treaba ta", așa cum nevorbind știa să vorbească, așa cum, neprivind; cu ochii închiși, știa să privească. O tăcere lungă, ca un suspin de moarte, a rămas în urma lor, în amurgul prins în colivia trupurilor noastre - păsări exotice într-o cușcă - bucătăria de iarnă, de lut, de lumină arsă păzită de câini, de cenușe diluvii, peste sat...

- Dumneavoastră, cum vă zice? întrebă într-un târziu ciobanul.

- Ioan! i-am răspuns.

- Ioan? Ca pe mine, Doamne, ca pe mine...

- Deci dumneata ești Ioan Botezătorul.

- Nu, greșești. Eu sunt Ion Botezatu, nu Ioan BOTEZĂTORU, eu sunt cel botezat, nu cel care botează, înțelegi?

- A, da, înțeleg! înțeleg greșelile numelor date, greșala numelor ce mi se dau; doar sunt om, doar sunt și eu botezat, sunt profesor.

- Da, pe colegul dumitale, cum îl cheamă, cum i se spune pe numele mic!

- Elefterie, Enoch, lisa, Iis,... încercai eu să-mi amintesc și nu știam de ce nu-mi aminteam. Din camera alăturată însă am auzit clar, sonor, articulat.

- Vasile Elefterie Grossman, nu-nțelegi că atracțiile sunt invers proporționale cu pătratul distanței dintre corpuri, dintre trupuri, dintre un bărbat și o femeie. Hai, învață odată legea asta, și-ai să trăiești o viață pe pământ și-ai să fii veșnic om pe pământ...

M-am trezit din primul somn al începutului de miez de noapte, în noaptea dintre ziua de joi și ziua de vineri.

- Nu-i adevărat, domnule! l-am auzit pe nea Chiachi vorbind prin întunericul minții mele.

Dumnezeu a "gândit" lumea prin furtul mărilor, prin sfatul șarpelui, ca o mărturisire a creației lui, ca o repetiție a "facerii" sale unice; cu aceleași intensități dinamice pe care le-a mânuit atunci, în aceeași răsufletare de odihnă de după sfârșirea ei. Aceasta este împerecherea, aceasta este neliniștea din noi, anterioară ei, anterioară liniștii totale de după săvârșirea ei.

Și am căzut în alt somn...

- Vasile Elefterie Isa, și-am schimbat numele. Fii mai aproape de mine, fii un alt om...

130

Focul

Timpu, prin fisuri spațiale doar de el cunoscute, sedimenta conștiința dezmoștenirii în oameni, în sat, ca o conștiință a morții venită prea devreme, înainte de vreme, ca o conștiință a ultimei respirații pe pământ.

"Ce faci?" "Bine, bine!" sau "De unde vii?", "Unde te duci?" "De-aici!", "de colo!", erau întrebări și răspunsuri fără rădăcini, fără valoare sufletească, fără speranță.

Oamenii se adunau în casele lor sărace, din câmp, de pe ulițe, fără identitate, fără rosturi viitoare.

În dimineața aceea tata dădu foc frunzelor prinse în ogradă cu o seară mai înainte; umezite de duhul nopții - zvârcolac îngenunchiat în cenușe stelare.

Fumul se înălța prin salcâm - și el umed, spre cer, spre un apex galactic smuls din cochilia unui melc uriaș.

Niciodată nu i se păruse așa de goală ograda ca acum, de când o avea el moștenită de la bunicii, de când o împrejmuise el; căsătorindu-se, de când o împrejmuise cu o casă de lut, cu garduri de stuf, cu meri și vișini sub streșini, cu o grădină cât un braț întins spre răsărit, spre lac, spre tată și mamă.

Mița - ultimul lui cal, ultima lui îndărătnicie de a da totul ceapcului, murise de bătrânețe. Căruța, fără inimă, stătea, cu roțile-i suprapuse ca foalele unui acordeon, sub salcâm, legată cu sârmă ghimpată în jur, cu ultimile lanțuri de hulube și de piedică, cu ultimile lanțuri de plug tănuit.

- Ultimul băiat ți s-a însurat. Ce griji mai ai, mă Roșule? Îi strigă în ogradă câte un cunoscut de afară, câte un om liber - eliberat ca și el de grija hrănirii vitelor, de grija culesului - că era toamnă, de alte îngrijorări biblice, toate la un loc în amintirea săracului și bogatului din el; de altă dată, toate pe rând în dureroasa, nemiloasa, constatare de acum; cum e săracul e și bogatul: "De parcă am murit, și, ca pedeapsă, Dumnezeu m-a înviat. De parcă am înviat și, ca recompensă, tot el, Dumnezeu, m-a dăruit cu moarte"...

- Da, mă Gheorghe, da! și-și văzu mai departe de măturat frunzele, pe fumul, pe fumegarea grămezii ude, și-și văzu mai departe de tăcerea lui. Azi, Gheorghe era în realitate Panaite magazionerul. Omul însărcinat cu păstrarea avutului colectivei era uriaș. Coccoșat de grijiile lui; cum să împartă ce rămânea din cât fura președintele, șefii de tarlale, tovarășii de la partid, poliția, procuratura și codoșii lor, de cât trebuie să-și dea și el deoparte ca să nu fie "mai prost ca alții", așa coccoșat, se translata pe triumphiurile putrede ale zaplazului nostru dinspre sârbi, spre Iacobi, din sud, în nord.

131

- Panaite, Panaite! am auzit-o pe mama, strigând spre el, bucuroasă că-i trecea așa "pâine caldă" pe sub ochi.

Omul coccoșat se opri, privi în jos în covată de lut a ariei moștenită de tata de la bunicu - ograda noastră, și, calm, întrebă:

- Ce-i, mamă Veto?

- Niște brânză, mamă! că nu mai avem ce mânca, scânci ea nevinovată, umilă, respectuoasă.

- Vino și matale pe la prânz, când sunt mai singur, o sfătui celălalt, oarecum tot respectuos, oarecum tot îngândurat.

- Hm! făcu tata, scormonind în frunzele afumate, în fumul lor fără foc; cu jăratec invizibil în talpa iadului ogrăzii, în teacă și în pețiol, în veninul cărmiziu al morții lor ciclice.

- Hm, hm! tuși și cel de peste scândurile - coșciug despletite în aer.

- Tușești de prea multe socoteli, mă Potârnicheo, glumi tata cam nepotrivit, fiindcă, din socotelile lui, mama avea să primească brânză la prânz, fiindcă socotelile cinstite - cum ar fi vrut el să fie, nu dădeau nimic țaranului, ci statului. "Ce știe moș Andone că noi plătim statului tot: ruginiturile alea de tractoare de la S.M.T.; ce ară ele, ce seamănă... Dintr-o chilă de grâu dau numai zece grame țaranului. Dintr-o sută de știuleți doar un știulete îmi rămâne să le dau "zilierilor colectivei". Că numai așa industrializăm țara; adică avem tractoare și combine și ierbicide și... 'mnezeii mami lor, că eu trebuie să mă bat cu toți. Săraca, mama Veta, vrea o bucată de brânză, în timp ce alții vor mielu' gras de paști, batalul de Crăciun și putina de-o baniță; săptămână de săptămână... Apoi îi răspunse tatălui meu fugindu-și din gânduri negre, din conștiința lui revoltată.

- Tușesc cu socoteală, mă Roșule, tușesc dinadins, ca să nu vorbesc prostii ca alții. Tușesc ca să gândesc la alții.

- Tat-tu a gândit odată când te-o făcut și a murit, mă Panaite. Vezi să n-o "pățești" și tu la fel! Nu de alta, dar ai muri prea devreme, înainte de a-mi da și mie păpușoi pe anu' ăsta, mămăgila pe anu' ăsta...

încet, încet, magazionerul recunosc, înăuntru unei fărâme de bună creștere a celor șapte ani de-acasă, că s-ar cuveni să-i vorbească tatălui meu cu "moș Andone", nu cu: "măi Roșule", dar, cu glas, să audă toată lumea, n-o făcu. Mormăi ceva, să se desprindă de acest impuls al bunului simț, să se desprindă de acest sentiment de milă față de doi bătrâni. Se îndreptă în cocoșa lui vertebrală, umblând pe o ultimă felie de gard "rânjit" cu fante de lumină polară, cu imagini de om secerat de întunericul umbrei imaginii lui presupuse.

- Așa te pui rău cu toți! se auzi mama, de parcă nu-l muștra pe tata, ci pe oricine îndrăznește să ceară o bucată de pâine din mâna altuia, pe oricine îndrăznește să-i ceară lui Dumnezeu mai multă viață decât îi dăduse el la naștere.

132

- Și, ce-ai fi vrut, să stau în genunchi în ogradă, să-l rog pe golanu' ăsta cu cântam' în cap să-mi dea cât mi se cuvine, cât socotesc ci că mi se cuvine, pe o zi de viață?

- Zi de viață?! Asta, cât se cuvine din ea, numai Dumnezeu judecă, nu el. Ziua de muncă, Andone! De zilele de muncă pe pământ au ei grijă, omule! Și dacă ar fi să recunoaștem, te-au miluit oleacă. Vara trecută ai fost paznic la bostană și...

..."Da, își aminti tata. La bostana lor, nu la a mea! Că a trebuit să-i văd și să-i aud pe toți cum fură. Preșdintele cu căruța. Tovarășii de la raion cu mașina, de la miliție - zilnic, toți care vin și pleacă în sat; în controale, în haite, în brigăzi, în crucea mării lor de codoși, de lingăi, de "tovarășii". Am ajuns slugă la hoți. Știuăștia ce înseamnă "tovarăș" la drum, în noapte, pe drum, în căraușie; să-i descarci carul cu o sută de saci de șase banițe celui care are roata ruptă, să și-o schimbe; să-i pună obadă nouă la rotarul cel mai apropiat? Să-i încarci la loc sacii în carul cu roată nouă, cu inimă mai dreaptă, cu tălângi mai limpezi... Ce știuăștia? Tovărășia lor e "tovărășia hoților la Drumu Mare, hoților din Râpa lui Tuluc, să omoare, să ne omoare de bruma asta de viață fără hat, fără preț, fără pământ, fără vite, cu casa într-o rână, cu ograda pustie, cu om trecut la catastif...

Așa trecea tata prin sine, prin alții, cu gândul revoltat, aici în urma vorbelor: "mă Roșule", ale părilitului ăsta de Panait - copil neghiob căpătuit de tăvălugul ceapeului pe noi, peste noi oamenii cu părul alb". Se opri din năvala gândurilor lui, însenindu-se către mama, azvârlindu-și veninul afară ca să-i vorbească.

- Da, Veto! Da, am fost la bostană, la bostana lor,... Și tăcu din nou, mai înverșunat, mai hotărât să-și plimbe gândurile în minte; fără intenții de mărturisire, cu riscul de a păcătui nemărturisindu-le vreodată..." Că Dumnezeu știe tot, chiar și ce ascund în ultima suflare. Ce rost are să mai vorbesc, să mai strig la lume "mor", "nasc", să mai măsoar distanțele între trupuri cu strigăt de mânie, de bucurie, să mai străbat sufletul altuia cu "dor de om", de suflet atins?"

O bucurie greu de înțeles; de cei din afara ființei lui, iradia afară, îl înălța pe cercul focului frunzelor din marginea ființei lui cu lumea, în marginea amintirii spațiului năruit în timpul petrecut; acolo la marginea pădurii Gârboavelor; între vii, acolo la bostana ceapeului...

- Ieși, mă, din bostană! îi striga, din toți plămâni lui, băiatului lui Corciovei, celui trimis cu o căruță să încarce pepeni pentru magazie, pentru sediu' - că-i cald și nu pot socoti pentru vre-un ștab de la Galați.

- Moș Andone, am hârtie, am patalama! se apăra băiatul, care în realitate era însurat, băiatul care în realitate era om în toată firea.

- Ce hârtie, ce patalama? se apropie tata totuși de drumul din care umbra celuilalt îndrăzni să facă un pas între curpeni, să se plece nepermis pe sferile ascunse în frunzele mari, sub frunze - Doamne cum mai

133

seamănă cu palmele mele de om bătrân, gândi el, împingându-l cu privirea pe celălalt afară; afară din bostană și din grija lui față de coacerea ei, față de averea ei obștească pe pământ.

- Mă, tu ești a lui Surcică? se auzi, întrebându-l pe celălalt, împăciuitor, indiferent.
- Nu, eu sunt a lui Purcică! îl contrazise însoțitorul urmașului Corcioveilor, însoțitorul la încărcat pepeni.
- A lui Purcică a lui Surcică tot un drac. Că fără pământ degeaba avem porecle. Se opri din încercarea lui de a face pace cu "hoții" trimiși de la sediu, de la magazie și, repede, repede, își schimbă "buna dispoziție" în una rea, revoltată:
- Nu vă dau nimic! Ieri am cules tot ce era copt, tot ce avea miere. Azi pepenii n-au decât venin verde și acru. Azi n-am nici unul de cules, înțelegeți, înțelegeți ce vreau să vă spun?...
- Moș Andone, uitate asta... și băiatul lui Corciovei încercă să se plece pe întâiul pepene ieșit în cale, pe unu' mare, ascuns între picioarele lui.
- Ieși, mă tată, afară! ridică din nou vocea paznicul câmpului cu șerpi înfrățiți, cu anaconde bolnave de fruct și fructificare; tatăl meu, îmbujorat peste măsură de soarele din sulița dimineții proaspete-rezemată pe pădure, pe iazul din spațiul ei zenital, nordic, uitat pe ochii lui albaștrii de nebun viteaz.

Tata făcu un pas spre Corciovei cel Tânăr gata să-l împingă afară, dar, feciorul - parcă pregătit, îi întinse hârtia, o hârtie cu un scris din cinci cuvinte și cu o mângâlitură de nume sub ele; stâlcit la o literă curbă, fără bucle la litere cu înțeles.

- Mă, tată, eu nu știu să citesc. Eu, chiar dacă aș ști să citesc, nu iau în seamă așa "dovadă"; ca tu să mă furi dc-un car de pepeni.
  - Dar e semnătura președintelui, bre, nu vezi?
  - Care? se holbă tata la literele pe care nu le vedea, la litera curbă pe care o ținea trimisul în mână, pe care o tot împungea cu degetul lui bont înspre el, în vânt, în van.
  - E semnătura lui, moș Andone, zău!
  - Fugi, mă tată! Ce, eu nu-i cunosc "mâzgăleala" președintelui? Crezi că numai tu ai venit în numele lui să furi din bostana mea?
  - Dar eu nu vreau să fur, moș Andone! Eu vreau să-mi dai ce mi se cuvine și plec.
  - Ce ți se cuvine! Da, ți se cuvine ceva?
  - Păi nu, păi nu! Eu sunt trimis de el. Lui i se cuvine totul. Eu doar am să mănânc aici la matale; dacă vrei matale, un pepene, doi, și gata.
  - Măă!... Da greu de cap mai ești! N-ai auzit că n-am pepeni copti, că azi n-am nimic de cules?
- Din valea de sub bostană, din valea vânăță, cu fântâni secate și iaz de morcile și de apă stătută, din valea sfârșitului de pădure cu ruși și cu început de podișuri noduroase; spre Tătarca, spre moșia lui Ciucă, se

134

auzi un Aro, o mașină cu covâltir. Urcă drumul "margine de pădure" și se opri lângă ei acoperindu-le trupurile cu un nor de praf și cenușă. Din cabină coborî președintele ceapeului.

- Ce-i mă? Du-te, mă, cu pepenii ăia la gară n-auzi! N-auzi, mă, asta a lui Purcică, mă, ăla a lui Corciovei, că...
- Păi, nu vrea moș Andone! Nu vrea! Zice că nu-aveți semnătura aia care o știe el. Zice că n-are pepeni de dat oricui, oricând, oricum...

Tata s-a oprit din gânduri aici. Respiră adânc din focul frunzelor moarte sub salcâm, în ogradă, strânse cu grijă de dimineață într-o grămadă umedă ca să ardă la un loc, să ardă pe rând, ca gândurile în țeasta omului, ca tăcerile din sufletul unui om.

... Unii; cei de la crâșmă, spun că, în furia lui, atunci când președintele î-ar fi strigat în față: "Eu sunt stăpân aici, mă Roșule!", tata ar fi dat foc covâltirului mașinii din marginea bostanii și nu se știe câți tovarăși de la raion s-au salvat tăvălindu-se pe pământ, prin curpeni, spărgându-și în ceafa pepeni cruzi ca să nu ardă. Alții; cei de la biserică, spun că, în revolta lui față de un cules imposibil de pepeni, ar fi dat foc colibeii, dormind o noapte în cenușa ei și în strigătele lui sub lună, sub streășină amurgului pe pădure.

Cei de la cimitir au lăsat să se înțeleagă că nimic n-ar fi adevărat din ce spun unii și alții, că bostana era uscată când Corcioveii s-au dus în ea să culeagă...

Deodată, o căută pe mama, i se spovedi ei; așa cum nu voia să-și mai amintească restul întâmplării din bostană, sfârșitul acelei întâmplări pe care îl știa tot satul, pe care îl auzise orice om.

- Eu nu mă duc azi după știuleți! vorbi către mama care intra pe poartă cu un pachet înfășurat într-un ziar cu "Scânteia" scrisă invers, cu fundu-n sus, oricând posibil - într-o lectură frântă, să sune: "Cin' te ia".

- Eu m-am întors, nu vezi? E amiază. Ce tot răscolești focul ăla mort de mult?

Tata se trezi uimit că scormonea în cenușa unui foc stins de multă vreme, a unui foc primar necunoscut lui. Apoi o auzi, o lăsă pe mama să-i fie auzită.

- Uite, câtă brânză mi-a dat Panait pentru șase oi pe care le-am avut, atunci în '57 și mi le-au luat la ceapeul lor...

Tata zâmbi, cum numai el știa să zâmbească, cu ochii albaștrii ca o amiază fără sfârșit, cu părul roșu aureolat de întâlnirea cu văzduhul ogrăzii, și începu, din nou, să alerge în gânduri ca un copil scăpat din fașă, ca un copil mergând în brânci: "...și boii, și vaca, și plugul? Cât ni se cuvine din ce nu mai avem? Cât ni se cuvine din cât vom avea mâine - cum spui tu Veto, cum încerc să aflui eu de-o viață femeie?"

135

Drum fără întoarcere

Ignorăm imaginea lumii formulând noi judecăți asupra proporțiilor ei, simțind altfel lucrurile ei presupuse, printr-o nouă atingere, repetând originea, începutul arhetipurilor ei în animă; din marele niminuous al sinelui inconștient, dinamic, aprioric, repetând creația: "imprudens legis"

- necunoscător de legi, ante omnia - mai presus de toate, ante omnes -înaintea tuturor, ante tempus-înainte de vremea creației propriu zise. Spiritul acestei zidiri este diurn, este efemerind, și, în această fragmentare a continuității sale, în această aparentă discontinuitate numărabilă a manifestării lui, stă valoarea existenței conștiente - arbore pe inconștient, se află omul - imagine a unei lumi necunoscute; proiectată în imaginea imaginii lui, într-o succesiune de spațialități temporale, într-o inexplicabilă verticalitate dinamică, fizică, celulară, somatică, bipedă. Și toată această repetiție e o înșiruire de origini, de arhetipuri izomorfe, heteromorfe, endomorfe. "Mamă" înseamnă de unde viu, cum foarte bine poate fi pădurea izvorul, fântâna, lacul, răsăriul. "Tată" înseamnă focul, amiaza, luntrea și vâsla, malul oceanului astral. Lumina, sămânța, înseamnă unde plec să-mi rătăcesc întunericul creației, odihna umbrelor ci, neliniștea dospirii ei în carne. între ci; între Duh și Tată, suntem noi veșnic "Fiu" rătăcitor, suntem dorință și nevoie, suntem un mare "sentiment împământenit" a lui Dumnezeu - Iubire, Dumnezeu-Credință, Dumnezeu-Mântuire, al unui Dumnezeu-Om.

Da! în 1968 plecasem din Tulucești pentru totdeauna. Satul era în amintirea mea un veșnic motiv de ființă, de amintire, de vis. îndepărtarea mea de el era o pândă în timp a celui care-am fost, din cel care nu voi ști niciodată ce sunt, era ca o lungă și neputincioasă privire în neant, după înfățișări omenești, după o moleculă de apă, de oxigen, din care să respir, din care să-mi plămădesc uitarea.

Oamenii locului - satului părăsit, care niciodată nu m-au urât și nici nu m-au iubit; mai mult decât poate iubi și urî o privire, un gând, mai mult sau mai puțin vătămător, au uitat de mine cât să plec ca un om fericit: "Lasă-l să fugă din sărăcia asta, mă Andone!", îl auzeam pe tata vorbind cu el însuși. "Că o avea o altă soartă ca a noastră!" îi răspundea mama în "somnia" lor comun, de "tăcere comună", de conversații comune

- fără cuvinte exterioare, de conversații interioare infinite.

Plecam din oaza copilăriei mele, din casa veșniciei copilăriei vieții mele, într-o altă casă; a copilăriei fetei cu ochi albaștri, ca un laș față de cei care mi-au dat viață, ca un fiu risipitor, necredincios întoarcerii în pământuri ancestrale, în primul strigăt de mamă.

Cele mai lungi drumuri sunt drumurile interioare ființei noastre, sunt drumurile în cele trei oglinzi ale cămărilor sufletului întrupat; una în

136

care privești, a doua din care privești, și, în a treia, contopit cu Dumnezeu, te descompui în conștiința sinelui inconștient, universal.

Cele mai lungi drumuri sunt drumurile în spirală; ale gândurilor, ale dorurilor, ale atingerii unui chip ireal, ale contopirii, ale incluziunii descendente - lanțuri inductive de percepție a lumii; cu fenomenele ei, cu valorile ei fenomenale.

Fântânile tăriilor arhetipale se prăbușesc în somnul amintirilor, îndepărtându-mă de plăcerile conștiințelor primare, de lunga noapte a cunoașterii de sine. Fântâna lui nanu Anton, cu axa lumii în butucul ce-nfășura firul cu plumb al ciuturii, ce-nmănușa pendulul ei astral, mă privea, cu ochiul roții ei uriașe, din rădăcina ogrăzii cu ghețării și livezi și colaci de pomană și cu nume de botez împrumutat mie de la un alt Ion; ce se află mereu prin lume, să boteze, să fie botezat.

Cum plângea mama, privind în pământ. Cum suduia tata, în gând, umblând prin trupul vitelor pe care i le luase - o parte, cei din nord, din ceapeul comunist, o altă parte, cineva din suflet, cineva dintr-un târg nevăzut al simțirii omeniești pentru om; al deznădejdiei de a fi om.

Plânsul lor, strigătele lor de durere, de durerea despărțirii, îmi erau ascunse cât să-nchid poarta, cât să mă afund în râpa Bălăii, pe un drum sudic, spre soare, cât să mă rătăcesc în plopii de la gară, pe un drum de răsărit, spre lac.

Eu le auzeam însă. Eu le adunam, precum roata fântânii, aduna spiralele trupului omenesc, precum pasărea aduna văzduhul în oase, precum lumina adună explozia primară în cuante și în ioni, în achene carbonice liniare, impulsive, infinite...

Era în 1968; toamna. Școala unde aveam să fiu profesor, școala cu numărul 9, era așezată într-o livadă de plopi, de caiși, de pruni; cu fluturi morți în frunze, cu șerpi verticali în trunchiuri înrădăcinate oblic, ca pe malul unei râpi, ca pe un plan înclinat cu forțe de alunecare în neant și cu apăsare normală de palmă pe pământ.

Mă mutasem la fata cu ochii albaștrii. Femeia iubită îmi era mamă, o altă mamă; superioară celei din întâia naștere, superioară oricărui fel de naștere. Femeia ce ne este dată - din coasta noastră bărbătească, aleasă pentru noi, dinaintea oricărei credințe în ursită, este plasma treimii: Dumnezeu - Fiu - Sfântul Duh, este însurarea și amurgul sufletelor noastre arhetipale; incorporate în cuvânt, în amforele de lut ale trupurilor. Femeia este cauza acestor întrupări, a întrupării Fiului prin Duh, din Logos, din înțelepciunea Dumnezeiască a universului strâns în suflare, în semn, în creație ciclică; etern silabisită de un cuvânt neuzit, coeternă cuvântului de orice fel.

Drumul până la Școala din livadă, trecea prin fața "zgârâie norilor" de pe Coșbuc - blocuri mereu înourate, apoi prin fața Școlii normale - proprietate a lui Costache Negri; dăruită urmașilor zestre de învățătură și dragoste de neam, apoi prin râpa cu abator în văzul lumii - sub stejarii

137

seculari; cu belciuge în trunchi și cu cheag de sânge pe mușchi polar, apoi, printr-un zid de neliniște, de strigăte reverberate, pe ușa școlii, în școală.

Tramvaiul, ce lega cândva inima orașului de acest pod scufundat al apusului pe oraș, nu mai umbla; zdrăngănind rotații de roți lucii pe șine paralele, nu mai tulbura cuvântul omenesc și pasul omenesc de pe lunga stradă a Brăilei. Oamenii alunecau ca niște umbre, pe liniile, pe dreptele gândurilor lor, între două puncte; puncte segment, puncte vector, puncte produs cartezian, ignorând coliniaritatea, colectivismul, veșnica dependență de alt om. Comunismul dospea ignoranța în noi ca pa o drojdie de bere, observându-ne fermentațiile, creșterea placentară, atât cât să nu dăm afară din covată, atât cât să fim egali pe cântarul minții lui, la fel de rumeniți în creuzetele ideologiei lui.

În fiecare dimineață, în drumul meu spre capătul de apus al orașului; acolo unde din țărână trebuia să înalț conștiințele la perceperea lumii din lagărul socialist, acolo de unde aveam de gând să-i fac pe oameni să-și dorească eliberarea dintr-un vis urât; din pâcla cenușie a lumii, proiectată în apocalipsul comunismului totalitar, în fiecare dimineață, treceam pe lângă o florărie. Florăria era

mai sus de Securitate, sub unghia Spitalului de copii, sub privirea oricui se-ncumeta să iasă din oraș, ca mine, ca mulți; pe care cineva îi știa, îi număra înainte și înapoi, cu bețe verticale de creion chimic, într-un carnet pe genunchi, într-o sticlă de ochelari așezați pe ochi de "informator". Auzeam înăuntru: "Cât costă un trandafir?"

Țiganca îl privea pe cel care întreba; de sus până jos, din cap până în picioare, fără să-i răspundă. Atunci răspunse altul, dinăuntru florăriei, la întrebarea pusă de întâiul: "Pe mine, omule, m-a costat o viață!"... Nu știam de ce țineam să aud această conversație pe sub sprâncenele încruntate ale țigăncii, prin geamul sfărâmat de privirea ei, în stradă, spre mine, prin mine, peste Țiglina I, peste Dunăre, spre munții Hercinici - Dobrogeni. "Pe mine m-a costat tot zâmbetul meu de copil, toată fuga mea după fluturi în câmp, după caii verzi ai tinereții. De când l-am atins, de când l-am dat Măriei; înainte să o sărut, de când mi l-au pus la cap în toamna trecută..."

Am intrat. Ciudat. Clopoțelul, din calea deschiderii superioare a ușii, zvoni prezența mea înăuntru cu sonorități de argint tăiat în felii.

Nu era înăuntru nici un cumpărător. Țiganca scurta tulpinile garoafelor moarte să le învie, și le împletea cu sârmă într-o coroană uriașă.

... "Fac asta de când mă știu, și nu mai sfârșesc!...", parcă am auzit-o, parcă am înțeles privirea ei uimită să mă vadă.

Apoi, brutal, pe un ultim sunet de argint:

- Hai la țiganca să-ți ghicesc!

- Șă-mi ghicești? Păi, eu vreau flori!

- Iți dau flori, îți dau și flori, dar mai înainte să-ți ghicesc în palmă. Dă-mi stânga!

138

l-am întins incomod dreapta; cu stânga țineam de ușă; nu știam de ce, nu știu nici acum de ce... Unde eram prea aproape de Securitate, unde mă temeam să nu știe nimeni de "secretele" destăinuite de țigancă din carnea mea celor din lume, cuiva din lume...

... - Viața și norocul, drumurile lor ți se întâlnesc. Ai să ai parte de noroc câtă viață vei avea, și de viață până norocul ți se stinge... Dă-mi un ban. Pune un ban în palmă la țiganca...

Am lăsat ușa crăpată și, cu stânga, din buzunarul stâng, i-am dat, în palma ei întinsă și desfăcută spre mine, un cinci bani. Mi l-a așezat în palma mea dreaptă; pe rundul ei cu drumuri în cruce, continui și întrerupte, cât să simt răceala aramei și relieful eficiilor ei, cât să mă trezesc din fluxul mângâietor al prezicerilor ei de noroc și viață lungă.

Moneda, cât prețul unei garoafe, cât prețul a două lalele, cât prețul unui buchet de flori de câmp; de izmă, de ghiocel, de gherghină și nemuritoare, se făcu nevăzută între degetele fumegânde ale țigăncii. Privirea ei fixă îmi căuta ochii, pe care eu îi țineam plecați, să nu mă străpungă, să nu-mi arăt încrederea totală în vorbele ei. Privirea ei era ca o fântână cu apă neagră; de cărbuni lichizi, cu apă cenușie; de plumb topit, cu apă grea de argint viu...

Deodată ușa scârțâi, ca un fior în oaze, și liniștea explodă ca un clopot spart.

- Ce faci, iar ghicești? vorbi un ins cu părul tuns scurt; ca în armată, cu ochii ieșiți din orbite, să vadă mai mult, să știe mai mult.

Bătrâna țigancă nu-l auzi. Continuă:

- Și ai să trăiești nouăzeci și doi de ani în seama unei femei cu ochi albaștrii, în seama unei "fete cu ochi albaștrii", ce ți-a fost hărăzită prin "soartă", prin linia nesfârșită a sorții din palmă...

- Dă-mi țigancă un buchet de flori, că mă grăbesc, că-l pierd pe șefu' la "miting"

Bătrâna florăreasă-ghicitoare, îl privi puțin înspăimântată și îl îndepărtă de ocupația ei - sacră în acel moment, cu vorbe simple omenești.

- Așteptă! S-aștepte! Minciunile voastre spuse pe rând, la grămadă -la mitinguri; cum spuneți voi, nu mă privesc. Eu vând flori și-atât. Și, ca să cumperi, "trebuie" să stai la rând. La rând! Ai înțeles, mă, fiu de slugă la șâf!

Șoferul; că șofer părea grăbitul, tăcu.

- Nu vezi că am un client? Nu vezi?

- Da, dar eu n-am timp să-i ghicești! E 7 noiembrie! E ziua prieteniei româno-sovietice, e ziua Revoluției âleia de la "Palatul de Iarnă" a țarului, nu înțelegi, nu înțelegi?

- Ei, și? Ce-mi dă mie chestia asta cu "steaua roșie din răsărit"? Eu trăiesc din flori, din ghicit, din privit oamenii; acolo unde nu văd ei...

Atunci vorbele țigăncii s-au spart în două, odată cu spațiu în care eram cei trei; ea, eu și trimisul "șefului" după flori. Un om, îmbrăcat în

139

haină lungă, de piele, împinse ușa, brusc, peste noi, și zgomotul străzii de afară; tumultul ei fluid, întră înăuntru.

- Ce faci, mă? Stai de vorbă cu țiganca? Ne așteaptă "treburile", mă! Ne așteaptă "serviciu", mă! Ai uitat că suntem în misiune?

- Hî, hî, ha! fredona baba, ținându-mi încă mâna în palmă, neînspăimântată, nepăsătoare, superioară tuturor furiilor; de orice fel, omenești.

Mi-am smuls mâna din trupul ei vorbitor, ursitor.

- Ia stai! Cine-i ăsta?

- Păi, nu l-am mai văzut pe-aici, îi răspunse "șoferul", îngerul păzitor al "ofițerului.

Bătrâna se făcu că n-aude ce vorbesc cei doi. Îmi înmâna garoafele, și-mi spuse:

- Dumnezeu să-l ierte!

- Pe cine? întrebai eu.

- Pe mort.

- Păi, florile sunt pentru o zi de naștere.

- A, a, a! exclamă ea. Cine ți s-a născut?

- O cumpănă.

- Da, da, că-i noiembrie. Da, da, că-i 28 septembrie.

- Cum? Cum? spuse ofițerul "în piele".

- Azi e 7 noiembrie, țiganco! se răsti la florăreasă subofițerul în "civil". Nu se poate să fim cu cinci săptămâni înainte.

- Ba da! Ba da! Voi ați rămas în urmă față de timpul oamenilor, tot scormonind în viața lor, tot căutându-le cusururi pe care nu le au în conștiințe.

- Dar tu? Dar tu?

- Eu, eu îi duc mai departe, eu îi îndepărtez de trupul lor zdrobit, de voi, să-și trăiască un timp îndepărtat de "azi", în suflet, în univers...

O sirenă seceră văzduhul cu un: "bing! bang!" sferic peste "capătul acesta de lume" - școala și cartierul Scânteii.

Ședeam într-un birou de doi pe doi sub streșina vizibilă a clădirii școlii, construită "maiestuos" prin muncă voluntară prin 195..., în preajma instaurării "puterii populare".

Un plop uriaș mă priveghea, afară, și un foc rece în soba de teracotă, dinăuntru.

Prin ușa de brad, subțire, dintre mine și holul de la intrare, am auzit conversația a doi necunoscuți:

- A trecut salvarea, spuse o voce de femeie.

- Nu, a fost mașina poliției, îi răspunse un bărbat. Da, era; presupuneam eu, femeia de serviciu - Samson și mecanicul de serviciu Covrig.

- Nu, nu! s-a mai născut un om!

- Nu, nu, nu! A fost un accident!

140

Deodată ușa se deschise, fără protocolul ciocnirii ei cu deget temător, cu oase de falangă simțitoare.

- Dom' director, spuse Samson, oarecum contrariată să mă afle înăuntru.

- Ce-i?

- Vă caută un tovarăș maior de la securitate, de la...

Atunci apăru în ușă omul de la florărie, "șefu", îmbrăcat în "piele" de sus până jos, fără culoare în ochi, fără zâmbet în obraji.

O îmbrânci din calea lui pe sărmana femeie; îmbrobodită și înfrigurată, plină de un tremur neomenesc, și mi se așeză în față înalt, opac.

- Cu privire la cererea aia..., spuse, plecându-se peste mine, privindu-mă cu găurile testei lui, acoperită cu șapcă rezemată pe sprâncene stufoase.

- Care cerere? l-am îndepărtat eu cu mâna, făcându-i semn să șadă pe scaun.

- De plecare în străinătate -Ei?

- Nu se aprobă!

- Păi, de ce? Că și alții au plecat...

- Da, da! Hă! hă! hă!... se lungi în spațiul încăperii terestre - pur terestre, ființa extramundală din fața mea.

- Păi, ce da, da? l-am întrebat încă odată.

- Tu n-ai să te mai întorci! mă asigură el. Tu n-ai să te mai întorci! Știm noi! știm noi sigur asta!...

Patru

Comunicăm cu lumea răsturnată-n ochi fără voie, fără o știință a comunicării. O parte a lucrurilor văzute rămâne veșnic nevăzută, o parte a văzului rămâne nevăzut. Lumea dinăuntru nostru astfel se află afară; în afara noastră, și cea din afară are tentacule în noi, are o imagine în noi.

Poți crede, uneori, că "obiectele" lumii și marele lor tumult fenomenal sunt așezate spre noi ca luna: rotite-n axe proprii; să nu gândim la ele decât la fel, să nu știm decât "la fel" ce se ascunde dincolo de apă, foc, aer, de-amcstecul lor în floare, în tăciune și în carne.

Și câte nemernice erori nu ne îndepărtează de întâia percepție a lumii, de marele neant al metricii constante, de mare dilemă a infinitului. Și câte exacte măsuri de iubire, de credință, nu-s tot erori de stare; de suflare, de orologiu despletit.

Se spărsese bostana. Cu o săptămână înainte de culesul viei, fiecare își păzea averea strugurilor conici și piramidali, fiecare își păzea de altul lăurusca și zaibărul lui, cudricul și poama de masă, stând noapte de noapte în vie, strângându-se la noi la foc, în ușa colibei, până ce rouă omora

141

țânțarii, până ce luna, sătulă să-i privească, cobora din nukul lui Manole pe pământ, să se ducă la culcare în râpa lui Ciucă, sub Drumul Mare.

Nu știi cum îl chema pe cel fără un picior, pe cel cu piciorul de lemn: mai lung decât o fi fost cel viu- pierdut. Parcă îl văd târându-și țărșul lui de sprijin; cârja lui de brad, într-un semicerc lateral, ca graful unui curent continuu, ca modularea unei sinusoide, ca rostogolirea unei sfere cerești pe pământ - spre cotlonul cu jăratec, cum își făcea loc cu greu în planul orizontal al pământului bătătorit de oaspeți, între două scânteii, ca să-l văd între două raze de lună, ca să-l știu. Da. Era "nefericitu' ăla de Gheorghe"; cum îi spunea moș Tudor camaradului lui de bătaie - de la Țiganca, de bătaie în războiul de întregire a neamului, cu rușii, cu ungurii, cu "Dumnezeu știe cu cine"; că eram prea mic să iau în seamă istoria trăită de ei, viața lor hăituită de alții.

- Mă Tudore, ferice de tine că ți-ai pierdut un plămân! Uite, eu, fără un picior, nu pot să sar șanțul, nu pot să-mi simt femeia întregă, nu pot să alerg în câmp, în pădure, pe lac...

- Da, ce mă, crezi că țară un plămân e mai bine? îl muștră moș Tudor. Mă Gheorghe, eu scuipe pe jumătate, tușesc pe jumătate, respir pe jumătate, oftez, mă, pe jumătate.

- Păi, asta-i bine, mă Tudore! Oftezi mai puțin ca mine, ca alții, și asta-i bine, mă! Asta-i; cum s-ar zice, "fericire de om cu un plămân!"

- Păi, și tu ești fericit, mă! Că nu te dor oasele decât la dreptu', nu-ți cumperi doi pantofi, nu ești prins de hore și de amețala vinului stat din fiert. Stai fix, într-un picior, ca cocostârcul, ca barza-n băgeacul lui Cac-sat, ca corcodanu-n Chiscu Curvii.

- Hai, mă, nu vă mai bucurați așa de nenorocirea voastră! îi potolea tata, scormonind în jar, luminindu-le fruntea încrețită de lună cu două vreascuri aprinse pe cotlon.

- Mai pune pe foc, Andone, din vița asta putredă; că-i deodată frig pe pământ, că-i friguroasă toamna asta, mai friguroasă ca cealaltă de anul trecut, vorbi și Drăgușan, care-și lăsase via, acolo în sud, în seama duhului fântânilor din'vale; fântânilor din Iepureni; din gura râpii lui Cică.

- Ți-i frig, mă! Ți s-o îngroșat sângele, ai uitat de țâța muierii, ai uitat! îl tachina Jighiuță pe Drăgușan.

Apoi, tata, înțelegând altfel frigul din Drăgușan, se făcea că mă învelește în colibă, întinzând mâna spre mine. Eu știam de intenția lui și-i întindeam la rându-mi sticla cu tescovină.

Așteptau și ei acest semn. Unul își freca palmele, altul obrazul, altul căsca, alții priveau fix în foc. Sticla, ridicată de tata în aerul selenar, era grea în mâna lui, de plumb, de cositor închegat.

- Ia, Gheorghe! i-o dădu omului întins pe singurul picior viu. Acesta se ridică din rezemarea-i pe pământ, își aruncă piciorul inutil în lături; să șadă mai bine în fund, apucă sticla grea din aer și o răsturnă pe gât cu un

142

gâlgâit neașteptat. "Pfu! Pfu!" focu de două ori, cutremurându-se de plăcere, și, cu grijă, înmâna în cerc cilindrul magic, mai departe. Celălalt, privind o clipă la gâtul sticlei; de parcă i se păruse că îl mușcase Gheorghe, își făcu cu dreapta cruce și-i rezemă smucit cercul strivit direct pe limbă. N-am mai văzut sticla. Și-au smuls-o așa, din mână în mână, din om în om, o dată, de două ori; de nu știu câte ori. Plecați pe jăratecul scurmat din când în când de tata; acolo în cotlon, erau ca niște umbre cocoșate, vorbitoare...

- Eu am să mor la iarnă! spuse tata, cu o hotărâre pe care n-o bănuiam la el; pe care-l știam mereu plin de viață, puțin vorbitor de moarte.

- Eu am să-mi însor întâi băiatul, vorbi moș Tudor, fără a ne spune nimic mai mult; cine este fata pe care și-a găsit-o ficior-su, când anume o să-l însoare.

- Sâmbătă mă duc la mort, vorbi un altul; Drăgușan, sau Jighiuță, nu se știe cine; la care mort se va duce, în care sâmbătă - că azi e tot sâmbătă; în noaptea asta până la cântarul cocoșului.

- Am să trec întâi pe la moară, înainte de a măcina, să-i văd eu morarului valțurile, pietrele și sita; băigui unul din cercul nevăzut de oameni, din oaspeții încălziți de tescovina tatei.

Așa vorbeau, numai cu unele vorbe mai tari; multe, cele mai multe erau șoapte, sâsăituri, mârâituri, articulații fără sens: Mâr, bâr, câr, sss, unu, aaa... și toate; ca jarul scurmat de tata, scoteau câte un cuvânt scânteie, câte un cuvânt lumină.

-Mor de dor!...

-Uită iar!...

-Na, ia!...

-Dă-mi, dă-mi!

-Viață, viață!...

-Plouă, plouă!...

-Taci, taci!

- Bate șaua cât... -Lasă, lasă!...

Și se făcu o liniște de moarte peste vie. Nu mai era nimeni lângă foc. Adormisem și mă trezisem în același timp; cât ei comunicaseră peste jăratec; plecați sub lună, chirciți pe pământ ca niște sarcofagii desgolite. Câțiva cărbuni mai trosneau, înmiresmând rouă. Oamenii s-au topit în ceața selenară, în ființa ascendentă a nopții de smarald.

Din nuc, o cucuvaie cânta trist, prevestind o întâmplare în viața cuiva din preajmă, într-un timp de "mâine nedefinit".

Atunci l-am auzit pe moș Gheorghe, strigând la moș Tudor din via lui:

- Iți dau eu un plămân pentru un picior, măi Tudore! îți dau, zău! Mor de dor să merg pe două picioare!

- Lasă, mă, uită! iar mâine o să mergi ca nou născut...

143

... În rezerva nr. 3 din Spitalul TBC Galați, eram patru pacienți. Nu știam prea bine cum ajunsese din coliba de la vie aici. A! Da! Prin vis. Am visat. Paturile erau paralele, fără șansă de

răsucire. Numai câte un trup, în ele, ofta și se răsuca cu adânci inspirații, cu inerțiale mișcări... "Inspiră!" o auzeam pe asistenta din sala de gimnastică respiratorie. "Ține aerul în plămâni! Suge-ți abdomenul! Inspiră numai cu mușchii abdomenului! N-auzi? N-auzi?" "De ce? De ce?" întrebam eu. "Fiindcă ai fost găsit în piață leșinat!. Te-au adus cu salvarea aici. Ți-au scos un litru de lichid de la plămânul stâng, de la plămânul stâng"... "Și domnu' Onu moare, domnul colonel din pregătirea mea militară; de atunci, moare?" parcă am întrebat eu, uitând de cum doctorul îmi băgase acul între coaste, de cum mă privea pe sub umărul stâng; numai cu fruntea, de cum, la fiecare siringă plină, deșuruba cilindrul ei de sticlă din mine și-l scuipa cu pistonul în presiune într-o găleată - vizibilă în întregime în ochiul meu stâng, cu un lichid spumos...

"Moare! Moare ușor; de cancer. Dar mai înainte va muri greu, foarte greu, bătrânul vecin cu tine, de la salonul 3".

Asistenta asta era albă, cu o carnație albă peste halatul alb; scrobite, peste varul alb al încăperii; din care, îmi luam aer să respir calculat.

- "Vezi, vezi? Respiri o dată la zece secunde!" "Și de ce n-aș respira o dată la o secundă?" mă certam cu ea. "N-ai voie, n-ai voie! Dacă vrei să mai trăiești, dacă vrei să poți dormi trăind!"

Îi văzusem, după ce doctorul mă golise de lichidul adunat între pleuri, după ce-mi eliberase plămânul de apăsarea lui, îmi văzusem steaua cât un douăzeci și cinci de bani, domnului Onu, acolo, în aparatul roengenoscopic, când; nu știu cum, am trecut prin spatele doctorului, ce se holba la sistemul lui osos, la holograma trupului său. "Asta-i! explica el asistentei care-1 seconda, care aproape că-i stătea pe piciorul drept, carnală și indiferentă.

"Steaua aia?". "Da!". "Stelele din plămâni neucid, cele din vis ne înalță!" spuse omul cu chelie, alb, cocoșat, să vadă în ecran muntele omului de dincolo, să-i vadă moartea omului-munte de dincolo, imaginea lui în plan vertical.

Celălalt - bolnavul uriaș, asculta nepăsător constatarea morții lui viitoare, cu fruntea sus, gânditor: "Cum să mi se întâmple mie una ca asta? Că am făcut războiul, și puteam atunci să-mi pierd plămânul ăsta înflorit acum din senin. Auzi, plămân înstelat cât un "25 de bani" ticălos. Mai bine-mi pierdeam plămânul, atunci în '42, la Stalingrad. Da, da!...

Adormisem în patul meu; aproape de miezul nopții, în spitalul -mormânt, la camera 3, cu alți trei bolnavi lângă mine; înșuruiți în coasta mea dreaptă. Lângă mine, în patul de lângă mine, un bătrân de peste 80 de ani, respira dintr-un furtun aer oxigenat. Masca, călușul ei din gura bolnavului, pulsa pe fața lui, ca un plămân exterior. Liniștea salonului era tăiată în felii egale de acest aparat dătător de viață, de acest ceasornic

144

respirator, inventat de om pentru prelungirea unui sfârșit agonic, omenesc, pentru prelungirea vieții în moarte. Adormisem într-un vis nou - diferit de cel de la început, diferit de cel în care oamenii își păzeau via în spațiu selenar al unui sfârșit de toamnă ancestrală... Un viscol mare s-a abătut, din nord, pe șoseaua Galaților. Făceam autostopul în poarta Bandraburilor ăia mărunți; ce nu mă primeau niciodată în casă, ce-mi vorbeau mereu peste gard, ori de câte ori îi vizitam să le vorbesc de cum învață copiii lor, de cum râd, de cum se joacă cu alți copii. Zăpada creștea în ochii mei, pe sat, pe uliță, în trupul meu viscolit. Un gând nebun mă năpădi: să plec pe jos în sud, cu viscolul în spate, spre Tulucești, unde mă aștepta fata cu ochi albaștri... Doamne, ce albastră e zăpada în furia ei pe urmele mele. Unde-i soarele, unde-i șoseaua? Doar stâlpii de telegraf zbârnâiau sunetele în sârme, doar ochii cu gene-stalactite îmi arătau căi imaginare în sud, în sud. Cam în această parte a lumii, e Tătarca - femeia despletită; întâlnită de Rareș. Cam acolo este biserica lor... Din valea asta, încolo, pe deal, începe Tuluceștiul... Da, aici ar fi via lui Dogaru. Uite și via lui Cimp. Spatele, jumătatea stângă a spatelui meu mă durea; din coasta inferioară, din rinichiul stâng, până la claviculă. Și eu mergeam pe o șosea invizibilă, și eu am ajuns, peste gard, direct în ograda lui tata. "De unde vii? mă întrebă femeia cu ochi albaștrii, deschizându-mi ușa. Eu te aștept și tu umblii prin lume, în sud; mereu în sud, ca o frunză bătută de vânt, ca o nălucă în duhul zăpezilor polare...

Bing, bang, Biiing, Fiiii... îiiii....

Mă trezi din vis alarma aparatului respirator ce-l ținea pe bătrân în viață.

Așa m-am trezit chiar atunci când ajunsesem acasă, când femeia mea dragă mă certa cu drag.

Pacientul cu numărul trei era bătrânul; așa cum ai fi numerotat bolnavii de la ușă spre geam, de la întuneric spre lumină. Eu eram al patrulea. Primii doi aveau găuri în plămâni; găuri vindecate, și respirau înfim de sacadat; ca un om care fuge și ar vrea să se oprească, ca un om care nu se mai poate opri din fugă. Primul, mai tânăr, indiferent la moarte, opri aparatul care fluiera inutil. Bătrânul și-l smulse de pe gură, bătrânul voia să respire fără el. "Hei moșule, te cam joci cu viața! Îl certă indiferentul; de loc indiferent, devenind chiar grijuliu cu muribundul.

"Eu sunt din Slobozia tată! Eu sunt slobo...", și se împiedică în cuvânt, uitându-l, uitând ce vrea să spună. Atunci, al doilea de la intrare îl provoacă să mărturisească: "Moșule, i-a povestește, acum la sfârșitul..., aproape de... miezu nopții vreau să spun, cum ai iubit-o matale pe Florica, de care vorbeai în somn, că te-am auzit toți: "Florico, Florico, stai, stai că vin!" Curios, bătrânul, foră nici o introducere, începu să vorbească, de parcă nu vorbea cu noi:... Ți-am spus atunci, în sâmbăta aia de la biserică, să ne cununăm, să ne luăm pe viață, să spălăm păcatul cărnii noastre din

145

grâu, din lanul verde de grâu..." Apoi urmă o tăcere, de parcă cineva i-ar fi răspuns la întrebare, de parcă "ea" îi vorbea fără să auzim noi...

... 'Da, da! Dar a trebuit să trăiesc singur lângă alta, singur lângă toți, o viață, până azi, până a zi... Vorbele bătrânului s-au sfârșit legate cu un nod strâns pe silaba "zi"; desprinsă de a, de măsura zilei sfârșite.

"A murit!" spuse primul din salon. "Soră!" "Soră!" strigă al doilea. "Ce-i, ce-i?" Veni o soră a nu știu cui: "Duceți-l la morgă!" îi ordonară amândoi "Eu, eu, acolo?" "Pe întunericul ăsta?", "La vremea asta?"

Atunci, privind cât de subțire; de neînsemnat trup avea bătrânul, cei doi l-au așezat în targa, l-au tras în sus și în jos de mâini și picioare, și l-au acoperit cu un cearceaf. "Ei, Floareo, ți-l aducem, hi, hi!" scăpă unul o glumă nepotrivită. "Să văd acuma moșule cum ai să-ți speli păcatele cu Floarea, păcatul cu o floare"; bâigui celălalt.

Coloana macabră dispăru din salon. Sora ședea mai mult decât s-ar fi convenit, să mă privească, să-mi spună ceva. În sfârșit, schimbând lenjeria patului mortului de lângă mine, vorbi: Domnule profesor; parcă sunteți profesor, nu? azi când dormeați va căutat o femeie cu ochi albaștri. A zis să nu vă trezesc că va veni și mâine să vă vadă. A zis că știe ea când moare omul și când visează; "foarte aproape una de alta și totuși diferite" - așa a zis.

Asistenta soră a dispărut. Salonul era gol; un gol imens, magnetic. Pleoapele mi-au căzut, de plumb, pe irisul luminii de afară; din afara trupului meu: Visam...

- Lasă, mă, uită! și mâine o să mergi pe ambele picioare; pe cele de la naștere. Era răspunsul lui moș Tudor, către moș Gheorghe, acolo în vii, între vii... Deodată, în ușa colibei, apăru o umbră în mantie lungă, cu cisme și șapcă soldățească, cu un automat în mâini.

- Agoni, Agoni! îndreptă el țeava spre cenușă, spre jarul ce mai sclipea în ea.

- Ce-i mă, cine-i? strigă tata la mine; care eram treaz, care urmăream din căldura trupului lui cum umbra din noapte se înspăimânta la vederea focului din vatră, cum se înspăimânta să n-aibă chip.

- Americanschii bombardier, americani videat nas!

- Fugi, mă rusule, că nu mai vin americanii, s-au făcut frați cu voi! Și tata scormoni în cotlon, făcându-i în ciudă soldatului de la postul de pândă "a cerului". Continuă să-l liniștească pe rus cu vorbe românești:

- În noaptea asta, mâi tată, poți să te cațeri pe lună cu ochii închiși, să strigi la toți: Plecați, mă, acasă din florile pământului, din minciuna iubirii voastre de oameni...

- Suprafața terenului de tenis e în yarzi pătrați.

- Nu, domnule doctor, îl contrazicea asistenta de gimnastică respiratorie. Nu, e în metrii pătrați, ca la noi.

-Nu, nu mă mai contrazice! La ei, toate lungimile, măsurile drumurilor de orice fel, sunt în yarzi, în yarzi. Știu sigur!

146

Era vizita de dimineață. Medicul - cel care văzuse cancerul colonelului în "episcopie", în "holografie roengen", numără pacienții. Unu, doi, trei. Unde-i unu', unde-i al treilea din salonul 3?

- S-a dus! Hi, hi! au râs cei doi. L-am dus noi, dincolo, continuă numai unul din cei doi.
- Până ne-or duce și pe noi alții; tot acolo, că locul e sigur, spuse celălalt - al doilea.
- Și unic, spuse primul.
- Ia mai terminați cu taifasul și stați culcați! Apoi către "asistenta soră": Soră, ai grijă că ăștia doi să stea culcați până se vindecă, până vor avea plămânii fără pete și găuri, fără noduli.
- Și cu domnu' profesor, ce facem? întrebă secunda omului alb.
- Patru respirații pe minut. Nu mai mult. Patru, patru... Și doctorul părăsi salonul numărul 3, rămas cu trei pacienți vii; presupuși vii.

Munca voluntară

Am plecat din Tulucești, îndurerat de hotărârile "mai marilor" din Inspectoratul școlar de atunci de a nu fi transferat din Ijdileni, la școala din iubitul meu sat natal, de a nu fi apropiat de părinți, de oameni dragi.

Începusem să sfârșesc "Universitatea" provocat și de "formele pătratică" pe care le știa Spătaru, dar mai ales de nevoia înțelegerii "pătratului pe care el nu reușea să-l definească la clasele mici, pe care eu credeam că-l știu în întregime definit de alții.

Concursul de "intrare în oraș", de titularizare pe o catedră în școlile urbei, l-am dat în "Liceul Israelit", așa cred eu că se cuvine să-i spunem acelei clădiri care mai dăinuie și astăzi pe "aleea școlii", pe aleea ștăbimii de altă dată. Confiscată de la unii, de la alții, de la toți care aveau "proprietate umană" și le stătea în gât celor fără nici o altă proprietate decât "puterea comunistă" - forță pe suprafață, pumn apăsător în piept, vorbă neghioabă zvârlită în timpane surde, alea "ștăbimii" se năruie încă în jurul victimelor ei, sub ochiul afundat al bisericii din preajmă, sub oscilația strigătelor de joacă și de gândire ale copiilor din liceul -școală veche. Unii; prin 1957, au numit Liceul israelit, Liceul nr. 3 Galați, apoi Liceul industrial al nu știu câtelea în oraș, apoi; acoperindu-se alte găuri în continuitatea unor școli desființate o vreme de gândirea vremii, Liceul Alexandru Ioan Cuza.

Sala în care cele trei probleme stăteau atârinate la tablă; caligrafic ondulate, verticale, pline de linii și semne, de tâlcuri ascunse, era înaltă, albă, distinsă. O ușă, cât o paralaxă selenară, se deschisese cu un scârțâit lung în spatele meu.

- Buletinele la control! strigă un ins cu chelie. Avea ochi mobili că nu te priveau în ochi; privind mereu peste tine, peste alții, la cineva din

147

tencuiala zidului din apus - cel fără geamuri, cu spatele pe lumina venită din ferestrele cu dispersii, din peretele din răsărit. Stătea întunecat pe buletinul meu; eu scriind pentru rezolvare o ecuație cu module, el silabisându-mi numele din buletin fără încredere, surprins.

- Și aveți locuință în Galați? mă întrebă, curios, privind spre alții.

- Nu, am mutație în Galați. Domiciliesc în Galați, după cum se vede acolo, i-am răspuns în doi peri, plictisit. În sfârșit, sunt lăsat în pace, îmi văd de "modulele" mele, de valorile mele absolute explicitate pe intervale de semne, pe intervale deschise și închise, pe semidrepte și segment.

Problema a doua era cu o inducție în divizibilitate. A treia, era o problemă de geometrie în spațiu și toate la un loc, o teză de supraviețuire în timp, de translație în spațiu, în suflet. Da, deveneam "orașan", deveneam profesor într-o urbe dărăpănată cu fum de furnal și miros de păcură arsă, cu lumină în conductori izolați, în transformatoare de tensiuni nevăzute.

Cineva, din umbră, mă păzea ca pe un vierme rebel, ca pe o omidă îndrăzneată, gata să mă strivească pentru dejunul meu vegetal, pentru dreptul meu la frunze, la mugure, la ram. O parte din ființă ne e supravegheată de dincolo și acceptăm ochiul ascuns al supraveghetătorului, fiindu-i

dator c-o explicație, cu explicația păcatului de a fi aici, cu explicația păcatului originar ce se repetă în noi. Nu luăm în seamă această privire, care totodată ne ocrotește lăsându-ne să păcătuim, care ne arată până unde să păcătuim; pentru a fi oameni, pentru a nu fi mai mult decât se cuvine să fii om.

Cineva, din umbra terestră, pământeană, era diferit celui pe care-l știam dincolo, dincolo de lume, era o fiară la pândă, o însetată ființă de conștiințe, de inconștiințe posibil conștiente. Pândacii partidului, din administrație, din "comitete" și "birouri"; strict comuniste, din ramificațiile intenstinale ale securității, din "serviciile de cadre" știau totul: controlau totul; gândul, respirația, avortul...

... Era în anul 1967, toamna, da, toamna, într-o sâmbătă. Da, tot într-o sâmbătă, ca atunci când am vrut să-l înșor pe Grossman cu fata ciobanului.

Ion Donose alergă la deal, spre școală, cu o hârtie în mână de la primărie, gata să-și dea sufletul, în cancelarie, pe biroul meu de director.

- Trebuie să ajungeți până la zece la Galați, că vă bagă în partid, că vă fac comunist. Doamne, se adevărase vorbele lui tata. Da, el mă făcea comunist fără să fiu. Abia acum îl voi trăda, abia acum sunt gata să-l înșel în speranța lui de a veni americanii, de a i se da vitele înapoi, de a-și ține încă odată plugul în brațe.

- Tovarășu' Toderiță A... Ion, parcă...

- Ioan, l-am ajutat eu pe secretarul comitetului raional să-mi citească numele mic, la care țineam foarte mult; mama dorindu-și să aibă un fiu sfânt, nu slugă, mama dorindu-și să fiu unic pe pământ.

- Ce știi din statutul partidului?

148

M-am fâsticit. Eram chemat, aici la raion, să fiu înscris în partidul lor unic. Eram chemat să fiu în rând cu directorii de școli, de școli comuniste, să jur, fără vorbe, doar printr-o semnătură, credință ideologiei comuniste. Vai, nu citisem statutul, nu-l citisem.

- Păi, așa, cu toate articolele luate la un loc, spune să fiu cinstit, harnic și drept și să judec drept pe alții. C-am asta am înțeles eu citind cârticica asta roșie; improvizai eu, încercai eu să scap de amănunte.

- Tovarășu', tovarășu'!

- Lasă-l, lăsați-l! Dacă mă gândesc bine are dreptate. Drepturile și îndatoririle le-a citit; se vede, se vede. Le spune în felul lui, le spune altfel decât acolo, dar cam astea sunt.

- Da, despre sancțiuni, ai citit? mă întrebă un ins tuns "castron", tuns "farfurie plată"; până în țeastă, până peste urechi, pe care l-au și strigat tov. Tunsu.

- Sper să n-am nevoie de ele. Toate sancțiunile încep cu "observația în colectiv" și sfârșesc prin "scoaterea din el", am răspuns eu, referindu-mă la nașterea omului și moartea lui pe pământ.

-Are dreptate, are dreptate! îmi luă apărarea cel din capul mesei plină de "comitet", plină de conducători "politici", întruniți să mă bage în gașca lor, în gașca orbecăielii lor prin lume.

- Tovarășu, tovarășu'!

- Ioan, l-am ajutat eu.

- Ioan Toderiță sau Toderiță Ioan? se răsti el la mine - supărat nevoie mare, de parcă inversarea numelui și a prenumelui era o mare rătăcire, era o mare greșală politică în evidențele partidului, în evidențele numelor pe pământ.

- Lasă-l tovarășe activist Bișboacă! Ce, noi n-avem în comitet pe tovarășul Ioan, aici de față? Ba și pe tovarășul Tudoriță? Vezi, e ca și cum i-am striga pe amândoi deodată. Ce importanță are care-i primul? Tot "secretari doi" sunteți. Unul cu propaganda, altul cu economicul. Ce mai? Tot voi sunteți la putere!

- Eu aș dori...

- Da, da, poți să pui întrebări, se bucură Ioan cu propaganda.

- Da, da, poți să ne întrebi orice, se gudură și Tudoriță cu economicul.

- Aș dori un pahar cu apă...

- Dă-i sâracu! Dă-il Că o fi având emoții...

Paharul veni pe sus; din mână în mână, la locul meu de pedeapsă, întins, ca o mare favoare, peste cel ce scria procesul verbal, peste pixul lui oprit la "poți să întreb!"

Am băut apa fără gust; de protocol, de ochii lumii, apa pusă acolo pentru mahmuri, pentru râgușiții de strigăte la oameni.

- Nu, n-am întrebări. Ion Donose, omu' de serviciu de la școală, m-a anunțat acum o oră că trebuie să ajung aici. Am avut noroc de Aro-ul

149

partidului raional care m-a adus repede aici din șoseaua unde făceam autostopu'. Dumnezeu să-i dea sănătate șoferului...

- Care Aro al partidului, ce Aro spui dumneata că te-a adus direct la noi? mă întrebă secretarul prim.

- Nu știu. E, în curte, jos.

Șefu' ridică receptorul și ordonă aspru.

- Tovarășa secretară, chemați-l pe șoferul meu, acum, aici. Peste un minut, intră șoferul aro-ului ce-mi făcuse binele mărturisit.

- Tovarășu' Graur, dumneata l-ai adus pe directorul școlii Ijdilcni la partid?

- Da! spuse șoferul, serios, în poziție de drepti.

- Păi, ce-ai căutat la Ijdilcni? Cine te-a trimis acolo?

- Dumneavoastră, tovarășu' secretar, mi-ați ordonat ieri să merg la Vlădești.

- La Vlădești, eu? -Daaa!...

- De ceeee!!!

- Păi, nu pot să vă spun, așa, "în plen".

- De ce nu, mă, de ce? Am cu secrete în partid față de alții. Am eu secrete față de dumneata, tovarășe Grauț? Că știi și cum mi se îmbracă nevasta și copiii, și ce mănâncă ei...

- Ehei! făcu șoferul.

- Cum ehei, cum ehei? se răsti la el "primul" comunist al raionului.

- Ehei, ca toată lumea. Că toți suntem îmbrăcați și "mâncați" la fel, că toți avem cartelă la haine și la pâine...

- Mă, asta a fost până în 1965, acum s-a desființat, ai uitat?

- Păi, la câți "primi" am fost eu șofer, mă iertați... tovarășu' Cimpoi, mă iertați.

- Să spună unde-a fost, să ne spună unde-a fost, se trezi vorbind Ioan cu propaganda.

- Da, uitasem. Unde-ai fost, mă! îl certă parcă șeful șefilor pe șoferul Graur. Apoi'amintindu-și că știe unde-a fost; că celălalt rămase la chestia-compromițătoare cu "secretul și plenul" îl obligă pe celălalt: "Spune, mă! Ce dracu ai făcut la Vlădești?"

- Am luat pește, pentru... și arată cu mâna în sus.

- Pentru? îl întrebară toți deodată, așteptându-se să li se trădeze un mare adevăr; că peștele mare la peștele mare trage, la primul secretar al regiunii, la cineva mare din "cece" al "pecere" de la București; venit peste noapte în control la...

-A! A! spuse primul secretar din capul mesei, luminat din semn. Am vrut să fie o surpriză, am vrut să vă fac tovarăși o "mulțumire câmpenească" - cum ar spune poetul.

- Ce, ce? întrebară iar toți curioși.

150

- Pentru mâine, la Gârboavele, vom sărbători îndeplinirea planului la viermi de mătase. Asta era secretul. Asta ținea ascuns de noi tovarășul Graur.

Uitaseră de mine. Deodată cel cu scrisul procesului verbal; tovarășii Cercevică, se luminează ca o fereastră spartă; mai mult decât avea să strălucească siliciul ei, mai mult de câtă minte avea el să gândească.

- Dumneata ai îndeplinit planul la gândaci? la viermii de mătase, vreau să spun?

Toți au privit spre mine ca spre un străin de ei, de treburile lor importante, "fortuite" - cum le plăcea să spună, fără a înțelege cuvântul folosit.

Telefonul sună strident. "Primul" ridică grav receptorul. Ușa se crăpă odată cu suișul "furcii" la ureche și, secretara, grațioasă; prea tânără pentru "sarcini" obștești, își făcu apariția între canaturi, sușotind.

- Soția, soția...

- Da, da, scumpa mea. Mâine? La ce oră? La doisprezece? Tovarășa prim? Și mai cine? Tovarășu' prim? Bine, bine!

O clipă toți aveau ochii în pământ, o clipă toți au simțit catastrofa.

- Tovarășu' "prim regional" îmi face o vizită mâine. Uitasem să vă spun, e ziua nevesti-mi. Uitasem, de atâtea probleme politice...

- Felicitări tovarășu' Cimpoi! Felicitări soției de ziua ei. Lăsați, amânăm ziua asta "cu fluturi de mătase". Șoferul stătea în peretele de la ușă. Eu, candidat la "membru" de partid, m-am strâns în singurul scaun din colțul luminat al încăperii.

- Graur, Graur, să-i duci peștele soției tovolui, auzi, mă? Du-te, nu mai sta cu gura căscată, spuse Cercevică - scribul fals.

- Dumneata, tovarășe director, să strângi fluturi. Să hrănești fluturi cu frunză de dud, cu ce știi dumneata, dacă vrei să te primim în partid, îmi ordonă Ioan de la propagandă, de parcă, prin asta, mi-ar fi spus: "Ieși, dracului afară că nu-i de nasul tău secretul ăsta "plenary", că nu-i de nasul tău puterea noastră infinită"...

Crdeam că livada școlii nr. 9, unde m-au titularizat după concurs și unde m-au numit director, ar fi de duzi. Nu era așa! Cei care au plantat-o au așezat clădirea ei în formă de L în alt fel decât credeam eu. Pe linia orizontală a "lăului mare de tipar", pe cea care prelungea capătul străzii Scânteii până în șoseaua Brăilei, s-au plantat plopi și zarzări. Plopii însoțeau slujbașii școlii - profesori, învățători, părinții, pe alea de intrare, să nu se răsângâdească, să nu vadă livada. Pe latura verticală a lăului s-au sădit vișinii pitici, să nu acopere lumina soarelui, ca lumina zilei să intre în sălile de clasă. Grădinița se așezase în magazia de lemne, iar lemnele au fost depozitate afară în unghiul drept al literei școlii, în interiorul acestuia; legate cu sârmă ghimpată într-o stivă de prismă bolnavă; răsturnată din păduri necunoscute aici în ograda școlii de cartier...

151

Atunci, în sala de concurs, fusesem mulți colegi de grupă ai facultății de matematică; absolvenții din '65, din '64, ai Institutului pedagogic Galați.

Atunci am concurat doisprezece pe patru locuri. Era primul concurs, de acest fel, de la venirea comuniștilor la putere. Exodul industrializării socialiste convinsese cabinetele centralismului totalitar să accepte, prin concurs, titularizările celor fără pile, la oraș.

Am reușit trei din câți eram în concurs și toți am fost trimiși cu "patalama" pe viață în periferia orașului.

Până la acest concurs, se intra în oraș cu dosar de cadre, cu punctele marcate în frunte, cu "evaluarea politică" scrisă la dosar.

Soțiile ștăbimii comuniste și alte rude ale lor, rezultate din împerechere, prin împerechere diavolești, ocupau catedre în centrul urbei Galaților, în inima târgului, aproape de Mazepa - hatman înstrăinat, de apartamentele supraconfortabile ale conducătorilor mulțimii proletare.

De la inginerul fără post - în schemă pe post de muncitor, până la absolventul de școală profesională, oamenii erau "repartizați" să locuiască în cartiere ghetou în cartiere confort II și III; aglomerate, insalubre.

Orașul Galați, arhitectura lui, sistematizarea lui arhitectonică, e un exemplu de ierarhizare a drepturilor cetățenești în comunism, de gândire centralizată a așezării noastre piramidale în spațiu, în podișul sugrumat al Moldovei.

O aparentă mulțumire generală încolona mulțimile la muncă, la "convenție", la schimburi de noapte, în "foc continuu". Fiecare cartier-microraiion era mulțumit că are "alimentară" proprie, chiar dacă Ceaușescu ne cartelase la "consum" datorită datoriiilor "externe", datorită minții lui bolnave. "Alimentara" era și ea un loc de ierarhizare a indivizilor. Securiștii, oamenii de partid, dintre cei dispersați prin cartiere, să simtă aproape revoltele de orice fel, să ne simtă în ceafa lor

vorba, suflarea, visul, cu turma lor de "colaboraționiști - informatori", de "rude și rubedenii presupuse", aveau întâietate la "salamul" zilnic direct la "șefu" alimentarei. Muncitorul o idolatriza pe tanti Vasilica - vânzătoarea - plină de inele de aur în mâini; ca și lucrătoarele de la abator și de la Avicola, să-i pună porție dublă în sacoșă contrar cifrelor murdare din cartela din cartonul jegos, slinos, uzat, din fața ei, din evidența lui în sertarele ei cu arhivă provizorie, tranzitorie. Sacoșa cartelei era mai mare pentru familiile numeroase. Să ai copii mulți era un criteriu de supraviețuire, de a obține un apartament mai bun, de a sta mai multă vreme pe un loc de muncă. Să procrezi în numele națiunii, în numele numărării ei pe degete, era o "noblețe comunistă, românească", și asta trebuia gândită de partid, de conducătorii partidului; ale căror familii nu erau prea aglomerate față de câtă hrană aveau, față de cât spațiu de locuit aveau, față de câtă propagandă a "înmulțirii nației" ne administrau.

152

Cartela ne confisca evadările. Aveam mașini prin rate, apartamente prin rate, mobilă prin rate, suflete raționalizate de o ideologie sinistă; ideologia imposibilă a "satisfacerii nevoilor tuturor" pe care în mod stupid le recunoșteam ca fiind "tot mai crescânde".

Marii ideologi ai comunismului de atunci, ai comunismului "la rație" - a lui Ceaușescu, marii lingăi ai partidului lui aveau să devină "capitaliștii tranziției" de azi; țară rușine, țară remușcare. Ei au acceptat moartea lui Ceaușescu; acolo în conștiințele lor, ca să rămână la putere în mulțimea îndobitocită de minciuna comunistă; de egalitatea imposibilă promisă de ea între indivizi. Comunismul ceaușist i-a îmbogățit pe toți activiștii partidului care, în decembrie 1989, stăteau ascunși în beciuri, în șirele de paie a rudelor de la țară, departe de ochii lumii revoltate, departe de o justiție iminentă ce li s-ar fi convenit aplicată, ce ar fi trebuit să existe ca-n orice testament apocrif, ca-n orice viață - testament, apocalipsele apostolilor...

Mafia "structurilor conducătoare" era o caracatiță ce se-ntindea cu tentacole nevăzute în toată societatea, Injustiție, în poliție, în comerț, în cele mai infime structuri sociale; în întreprinderi și în ateliere, în instituții ad-tive și educative, în câmp, pe baltă, în univers.

Omul simplu, omul truditor, trăia la umbra speranței, propăvăduită de îmbogății pe seama lui, pe seama drepturilor câștigate prin sesizări în fața șefilor direcți. O revoltă interioară, o mânie ascunsă, mocnea în mulțimea încolonată la rânduri; în alimentare, la benzină, la butelie, la pâine, gata să nimicească celula comunistă, gata să se autoflagezeze, gata să explodeze. O nevoie de purificare era viața de zi cu zi și toți așteptau asta printr-un sacrificiu omenesc.

Așa munceam toți câte 10 ore pe zi, să scăpăm de "datoria" externă, mereu externă, inoculată; că fiind odată eliminată vom fi liberi, independenți de capitalismul negru; sălbatec, dominator, că vom fi fericiți etern. Așa ne-am lăsat mințiți - conștienți de minciuna ce ni se servea, ca să avem speranța purificării viitoare, speranța eliberării de colectivism, de gândirea absurdă a celor autodeclarați mesianici.

Toate acestea trebuiesc știute de voi cei care n-ați trăit atunci, trebuiesc mărturisite și celor cu care le-am trăit atunci; voi fiind visul nostru, noi amintirea visului neîmplinit; noi rămânând la "judecata de apoi", aderenți, încrezători, martiri ai judecății omenești de orice fel.

Să trăiești o lună; o persoană, cu o jumătate de kilogram de carne era imposibil. Atunci furam. Eram hoți din om în om, un neam de hoți supraviețuitori pe pământ. Comunismul ne-a arătat, prin felul de viață a conducătorilor lui, prin felul de viață a propovăduitorilor lui, că nu există filozofia lui decât de ochii lumii, că vorbele sunt una și viața este alta... Ferește-te de vorbe, de căderea pietrelor lor aruncate pe mulțimea proletară și vei fi fericit, și-ți vei împlini "segmentul" vieții hotărâte de Dumnezeu, nu de alții; de alții ce te fac să-l uiți, siluindu-ți gândirea prin

153

lozinci, prin cântece de crâșmă - corale infernale, cu voce de mormânt.

Ni se recita Bacovia din tristețea lui omenească ca o conexiune la tristețea individului în capitalism - câtă denaturare, câtă minciună, câtă perfidă "sugestie a tristeții de a fi trăit în trecut", în antercvoluția prostiei lor". Râsul generat de "comedia umană" a lui Caragiale ne era încetinit, ne era așezat pe interpretarea unghiulară, politică, a unor întâmplări pline de farmec - în mintea

aparent înceată a burgheziei românești; derutată de parlamentarism, de europenizarea de atunci, de repaos; ca și noi acum, ca și noi oricând trăind în libertate, în prea multă libertate de sine, într-un liber arbitru infinit, fără conștiința necesarului de azi, necesarului de mâine, fără amintirea subjugărilor libertăților de ieri. Ni se recita "împărat și Proletar", din poezia eminesciană, neobservându-se că universalitatea poeziei era atemporală, că împărații există veșnic în lume, iar proletarul e fiecare din noi, fiecare din cei nedreptățiți de soartă, de puterea despotică a celui aflat la putere; cum era partidul lor, cum era împărăția lor stupidă; fără rost în lume, fără altă identitate decât îmbogățirea lor pe seama noastră, pe seama credinței noastre în om.

Da, așa am fost târați toți, pe rând, în marea familie anonima comunistă, identificată prin carnete roșii de partid unic - la ce ne-or mai fi trebuit, de cine să ne distingem, că eram toți la fel, că aveam toți același "statut al sărăciei și bogăției din noi", că aveam același destin de "încarcerati pe viață".

Da, ca înscrierea mea în partid; de la raionul de partid, din scena cu peștele și viermii de mătase, din scenariu asemănătoare, pentru crucificarea altora, pentru "înfierarea" turmei sacrificiale; înscrierea mea în "pecere" era o dovadă a "prostiei multiple" înghesuită în "craniile" instituționale ale puterii, în "encefaliile" lor neputincioase...

Telefonul sună sărind ca o "găină cu arc" pe masă. Eram în "bojdeuca lui Creangă"; în școala generală nr. 9; director la școala cu livadă, într-un cabinet improvizat dintr-o magazie de vechituri, de carpe și detergenți pentru spălat dușumele.

- Alo, alo! am auzit o voce bătoasă în receptor. Respiram cu grijă în microfon, ascultându-l pe celălalt. Știam că e cineva de la partidul municipal - tovarășul Boască ori tovarășul Dragu; nume unu și unu, să-i ți minte oricând - pe viață, să-i confunzi cu organele trupului omenesc, cu o parte din sentimentele tale de om, cu denumirile lucrurilor ce-ți stau în preajmă.

- Da, da!

- Cine-i acolo? Tovarășu', vorbește! Ce stai cu furca-n gât, ce ți s-a pus în gât?

- Eu, eu, omul de serviciu Samson; Samson era femeia de serviciu a școlii. Riscam mult, dar aveam încredere în prostia celui alt.

- Ai creion?

- Am! vorbii eu, în numele lui Samson inventat de mine.

154

- Astăzi, sâmbătă, octombrie 1969; Notă telefonică: în atenția directorului școlii nr. 9 și a secretarului ei de partid.

Mâine, duminică, octombrie 1969, veți fi cu 160 de elevi la muncă patriotică în partea de nord a cartierului Micro 19. Tovarășul prim secretar Dascălu va fi prezent la "acțiune".

- Cine semnează? întrebai eu, îndrăznii eu.

- Cum cine, mă, cum "cine semnează?". A transmis "partidul orășenesc", mă. A transmis spre executare, nu-nțelegi? E un ordin, mă! E ordin, nu-i scrisoare de dragoste. Ce-ai scris tu acolo, vezi să se execute!

Cum spuneai că-ți spune, că te cheamă? _?

- Ce nume ai, mă?

- Samson!

- Samson și mai cum?

- Samson Lică! Lica era cealaltă femeie de serviciu a școlii...

"Ce nc-ați făcut tovarășe director" îmi măsturiscău ele mai târziu, în aceeași zi. "A sunat tledonul și a întrebat unu' de la partid de Samson Lică. Să îl dau la telefon pe Samson Lică. "Nu-i decât Lica" i-am răspuns cu. "Cum Lica? că cu am vorbit cu Samson Lică, cu un bărbat?" m-a repezit ăla de la partid. "Eu nu știu cu cine ai vorbit matale dar sigur eu sunt Lica, nu Lică; femeie, nu bărbat". "Ce dorești 'matale? l-am întrebat, iar el mi-s spus ceva de 200 în loc de 160. Atunci l-am lămurit: "Tovarășu' ați înțeles greșit Samson Lică înseamnă Samson și Lica. Amândouă suntem femei. Da. Asta ați greșit: "Samson și Lica". Astea suntem noi".

"Lasă, lasă! o liniștii eu. Am înțeles ce vrea tipu' cu 200 în loc de 160, vrea 200 de elevi în loc de 160 de elevi, dar e tâmpit. Noi nu avem decât 180 de elevi". "Ptiu, dacă știam îl făceam cu ou și cu oțet! Ptiu, de-aș fi știut!" se plânse Lica peretelui pe care-l ștergea cu cârpa uscată, de nu știam de scuiță praful din dinți ori scârba vorbelor activistului din telefonul ascultat cândva de ea.

Construcțiile cutiilor de chibrituri ale R-urilor sfârșeau pe centură, pe un drum ce lega șoseaua Brăilei de gura Șiretului.

Învățătorii își țineau greu în frâu copiii de la joacă; agitați și de ieșirea lor în câmp, într-o frumoasă zi de slobozire de școală, de canoanele învățării, într-o zi de rătăcire îndepărtată de ogrăzile părintești; de pe Cosminului, de pe Iasomieii, de pe Frunzei - toate, la un loc, un cartier uitat de lume, departe de orașul propriu-zis - un sat satelit a urbei cetate, a urbei medievale de pe Domnească, de pe "Dunărea la nivelul zero" al Palatului Navigației.

Apoi, ca la un semnal, mâinile fragile, oasele necalcefiate, trupurile lor, s-au așezat pe grămezile de moloz, cărând în brațe bucăți mari de piatră, bucăți de fundație plesnită, de terase prăbușite, de treaptă de scară de prisos, spre gropile câmpului pe care fuseseră răsturnate, în gropile

155

rădăcinilor smulse ale unui crâng de salcâmi - știut de oameni pe drumurile lor spre Tirighina, spre cetatea romană de pe dealul Bărboșilor, ori numai spre lacul cu apă stătută a satului Cătușa pe moarte.

Tovarășu' prin Dascălu trecu într-o Volga neagră, într-un dric cu număr mic. Toți activiștii stăteau în poziție de drepti să-i zâmbească, să-și facă prezența în ochii șefului mare. Copii și noi - cadrele didactice, ne înfierbântaserăm să astupăm gropile metodic, gospodărește, ne mai luându-i în seamă.

- Ce dracu' muncim aici ca proștii! spuse învățătoarea Cintează; "oloagă" de mâini și de picioare, de atâta cărat betoane, să le fie exemplu copiilor, să-i învăjbească într-o întrecere nebună cu groapa flămândă din preajmă, cu grămada ce o învecina.

- De ce ca proștii? o întrebai indiferent la ce-o să-mi răspundă, numai ca să scap de sârma aia lungă la care mă înhâmasem ca un cal în hulube, ca un bou înjug.

- Treaba asta cu molozul în gropi putea s-o facă o mașină, nu un om, nu niște copii ce suntem toți în fața solzilor ăstora de bloc; curățat de mațe, de carcase, de epiderme.

Chiar în acel moment, un activist striga la noi disperat.

- Tovarăși dați-vă la o parte; dați-vă în lături.

Într-adevăr, din "centură", două buldozere călcau pe suprafața pădurii defrișate, nivelate de noi în 5 ore de trudă. Lama primului buldozer căuta o grămadă chiar la marginea drumului; acolo unde dimineața ne intrase în oase, ridicând pietre spre cer, în câmp, în falii galactice de lumină roșie; arsa în creuzetul soarelui. Buldozeristul opri, crăpă ușa subțire de tablă a miriapodului, se așeză pe șenile și strigă:

- Unde vă sunt grămezile, mă, tovule? adresându-i-se activistului ce-i anunțase sosirea neașteptată, ce ne dăduse la o parte din calea lui.

- Păi, aici! Școala asta le-a ros de pe fața pământului!

- Și eu, ce fac?

- Cum, ce faci? pleci înapoi de unde ai venit!

- Ce vorbești, ce vorbești dom'le? Eu am fost trimis la muncă voluntară cu utilajul ăsta, aici. Eu aici am să nivelez!

Ne-am dat la o parte din calea lui. Lama s-a înfipt în pământ, într-un dreptunghi desfășurat înainte. Apoi, lângă el, celălalt buldozer îi imită "înțelepciunea" de a nivela ce era nivelat. Într-un drum dus și unul întors, suprafața muncii noastre de o zi a fost acoperită, a fost renivelată; de două ori nivelată; întâia oară de om, apoi, la sfârșit, de fiare, de mastodonți neutrii, indiferenți.

- De ce dracu' n-ai venit acum 5 ore? i se plânse, Cintează, escavatoristului, ce-i întindea o hârtie activistului ca să-i fie semnată.

- Mie mi s-a dat ordin să viu aici acum o jumătate de oră, după ce va văzut tovarășul prim cum munciți cu copii. I-a fost milă de voi. Mi-a fost

156

și mie milă, că am copil la școală, și-i la muncă voluntară, undeva pe-aici.

- Bine, dar noi terminasem treaba! De ce ai mai venit?...

Atunci, din senin, din șoseaua Brăilei, pe un sens invers decât ne vizitase Volga primului secretar, pe centura relativă a microraiunii, apăru un monstru pe roți; pe zece roți uriașe; un alt miriapod de fier - un trauler infinit, cu escavatoare pe el, cu cabluri și cilindrii de fier masiv amenințând, sfredelind văzduhul.

Intră direct în aria nivelată de noi și de "utilajul tardiv", cu o lipsă de respect vizibilă, cu o nesimțire ieșită din comun.

- Mă, ieșiți de-acolo! strigă activistul. Ieșiți de-acolo că abia s-a nivelat!

- Taci, mă Rebegeo! îi răspunse cineva din cabina cu roți uriașe.

- A, ăsta-i ăla de la noi, de la Șantierul doi-construcții, îl recunosc și altul din cabină pe activist.

- Cu gura, cu gura, ai? Faci politică, ai? Nu ți-a plăcut să muncești în echipă la noi?!...

Atunci activistul se gudură, se apropie de foștii camarazi de muncă și le mărturisii:

- Școala de partid; știți și voi! M-au trimis la școala de partid, de pe Bălcescu. Da, voi, ce faceți aici?

- Păi, nu știți? -Nu!

Am venit să instalăm "sonetele", să escavăm zona asta. Aici se va construi un alt bloc, un bloc lung cât galaxia, cât...

- Dar abia am nivelat spațiul ăsta!

- N-ai învățat la școala de partid, mă! În comunism, ce zidește unu' azi, dărâamă mâine altul; ca-n povestea aia cu Manole - zidarul unei mănăstiri.

- Numai dacă ne dai nouă, mă Rebegeo, muierea aia a ta frumoasă, de acasă, sau de pe unde o ții ascunsă, să stea cu noi o noapte...

- O noapte și o zi! spuse celălalt escavatorist. -... s-ar putea să nu mai dărâmam ce am zidit.

- Hă, hă, hă...

Un râs isteric era amiaza. Noi ne-am strecurat printre cărămizile interjecțiilor, căzând din cer spre școală, și re casele noastre relative. În urma noastră, munca ne fusese de prisos. În urma noastră, cineva, ceva, dezgolea gropile la loc și le făcea mai adânci, mai fără rost, în câmp, în credința noastră de mântuire a întunericului.

Un clopot bătea în depărtare un dangăt de înmormântare. Oamenii; voluntarii la munca de duminică", s-au dispersat în cimitirele tăcerii omenești. Vom învia cândva din morți! spuse unul dintre noi, nu se știa cine, nu se știa de ce.

157

La teatru

Satul era absurd și monoton. Oameni își căutau sapa - singura unealtă proprietate, într-un grajd fără vite, într-un samalâc fără paie. Dimineața nu mai avea farmec. Zorii cădeau ca o leșie pe umbrele scheletice ale oamenilor, peste umbrele căutătoare de identitate, de lumină.

Principii gregare, comuniste, se elaborau seara, în birourile CAP-urilor, de capete asudate de băutură și de hoție tăinuită. O cohortă de lingăi -șefi de tarlale în câmp, șefi pe vitele confiscate de la oameni; șefi pe plugul și grapele și borunele lor, își storceau mintea să înțeleagă ce li se spunea despre planul cincinal, despre campanii, despre avutul obștesc. Știau ei, fiecare, că vorbele astea din ședințe sunt "apă de ploaie", că, dincolo de ele, fiecare fura cât putea; unii să trăiască la limita sărăciei, alții să trăiască mai mult decât era nevoie de trăit; fiindcă toți aveau o moarte și toate aveau un sfârșit; cu sau fără voie, cu sau fără speranța de a trăi.

- Mă, tu de la "porumb" să fii gata cu prașila întâi până la "Ziua copilului", auzi, că-i sărbătoare!

- Pe dracu! Nu bate nici un clopot, nu se face nici o liturghie, îi scăpă unuia de la vaci" indiferent cu cei de la "porumb".

- Mă, tovarășu', nu stai bine-n pantaloni? îl amenință "secretarul de partid", strâns băgat în coapsa "președintelui".

Sediul C.A.P.-ului era în casa confiscată a lui Dogaru. Fântâna lui Dogaru nu fusese confiscată. Oamenii își turnau apă în găleți răsucind cu trudă lanțul ciuturii pe butuc, cu ochii holbați spre ușa cu obloane și spre ferestrele cu obloane deschise a casei "boierului", ce s-a ascuns ca-ntr-un bârlog înjumătățea de casă din ograda cu livadă, înjumătățea lui de viață viitoare.

îmi făcui drum spre fântâna din nord, spre fântâna lui Dogaru, înainte ca tata să plece în capătul satului - paznic la vite, acolo unde ne fusese depozitate; ca niște "recuperări de război", cele mai de preț comori ale ființei noastre pe pământ.

Ca să ajung la fântână, am trecut pe lângă casa lui Priț, apoi pe lângă curtea mare; cu o casă mică în nord, a mamei Ileana- Nalangâta, apoi, din nou, pe lângă casa unui Priț. Casa domnului Mihalache Totolici, cu balcon de lemn lăcuit; sprijinind deregii înflorați de alt lemn; cu petale dăltuite orizontal sub streșină, cu uși mari și ferestre zăbrelete la stradă, cu acoperiș de tablă, era ultima casă însemnată până la Dogaru, până la fântână.

Din capătul ogrăzii casei croitorului Totolici se vedea grădina și nucul uriaș, din care; eu și Fănică ne făceam scară la cer în cățărățile

158

"copilărești" peste razemul lumii, peste florile și spinii percepției ei.

Apoi un murmur de tăcere izvora din pereții camerei cu masă de croit; a croitorului, de acolo unde metrul lui de cârpă măsură omul în torace, în șolduri, în înălțime, pe pământ, de acolo de unde foarfecă despica țesătura stofelor țesute la războaie îndepărtate; din țări îndepărtate, din mâini îndepărtate.

Popasul meu în gânduri, în amintirea dinamicii nesfârșite a copilăriei, genera un alt timp, o altă suflare; fărâmițată pe suflare o clipă, mai lungă decât cea firească; să mă dilat în spațiul amintirii, să-mi plesnească așteptarea până la o nouă naștere, până la renaștere.

Nu se întâmpla asta. Era popasul gândurilor unui drumeț grăbit să trăiască, era prea mare impulsul amintirii să mă opresc ori să mă-ntorc în capătul unui vis, la capătul visului celui nenăscut.

Doamne, găleata îmi atârna în mână, trăgându-mă în adânc, într-o conversație de ape foșnitoare, de păsări fără aripi, ce învățau să se nască, să-și procreeze mai întâi ochii, pliscul, pana, și, mai apoi, cântecul necântat, neauzit, precum noi oamenii aveam cuvântul dinaintea nașterii, precum arborii au în sămânță frunza și freamătul.

Fântâna spre care mă-ndreptam își trăgea sevele din grădina croitorului, din rațiunile măsurilor lui, din măsurile omenescului lui.

Până la fântâna unde voiam să ajung, între casa croitorului și casa boierului Dogaru - cine-o fi fost el, cât o fi fost el de bogat, era o ogradă necunoscută mie, necunoscută multora, ca un spațiu fără dimensiuni, ca o grotă în spațiul universal; săpată în sat, în mijlocul satului, între crucile privirilor omenești de orice fel.

Se spune că ar fi fost ograda, proprietatea, moștenirea unuia, pe nume Irimia sau Eremia.

Eu nu știu să fi intrat ori să fi ieșit vreodată din ograda asta, cu o fărâmă de casă din chirpici, spre nord-vest, și cu o livadă de pomi uscați pretutindeni.

Spațiul acesta, pe care trebuia să-l calc; în afară, pe lățimea ori pe lungimea lui; în apus, pe drumul ce lega fântâna de mine, ori pe mine de găleata goală - cioplită cu dalta, era din fibre de sticlă verticale, din funii cu pendule și plumb...

...- Dă-i, mă, o sută de puncte lui Andone Roșu, pe nesomnul lui de la "grajduri", de astă noapte! se auzea din casa C.A.P.-ului, printr-o fereastră deschisă, în ograda "necunoscută".

- Valentin e departe! vorbea în grădină, domnul Mihalache, umblând prin stupii adormiți în acel amurg; singur, ori însoțit de cineva nevăzut, prin gardul de stuf din răsărit... Trăiește cu Ștefan și cu Măria în capătul ăsta de lume de parcă mi s-a sfârșit nașterea; abia acum, abia acum când din miere fac floare, și din floare fac apă, și din aripi strâng ceară și venin.

159

Spațiul ogrăzii lui Eremia, pe carc-1 mărgineam cu timpanul ascuțit, cu trupul prins în exteriorul vibrațiilor fibrelor de sticlă verticale, ce se legănau înăuntru cu elongații de pendul infinit, era o altă fântână, de alt fel decât cea spre care mergeam.

Spațiul acesta concentra un timp nedefinit și conversații trecute, prezente, viitoare, într-o perfidă ascultare a unora din afara lui, a unor dinăuntru lui...

Dinspre ograda lui Bădălău vântul purta un glas de copil:

- Ți-am spus mamă că mi-i dor de o plăcintă cu brânză ca atunci de ziua mea?

Și cineva îl alunga, în același val de văzduh reverberat, în grota timpanului meu.

- Mămăligă cu ceapă ți-o sta în gât!...

- Hai, bărbate, dă grâul ăsta odată prin dârmoi c-o să facă floare neghina din el! se auzea cearta celor din familia Codreanu sau chiar a Neghinilor, a Bogaților a Corciovcilor, a lamandiilor, a Chirvașilor, că nu pot fi descrise numele după strigăt, ci strigătul după nume, ci șoapta după buze pe care să le văd; să le învăț curbura surâsului și saltul cărnii în neant...

... - Hoții, hoții! se înșiruia, mai departe', în grădina lui Eremia - cea cu mistere și timp nedefinit, cu spații răsturnate în gura grădinilor și în fântâna nevăzută a antimateriei. Să fi venit acest strigăt repetat dintr-o noapte de după război? Să fi fost soră-mea Victoria când ne-au prădat în '47? Să fi fost un vultur în ograda plină de găini a lui Purcaru, ori cineva furase vreo iconă din casa dascălului Popa Vasile - ori cineva fusese furat într-o învoială cu statul, ori pur și simplu existau pe lume oameni fără nume ca să-i numești așa la primă vedere, la primă întâlnire cu ei pe lume...

... - Să bați masa aia în cuie că-i oloagă rău; de nu pot sta pe ea, de nu-mi pot face cruce la ea și nu pot să-i spui o vorbă mă-tii peste mămăliga turnată pe ea! Se auzi, ca o rugăciune, vocea unui tată către un fiu nepăsător de echilibru, de așezări pământeste, de suferințe netrăite.

... - Cu boii mei puteam să ar tot pământul, mă; plutind pe arătură, nu ca voi - cârțițe de fier hrănite cu păcură, rămând pământul ca porcul mistreț, ca bombele războaielor; zvârlite pe pământ.

... - Ce știi matale cum se ară fără hat, fără hotar - vreau să zic!? Razi de pe fața pământului orice măcieș singuratic, orice tufă de porumbi, orice stejar pitic, orice țep de salcâm, orice rug de mură și arzi cu "chimicale" ultimul fir de iarbă și toate astea, dincolo de sferă, mereu pe sfera nesfârșită a țarinii, a orizontului necunoscut...

Această durere era a lui Chirană, a fiului și tatălui, a bunicului și nepotului, într-o nefirească amintire a pământului lor de altă dată, a câmpului lor de altă dată.

Două funii verticale de sticlă s-au lovit asurzind depărtarea. Domnul Mihalache Totolici vorbea prin gard; vizibil, deslușit, cu Neculai Provolovici aflat în grădina lui din apus.

160

- Nicolac, la anu' am să fac miere de trandafiri! Uite-i, înfloresc chiar pe brumă! Numai matca să mă ajute cu-n roi harnic, cu trântori flămânzi...

Trecu cineva pe lângă mine, cineva surd la ce se auzea dincolo, în ograda lui Irimia, în ciauul ei cu sunete mestecate de un catalizator nevăzut...

- Ce caută asta în sat?...

- Cine-i astă din sat?...

- Parcă-i al lui Andone Roșu!...

- Parcă-i Ghiță a lui Catâr!...

- Nu, ăla-i mai mare!...

- Nu, ăla-i mai îngândurat la privire!...

- Nu, ăsta-i mai tânăr!...

- Da, celălalt îi mai bătrân!...

Deodată, cu urechea dreaptă ațintită în plămâni ogrăzii cu sonore neliniști vorbitoare, l-au auzit pe tata.

- Mi-i sete, Veto! Unde-i Ion?

- Ce vrei cu Ion? s-a dus la fântână!

- Să facă cep la butoiul de Crăciun!

- Mai așteaptă omule, mai rabdă trecerea postului și a timpului dinaintea nașterii lui Dumnezeu... Urmă o tăcere de piatră. Câțiva meri rezemați de casa domnului Mihalache Totolici; uitați în rădăcini de tăietorul unei livezi în sudul ogrăzii lui Ieremia, azvârli cu meteoriți în acoperișul de tablă de sub ei...

- Mihalache, ieși din casă! striga, doamna Măria, speriată, îngândurată. Vezi că a căzut o pasăre pe casă!

Din ușa grădinii, bărbatul strigat, se încruntă la strigătul femeii, lăsând nukul în urmă, și, cu un fagure de miere în mâini, îi răspunse:

- Centrifuga este în chiler, lângă peretele dinspre Răuță.

Doamna Măria desfăcu ușa chilerului, făcu o jumătate de pas în prag, și exclamă:

- Doamne se-nvârte singură, Doamne câtă miere s-a scurs în pământ?... Din poarta cu lăstuni a spațiului; cu silicii și cenușe și amurg împletit

pe gravitații, se auzi din nou tata:

- Veto, Veto! vino repede în chiler!

- Ce-i bărbate, ce-i cu sângele ăsta curs pe jos?

- Dă-mi ceput, dă-mi ceput! că am scăpat burghiul în inima butoiului... Ca un oftat, ograda lui Irimia s-a luminat violetă, iradiantă. Am reușit

să mă desprind de locul ascultărilor mele în neant, în pâlnia terestră a timpului.

Am ocolit, cu-n secimeerc de pași legănați, salcâmul din ușa ogrăzii lui Irimia, ajungând să-mi reazem privirea de peretele coșcovit al sediului CAP-ului, conștient, tot mai conștient, de așezarea mea în coloana vertebrală a drumului pietonal de deasupra șanțului șoselei ce tăia satul în două, spre Bârlad, spre Galați...

161

- Și, dacă ne-am lua pământul înapoi, așa cum l-am avut de la tata, n-ar fi mai bine pentru toți? spuse cineva din sala de ședințe a CAP-ului; unu de la "câmp".

- Și, cu hotarele, cum să facem, mă? îl întrebă altul pe întâiul care vorbise.

- Cu țărugi și sârmă, mă! Ca la cimitir, ca pe lumea cealaltă! îi răspunse altul, le răspunse alții.

- Tovarăși, tovarăși!....

La fântână nu era decât o fată. Să fi fost a lui Gorea, a lui Adam? Nu mai știu. Mi-a dat să beau din găleata ei, apoi mi-a umplut găleata mea de zinc topit, cu smalț de flori întâmplătoare.

- Ioane, Ioane! mă strigă cineva din fântână. Și mi-a fost frică să privesc în apă, și mi-a fost frică să trag ciutura în sus...

M-am trezit în pragul apartamentului meu din Galați cu clanța în mâini, cu vibrația soneriei; pe care o sunasem fără să-mi dau seama, pe umeri, în trup.

- Hai, domnule, că se răcește mămăliga! îmi reproșa fata cu ochi albaștrii, care mă aștepta înăuntru. Unde ai fost?

- La teatru, i-am răspuns. La teatru...

Similitudini

Goia făcuse lecții bune de matematică. Zăbovisem mult cu discuțiile pe marginea lor, dar mai ales pe marginea unei probleme din "Gazeta matematică", "clădită" prin maxim, prin existența unui maxim de funcție trigometrică

- Ce n-aș da eu, tovarășe inspector, să-i văd pe cei de muzică punându-și întrebarea: "Care-i maximul sunetelor cântecului de chitară?", sau a strigătului omenesc; că tot sunet e; de frecvență medie, de frecvență auzită în aer, în apă, pe pământ, auzit tot de cel care-l provoacă, tot de cel care-l înțelege strigat.

- Cui îi trebuie maxima voastră? Mai degrabă auzim mediana sunetelor, nu extremele lor. Mai degrabă auzim dispersia lor, interferența lor dinaintea rezonanței, întretăierea lor cu noi, cu trupurile noastre. Cei doi, de bucurie că elevii înțeleseseră "cateta opusă pe ipotenuză" și sensul

acestui raport față de unghiul ascuțit al triunghiului dreptunghic; sensul definirii sinusului, vehiculau silogisme ambigui pe seama sunetului, știut fiind că graficul lui c o sinusoidă; ceva legat de sinusul primar, ceva legat de funcții și de imateriale vibrații de sârmă-ntinsă; gata să plesnească pe un trunchi de lemn scobit, pe un braț de om întins la cer, pe buze deschise să șoptească un cuvânt neuzit.

Goia era un bun profesor de matematică.

162

Folosise sinusul în similitudini, în asemănarea triunghiurilor, sfidând asemănarea întâmplătoare, prejudecata asemănărilor sufletești între oameni, darwinismul asemănărilor antropeide, antropomorfiile de orice fel.

Obosit de "constatările" lui în rapoarte și proporții derivate, în măsuri de unghi constant; unic parcă pe tablele negre a școlii scunde, pipernicite; ca o casă de om sărac, fără balcoane, fără ferestre înalte, fără deregi infiniți, obosit, am pornit spre camera de oaspeți a Primăriei.

Un miros de găină fiartă și zeamă de usturoi, amestecate cu mămăliga aburindă de pe masă, mă izbi în holul de la intrare, îmi inundă trupul flămând.

M-am așezat la masă să-mi fac ordine în hârtiile din diplomatul meu de "navetist județean", de inspector al greșelilor matematice, al corectării erorilor lor, într-o presupusă gândire abstractă a cuiva - gândind la lume, într-o posibilă gândire verbală a cuiva - vorbind despre lume.

- Pofțiți tovarășu', pofțiți! mă invită omul de serviciu al primăriei satului comunist; satului urban, cu blocuri Ură încălzire și apă-canal, fără veceuri la îndemână, lângă domnitor, așa cum avea un orașan get-beget; un bloc din microraiioanele de sub ciuperca de fum atomic de la Galați, din alte orașe industrializate până în dinți.

- Mulțumesc! i-am răspuns eu, fiind deja așezat la masă, așteptând ospesia celuilalt, așteptând lângă mămăliga fumegândă, ce bănuiam; prin miros, că se află în dulapul din perete, din mobila de bucătărie a holului.

O strachină mare zbură dintr-un rastel de discuri de lut ars, maronie și adâncă.

- Întâi supă, nu?

- Eu zic, să servesc întâi găina cu usturoi și apoi să-mi spăl gura, stomacul, de grăsimi, de arsuri.

- Da, da, vinul? N-o să meargă vinul! se minună omul, cunoscător de ordini culinare simple, de ce se cuvine să mănânci mai întâi.

- Întâi găina fiartă cu usturoi, după aia mai vedem noi, mai vedem, îmi întării prima vrere, să nu mă răzgândească celălalt, să nu mă răzgândesc eu.

- Ce rău îmi pare de supă, spuse "îngrijitorul" spațiilor ștabimii; omul prânzurilor ascunse privirii mulțimii exterioare, omul burților pline; gânditoare, burților goale, mânioase...

- Șase, șase! auzeam prin ușa deschisă a holului, dincolo, pe rostogolirea stridentă a zarurilor într-o cutie de table, într-un lemn uscat de brad subțire, sonor.

- Fă, mă, poartă-n casă! Fă poartă-n casă, că te fac marți! Nu vezi, nu vezi? E ultima ta șansă! E ultima ta marți din joia asta, glumi celălalt care asista fără noroc la dubla adversarului, la cum norocul dă peste cine nu trebuie, peste cine nu știe să-l folosească...

- Vreți și sare? mă dădăcea îngrijitorul, împingându-mi într-o farfurioară două degete de pulbere albă, cenușie - sare de mare, ori sare

163

de pământ, cristalizată maroniu, cenușiu, vânăt, în necunoscutele cuptoare de odihnă ale apei la soare, ale apei în adânc.

- Da, da...

Mămăliga a fost tăiată cu o ață albă dintr-o papiotă turtită, și firul infim stătea pe sfera galbenă ca o elipsă neîntinsă în țărșii focarelor -existente undeva în spațiul sălii cu o singură masă primitivă, lungă ca o masă de ședințe de partid, lată ca o masă de biliard, groasă ca fundatoare de la carul lui tata.

A rupt găina în două, separându-i coastele de piept și de burtă, apoi în patru, smulgându-i aripile și pulpele. A așezat bucățile aripilor în răsăritul și în apusul uriașei galaxii de lut a castronului smuls mai înainte din rastelul suspendat; cu veselă rustică, neolitică, palcolitică, barbară.

Cei de dincolo nu știau de prezența mea aici; în antecamera dormitorului în care jucau ei table, și nici nu bănuiau că mirosul poate fi distribuit în cavități de lut și în cavități nazale necunoscute lor, fără știrea lor.

Apoi zgomotele ruperii păsării erau surde, erau zgomote de oase rupte, de tendoane și ligamente întinse; infime față de scrâșnetul zarurilor trântite pe lemn uscat, cu mânie, față de strigătele de apariție a dublei, de zăvorâre a pulurilor în porți închise, în porțile închise ale alb-negrului triunghiular și cilindric, insipid și totuși iritant.

- Doi la unu! spuse cel victorios.

- Doi la doi! spuse cel învins.

- Fie! Doi la doi! Dar te bat, dar te voi bate, ai să vezi!

- Fugi, mă, că-ți iau încă un marți, pe crucea mea!

- Biine, biine! Și iar se auzea rostirea perechilor de numere pe sfârșitul rostogolirii infernale a zarurilor în lemn, în spațiu, pe creier: "Doi, unu! "Doi, doi!", Unu, unu!", "Trei, doi!"...

Mâncasem o aripă; la fiecare mușcătură purtând oasele prin usturoiul din fundul cavității de lut; acolo printre celelalte frânturi de pasăre, acolo printre simetriile ei cardinale; cu grijă adunate din jur de bătrânul ce mă păzea, ce mă ocrotea să mănânc.

Am așezat oasele aripei; după golirea lor de carne, într-un loc de pe masă ce mi s-a părut potrivit pentru asta, pentru reconstituirea piramidală a păsării descompuse, pentru a nu impieta liniștea cu vorbe de pomană.

Bătrânul înțelese "nevoia" mea de o altă farfurie, și, mecanic, luă oasele de acolo, cu vârful degetelor, de parcă ar fi vrut să le inventarieze, să vadă dacă sunt toate câte ar fi fost în pasărea de la început, în pasărea neatinsă de cuțit...

- Ce-i viața!? exclamă unul din cei doi care jucau table în sala vecină, în dormitorul oaspeților, în dormitorul de protocol al partidului comunal. "Prrr... Prr..." am auzit ca răspuns, rostogolirea cuburilor de os, de piatră, de plumb, în dreptunghiul lăcuit, cu margini tot lăcuite; cum se izbesc de margini, cum se întorc pe fundul cutiei, înapoi, spre cel ce le-a aruncat.

164

După ce degetele celui care aștepta aruncarea le-a înșfăcat; parcă să fie văzute cât mai puțin cifrele de pe fețele superioare, celălalt răspunse:

- O porcărie! Șase - unu...

- Nu-i așa, nu-i așa! spuse cel care - nu se știe de ce, își clătina pumnul în aer, ca să amestece de prisos pietrele hexaedrice cifrate - ele aveau să rămână neamestecate, ele aveau să se manifeste cu aceeași probabilitate de apariție în joc, de realizare a cifrelor în joc. Viața e ca la "table"! continuă calm aruncătorul: Doi-unu! fir-ar al dracului! "Unu" bagă în casă repede și bine, "altul" te scoate din casă, după cum se-nvârte norocul - zarul lui Dumnezeu - ca să spun așa. Cum e în această clipă, la fel cum e acum; cu "unu" intru în casă și cu "doi" te dau afară. Ce potrivire, ce potrivire între vorbe și cifre? rămase uimit jucătorul care la început își înjurase norocul.

- Să-ți spun eu una și mai bună. La jocul ăsta, noi, n-am dat nici o dublă. De când jucăm, nici unu din noi n-a depășit "suma șapte".

- Cum n-a depășit "suma șapte"?

- Suma numerelor de pe fețele apărute n-a depășit șapte. Uite, am dat patru-trei, deci șapte.

- Și eu am trei-unu, adică, la un loc, patru; mai puțin ca șapte. Ce chestie! Ce chestie! Cum de-ai văzut asta?

- Uite-așa observ câte o chestie la jocul ăsta care tare mai seamănă cu viața. Un fel de similitudine cu ce se întâmplă în jocul "de-a viața"

- Măi, măi! exclamă celălalt aducându-și aminte parcă de ceva ce uitase.

- Uite, eu... Hai noroc! eu, stând pe scenă la Căminul cultural, când fac repetiție la "Cântarea României pe care mi-o inspecți tu, ating două coarde de chitară deodată; nu prea tare, dar pe amândouă odată.

-Și?

- Și n-ai să mă crezi. Doi-trei! ptiu!

- Ce, ce se întâmplă?

- Cade tabloul tovarășului Ceaușescu din peretele din fund.

- Nu mai vorbi....

- De ce? Cade și basta!

- Lasă!... Hai noroc!

- Noroc! Unu-cinci. Nu, nu, e ceva cu chestia asta. Ția de fizică... Poartă! Fă poartă!... spun că asta s-ar datora rezonanței, că pereții le-ar răspunde corzilor cu un ecou înzecit și așa tot căminu' e un bulgăre de aer exploziv, o petardă cu nitroglicerină, un strigăt nestrigat.

- Măââ!... Tuț, Tuț! fir-ar să fie!

- Ția de matematică sunt gata să jure că-s sinusoidale neamortizate; scăpate din punct așa ca niște plete de femeie lehuza, de femeie despletită la mort.

-Tiii!...

Sala Căminului Cultural era plină. Pe scenă, la prezidiu; la o masă roșie egal așezată între două steaguri: unul tricolor, cu spicele stemei

165

ponosite, cu sonda petrolieră răsturnată într-o "Mare Neagră" cât un orizont pe dealuri, altul, roșu ca sângele de găină, cu secera și ciocanul gata să ia gâtul cuiva ori să-i dea la cap cuiva, pe scenă, se aflau: Instructorul comitetului județean ce răspundea de zona intercooperatistă, șefii de ceapeuri din comunele și satele "intercooperatiste" și numeroși lingăi dinamici, șoptind la urechea lor, "interpătrunși" cu suveranii, cu despoții "moșiilor comuniste", pătrunși de eveniment. Era plenara a nu știu câta; de la 8 Mai 1921 încoace, era o plenară ca toate cele dinainte -lăudăroasă manifestare de succese imaginare, de credință în totalitatea puterii muncitoare, în totalitarismul supraputerii conducătorilor ei...

- Îl așteaptă pe tovarășul secretar de la județ, pe secretarul cu agricultura.

- Uite șefu' miliției zâmbește ca popa în strană, în poziție de drepti, lângă ăla în civil, lângă securistu* ce răspunde de comuna noastră.

-Știu, știu! dar să vezi dandana, că secretarul ăla de la utece joacă table la camera de oaspeți și o să vie beat în mijlocul adunării, și o să strige ca un nebun: Șase-Șase; tare, apoi din ce în ce mai încet: Șase! Șase! simțind că a greșit...

- Tiii! Lasă, mă profesore, chestia aia cu sinusoidale, că am ședință, am plenară la cămin. Tiii, am uitat, tiii! Și, apoi, tu ești profesor de educație fizică, ca și mine, ce-ai tu cu neamortizările, cu...

Se-mbracă în sacou. își îndreptă cravata în oglinda mucegăită, igrasiată, din peretele din stânga"ușii. Se uită la ceas, la limbile lui așezate în unghi drept, și constată:

- E fără un sfert. E șase fără șaisprezece, șase fără "șapte spre zece", repetă rar, dus pe gânduri. Da, și când știi că azi e marți, e marț, marț...

- Nu, domnule, azi e joi, azi e joi până la ora asta.

- Ptiiu, mi-au intrat tablele astea în cap! Hai noroc, hai noroc, colega! Și sorbi restul de vin, dintr-un pahar murdar ca o sticlă de lampă, vânat ca dinții băutorului; nespălați și canini, ieșiți din maxilare afară, atunci după căderea celor de lapte, acum în zi de sărbătoare, cu rânjet de moarte, cu rânjet de satisfacție, de neputință a mărturisirii.

Liniștea, din oprirea rostogolirii cuburilor de pe lemn uscat; pe lemn lăcuit, liniștea din capătul praștiei cu pietre, azvârlită în craniile de uriași, m-a molipsit. "Omul de servicii" îmi punea, cu polonicul de protocol, din oala fumeșă, din oala cu supă și tăieței, în castronul meu de lut, cu grijă, zeama parfumată a cărnii de găină, cu ultimile fărâme din ea: târțița, gâtul, rânza, creasta și scurmușurile cu gelatinoasele lor gheare radiale, ghiare semn.

- Da, știu tovarășu' că va fost foame! Că ați mâncat o mămăligă, o găină, o strachină de usturoi și peste ele ați sfințit totul cu un litru de vin, zise bătrânul, mulțumit, neluând în seamă înșiruirea răutăcioasă a meniului servit, inventarul consumabil al "protocolului", al inventarului neinventariat al "sfatului popular";

166

Atunci apăru în ușă secretarul de la utece. Se încruntă la mine, mă ocoli speriat și o zbughi afară, de parcă văzuse pe dracu. Profesorul de educație fizică se apropie de mine - destul de echilibrat, și, cu un respect ce nu-l așteptam de la un străin, de la un necunoscut, mă salută.

- Să trăiți tovarășe inspector, bine ați venit la noi! V-am văzut la școală înainte de a intra la Goia, la clasă.

Fără a-i răspunde la salut; fiindu-i vorba lungă, eliberată de regulile tăcerii în joc, eliberată de povestirile fragmentare dintre aruncările a două zaruri, i-am răspuns cu o întrebare.

-Da?...

- Da! V-am văzut cum stăteați sub vișinii din livada școlii, cum priveați prin ei la căminul nostru cultural...

- Da?...

- Da! Goia v-a spus: Sunt gata tovarășe inspector! Iar dumneavoastră i-ați răspuns: Du-te tu mai întâi la clasă. Eu o să vin când vei fi pe sfârșite, când vei sfârși de predat asemănarea, eu am să vin la aplicațiile asemănării.

-Și?

- Goia a spus: Bine, bine cum doriți! Vă aștept, vă aștept de multă vreme.

- Păi, da, fiindcă nimeni nu l-a văzut pe Goia la teorema fundamentală a asemănării, a similitudinii, niciodată, niciodată...

- Știu! O știu și eu. Aia cu paralela: O paralelă dusă la...

- Bine, bine! i-am răspuns obosit. Profesorul a tăcut în spațiul ușii dintre bucătărie și dormitor. Bătrânul "de serviciu" stătea rezemat de peretele cu străchini de lut, palid, mut...

Încă nu venise secretarul mare; cel de la județ, când în sala sătulă de așteptare, plină de vorbe nedeslușite: Ci, ce, cu, ca, la, un, o, e..., de vocale cântate pe mai multe voci de un cor antic, apăru secretarul utece -tablagiul din dormitorul de oaspeți al primăriei. Urcă treptele bătos, ca o solie mănioasă că n-a fost întâmpinată la vreme, ca un aducător de vești rele. Se aplecă la urechea instructorului comunal și-i șopti:

- Tovarășu', tovarășu' Tarasenco, tovarășe Sevcenco, la camera de oaspeți, moș Claie - omul de servici, îngrijitorul, paznicul nostru, i-a dat de mâncare găina fiartă cu usturoi pentru tovarășu' prim, unui...

- Cui? Cui i-a dat găina, mă tâmpitul? C-am stat eu personal s-o fiarbă în oală, c-am pus cu personal mămăliga la fiert, că ai chisat și tu usturoiif... Cui i-a dat-o? Spune!

- Unui inspector școlar. De unde dracu' a venit ăsta la camera de oaspeți a partidului, că ar fi trebuit să se ducă la camera tractoriștilor, la camera consiliului popular. Fir-ar a dracului de întâmplare, că azi e Marț, azi e Marț...

- Ce Marți, mă, ce Marți? Azi e Vineri, azi e sfânta Vineri, azi e plenara din vinerea apocalipsului. Auzi, mă Frigecâine, Popândăule, Propagandistule fără cap? Dacă nu găsești o altă găină, și alți căței de

167

usturoi, și altă mămăligă, te-am șters din catastifele partidului, te fac șef de muncă voluntară la canal, mă, auzi?

- Aud tovarășu', aud!

- Piei din fața mea. Ai o oră să-i pregătești ce ți-am spus, ce am mai pregătit tovarășului prim, tovarășului secretar cu agricultura pe județ. Mă, piei din...

Popândăul, Frigecâine, se zăpăci așa de tare că nu mai găsi calea pe care suise scena, și, ca un artist beat, s-a rătăcit în spatele cortinei, în culisele scenei cu cortina trasă; plină de litere mari de

carton decupate dintr-un alfabet tehnic, plină de "Trăiască și înflorească", de p.c.r. și u.t.c, de "țară înfloritoare", de "epocă de aur"...

Deodată, pe murmurul, pe nerăbdarea săli, două coarde de chitară plesniră în culise. Portretul fardat a lui Ceaușescu, din partea superioară a cortinei, se prăbuși în capul instructorului județean - șeful prezidiului.

Pe ușa căminului, venea, zâmbind, profesorul de educație fizică, ca un sfântu' Nicolae, ca un prooroc pe pământ.

- Ți-am spus și nu mai crezut. Ți-am spus atunci când nu mă auzai, înebunit de cifre impare perechi, de porți în casă, de porți peste țărâm...

Într-adevăr, Frigecâine era pe scenă, alb ca varu, mai alb decât literele din "Trăiască", "aur", "partid"

- Da, mă, da! N-am spus că maxima o să-1 dărâme. Atunci, din mijlocul sălii, se ridică Goia.

- Pentru mine nu există nici o plenară într-o mulțime ce nu acceptă produsul scalar. Maximul vorbelor voastre este produsul normelor vectorilor lor, așa că știți! Așa să știți!

Atunci apărură în sală, în sala încă fără mișcare, moș Clăie, suprimând cu-n strigăt omenesc aberațiile, maximile absurde ale lui Goia, ale profesorului de matematică.

- Tovarășu' instructor, să nu vă supărați că v-a mâncat inspectoru' găina. Eu i-am dat-o de pomană, pentru tata, pentru mama, pentru morții din satul nostru. Am fiert alta, ca să nu vă supărați...

- Lasă, mă, găina! zise Frigecâine. Nu vezi că s-a spart tovarășu' Ceaușescu în capul tovarășului instructor?

- Ce-ai zis, mă, ce-ai zis? Luați-1 pe bețivu' ăsta de la "utece" de-aici. Trimiteți-1 să se culce! Secretarul utece plecă neluând prea mult în scamă jignirile - sfat, ocară - îndemn.

În drumul lui spre dormitorul partidului enunța ca pe un corolar refrenul: Șase! șase! Marț! Marț!

Ceaușescu avea să "cadă" într-o zi de "marți" peste 20 de ani, într-o iarnă plenară, fără sfârșit... Era ziua separării întunericului de lumină, una din a nu știu câta zi a făcerii lumii.

Într-o sală de clasă, profesorul Goia conversa singur cu creta în mâna dreaptă; rezemată de tablă, scriind trist: Nu există asemănare în univers. Un soi de similitudine mincinoasă cu o lume imposibilă ne așează în colectivități comune, de prisos.

168

Bostana

Cum a trecut timpul! Cum mi-a trecut viața! Eram în pădure... Jupiter cu degetele lui de sateliți atârna ca un pumn din ramul stejarului ce-mbrățișa coliba. Tata plecase neauzit, cu talgerele osiilor îndepărtate de butucul roții, pe-ascuns, în curbura drumului din răsărit, în curbura ascendentă a pădurii spre cer.

Cred că aveam patru ani și patru luni, că la sfârșitul toamnei atâtea luni îmi pot număra și acum de la anii întregi, de la anii întregiți de rotații diurne, de rotații cu aphelii, de rotații eliptice.

Pădurea era un fluture; aici pe Gârboavele, pe dealurile-babe gemene, un fluture prins în țesătura de păianjen a nopții: eu, un semn în aripi; om, bostana, un ochi de om pe trupul lui întins să doarmă; deschis să plângă așezarca-i în rădăcini, în ceasornice de osmoze sferice, în osmoze suind ceasornice în cranii.

Gândul că-s singur - un gol ca o căzătură în neant, mă paraliza, de parcă în ușa colibei șerpilor tăcerii țineau sfat cu inima mea; dacă să mai fiu pe pământ singur, dacă, singur fiind, să nu fiu stăpânul liniștii, a înțelepciunii tăcerii lor.

Scârț, scârț! auzeam stejarul din capul colibei oscilând pe mine. Apoi o vedeam pe mama cum mă mângâia pe frunte, pe obraji, ca pe un pepene înainte de coacere, de parcă eram un fruct în palmele ei; un măr să-1 muști, ori o șoaptă, o suflare; s-o faci pumn și s-o arunci în altul dându-i viață, ori în pumn ținându-o să te-nalți din pământ ca o floare, ca o tulpină de grâu, ca un spin.

Apoi în sferile ascunse de-ntuneric, din mintea mea; că sfera o știu de la naștere, ca și cerul, ca și numărul; în lume doar erau o parte din cât le știam, apoi, în sferile bostanii, cineva răsuca cu aceeași cheie arce de ceasornic și bostana era un tic-tac nebun, un amestec de secunde sonore diferite ca lungime, ca intensitate...

"Ce mă fac, ce mă fac?" striga tata la soarele din amiază, iar el, aproape stins, aproape să se-ntunece, spunea: "Toarnă-le câte o cană de lumină în rădăcini". "N-am cană, n-am cană!" striga tata. "Ia, cu palma", din frunze, "ia, cu frunza, din tulpini!"...

- Ioane!

- Ce-i mamă?

- Scoală-te! Dormi în bostană până la prânz?

Atunci m-am trezit. Atunci când mama mă striga din ușa colibei, în șoaptă, să nu mă sperie, să nu-mi separe visul de trup prea repede, fără dragoste.

- Azi trebuie să culegem ce-i copt; cât o căruță de vânzare.

- Dar tata abia a plecat cu încă una, astă noapte.

169

- N-a plecat, n-a plecat. Ai visat astă noapte. Ai uitat că ai fost singur aici o săptămână, mamă, ai uitat de toți afară de mine, ai uitat de lumea fiiră de mine.

- Bine, dar...

- Așa-i când ești copil. Nu vrei să crezi că ești singur în pădure, nu vrei să crezi că ești singur pe pământ. Și-atunci închizi ochii; ca mai târziu; la moarte, și-i cauți pe cei care te-au trimis aici, și-i întrebi: "De ce m-ați trimis acolo?", "De ce nu sunteți și voi acolo unde sunt eu?"

Uite așa am trăit și eu; una ca asta, o necredință din astea lumești, atunci în '915. Turcii și bulgarii ne hăcuiau pe noi românii; pe noi copii de români, în Dobrogea. Am fugit până la Dunăre, așteptând bacu' să ne treacă în Basarabia. Un tun a tras în el și în oamenii de pe el; sfărtecându-i în fața mea. M-am uitat în urmă; în urma cu strigăte de om înjunghiat, și am sărit în apa plină de sânge și de oameni vii sau morți - fără număr.

Atunci am simțit cum mă ține cineva de mână și mă-ndepărtează de malul Dobrogei invadate, prin apa murdară; cu vârtejuri în adânc, prin apajec, polară, de parcă treceam un râu peste tărâm.

În mijlocul fluviului, adânc, cu miros de lemn ars, de pucioasă arsă, de foc schimbat în apă, un mort mă ținea de mână, mă trăgea, dincolo, în celălalt mal. Arăta ca un înotător pe jumătate scufundat; cu fața în jos, și m-am lăsat târâtă dincolo, dincolo spre viață. Când s-a oprit, în Basarabia, la Chilia, mâna lui nu voia să-mi dea drumul. I-au smuls-o alții din mine, din încheieturile trupului meu. Așa am rămas în viață; prin mila unui om, care, înainte de moarte, nu se știe de el voia să mai trăiască agățându-se de viața mea ori viața mea îi acceptase moartea, ca să uite, ca să uite de moartea ei

Așa, de atunci, mă tot întreb: De ce m-ați lăsat în viață? De ce m-ai trecut în viață renunțând la ca, necunoscutul; necunoscutele din fluvii, din curgerea timpului între tărâmurii.

Visul tău, mamă, e Dunărea mea din '915, prin care fugi de moarte, în timp, în timp neștiut, și să nu crezi că ești singur în el, și să nu crezi în capătul lui, în trezire, în incarnarea umbrelor lui pe pământ...

Vorbi mult, că n-am putut s-o ascult în întregime, s-o înțeleg în întregime.

Desfăcu un ștergar. Rupse în două o bucată de turtă din coșnița trasă în gura colibei; de parcă împletitura ei de papură era o sanie cu pește pe zăpada ierbii; pe țărâna bătută în gură, la intrarea în prisma răsturnată a colibei.

Mi-am luat din mâna ei dreaptă jumătatea mea, lăsându-i ei cealaltă jumătate; în mâna stângă, privind atent la dreapta ei goală; îndreptată din nou spre împletitura verticală, interioară, a papurilor albe a coșniței cu mâncare.

- Ia și un ou fiert, îmi aruncă mama, cu mai puțin ceremonial, elipsoidul - meteorit, enigma ovală - pasărea embrionară, vădit preocupată de căutarea unui obiect, a unei substanțe pierdute.

170

- Unde-o fi sarea, unde-i sarea? și, speriată, de parcă fără sare dejunul nostru nu ar fi avut sens; acolo în pădure, continuă bucuroasă.

- A, a, e-aici, s-a vărsat, s-a vărsat! Și-i umedă, și-i umedă, o să plouă, va ploua Ionele...

N-am zis decât un:

- Da, mamă! Va ploua! uitând să mă uit afară după nori, după nemișcarea frunzelor, după ochii păsărilor; scufundați sub pleoape de plumb, după câinele trântit la pământ de apăsări magnetice, barice, telurice. Și, ca să-i fac pe plac; ca atunci când își fredona un descântec cu jumătate de gură pe creștetul meu, am căscat eliberându-mă de grija ei față de ce va fi în pădure, față de "azi nu vom culege pepeni!", "azi o să plouă Ionele!".

Nu-mi sfârșisem gândul că ploaia se vărsă din senin pe pădure, pe bostană, pe colibă; în noi-gravific, pe alții inert, pe altele nevăzut, prin dispariția soarelui în stejari și în cristale avoide de apă suspendată în văzduh.

- Plouă cu soare! spuse mama. Plânge Maica Domnului, Ionele!

- Da, mamă, da! și am lăsat-o să se plângă, să plângă și ea odată cu ploaia, odată cu credința ei în plânsul mamei tuturor, în plânsul sfinților de pretutindeni...

Cum mi-a trecut viața, cum trece viața, Doamne! Uite, cuiul, cuiul bătut de tata în stejar, în fundul colibei, să-i stea cumpăna pe capră, să-i dea echilibrul diedrului ci șubred: învelit cu stuf și rogojini, cu tulpini de cânepă și bețe de păpușoi; de floarea soarelui, de lemn câinesc. Mașina stătea la pândă, pe drumul vechi; pe drumurile de atunci ale pădurii, de atunci de când eu umblam pe pământ desculț, cu tălpi bătute de umbrel, cu tălpi crăpate de țărâna fierbinte a amiezii - cenușă; presată pe pământ, a vântului sfârâmat în ierbi și-n semințe de ierbi eterne.

Amintirea mamei în bostana de altă dată, era un tărâm - tărâmul de dincolo, pe care fără voie l-am atins, din care fără voie "in extremis" trăiam o clipă prezentă, dilatată; oprită să-mi amintesc...

- Bine că plouă, or să crească pepenii cât banița. Și-am să-i vând, și-am să te-mbrac, și-am să te dau la școală... Se oprea din propozițiile ei succesive, din multiplele ei conjuncții; o parte rostite afară, o mare parte neauzite, înăuntru; așa cum obișnuiesc țărani să vorbească pe jumătate -că-i deajuns să înțelegi, că-i prea mult să nu-nțelegi, așa cum fac mamele când le vorbesc pruncilor în placentă - înainte de naștere, prin nu știu ce limbaje sanguine, ombilicale, hipnotice.

S-a ridicat de lângă mine, îndepărtându-se în bostană, printre doi curpeni de "dumadă"; ocolind mai întâi bătătura gurii de colibă, cotlonul din buza ei inferioară, plimbându-se printre sferele de zahăr gânditoare, lăsându-se umezită de ploaia sfântă, curgând din curcubeul amiezii -apropiatei amiezi. Stejarii din conturul cercului absolut virtual; al curpenilor - șerpi, își pieptăneau coroana în tăcere, imitând emisfere uriașe

171

vegetale; o simetrie a sferelor de pe pământ în aer, o translație a imaginii planului orizontal al bostanei în spațiu, în cer...

Apoi, umbra verticală a mamei, singura umbră dinamică din bostană, singurul trup cu suflet din ea, se pleca pe câte un pepene, îl mângâia, acolo unde era prins de curpen, și, aproape fără motiv, îl scrijelea cu unghia. Am văzut cum se desena sub degetul ei mare, de acolo; din fundul colibei, cifra unu; un fel de băț pe sferă cu pană în vârf, cu reazem în talpă. Doiul, făcut pe următorul pepene, semăna cu un ochi de om supărat, încercănat, iar coada lui era o lacrimă. Cifra trei era o îmbrățișare, un omega astral, o Casiopee deznădăjduită. Așa a numărat bostana, cu semne pe sferă, cu grijă, cu un murmur ciudat pe fiecare; la fiecare salt pe curpeni. Am văzut-o și la ultimul pepene. A stat mult să-l privească înainte de a-i face un semn. Desenă, pe el; pe ultimul sferoid, un opt culcat. Eu eram prea mic să știu ce-nseamnă asta. Mama nu era destul de învățată să-i înțeleagă răsturnarea. Mai târziu, numărând în neștire prin cărți; pe pământ, aveam să aflu că semnul opt culcat era infinitul, semnul măsurii transfinite, un semn al rațiunii imposibile un "alef zero" al nemărginirii, un alt nume dat lui Dumnezeu...

M-am ridicat din colibă pe urmele ei. Stătea sub ultimul stejar din capătul funiei înconjurului bostanii; din sfârșitul presupus al înconjurului ei.

Am întâlnit primul pepene peste care mama - plecată, scrijelise ceva cu unghia - cifra unu cum mi se păruse. Era însă o cruce. La al doilea pepene, pe al doilea pepene, erau două cruci, și așa mai departe.

- Mamă, mamă! am strigat-o puțin înspăimântat, puțin nedumerit.

- Ce-i? răspunse calmă, stând sub ultimul stejar al poienii defrișate anume pentru pepeni.

- Unde-s numerele?

- Care numere?

- Cele scrijelite cu unghia, adineauri, de dumneata.

- A, a! ploaia mamă! ploaia le-a făcut cruci!

- Așa repede?

- Cum repede. A trecut o vară de la "ploaia cu numere". Ai uitat, ai dormit prea mult în coliba aia de stuf, cu stejarul pe tine, cu cânepa pe tine. Tu vorbești de prima ploaie când am intrat eu în bostană. Asta e ultima. Asta sper să fie ultima ploaie până să "spargem" bostana. Cum a trecut timpul! Cum mai trece vremea! Cum ne mai trece viața pe pământ... Și, se făcu nevăzută și...

În jurul mașinii, câteva oi; dintr-o turmă rătăcită prin pădure, mâncau iarbă indiferente la așezarea coșciugului de tablă pe roți, indiferente față de prezența mea acolo...

- Cum a trecut vara, mamă! m-am plâns eu imaginii ei din mintea mea...

172

- Da! îmi răspunse cineva din spate, cineva din locul colibei de altă dată.

Am întors capul, obosit, spre locul sunetului "da", spre originea generării lui.

Era un cioban - tot una cu trunchiul stejarului, de parcă stejarul era un cioban rezemat în băț pe mine, cu căciula-coroană asudată pe frunte, cu fruntea lui de gânduri în ființa mea așezată pe pământ.

- Dumneata cine ești? îl întrebai mirat.

- Eu, eu nu-s de-aici!

- Te-am întrebat cine ești? Celălalt răspunse tot anapoda, nerăspunzând la "cine este"

- Eu am venit din Măgura Vrancei.

- Și de ce n-ai stat acolo, de ce ai venit aici să-ți porți turma în "amintirea bostanei lui tata", în bostana mea...

- Păi, Vrâncoaia a fost colectivizată, a fost în sfârșit colectivizată. Ani de zile n-a vrut să semneze cererea aia blestemată să-și treacă la grămada celor de la picioarele muntelui ei turmele de vaci, de oi, livezile ei suspendate, cascadele izvoarelor ei înspumate, fulgerele mâniei ei cerești, lumina soarelui zilelor ei senine, mireasma florilor poienilor ei alpine; florilor ei de stâncă, și cerbii ei slobozi, și buciumul ei de duminică; de sărbătoare creștină, de tristă pomenire a celui ucis sub zare, sub pleoapa cerului pe pământ...

Cum au trecut anii! E mult de-atunci. Eu am coborât "Măgura Vrancei" să-mi caut aici o turmă. Și am aflat-o în Tuluțești, când v-au luat oile din om în om. Că ale Vrâncoaiei au murit de dalac, de bubă neagră; toate într-o noapte; fiecare îmbolnăvindu-se într-o zi de sâmbătă: una câte, una; niciodată două în același timp.

- Ce vorbești, ce vorbești? repetam cele două vorbe fără să-l privesc pe cel din spatele meu; știindu-l acolo una cu stejarul copilăriei mele -stejarul reazemului meu pe pământ, în amintirea bostanii din 1953; dinaintea colectivizării ținutului pădurii, lacului, Tuluțeștilor...

- Ce spui, mamă! Da, era mama. Era mama în bostana de atunci și eu cel de atunci în bostana ei.

- Cum a trecut vara, Ionele. Cum a trecut fără să știu numărul ploilor ei, numărul nopților pe care le-am străbătut...

... Jupiter cu Io și Ganimedee; cu doi din sateliții lui, mă pândeau din creștetul unui soc scuturat - alb-cenușiu, rezemat de o bufniță adormită în stejarul vecin. Un clopot, o talangă; două vergi de oțel lovite, sonorizau spațiul nopții...

- Unde-i tata? Am întrebat pe cineva de lângă mine, în colibă, crezând că mai vorbesc cu mama, crezând că-i încă în ușa colibei, să-mi scoată mâncare din cosniță, să-mi rupă turta în două; ca atunci, ca atunci.

- Sunt aici, mă! Unde să fiu? Hai culcă-te! Că mâine spargem bostana cu tractoru', cu remorca, cu șenilele.

- Ce tractor? Noi avem căruță, noi avem boi în jug.

173

-Am avut tată, am avut. Ai uitat? s-a colectivizat. Ni s-a colectivizat totu'. Acuma păzim la bostana CAP-ului, la bostana altora, la bostana tuturor...

- Dar bostana din pădure? Dar ciobanul?

- În pădure n-am mai fost de mult. Bostana aia a fost mutată în capătul ei nordic și-n locul ei au băgat oile să pască, oile din Măgura Vrancei pe care hoțiiăștia de comuniști le-au confiscat, le-au furat vrâncenilor să se colectiveze, să renunțe la munți...

- Nu se poate, nu se poate! Bostana e amintirea mea. Ea nu poate fi colectivizată! am început eu să plâng în vârful carului, care mă hurducia; mă balansa sus, pe sfere de zahăr; sus pe Badalan, pe strada lungă, curbată, a Șantierului Naval, într-o dimineață cu becuri galbene; lăcrimând lumina din luminările negre ale unor stâlpi gudronați, lăcrimând lumina plină de fum în pietre.

- Hoo, hoo! l-am auzit pe tata, înconjurând carul să vadă de n-am căzut din el, înconjurând boii să-i vadă de-s întregi în copite. Strigă, mă, strigă odată! C-ai dormit destul, că dormi de la începutul lumii.

- Hai la pepeni! Hai la pepeni! strigam să-mi dau duhul; speriat de moarte, de visele mele succesive, de vedeniile mele înainte și înapoi în timp. Un om, îmbrăcat într-o salopetă, ieși cu ochii roșii din Șantier, scuiță privind roată, puse mâna la'ochi să ne vadă; acolo în capul străzii Delfinului, sub bariera de peste șinele trenului care venea și pleca în el; îmbufnat, spre Gara nr. 8, în depouri, în triaje, în gări cu fiare sucite, cu fiare plate, cu fiare lingou.

- Moșule, cum dai pepeniiăștia cât buburezcle?

- La bucată tată, la bucată. Cei cu o cruce, 5 lei. Cei cu două cruci, 7 lei.

- Și cei cu trei cruci? Pe cei cu trei cruci, cum îi vinzi?

- Pe gratis, tată, pe gratis!

- Cum asta?

- Așa se vinde pe la noi! Ce ai mai bun dai de pomană și faci preț numai din ce-i mai rău în tine, din cei mai rău în lumea-n care vinzi.

Fracțiile simple ale "descompunerii"...

Ploua afară; din cer până în pământ, cu lacrimi de pasăre descompusă în toamnă, indusă-n câmpuri magnetice, în spirală, pe noi, în noi.

Spațiul dinamic al văzduhului ne apăsa suflarea de aici; din liniștea prismelor cu neon, cu gânduri rostuite în cuvinte scrise pe coli albe, pe coli pătrățite; toate într-un raport de aur al dimensiunilor lor dreptunghiulare.

174

Era clasa a douăsprezecea; cea cu puțini elevi - nu știu cum, cu elevi puțini, de parcă migrația în lume e făcută pentru oameni, nu pentru vietăți negrăitoare, nu pentru vietățile instinctive ce-i ocrotesc.

Clasa avea de înfruntat; gândind, descompunerea în fracții simple -metoda descompunerii în fracții simple, a unei fracții compuse, și trecerea de la fracția compusă la fracția simplă se făcea prin constante nedeterminate; de determinat prin "sistem" și prin "valori succesive", așa, mecanic, uitând ori neluând în seamă compatibilități și existențe, neluând în seamă uriașa trudă a "integrării ulterioare".

Gândirea e descompunerea fracției compuse a lumii în fracțiile simple ale obiectelor ei, și, ca și în matematică; ca în gândirea matematică, folosim identificarea în determinarea numărărilor constanți, folosim constanta; elementul fix ale dinamicii vectoriale magnetice, gravitaționale,

folosim primele litere ale unui alfabet universal; mărturisit nouă de elementele apă, aer, foc, de integrarea lor în noi.

Da, integrala, suma, însumarea acestor constante; fiecare lângă fracția ei simplă, fiecare pe creasta ei de val, de amplitudine oscilatorie, era corabia ce fixa oceanul în latitudini, în adânc, era catargul ei cu efigii pământești, era identificarea "compusului" primar al spațiilor extramundale din care venim, din care creația ne-a "ademenit" în conștiințe, în conștient...

Ploua pe Dunăre și pe râpa stadionului, și pe Grădina Botanică.

Elevii mă ocoleau, căutând cu privirea tabla, startul gândirii lor, ipotezele succesiunilor descompunerii compușilor - expresiilor raționale cu domenii de existență presupuse, cu inducții și deducții - porți în "sunt", în "voi fi", cu lungi rătăcirii de Ariadnă în vis, în somn aproape de trezire.

Clădirea liceului; cu fundația ei voit orizontală, în planul înclinat al râpii stadionului, cu funiile ei de suspendare în aer - legate de turnul televiziunii, clădirea, mă așeza peste neantul fluviului, pe mine și pe copii, într-o nacelă - ochi suprem, într-o călătorie în jurul Dobrogei; până în munții ei bătrâni; cu ochiul, până în marea nevăzută; cu gândul. Clasa dădea extemporal și mă odihneam în irisul albastru al geamurilor, în retina emanațiilor cerebrale ale copiilor - nepăsători la prezența mea printre ei, la marginea trudniciei lor în gânduri, în gândire.

Descompunerea în fracții simple era iubirea lor pentru mine, era iubirea mea însumată în fiecare, în șirul clipelor succesive, în funcția succesivă a predării.

Da. Iubirea din trinitate e o fracție compusă a iubirii lui Dumnezeu; oricând așezată într-o sumă a trei fracții de iubire: Tată, Fiu, Sfântul Duh, mereu inexistentă fără una din ele.

Deodată, prin spațiul îndepărtat al capătului privirii din prisma cu ferestre; din clasa de la etajul II, segmente verzi verticale umblau descendent în Grădina Botanică, spre fundul râpii cu dreptunghiuri de zgură neagră; ca niște cazane de smoală stilizate, ca niște fântâni cu jar stins de lignit.

175

Fiecare verticală, infimă, scuipa din ochi două puncte de* foc și fum, fără zgomot, așa cum zvârle un pictor culoarea cenușie- albastră pe un trunchi verde de copac, să ne sugereze pasărea, să ne învețe scânteia, prin contrast, prin suprapunerea intensităților luminii în pânze de in, în pânze de corăbii obosite de furtuni.

Apoi, vai! în fața ochilor - guri de foc punctiform, am văzut cum se răsuceau în aer patrupede mici; iepuri, ori iezi, ori câini. Da, erau câini, care, după o plutire misterioasă în sus, cădeau pe pământ într-o fugă frântă, într-o fugă pe jumătate, într-o fugă sinusoidală ori, pur și simplu, care cădeau indiferenți, fora mișcare, într-un oftat de moarte.

- Priviți! am strigat înspăimântat.

- Ce-i, ce-i? îmi răspunseră copiii în cor, lăsând extemporalele pe bănci și repezindu-se la ferestre, buluciți în siliciile lor, în nevăzutele lor retine.

- Sunt vânătorii, sunt de la Ocolul Silvic, sunt pădurari nemernici! se aliniau ei în jurul pervazelor; fiecare să privească vânătoarea ucigașă; a câinilor din grădina botanică, a câinilor din grădinile periferiei, din afara zidurilor "cetății Țiglinei I".

; Ce criminali, ce bandiți?

încet, încet, filmul mut al masacrului se apropia de șoseaua falezei. Atunci; departe fiind, pocnetele armelor erau "văzute" numai ca ochi injectați de două scânteii, ca pulberi arse în punctele spațiale ale unui șevalet. Atunci nu realizam; nici eu nici copiii, dimensiunea măcelului, ignoram voit posibila lui existență, desfășurarea lui pe pământ, descompunerea lui în ființa noastră socială, umană, rațională, afectivă, mai mult sau mai puțin activă în aceste constante, mai mult sau mai puțin pasivă în determinarea lor în fiecare din noi.

încet, încet, se deslușeau sinistrele imagini acustice ale tabloului; până acum numai vizibil, acum devenit auditiv - perceptibil, mai afectiv - perceptibil.

"Poc! Poc! Fooc! Foc!" se auzeau deslușit pocnete și comenzi. Pădurarii făceau o linie dreaptă; ca un front la atac, înaintând descendent, printr-un salt cu arma pe umăr, peste șoseaua plină de

mașini oprite; să vadă masacrul, să asiste fără voie la crima pusă la cale de inerția verde, de gândirea verde - fără suflet, a celor de "mai sus", a celor ce conducea lumea unui spațiu apocaliptic.

Fiecare trăgea la doi pași un foc. În următorii pași, cât fiara lovită în inimă cădea din aer pe pământ cu un sunet sec, cât fiara rănită urla să moară, cât altele schilodite fugeau blestemând omul și înfățișarea lui diavolească; în următorii pași, tuburile cartușelor goale erau scoase din țevile fumegânde; inelate, fierbinți, erau înlocuite cu altele pline de alice și pucioasă, de capse nescăpărate, cu explozii latente și foc nemilos.

- Tus, 'mnezeii mătii! nu vrei să mori? Na! Pooc! Auuu! Auuu! Na! Pooc! Auuu! se amestecau înjurăturile "înarmaților din păduri" cu schelălăiturile câinilor pe jumătate uciși, țintiți pe jumătate: "Lasă! Lasă,

176

că-1 iau eu!" se grozăvea altul, își așeza altul obrazul pe lungul țevii, și ochii pe câtare, și gura pe camera de explozie, și dinții înfiți în patul puștii, contopit cu toată ura într-un sacrificiu de prisos, într-o instinctivă pornire a morții prin lume, pe pământ.

La început, copiii au privit numai din suspensia clasei pe scena terifiantă, pe încheștarea om-animal, animal-om; nu se știe cine era om, nu se știe cine era animal.

Apoi au coborât în curtea școlii, și, fără să-i vadă, fără să fie văzuți, au ieșit în calea animalelor rănite care îi căutau, care îi implorau să-i salveze. Petru Cărare îl purta în brațe pe un bălțat șchiop și s-a ascuns în adăpostul antiatomic al primarului de sub Sala de sport. Nicu - Inimă Mare urca în goană cu o cățea la cabinetul medical. Ion Lupu plângea în brațe cu un cățeluș neatins de alice; ce-și pierduse mama la primul foc de armă, ce-și luase inima-n dinți să fugă prin găurile nevăzute de gard, prin nevăzutele grădini suprapuse, de sub curtea liceului.

Ucișorii au ajuns la marginea de răsărit a gardului liceului, terminându-și parcă munițiile din cartușiere, din țevile puștilor, întinse totuși să tragă, să caute vânat nevinovat, impropriu.

Aveau ochii injectați de ură, de o nemernică "sete de moarte", de descompunere în "simple fracții" a întregului, în fracții simple a compusului sacru a unor ființe nevinovate - prietene ale omului oriunde și oricând.

Șoaptele înșiruite în vorbe scurte; într-o judecată simplă, aduna mulțimea copiilor, din curte, din școală, din spațiile ei cu învățătură sacrificială, din Halaha sufletului lor, unde șehita - sacrificarea animalelor, se învăța alt fel, se decidea alt fel între oameni.

Pietrele zburau din grămezi; cu grijă strânse de copiii în sfatul lor șușotit.

Primul vânător, plesnit în frunte, căzu rezemat de gard ca o mumâie. Al doilea, lovit în tâmplă, aruncă arma și își puse pe rana sângerândă pălăria, cu pana de struț invers, să-l înțepe în țeastă. Al treilea, pe care l-am văzut lovit în coloana vertebrală, a desenat, în cădere, un "es" nefiresc, și-un lung "ah" pe căderea lui în genunchi. Armele stăteau rezemate de trupurile lor învinse ca niște bâte nefolositoare, ca niște cârje frânte în două.

- Chemați salvarea! strigă cineva de după gard.

- Chemați salvarea! strigă și cineva dinăuntru ogrăzii cu pietre.

Nu se știe cum, veni salvarea. Era o mașină diferită de cele ale "Salvării". Era o furgonetă cu sirenă în cap, cu coviltir de pânză cauciucată pe șasiu.

Omul care coborî din ea; acolo în parcare interioară a liceului, în ușa bucătăriei cantinei, ocoli sala de sport și se afundă în adăpost. Copilul lui aștepta în fundul culoarului betonat, strâmt, insonor; Copilul Omului își aștepta Tatăl.

177

- Hai! Știam că ai să-1 salvezi - pe Bălțatu"! Știam că ai să vezi ce se întâmplă în grădina noastră de sub șoseaua falezei! Bată-i Dumnezeu de bandiți de... nemernici, de...

Cu greu l-a putut despărți pe copil de animalul rănit. Erau amândoi înspăimântați de moarte; unul de conștiința ei atotcuprinzătoare - omul, altul de întâmplarea incoștientă a neființei lui - câinele.

- Și ceilalți? zise copilul, dezmeticindu-se din spaimă, din coma lungă, afectivă, a tăcerii de până atunci.

- Fiecare pe cont propriu! zise Tatăl fiului universal, fiului legat printr-un jurământ făcut cândva de toate animalele lumii omului, și invers, și invers...

- Dar, acolo, în școală, mai sunt doi! Sunt prietenii mei! intona el ca o rugăciune cuvântul "prietenii"; prietenii lui și ai câinelui din brațele lui. Petru Cărare își privi lung tatăl, ieși primul din adăpost, și-i întâmpină sub coviltirul mașinii, şușotind, şușotind...

Atunci apăru și "Salvarea Umană".

- Eu sunt doctorul Nicolac Schifimeț! spuse omul alb, coborând din mașina albă cu cruce roșie.

- Eu sunt medicul veterinar, Nicolac Cărare! îi se prezentă celălalt, de lângă mașina neagră; fără o cruce anume, care să indice salvarea cuiva de la moarte, care să amuțească tăcerea și mulțimile ei exterioare.

Mașinile au pornit în afara curții, în jos, pe șoseaua ce ducea la uzina de apă; spre arterele ci nevăzute de apă "potabilă".

"Salvarea" i-a luat pe cei trei răniți de lângă gardul liceului. S-a mai aflat în cale un altul fără degetele mâinii drepte - arma îi făcuse explozie în față, un altul cu o gleznă luxată, și alții; însângeați de alt fel de sânge decât cel omenesc, și alții; sfâșiați de sârme, de spini, de dinți.

"Salvarea Umană" și-a băgat sirena în priză, dând oamenii și mașinile și privirile afară din calea ei. Cărare Nicolac se certa cu Petru, cu fiul lui, în șoaptă, la limita suferinței unuia pentru câine, la limita înțelegerii suferinței de orice fel.

- Să-i căutăm, să-i căutăm!

- Fiu, Fiiuu! puseră ceilalți degetele praștie pe buze. Și copii din curtea școlii au ieșit prin gardul ei, prin locuri știute numai de ei, în vale, în deal și în vale.

Pe rând, aduceau câte un câine rănit la mașină. Pe rând, își rupeau cămășile înfoșurându-le pe ațele și cataplasme, ca să le îndrepte oasele, ca să le oprească sângele. Mașina veterinarului se făcea marc, se dilata, cuprinzând supraviețuitorii masacrului păgân din dimineața acelei zile.

- Du-te! Te aștept aici! spuse Petru, luând decizia de salvare și a celorlalți câini uciși de molima-verde, comunistă, în Grădina Botanică și pe stadion.

178

Nu se știe unde-i căra Nicolae - doctorul veterinar. La o clinică necunoscută securității - fiindcă ea se ocupa numai de oameni, la un dispensar veterinar ascuns poate în alte adăposturi antiatomice.

Groapa câinilor morți s-a făcut pe vale, în poarta unui teren de fotbal fără zgură, plin de pădăii.

Copiii au tras pământul peste ei cu palmele, cu călcâiele, cu genunchii, plângând.

Atunci, chiar atunci, când să spună unul dintr-ei: "Așa se cuvine, așa se cuvine", un pădurat-vânător, mare; înspăimântător de mare, năvăli peste ei, peste ființele lor îngenunchiate. Era așezat, între soare și pământ, negru-uriaz pe privirea lor în amiaza zilei, pe dispersia privirii lor în lacrimi dulci de copil. Strigă:

- Care 'mnezeii măți mi-ai dat cu piatra în tâmplă? Care, mă? Ținea arma întinsă spre ei, cu țevile ca niște nări de tunel bicefalic, binazalizat.

Un cocoș cântă un "cline" tensionat; tras de degetul mare îndărăt de capsă, de cuiul percutor, din fundul țevii drepte încărcate. Urmă un alt "cline" dușmănos, găunos, arțăgos.

Copiii vedeau deja focul din gura țevii, plumbii sferici ai alicelor, așa cum au văzut și mai înainte prin ferestrele clasei suspendate, în care învățau descompunerea în fracții simple a unei fracții imposibile; cu numărător și numitor compus, cu numitor un produs polinomial infinit.

Deodată, din senin, umbra lui se făcu moale, difuză, neînsemnată. Cineva îl lovide în țeastă; cineva aflat dincolo de soare, dincolo de percepția vizuală a copiilor amenințați cu moartea.

- Ce-i cu individul ăsta mort lângă câini? au auzit ei o voce cunoscută. Era medicul alb, uman, din "Salvarea albă - umană".

- Duceți-l la urgență, soră!

Mașina plecă. Medicul rămăsese cu copiii lângă câinii răniți; recuperați din câmpul de măcel.

- Unde-i taică-tu? îl întrebă pe Petru.

- Care tată? Eu n-am tată!

- Cel cu mașina din curtea liceului!

- A! ce! cu căruța cu coviltir? Era un vânzător de mere. -Da?

- Da! E un om care-și spune Tată ori de câte ori vede copii, ori de câte ori vede o ființă pe pământ.

- Dă-mi halaf-ul tău, dă-mi cuțitul tău de sacrificiu! îl rugă doctorul de oameni, pe copil, pe copilul sfânt.

- Ia! zise Petru, și-i întinse palma dreaptă s-o așeze pe laba ruptă a câinelui din fața lui.

179

Judecata de pe urmă

Ședința de partid din vinerea, din dimineața acelei zile de vineri, era nesfârșită, plină de o stupidă ordine de zi, de "probleme politice"; care în realitate erau ad-tive, plină de sarcini și însărcinări. Secretara de partid râdea la toată lumea, binevoitoare, știindu-se șefă supremă o zi; o zi pe lună, când vorbea cu spume la gură, când cel mai neînsemnat cuvânt avea pentru ea greutate, vlagă, sens absolut. Un telefon zbârnâi în scretariatul Inspectoratului școlar cu salturi de patruped decopitat.

Secretara - soția unui securist la pensie, ridică plictisită furca neagră cu microfon și receptor așteptând să se producă vocea omnenească în ea; de dincolo, din ce lume o fi fost celălalt care o căuta.

- Inspectoratul? -Da!

- Cu tovarășu'... cu frate-meu... Cu inspectorul Toderiță, mă, îl îndemna cineva pe vorbitor, pe omul neobișnuit să-și vândă vorbele unor fire îmbârligate, unor ființe din ținuturi nevăzute.

- Cine-i la telefon? se supără negricioasa, secretara mereu gravă a Inspectoratului. Tovarășul pe care îl cauți dumneata e în ședință de partid.

- Daaa!... răspunse celălalt; de la telefonul cu fise, din peretele Consiliului popular Tulucești, cu multe "a-uri" fripte într-o tigaie de electroni nebuni, într-un "ghiveci de pârâituri și scânteii, de cabluri scurt-circuitate anodic, catodic...

Tata; în ultima lună de viață, nu luă în seamă înfrigurarea trupului său în pânde de pază a vitelor ceapeului.

Trecea prin grajdul de lut cu iesle mari, pipăind vacile și vițeele cu mâna și cu privirea, luând un strop de suflare din suflarea lor; din trupul lor fierbinte, de parcă erau ale lui, de parcă amintirea celor "smulse" din ograda lui aici i se vindeca cu această "rezemare" de animale fără stăpân, de animale fără ogradă, fără iubire de om în preajmă.

El nu le îngrijea, el le păzea odihna îngrijirii altora; să rumege cu sârg în noapte, să-ngenuncheze fiecare în locu-i convenit, să-și îndrepte fiecare trupul drept în aer la cântarul cocoșului de ziuă. Că între două cântece de cocoș, tata le păzea visul lor pe păițaânt; uitând de-al lui, uitând de nesomnul trezirilor sale în lumina zilei. "Poate dai foc și grajdurilor, măi Roșule!?", îi spuse președintele la angajare în funcția asta". Cum ai dat foc bostanii astă toamnă!"

"Cum să dau foc bostanii? Am ars coliba!" "Păi, de ce ai ars-o, mă, de ce?". "Fiindcă așa am vrut eu!". "Și dacă "așa vrei tu" și la grajduri, la vaci?". Tata a tăcut. Era nevoit să tacă. "Zilele mele și așa-mi sunt numărate de Dumnezeu - cum spune Veta, ce dacă mi le numără și pârlitu'

180

ăsta ajuns Dumnezeu satului în vremea asta de colhoz în lume, în jumătatea asta de lume. Că n-au mai venit americanii cum am sperat o viață. Că au venit la putere în țara asta tot diavoli comuniști. ăsta, Ccaușescu ăsta, vrea să ne cultivăm ograda cu păpușoi. Ne numără găinile și

porcii și ne cere cote la ouă, la oase, la șuncă. A băgat tractoru' în saramura noastră; că mi-i dor de apă, de stuf, de pește, ca mi-i dor de un strigăt în barcă spre Ghimia, spre Basarabia.

Lua-i-ar dracu cu producțiile lor la hectar, cu arăturile lor și-n talpa casei, că mi-i dor de-un grind părăsit să-mi pasc vacile, că mi-i dor de-o pârlăoagă să-mi număr ciulinii și țepii din talpă, să-mi uit de grija păscutului în țarini, să văd cum melcul sui frunza-n cer"...

Un petec de apă; uitat de cer pe pământ, lumină dimineța în capătul de nord - dinspre Tatarca, a lacului Brateș secăt. Grajdurile erau suspendate pe râpile de lut ale coborârii satului în lac. "Da, acolo au fost Babele, mai încolo Rotundu"...

- Câtă papură am mai tăiat acolo, măi Gheorghe, i se mărturisi tata celuilalt paznic de noapte.

- ?!

Celălalt dormea. Ii plăcea să doarmă în zori când tata vorbea singur, când tata își povestea viața răsăritului de soare.... "Cum doarme, Gheorghe ăsta, de o vreme, numai în zori. Că noaptea umblă prin mine; prin gândurile mele, ca o nălucă" - își spuse tata, fără să stimă că Gheorghe al lui nu era cel de lângă el. Gheorghe Pintilie; prietenul lui, se stinse de mult în casa lui de sub nuci, în apusul casei noastre, și nu-l uita și îi vorbea mereu.

Gheorghe ăsta era fiul fiului lui Gheorghe de pe lac; un descendent al lamandiilor înrudiți cu Vielenii, cu Bogații și cu Mândrii; cei mai mândrii, rămași fără pământ, fără vite, cu urmași dezmoșteniți.

"Ce știi tu Gheorghe al Nimănu?" deveni o clipă treaz, tata, fugind din imaginile lacului său, din imaginea satului copilărit de el; cu aria de "grâu bătătorit" a ogrăzii sale, cu grădina de meri a tatălui său; a bunicului meu Vasile...

"Acum că viața a trecut", privea el în tavan, în patul cu chituci; cu dulapii de sicriu sub el, "nu-și are rost să mă-ntristezi, măi Gheorghe, să nu-mi vorbești, să nu mă-njuri când te înjur. Cum ai tăcut atunci în bucătăria ta de iarnă, în cămara ta cu nuci verzi, cu nuci uscate, cu nuci în floare?"...

- De ce l-ați lăsat să răcească, mă Gheorghe, îl certa mama pe al doilea paznic, cel care s-ar fi convenit să aibă grijă și de tata, fiindcă era mai tânăr, mai neștiutor de animale, de lunga lor adormire pe pământ.

- Mamă Veto! eu i-am spus să nu le mai adape noaptea, că asta-i treaba celor "de ziuă", îngrijitorilor de zi. Pleca, așa în glumă, cu o găleată fără toartă, la fântână, la fântânile alea de lut, cu apă lutoasă, cu izvoare galbene și sălcii; din unghia dealurilor mișcătoare, de sub grajduri, și, nu

181

știi cum, mă trezeam cu el lângă mine: "Gheorghe, asta-i întâia găleată! Dă-i-o tu cui vrei!" Eu alegeam o vacă care mi se părea însetată, după ochi, după deșert, și îi aduceam găleata înapoi goală.

- Și, și? întrebă mama, ascultându-l pe jumătate pe omul străin de grija ei mare; moartea lui tata, aparenta lui moarte, în casa ci de lut, în casa lor de-o viață.

- Așa făcea toată noaptea. Adică nu, nu; cam de douăsprezece ori pe noapte. Eu, ca să nu facă și al treisprezecilea drum, adăpam pe furiș două vaci dintr-un drum, din ultimul lui drum. Că aveam de toate treisprezece, treisprezece...

- Nu ți-am spus dragă că tovarășul inspector e în ședință de partid? Nu pot să-l aduc la telefon.

- Păi, moare tat-su! se răsti cineva, dincolo, în nord, spre nordul așezării instituției comuniste, ncpăsătoare față de moartea cuiva, față de moartea ei viitoare.

- Moare, nu moare cineva, cu nu intru în ședință, înțelegi matale? Și îi trânti telefonul în nas îndrăznețului, glumețului, carc-i punea ei în joc funcția de secretară cuminte, cu "minte" circumspectă: "Că am mai auzit eu de astfel de "morți", numai să scape de o ședință, de nesfârșita aia de pâlăvrăgeală fără cap și coadă. Nu-mi pun eu capu' sub călcâi pentru gluma morții cuiva, nu-mi pun eu slujba la bătaie pentru un telefon rural anonim. Dacă-i murea mama șefei, mai treacă meargă. Puteam să anunț "vestea asta" cu ochii plecați în jos, cu ușa scârțâind lung, să le-

ntristez inima celor care ascultă cu gura căscată la secretara de partid, să le storc lacrimi fără un motiv de a plânge; înainte de a auzi cuvântul "moarte".

Și-apoi, mai am un an până la pensie, ce-mi bag eu pielea în foc?...

.... Mama nu-l mai asculta pe Gheorghe:

"Cosea iarba astă vară ca un flăcău. Doamne, ce-a mai săpat în grădină, de nu-l mai opream din rădăcini. Cum să cred că i-a venit ultima toamnă, **că începutul ăsta de iarnă a lui '76 o să-l stingă fără știre?**

Tata oftă dându-i parcă dreptate. Că omul, dintr-un motiv anume, oftează când moare; înainte de a muri...

Privea mai lung în tavan, cu mine la cap, cu ultimul lui fiu pe pământ la cap... Șoferul Miron a avut curaj. A ridicat ușa în sus să nu scârțâie și a intrat: "Că doar și eu sunt membru de partid, că doar și eu am un tată". S-a așezat lângă mine, furișându-se pe scaunul liber de lângă mine, și, cu o plecăciune în timpanul meu stâng, îmi șopti: Vă moare tata. Duceți-vă la Tulucești. Eu împietrisem. Știam că are gripă, că se trata singur, așa cum o făcea de-o viață, cu vin fiert și slănină, cu lăruscă îndulcită și tochitură de porc. Nu-mi aminteam cine m-a adus la capul lui, când am străbătut "depărtările astrale" ale Tuluceștilor de Galați...

Priveam moartea Tatălui; eu Fiu neștiutor de moarte, cu o indiferență vizibilă, exterior fenomenului ei însușit în mod inconștient de tata, acceptat în mod conștient de cei din jur.

182

Privirea lui se-ndepărta de noi, pe un drum văzut numai de el, știut de el dinainte de naștere, dar neînchiptuit până acum, dar nemărturisit cuiva vreodată.

Aceeași privire mă înspăimântase și atunci când domnul Mihalache, stând în balconul casei lui, privea prin "cei carc-l priveau", spre amurg, pe drumul Tudorilor și Neofiților, pe drumul viilor lui Valinatos, prin Tărtăcuța, și, mai departe, spre moșia lui Ciucă, pe Drumul Marc, pe pământ.

Cel care pleacă din leagănul iubirii de orice fel privește în urmă iubirea pietrificată, lăsându-ne să credem că privește înainte, oprind cu lacrimi clepsidra să mai plângă.

- Da, ce-are tataia? l-am auzit înjur pe nenea Ticu, ridicând vocea la mama, surprins să nu-l găsească pe socru lui cu cana de vin fiert în mână, la vremea asta de foc continuu în vatră, de brumărel sfârșit în oale de lut.

- Gripă! spuse mama, strigă mama într-un timpan al ginerelui ei, să audă' că auzea cam greu, să înțeleagă ce n-ar trebui să înțeleagă omul dintr-un cuvânt strigat.

Tata oftă încă odată. Mama a aprins lumânarea punându-i-o în mâna dreaptă; așezată în mâna ei, pe pieptul lui liniștit.

- A murit, spuse ea, plecându-și obrazul pe gura lui, mai mult uimită decât îndurerată.

Ochii lui albaștrii și-au schimbat culoarea, din senini în cenușii; dintr-un albastru deschis-luminos, într-un albastru șters, opac.

O parte din căldura trupului meu s-a întors în trupul lui atunci, lăsându-mă înfrigerat, mai înfrigerat decât un om în poli.

Doamne, cât de neputincioase ne sunt cuvintele în fața omului drag ce moare, mai neputincioase decât în fața omului drag de care ne despărțim, a omului drag pe care îl recunoaștem în lunga căutare a unui om pierdut dintre oameni.

Ticu își scoase căciula ce o avea pe cap, înaltă, la intrarea în camera morții. Privi în pământ, înspăimântat, și vorbi singur:

- Mă duc, mă duc să-i fac sicriul.

- Da, dulapi, ai Ticule? sări mama speriată din locul ei cu lumânare aprinsă, din mâinile tatălui meu.

- Da, că mi i-a adus acum trei zile în atelier, să-i fac o poartă. - O poartă? rămase mama cu gura căscată.

- Da. Spunea că poarta ogrăzii nu se mai deschide înăuntru, că stă să cadă în afară.

L-am privit atenți talmăcindu-i vorbele cât mai deslușit, cât mai aproape de ce a avut să-i spună tata cumnatului meu - tâmplarul Ticu; ginerele lui.

- Păi, erau dulapii lui de înmormântare, se plânse mama. Erau dulapii de sub el. Atunci ăștia pe care stă acuma... și tăcu, și tăcu încă odată, suspinând.

183

Ticu a plecat la marginea satului, acolo unde îi era casa și tâmplăria. Parcă îl vedeam cum rânduia lemnul de stejar uscat ocolindu-i nodurile, îndreptându-i răspărurile. "Ce poartă aș fi făcut din voi, ce poartă!" îl auzeam murmurând: "Să se deschidă ograda afară, să intre omul în ogradă".

Așa a murit tata. Așa am murit și eu atunci. Istoria nescrisă a celor morți e moartea celor vii. Istoria scrisă a celor vii e nașterea celor morți---

A doua și a treia zi, de la inima oprită a tatălui meu, ploaia a desfundat drumurile satului. O mașină marc, cu roți mari și șofer nebărbierit, s-a așternut în mijlocul ogrăzii.

Coloana mortuară se dilata spre biserică așteptând lumea de pretutindeni să o încorseteze, să o adauge în urmă, în sat.

Mama știa de rangurile șirului de oameni încolonați, de rolul și funcția fiecăruia în coloană.

Ticu greșise măsura sicriului confundând, amestecând, dimensiunile porții cu ale omului. L-am luat pe tata de pe masă și l-am purtat; eu și frate-meu, în brațe, până la sicriul din mașină.

Preotul Ciobanu aștepta răbdător pregătirea primilor pași spre biserică. Un clopot, tănuit de casele din răsăritul ogrăzii noastre, plângea înaintea oamenilor, însuflețit de om.

- Murim o singură dată! scăpă cineva o vorbă de prisos, ca să vorbească, ca să nu fie singur.

- Dar vom învia de mai multe ori numai cei buni! îi răspunse parcă altcineva, din celălalt capăt al mulțimii dezordonate.

Deodată coloana porni fără nici o explicație. Un semn al preotului o urni; afară din ogradă, prin porțile gata să se prăbușească înăuntru, prin motoarele mașinii descoperite, mașinii catafalca mobil.

Așa a străpuns mulțimea noastră satul, în pas cadant de clopot egal, de clopot îndurerat.

Oamenii care-l cunoscuse șușoteau zâmbind, își șușoteau o snoavă spusă de tata în viață, care le rămăsese lor în minte. Alții, înfricoșați de moarte, de trupuri fără viață, își opreau vorbele mărunte să rostească vorbele mari "Dumnezeu să-l ierte!". "Dumnezeu să-l odihnească!". "Drumurile; gândite de preot într-un "ultim drum", erau desfundate prin sat, prin ulițe, prin sufletele oamenilor care l-au iubit...

- Ați plecat din ședința de partid, tovarășe inspector, îmi zâmbi până în gingii secretara partidului "celor mulți, celor din ce în ce mai puțini"-

- A murit tata, i-am răspuns sincer, nemilos.

- Vai, Du... încercă să-mi "ureze", să mă încurajeze la viață, dar nu reuși. închise gura pe "u". Speculă silaba continuându-și o consolare stupidă: "Duceți-vă să-l înmormântați!" Era marți. Tata fusese deja îngropat...

M-am întors înapoi în coloana mortuară. Se trăgeau ultimile sape de pământ pe mormânt. Doi preoți tineri îmi ieșiră în cale spre ieșirea din cimitir.

184

- Acuma ești cu adevărat singur pe lume îmi spuse întâiul preot.

- Azi ți-am îngropa și mama spuse cel de al doilea preot.

- Cum? le-am sărit eu din cale, nesigur pe echilibru, nesigur pe memorie.

- Fiindcă azi e 17 decembrie 1989 îmi arătară amândoi un calendar uriaș; desfășurat între mine și ei.

- Și? am întrebat eu uimit.

- Și se trage la Timișoara! îmi răspunse un om din spate, o femeie din spate, o voce cunoscută dintr-un mormânt proaspăt. Grămada de oase a tatălui meu fusese așezată la picioarele mamei, așa cum trăise o viață unul lângă altul, așa cum își sfîntise împerecherea pe pământ.

- Va cădea comunismul! am auzit atunci un glas ca de clopot trecând prin mulțime.

"Va cădea comunismul!" bătea clopotul bisericii din Tuluțești. Pe ulițe, oamenii, văzând prapurul și felinarul și crucea purtate spre "primăria" comunistă; spre dealul bisericii, își șopteau unii altora, unii pentru alții;

- Dumnezeu să-l ierte!

- Bă, asta se spune numai pentru morți, nu pentru vii! Asta se spune pentru oameni, nu pentru năpârcci! ridică vocea un bătrân rezemat de poartă; de o poartă deschisă în afară.

- Da, ce moșule, vrei război civil? Vrei moarte nesfârșită?

- Nu, mă! Vrcaua o "judecată de pe urmă" înaintea judecății de apoi. Asta vreau! Și pot muri apoi ca Andone, ca Veta lui.

Nimeni n-a văzut vreo "judecată" în vremea care a urmat. Noroaietele înmormântării noastre" ne-așteaptă semețe pe ulițele timpului răzvrătit pe timp. O lungă așteptare alungă prin lume întoarcerea fiului risipitor într-un sat cu amintiri, cu oameni care au fost. Bogații și lacomii și Leii și Viclenii și Brații și Mândrii s-au unit să sape în izvoarele lacului și ale pădurii și ale fântânilor secate. Statuia lui Petru Rareș priveghează satul Tulucești și drumul Bârladului și Iașilor, în lungul Moldovei cu cetăți. În mit te-ntorci cât să-ți privești picătura de sânge a pruncului sacrificat ce-ai fost. Moartea e o ciutură de cristal într-un arhetip imposibil de atins. Tata și mama n-au murit. Ei sunt împărații și săracii amintirii mele înapoi, dintr-un vis veșnic înainte, prin lume.

Psihoza bombei

Clasele, pline de conversații euristice, catihetice, exhaustive, enunțative, acumulau tăcerea din spațiile lor exterioare, din clopotnița bisericii învecinate.

- Colegiul? se auzi în casca telefonului. Cu domnul director. Era cineva de la Poliție; grav, sacadat, cu respirația plină de intensități captive. Este

185

ora 15,30, vom ajunge la dumneavoastră în jurul orei 16,00, știți..., vă rugăm, fără panică..., continuă omul nevăzut să vorbească într-un microfon îndepărtat.

Era 30 octombrie 2001. O după amiază apăsătoare, ploioasă. Din biserica Sfânta Ana, un clopot vestea trecerea egală a timpului prin ceasornicele arborilor desfrunziți. Colegiul respira cu dilatații invizibile în cavitățile lui sufletești - numite impropriu clase, elevi, profesori, numite lecții ordonate în conștiințe. Colegiul era o ființă ce domina trecerea timpului vestit de biserică, timpului aparent, inconștient.

Directorul trecu pe la secretariat, privind-o pe secretară fără un motiv anume, privind mașina ei de scris fără să clipească; cum se curbau pârgăniile ei lungi, bătrâne, plumbuite, cum se dilata ceasornicul din perete despletindu-și secundele în spațiu.

Privi afară în grădina cu arbuști, cu iarbă verde înmugurită în noiembrie, sub brumă, sub pâcla zilei mohorâte de azi; de afară, dinăuntru. "Auzi? Bombă? A pus cineva o bombă în școală! Cine s-o fi pus? Cine are bani să cumpere o bombă, când un kilogram de carne e patru-cinci dolari; la un salariu de 120 dolari - cât am eu pe lună. Ce caraghios, am un salariu de 24 kilograme pe lună. Ce caraghios,..."

Văzuse și auzise multe, multe știri la televizor cu atentate, cu bombe, multe filme cu mitraliere; ținute în dinți de "bipezi culturști", cu grenade aruncate în camera de filmat, cu manechine scrijelind pelicule de celuloid, dar bombe în școală, aici în "lagărul socialist" lăsat paragină? Incredibil! Păi, aici se știe despre fiecare dintre noi tot ce avem în măsele, în gură, în esofag. Păi, când s-au desființat arhivele securității? Păi, când mi s-a spus cine a fost informatorul lor în "cancelaria" de atunci; de acum?

Ce glumă! Avem bombe în România și nu știm de ele. Avem hoți în România și nu știm de ei! S-o creadă ei că nu știm noi de la cine sunt; cine sunt. Bombele sunt din mintea bolnavă a celor care până ieri le sărea muștaru' când le spuneam: "Tovarășu' secretar elevii nu vor să plătească fondul economic, s-au săturat, n-au bani!", la care el răspundea: "Te azvârl din partid afară, mă profesore! Îți arunc diploma în aer! Auzi! Auzi, mă educatorule comunist? Te rad de la concediu, de la indemnizația de diriginte, mă! Te arunc afară din învățământ! Auzi? Auzi?"

"Hoții? Cu hoții e o poveste întreagă; greu de povestit, că nu știi de la care hoție să începi; din câte hoții se fac și s-au făcut în această parte la lume. Dar de știut se știu și asta-i bine. N-are rost să-i cauți, n-are rost să le dovedești hoția că se vor stinge ca năpârcile la întuneric; acolo în furtul lor agonisit: în vilele lor arătoase, în mașinile lor luxoase, în conturile lor bancare măsluite, căzute în mâinile neputincioase ale odraslelor lor degenerate".

"Dar cu hoții de buzunare, cu "hoții de ou", cu tâlharii de stradă, cu prostituția, cu?... Ei, pentruăștia se scriu legi, se face propagandă electorală, propagandă, propagandă... Totul e propagandă. Cineva mai

186

crede în minciună politică, în "cum zicem noi e bine", fie "Ia vezi unde privești!", în: "Ia vezi ce vorbești!", în: "Ia vezi unde scuipi!"

Nu așa se numește "funcționarul public"? Nu așa s-au îmbogățit revoluționarii lui '89; cu conturi preferențiale la "bănci de furt obștesc"; de tot felul, înființate peste noapte din "voință politică" din: "asta-i pohta ce-am pohtit!"

Economie, istorie, geografie, cui îi trebuie? Am trecut la pastoral, la tribal. Cu două mărgele și o oglindă, cu o "fanta" și un stics colonizezi toată Europa asta săracă, învățată să trăiască la cartelă. Dacă n-a fost bine altă dată? Da, a fost, că n-aveam grijă de nimic. Gândeau alții pentru mine cât să-mi fie dat să muncesc; să mănânc, să dorm, să fac copii, să nu-mi plouă în cap, să nu "parazitez"; dându-mi chiar un loc de muncă ca să nu gândesc prea mult. Cum să nu regreți după așa ceva?

Istoria era clară. De aici până aici este capitalism, de aici încolo este dictatură proletară; este socialism, și prin 2000 va fi comunism; ca într-un testament - apocalipsul la urmă, ca într-o biblic - creația mai înainte de toate; materia primordială; lutul, focul, apa, smoala și apoi ființa omului; eliberată de ele, proletarul victorios - revoluționar victorios. Că s-a mai greșit cu filozofia asta, recunosc, s-a greșit, dar foarte puțin: chestia cu "revoluția universală", chestia cu "burghezia proletară" de care să ne "ferească Dumnezeu" - cum spunea Lenin, chestia cu legea fundamentală a socialismului: "satisfacerea tot mai crescândă a nevoilor...", dar, în rest, mergea. Hoții erau bine știuți la miliția poporului, "gânditorii strâmbi" erau bine cunoscuți la securitate, "cârcotașii" erau consemnați în fișele de cadre ale partidului. Cine trăia rău cu nevasta, cine trăia cu bărbatul alteia, erau cunoscuți de toată lumea. Ce mai, ce mai?! Așa da societate! Tot să trăiești în ea fără să-ți numeri zilele - că ți le numără sigur cineva. Pensia era pensie. Moartea era moarte. Nașterea era știută de ginecolog, de milițian, de mamă. Nu ca acum; ne naștem pe ascuns, murim pe ascuns, trăim pe ascuns. Așa cum spuneam odată: ca-n capitalism, ca-n junglă!

Astfel, frământându-se pe holul mare a școlii, ieșii afară sub arțarii uriași din curte, dispersându-se în gânduri, în amintiri - bici, în nostalgii - jăratec, uitând că trebuia să scoată elevii afară; în curte, fără panică, fără să trezească bănuiala bombei de sub ei; anunțată de miliție - pardon de poliție, fără să bănuiască, că e posibilă o astfel de glumă în școala în care și-a dorit așa de mult să conducă... "Că a trebuit să mă înscriu la P.N.Ț.C.D., apoi să fug de la ei după 2000 și să trec la P.D.S.R. Noroc de suplinitoarea aia care nu știu ce "mare" e în partidul ăsta, noroc de "maistra" aia care nu știu pe unde își are bărbatul băgat în afaceri cu "membrii fripturiști" - cum se zice acum despre unii care alunecă în partidul aflat la putere. Ei, dacă câștigam noi alegerile, ei dacă..."

Ajunsese la prima sală de la parter, la cabinetul de lb. română. Deschise ușa, încet, cu teamă. Ciudat, un elev arăta spre Eminescu: cu mâna întinsă

187

oblic, cum arăți cuiva "lucefărul de miază noapte", și recita: "De la Nistru pân' la Tisa, tot românul plânsu-mi-sa". Iar altul, din bancă, îi răspundea: "Dă-mi comoara, dă-mi comoara!"

"Ce lecție o mai fi și asta?" își spuse directorul, crâpând ușa mai tare.

- Da, unde-i profesoara? întrebă el privind spre catedra goală.

Un elev, rezemat de fereastră din sud, ca o umbră vorbitoare, îi răspunse:

- E în luna de miere. A avut nuntă sâmbătă. Ați uitat? Că v-am văzut și pe dv-tră acolo!

- Da. Da? se dezmetici directorul. Și ce faceți aici?
- Jucăm teatru!
- Teatru? Ce teatru, ce piesă?
- România Mare, de Eminescu, îi răspunse aceeași umbră vorbitoare, f&ră chip; doar un cilindru de întuneric proiectat în geam, doar un presupus biped vertical al mulțimii clasei; așezat pe trupurile gămălie din bănci.
- Trebuie să ieșiți afară, la careu, își aminti călătorul prin clase -directorul școlii, să le spună tuturor celor care or fi fost acolo în cabinet, în prima clasă.
- Trage! se auzi în momentul când ușa se închidea - parcă împinsă de cineva spre el. O deschise înapoi, brusc, hotărât.
- Cine trage, cine?
- Trage curentul că-i geamul spart, și-i ușa deschisă de dumneavoastră, îl întâmpină un om sferic, cât o mină antitanc la vedere, în sectorul de cerc a privirii lui, pe scena teatrului modern.
- Se trezi la cabinetul de matematică; la sala următoare, cutremurat de ce auzise la prima sală - tocmai la cabinetul "luceafărului", tocmai acolo unde se aștepta mai puțin să se înspăimânte. împinse ușor ușa clasei. Elevii erau cuminți, cu ochii înfiți la tablă, copiind ce desena un elev cu alb pe negru: un pentagon regulat cu o latură lipsă, cu o explozie în partea superioară. Lângă pentagon era desenat un pătrat, de parcă cineva, măturând molozul laturii pentagonului spart, se hotărî să-l strângă în chingi, într-o suprafață mai clară, mai perfectă - pătratică, într-un poligon cardinal.
- Unde-i profesorul? se încruntă el la elevi.
- Are program la fizioterapie, la încheietura mâinii drepte; nu poate să mai scrie, explică elevul de la tablă, ferm, ca un profesor suplinitor al unui titular învoit pentru decesul cuiva necunoscut.
- Și, tu, ce faci?
- Eu? Păi, nu vedeți? Demonstrez teorema lui Ben La Den, că așa se numește asta în "careul magic" de la tarabă, în "bancurile" de pe stradă, la televedere.
- Da, da!/? spuse oaspetele uimit. Să ieșiți în curte când se sună; la ora 16,00, că avem careu.

188

- Știu, știu, că tatăl lui Luca a sunat pe "mobil", că lucrează la poliție: "Mă, tu ești?", "Da, tată!" "Ieși dracului afară din clasă că o să sară în aer coșmelia aia de școală unde te-a trimis mă-ta să înveți!". Așa i-a spus. Și el ne-a lăsat să ascultăm.
- Da? da? Atunci, așa rămâne! Și funcționarul public, considerând că "treaba" c făcută, plecă mai departe prin ciudata lui școală, care era bântuită parcă de o psihoză nedefinită, de o molimă a dezordinii, a haosului - așa cum era și lumea după 2000 încoace, așa cum - ferească Dumnezeu, va fi școala de acum încolo.
- Ce ciudat, să nu găsesc eu profesorii, să nu-i găsesc eu în clase? Unde or fi? Cum de lipsesc azi așa de mulți - fără știrea mea, cu știrea mea?
- Intră mai hotărât la o sală de la etajul I; prima după veceul elevilor, din care un fum gros îl înconjură, îl făcu să vomite.
- Ce oră aveți? se repezi la elevii clasei - desigur singuri; cum se așteptase.
- Studiul calității produselor alimentare, spuse timid un elev de-a noua.
- Să ieșiți afară, în curte, când se sună?
- Și încercă să părăsească clasa fără alte comentarii, fără a-și exprima curiozitatea față de absența profesoarei, față de absența presupusă a economistei - inginiere; a specialistului necesar acelei "clipe" de învățământ.
- Ii scot eu, domnule director. Ii scot eu când "se sună", spuse "profesoara"; înfiptă în catalogul clasei - la catedră, neobservată de directorul mânios.
- A, erați aici?
- Da! Am studenți în asistență, de la Universitate, am "lecție practică", nu vedeți?
- Directorul își făcuse o datorie elementară în a privi roată clasa, în fund; unde "studentele" practice șuşoteau, în față, la tablă; unde cu litere mari era scris: Antraxul.

Ameți, se răsuci spre ușă, ieșind din clasă, simțindu-se mai bine parcă în aerul afumat al holului. Au înebunit. "Profesorii mei" au înebunit. Nu, n-am să mai deschid ușa la "biologie". Acolo sigur se vorbește despre "amputări de membre", despre "cromozomi recisivi ai violenței"; "ai criminalilor de război", despre genele longevității, despre donații af..., despre...

La cabinetul de geografie, se auzea vocea unui elev: "Europa ține până la Carpați. Așa s-a spus la New York, la Vichy, la Moscova" "Doamne, ce-o fi la "Istorie? ", ce lecție or fi având?" O curiozitate nebună îl purtă prin labirintul în unghi drept al culoarului etajat. Intră pe culoarul bibliotecii. Din dreapta, din cabinetul de istorie se auzea clar: "Lăsați-l pe Ștefan acolo, dați-l jos pe Mihai!"

- Cum? spuse directorul deschizând ușa brusc.

189

- Pe Ștefan Om Bun l-am suit pe catedră să pună untdelemn în candelă, preciza o tânără profesoară de istorie, văzându-l pe șef în ușă, sperându-se de ce auzise el fără explicație, de ce putea să înțeleagă el din numele elevilor, care, dincolo de ușă, afară, puteau fi nume de domnitori, nume de personaje istorice. Se suise și Mihai Ginghină lângă el, de prisos, l-am dat jos.

- Unde-i Mihai, întrebă furios directorul, unde-i?

- Aici sunt, domnule, aici sunt! făcu un elev slab, înalt, cu obrajii subțiri, cu privirea fără viață.

- El e repetentul de la... încercă profesoara o explicație. L-a lăsat la chimie; n-a știut nitroglicerina. L-a lăsat la fizică; n-a știut racheta sol-sol. L-a lăsat la psihologie; n-a știut definiția terorismului.

- Ce vorbești dumneata acolo? Eu întreb de Mihai Vitcazu', de domnitor, de unificator!

- Păi, unirea cu ardealul, a moldovei și munteniei cu ardealul; din 1600, nu se mai studiază după '89.

-Cum?

- Contrazicea principiile integrării; dezintegrării vreau să spun, contrazice istoria altora.

- Și, unde-i?

- L-am dat jos. Femeia de serviciu l-a depozitat în fișetul cu corpuri geometrice, pe hol; ăla deschis, din care poți să iei oricând un echier să faci o hartă, o piramidă să-ți faci un mormânt, o...

- Lasă, nu te mai osteni să mă convingi, nu te mai explica. Să ieși afară când sună. Tiptil, tiptil, auzi? Plecă închizând ușa cu grijă, cu respect față de flacăra aprinsă în candelă; pentru luminarea icoanei, pentru strălucirea chipurilor din peretele "României medievale".

Și eu care credeam că cel puțin în acest spațiu nu se săvârșește o anomalie în didactica de azi, în școala de azi; de după ora 15,30.

Înainta timid spre bibliotecă, emoționat ca un copil prins de mamă la dulceață, prins de tată cu chibriturile în mână.

Deodată, din spate, îl strigă cineva; brusc gata să-i stea inima, gata să împietrească.

- Tovarășe director! Domnule director! se corectă un bărbat necunoscut, cu ochelari de soare în octombrie, cu haină de piele din filmele cu gestapoul, cu șapcă ca a lui Ceaușescu pe cap.

- Ce-i, Ce-i?

- Nu-i nimic. Am venit cum am vorbit la telefon, spuse individul. Să sunăm de ieșire. Să-i dăm ușor afară. Ați fost prin clase, le-ați vorbit?

- Da, da, spuse îngândurat celălalt.

Atunci, când se așteptau mai puțin, un clopot - sirena de vapor, înfășură spațiul pe trunchirile copacilor de afară ca pe niște bombe crescute în pământ, să explodeze încet, în văzul lumii, în privirea oricui.

190

- A, eu plec, spuse omul "de piele", cu ochi neidentificabili, cu ochi cagulă. Dacă n-a sărit în aer nimic la o așa intensitate sonoră nu cred să aveți o bombă în școală.

- Dar, domnule colonel; că colonel v-ați prezentat la telefon, ar fi bine să controlăm. Mie mi s-a părut, de când m-ați sunat, totul nefiresc, ceva nefiresc, în școală.

- Ce anume? întrebă celălalt curios.

- Păi, clasele. În clase se vorbea vrute și nevrute, aiureli de tot felu'. Parcă s-au îmbolnăvit toți - elevii și profesorii, de o boală necunoscută, de un sindrom necunoscut, de o ciupercă necunoscută.

- A, stați liniștit! Stați liniștit! Cunoaștem, știm despre ce e vorba. E psihoza bombeii, e o psihoză a terorismului în lume. Dar trece. Vă spun eu că trece. Boli din astea am tot trăit noi milițienii - polițiștii vreau să spun, de când eram sergent, de când eram milițian pe vremea **lui** Ceaușescu. Am fost bolnavi, de "sindromul Păcii", de "virusul independenței și suveranității", de "datorii externe", de "agenturi străine". Dar au trecut. Toate trec ca o explozie, ca o explozie. Unde dracu' o fi bomba aia? Cine dracu' se joacă cu bombele în țara asta? afirmă el, se detașă el de explicațiile filozofice ale păstrării imunității colective; din care s-a hrănit până acum, pe care a protejat-o până acum.

Directorul îl urmă. În curte, elevii s-au lipit de gardul bisericii, dincolo de coșurile de baschet, temători; aflând de bombă, privind indiferenți la posibila ei explozie.

O grupă de oameni în bocanci, cu cagule, au coborât dintr-o mașină oprită în afara școlii. Dând unii peste alții, "mascații" au intrat în școală; toți prin aceeași ușă, ca explodând ceva să moară împreună, să-și ia zilele în grup.

Alți mascați, cu ranițe în spate, aspirau ceva din aerul ce împrejmua școala, din aerul nemăturat de la subsoluri, din aerul ticsit din birouri; din cataloage, din arhive, din depozite cu planșe și din laboratoare cu eprubete iară reactivi.

- Nu-i nimic la dumneavoastră, spuse colonelul în prag de pensie, ori de foarte multă vreme pensionat din poliție și activ acum la geniu.

Nu-i nimic din psihoza dumneavoastră. V-ați înspăimântat degeaba, degeaba...

... Atunci se trezi directorul, atunci. Era în cancelarie. Nepoata lui -suplinitoare divorțată, l-a trezit cu un râs să nu-l poți uita nici în mormânt.

- Ha! ha! ha! Ce frumoși erau băieții de la se-re-i. Ce mișto erau.

- Da! Hă! Hă! Hă! îi răspunse un alt suplinitor - celălalt nepot căpătuit la școala lui.

- Să-mi dați lista elevilor absenți pe 30 octombrie și nu vă mai hliziți atâta, îi atenționa el, fiind singur cu ei.

Atunci, ca prin minune, își dădu seama că-i în ziua de 7 Noiembrie. Memoria îi revenise în ziua Revoluției Roșii. Ce coincidență, ce...

191

Vai! Mihai! Mihai a fost absent la cabinetul de istorie... Vai! Nu, nu se poate! E doar domnitor! Dar, mai știi, că tare răzbunător a mai fost, ca Vlad Țepeș, ca Dracula, ca orice român căruia i-ai tăiat capul, căruia-i iei limba, căruia-i iei mâna dreaptă să nu-și facă cruce lovind. Și psihoza bombeii îl apucă din nou, până la schimbarea din funcție, până la pensionare.

Controverse

Cât de nemiloasă este distanța între puncte, între ființe, în timp. Spațiile o venerează pe nedrept, ca cei supuși măsurii să plângă, să socotească, să se supună erorii de a fi; de a trăi, de a gândi - erorii conștiinelor de orice fel...

- Dacă prin intersecția diagonalelor unui trapez oarecare construim o paralelă la bazele lui, obținem două segmente egale, afirmă profesorul încercând în același timp să vorbească și să deseneze, să trădeze un desen din mintea lui, afară, vorbind.

- Dar nu mai am nevoie de riglă, ca să împart un segment în două, se bucură, Mugurel, elevul înalt din mijlocul clasei; Mugurel Dobrotă.

- Fără riglă, nu ai cum să știi că-s egale! îl întrista colegul lui, Bogdan Vodă Cerchezan - numele lui trădând o migrație de popoare în istoria românilor pur sânge, în istoria medievală a neamului lui.

- Dar putem demonstra, putem demonstra egalitatea, prin asemănare, nu vezi?

- Congruența, vrei să spui?
  - Egalitatea, congruența; tot un drac, se încăpățâna Mugurel să-și mențină probele în tribunalul gândirii lui nemetrice - fără măsură, a lumii și a obiectelor ei.
  - Două segmente sunt congruente dacă au aceeași lungime! Ai uitat, ai uitat?
  - Așa pot spune că două triunghiuri sunt congruente dacă au aceeași arie, nu?
- ”
- Nu, nu! Congruența triunghiurilor are la bază "construcția lor; regulile de construcție în plan, în spațiu, unde vrei, în ce lume vrei.
  - O aiureală. Din nou o "tragi pe riglă și pe compas și pe raportor, ca euclidenii. Pe riglă și compas numai, îl atenționa Bogdan, pe Mugurel, oarecum supărat că celălalt nu acceptă percepția metrică a lumii.
  - Euclid a "greșit" din momentul în care a introdus "echidistanța paralelelor. Și așa, codindu-se, a făcut postulatul cincii: că printr-un punct exterior unei drepte n-ar fi decât o dreaptă paralelă cu cea pe care o vedea el din punct. O clipă a trăit în punct și a trăit fără măsură, o clipă a recunoscut prin asta că se poate trăi rară eroare. O clipă a fost "alt fel

192

conștient de lumea pe care o vedea. Și, apoi, chiar tu recunoști că foloseau numai rigla și compasul, numai cercul în construcții. Că linia e tot un cerc cu raza infinit și punctul e tot un cerc cu raza zero.

- Păi, asta nu-ntelegi tu: că infinitul e un cardinal al numărării la nesfârșit și zero este măsura nimicului, infimului, a nașterii și morții, a neazului, a nevăzului, a...
  - Iar masori. Și ce-i mai trist, tu vrei să masori tot și toate; chiar și fenomene nemăsurabile. Mugurel era gata să-l învingă pe Bogdan, de n-ar fi fost Mihaela Filimon - fata cu trăsături inteligente, rezemată de fereastră, ca un centru de greutate a spațiului clasei mici; cu un om pe jumătate de metru pătrat, cu respirații întregi în fiecare punct al înălțării ei pe pământ.
  - Depinde de ce înțelegi tu prin măsură. De exemplu, toate suprafețele de aceeași arie pot fi considerate ca având aceeași măsură. Poți să generalizezi "convenția" asta dincolo de așezarea unor unități metrice în spații. Riscul cuprinderii exacte; de un număr întreg de ori a unității în spațiu, este mare, este enorm de mare, atunci când unitatea este de aceeași natură cu spațiul ce trebuie măsurat.
  - Și ce-ar trebui să facem ca să măsurăm lumea? întrebă Bogdan.
  - Să inventăm "etaloane" diferite de natura lumii. Atunci măsura ei senzorială ar coincide cu măsura ei rațională; metrică rațională, observă, Mihaela, dusă pe gânduri.
  - Ce aiureală? Măsoară două segmente, văd că au același lungime în centimetri, în decimetri, în orice diviziune a metruului ăla etalon de argint; ținut în vid să nu se dilate, să nu se contracte, să fie cât mai constant pe pământ, și-mi zic: "uite două segmente egale", iar voi ziceți: "uite două segmente congruente" Ce aiureală...
  - Domnule Mugure, îl opri, din supărare mărturisită, Bogdan Vodă Cerchez, pe Dobrotă, pe Dobrotă Mugurel.
  - Ce-i? Unde greșesc?
  - Foarte simplu, foarte simplu! Ce ai măsurat; așa, prin suprapunere, coincid - cele două segmente vreau să spun. De aici îți vine să afirmi, că cele două segmente sunt egale cu unul din ele, că lumea s-ar suprapune într-o singură entitate segment și nu ai mai .avea nevoie de separarea lor, de reuniunea lor, de răsucirea lor în plan, în spațiu, în minte...
- Atunci se auzi profesorul enunțând o altă problemă:
- Dacă prelungim laturile neparalele ale unui trapez, intersecția lor este un punct colinar cu mijloacele bazelor trapezului și cu intersecția diagonalelor trapezului; punctul ciudat din problema dinainte.
- Până la acest enunț, clasa rezolvase prima problemă. Au fost două căi de a descoperi egalitatea segmentelor dintre intersecția diagonalelor și laturile neparalele - acolo pe paralela la baze.

Unii au văzut egalitatea lor, pronunțând "congruent" în loc de "egal", fără prejudecățile conversației celor trei atoli - Mugurel, Bogdan, Mihaela;

193

ignorați de mulțime, expulzați din ea, prin însingurări în conștiință, prin întoarceri repetate în complexe și instinct.

Trapezul se iun[^]i în "r.cparalele". Intersecția lor era aproape de tavan, dincolo de marginea superioară a privirii celor mulți; îngenunchiați în bănci, dincolo de șansa desenării unei cruci - intersecție pe tablă, de perspectiva atingerii punctului necesar.

- Thales! strigă un elev mic cât o gămălie de om, înfipt în dușumeaua clasei, privită dintr-o stea îndepărtată, în care paralaxa pământului era zero virgulă zero, zero, zero infinit și apoi unu, unu, unu de altă infinitate de ori; adică zero la puterea minus infinit și ceva dintr-un grad; număr calculabil printr-o excepție la limită, prin operații cu limite.

- Ce-i cu Thales? întreabă profesorul, trezit parcă dintr-un somn antic, faraonic, profund.

- El este soluția - teorema lui; vreau să spun, ne dă soluția problemei, coliniaritatea din problemă.

- Poate reciproca, poate reciproca! încercă să-l ajute pe omul gămălie, o frunză liliachie de fată, cu fruntea albă pe sprâncene negre, încruntată, îngândurată.

- Nu, Thales n-are șanse! îi elimină din conversația cu profesorul, pe cei doi, un zâmbet de om stăpân pe sine din prima bancă. O mână întinsă din mulțimea de ființe raționale; analitice și sintetice, se lungi cu creta între degete până la vopseaua neagră; de smoală topită, ori de altă sulfura necunoscută pe pământ, să înșiruie semne de triunghi, urmate de litere, apoi, de un șarpe între ele; toate în vârful unei săgeți; a functorului implicație, cu originea în ipoteză, în ipoteze.

- Așa cum v-am spus; vorbi cineva din clasă, nevăzut, din capătul mâinii ce scria la tablă, trebuie folosită chestia aia cu segmentele egale. Da. Rapoartele laturilor unghiurilor congruente va fi o doime, deci vor fi egale și, atunci, triunghiurile vor fi asemenea; conform reciproci "teoremei întâi" de asemănare, conform...

- Da, e logic, e rațional: quot eratt demonstrandum, apăsă propozițiile scurte, profesorul; succesiv, între respirații, succesiv, în mintea omogenă a clasei "Omogenă? Nu!" Acolo în spațiul gândirii colective se aflau alte feluri de a gândi, alte accepțiuni ale adevărului demonstrat la tablă.

- Totul este o minciună a postulatului V - o minciună moștenită de lumea noastră din geometria altei lumi; de unii din lumea noastră. Mugurel conversa cu Bogdan pe sub mâna întinsă de necunoscutul mulțimii la tablă, între ipoteze și concluzii, pe un șir de implicații și echivalențe demențiale". Coliniaritatea asta este o însușire a trapezului. Fac cu rigla un desen; cât de cât corect, desenând dreapta cât mai drept. Văd dacă trece prin mijloace dreapta determinată de intersecția neparalelor cu intersecția diagonalelor și gata. Și aflu însușirea asta așa, intuitiv, așa senzorial; cum mi-ați reproșa voi. Sigur, însă, fără demonstrație, va fi o însușire comună tuturor trapezelor. Sigur!"

194

- Nu, nu accept o astfel de gândire, de cunoaștere. Ea e limitată, ea e supusă erorii măsurii liniarității, constatării ei prin văz, pipăirii ei pe riglă, îl contrazise pe Mugurel veșnicul lui prieten; coleg de bancă în anii aceștia de liceu prezbiter, dogmatic, ambiguu. Trebuie demonstrate acele însușiri de care vorbești tu; ele sunt adevăruri, comportamente ușor de perceput, dar...

- Păi dacă n-ar fi fost intuite plastic, grafic, dacă n-ar fi fost "pipăite" cu rigla, ce mai demonstrei, cum mai inventai tu teorema; drumurile dintre ipoteze și concluzii, și alte minciuni de acest fel? Gândirea ta e o îndoială, c o veșnică neîncredere în însușirile evidente ale lumii. Tu faci din imaginea lumii pe care o privești o altă lume; a ta, în care nu crezi fiindcă nu-i seamănă celei dintâi, fiindcă nu-i găsești asemănare celor din care vii, prin care treci. Tu experimentezi temeiniciile creației acestor lumi, creației unicei lumi perceptibile. Tu faci un salt în simțuri, nepermis; descurajator pentru ele, riscând să trăiești fără ele. Gândirea ta este eretică. Raționalul este erezia supremă a conștiinței.

Trapezul ăsta, al profesorului, e în orice frunză, în orice mugure, în palma mâinii și în talpa piciorului.

Tu, cu încăpățănare, scoți sămâna din fruct și-mi spui: "Crezi în sămânță?". Apoi scoți apa din piatră și mă întreb: "Crezi în piatră?". Tu, Bogdane, n-ar trebui să fii așa, n-ar trebui să pui întrebări la toate ce n-au răspuns, la toate care au două răspunsuri la o întrebare.

Bogdan nu mai putea să-l oprească pe Mugurel. Tăcea înmiresmat de sudoarea vorbelor celuilalt, de convingerea lui în adevărul - însușire, în adevărul-simetrie, adevărul - senzație. Își pierduse șirul argumentelor logice ce l-ar fi întrerupt pe celălalt, ce l-ar fi convins pe celălalt că lumea nu este exclusiv perceptibilă, ci și deductibilă, că lumea nu este numai o observare a formelor; o comparație a lor, ci o zidire matematică prin inducție. Floarea a fost făcută într-o singură clipă la începutul lumii. Ea s-a repetat printr-o rațiune proprie, prin legi proprii de creație; gândite de Dumnezeu pentru ea. Ce erezie săvârșește omul încercând să afle ecuația longevității ei pe pământ, intensitățile și esențele diviziunii ei printre oameni, panaceul ei necunoscut; niciodată cunoscut omului.

"E adevărat ce spune Mugurel. Pelinul e amar dar mă vindecă de nesomn și asta vreau să știu mai mult decât să mi-l așez la cap. Poate voi afla că somnul vindecat e antigravitație, ca marea tăiată de toiag în două"...

"Și pentru ce toată această judecată a judecății? Ca să fim oameni ! Ca șirul erorilor din judecata supremă să fie îndreptat în fiecare din noi; ca ponderea luminii în carne, ca marca proporție de aur a trupului omenesc în suflet, și invers, a sufletului în trupuri".

Dintre ei, ca o ființă supremă, se auzi Mihaela.

- Bogdan Vodă Cerchezan, știi cum se determină lungimea unei mulțimi?

195

- Lungimea unei mulțimi? se minună Mugurel. Ați înebunit? Dacă mulțimea are lungime, atunci și gândurile au lungime după judecata asta a voastră.

- Da, știu! Îi răspunse, senin, Bogdan Cerchezan, Mihaelei Filimon. Lungimea unei mulțimi este maximul distanțelor dintre oricare două puncte ale ei. Poate așa o să înțeleagă, mai bine, Mugurel, lungimea oceanului planetar, diametrul galaxiei, concavitățile palmei și a călcâiului omenesc.

- Ce să înțeleg?

- Concavitățile și convexitatea, de exemplu, sări, Mihaela, bucuroasă că Bogdan gândea acum ca ea, bucuroasă că acaparase din mulțimea clasei un spirit rațional, abstract, ca ceilalți să trăiască mai mult în dogma senzațiilor - credință, în dogma primei înfățișări a lumii.

- Un corp este convex dacă orice segment determinat de punctele lui materiale; imaginare, senzoriale, deductibile rațional, se include în el, se include; ca mulțime, în mulțimea "corp". Toată această definiție o dăduse Bogdan, derutat vizibil de vorbele lui, de noua lui gândire abstractă, strict verbală.

Atunci l-au văzut toți, pe Mugurel, desenând pe o coală de caiet plină de linii curbe o palmă omenească, mare, până peste marginile băncii. Atunci, Mugurel afirmă:

- Da, segmentul ce unește un punct din linia norocului cu un punct din linia vieții nu se include în palmă. Da! Viața e concavă, viața e un noroc concav al creației. "Viața pe pământ este judecata de apoi a celor aflați în neființă.

Atunci se auzi profesorul:

- Dumnezeu a făcut lumea dintr-un cerc, dintr-o dreaptă-cerc absolut, dintr-un punct - cerc trivial. Omul e septogonul uitării lui de sine. Omul e un radian din regenerarea unui cerc în conștiință.

Peste vocea lui, peste eseul lui dedicat creației, vorbi Mihaela Filimon, de la început, de la început neînțeleasă:

Dă-mi Mugure floarea înapoi. Dă-mi Bogdane țara înapoi! Și-un clopot sfârși rugăciunea ei. Și un clopot nevăzut începu rugăciunea ei prin lume.

CUPRINS

Drumuri paralele.....	5
O sâmbătă de bal.....	11
Biblia lui Adam.....	14
Luca și Matei.....	23
Fluierul.....	27
Melița.....	32
Sacrificiul.....	37
Coșul de nuiete.....	43
La năvoade.....	50
Floarea soarelui.....	56
Duminica pâinii.....	65
Trandafirul.....	72
Duminica întoarcerilor acasă.....	82
Scrisoarea mamei și pădurea de salcâm.....	87
Ciutura de cristal.....	94
Amintirea demiurgului coțcar.....	101
Pătratul.....	112
Era om = moare.....	117
Legea atracției universale.....	121
Focul.....	130
Drum țară întoarcere.....	135
Patru.....	140
Muncă voluntară.....	146
La teatru.....	157
Similitudini.....	161
Bostana.....	168
Fracțiunile simple ale "descompunerii".....	173
Judecata de pe urmă.....	179
Psihoza bombei.....	184
Controverse.....	191